

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Fatma ALBAYRAK

**TÜRKÇE ÖĞRENEN MOĞOL ÖĞRENCİLERİN YAZILI
ANLATIM YANLIŞLARININ DİL BİLGİSİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Osman MERT**

ERZURUM-2010

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Osman MERT danışmanlığında, Fatma ALAYRAK tarafından hazırlanan bu çalışma ...6.../.../2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından ...Türkçe Eğitimi... Anabilim Dalı'nda ...Yüksek Lisans... tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Osman MERT
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Cengiz ALTIKURT
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Alınay KÜŞÜKOĞLU
Jüri Üyesi: .....

İmza: .....
İmza: .....
İmza: .....
İmza: .....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. ... /.. /20...

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	X
ABSTRACT.....	XI
ÖN SÖZ.....	XII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIV
TABLolar DİZİNİ.....	XV
GİRİŞ.....	1
1. MOĞOLİSTAN CUMHURİYETİ ve MOĞOLLAR.....	1
2. ALTAY DİL AİLESİ ve MOĞOLCA-TÜRKÇE İLİŞKİSİ.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİLMESİ VE MOĞOLİSTANDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

1.1. TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ.....	10
1.2. MOĞOLİSTAN'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ BÖLÜMÜ.....	12
1.2.1. Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitaplar, Kaynaklar.....	12
1.2.1.1. TİKA Yayınları.....	12
1.2.1.1.1. Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Dil Öğretim Seti.....	12
1.2.1.1.2. Güneş Türkçe Öğreniyoruz Türkçe Öğretim Seti.....	13
1.2.1.2. Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları.....	14
1.2.1.2.1. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti.....	14
1.2.1.3. Türkçe Öğreniyoruz Serisi.....	15
1.2.1.4. DİLSET Yayınları.....	16
1.2.2. Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yöntemler.....	17
1.2.2.1. Sözel Yöntem.....	17
1.2.2.2. Dolaysız Yöntem.....	17
1.2.2.3. Birim Yöntemi.....	18
1.2.2.4. Durumsal Yöntem.....	19

1.2.2.5. Bilişsel Yöntem.....	20
1.2.2.6. İşitsel-Dilsel Yöntem.....	21
1.2.2.7. İşitsel-Görsel Yöntem.....	22
1.2.2.8. Danışmanlı Dil Öğrenme Yöntemi.....	22
1.2.2.9. Esinlemeli Yöntem.....	23
1.2.2.10. İşlevsel-Kavramsal Yöntem.....	23
1.2.2.11. İletişimsel Yöntem.....	24
1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE ÖĞRENEN MOĞOL ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM ÇALIŞMALARINDA KARŞILAŞILAN DİL BİLGİSİ YANLIŞLARI

2.1. FONETİK (SES BİLGİSİ) SEVİYESİNDE KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	26
2.1.1. Ünlülerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	26
2.1.1.1. Ünlülerde İnceleşme-Kalınlaşma.....	27
2.1.1.1.1. İnceleşme.....	27
2.1.1.1.2. Kalınlaşma.....	30
2.1.1.2. Ünlülerde Düzleşme-Yuvarlaklaşma.....	34
2.1.1.2.1. Düzleşme.....	34
2.1.1.2.2. Yuvarlaklaşma.....	36
2.1.1.3. Ünlülerde Daralma-Genişleme.....	37
2.1.1.3.1. Daralma.....	37
2.1.1.3.2. Genişleme.....	39
2.1.1.4. Ünlülerde Düşme-Türeme.....	41
2.1.1.4.1. Ünlü Düşmesi.....	41
2.1.1.4.2. Ünlü Türemesi.....	44
2.1.2. Ünsüzlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	46
2.1.2.1. Ötümlüleşme-Ötümsüzleşme.....	46
2.1.2.1.1. Ötümlüleşme.....	46
2.1.2.1.2. Ötümsüzleşme.....	49
2.1.2.2. Patlayıcılaşma.....	51

2.1.2.3. Diğer Ünsüz Değişmeleri.....	51
2.1.2.3.1. y > n.....	52
2.1.2.3.2. n > y.....	52
2.1.2.3.3. ş > s.....	53
2.1.2.3.4. m > n.....	53
2.1.2.3.5. ğ > y.....	53
2.1.2.4. Ünsüzlerde Düşme-Türeme.....	54
2.1.2.4.1. Ünsüz Düşmesi.....	54
2.1.2.4.2. Ünsüz Türemesi.....	56
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi.....	57
2.1.3. Hece Olaylarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	58
2.1.3.1. Hece Düşmesi.....	58
2.1.3.2. Hece Türemesi.....	58
2.2. KAVRAM İŞARETLERİ ve KAVRAM İŞARETLERİYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	63
2.2.1. Kavramların İşaretlenmesi ve Kavramların İşaretlenmesi ile İlgili Yanlışlar.....	63
2.2.1.1. Gövde Hâlindeki Kavramların İşaretlenmesi ile İlgili Yanlışlar.....	63
2.2.1.2. Fiil Çatıları ve Fiil Çatıları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	68
2.2.1.3. Birden Fazla Anlam Ögesiyle Kurulmuş Genel Anlamlı Kavram İşaretleri ve Bunlarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	70
2.2.1.3.1. Belirtisiz İsim Tamlamaları ve Belirtisiz İsim Tamlamalarıyla İlgili Yanlışlar.....	71
2.2.1.3.1.1. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	71
2.2.1.3.1.1.1. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Tamlayan Ekinin Yanlış Kullanılması.....	71
2.2.1.3.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Tamlanan Ekinin Yanlış Kullanılması.....	72
2.2.1.3.2. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalar ve Bunlarla İlgili Yanlışlar.....	73

2.2.1.3.2.1. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalarda Söz Dizimi Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	74
2.2.1.3.2.1.1. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalarda Ögelerin Yerinden Kaynaklanan Yanlışlar.....	74
2.2.1.3.3. Belirtme Bildiren ‘BİR’ ve Bununla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	75
2.2.1.3.4. Belirtisiz Nesne + Fiilden Oluşan Tamlamalar ve Bunlarla İlgili Yanlışlar.....	76
2.2.1.3.5. Tekrar Grupları ve Tekrar Gruplarıyla İlgili Yanlışlar.....	78
2.2.1.3.6. Birleşik Kelimeler ve Birleşik Kelimelerin Oluşturulmasıyla İlgili Yanlışlar.....	79
2.2.1.3.7. “ol-” Yardımcı Fiiliyle Oluşturulan Kavram İşaretleriyle İlgili Yanlışlar.....	80
2.2.2. Kavramların İşaretlerinin Seçimi ile İlgili Yanlışlar.....	81
2.2.2.1. Yakın Anlamlı Kavram İşaretlerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasıyla İlgili Yanlışlar.....	81
2.2.2.2. Uygun Kavram İşareti Seçememekten Kaynaklanan Yanlışlar.....	83
2.3. İSİM ve FİİL TABANLARI ve İSİM ve FİİL TABANLARIYLA İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	86
2.3.1. İsimlerin Tekil ve Çoğul Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	86
2.3.2. Fiillerin Olumlu ve Olumsuz Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	89
2.4. KAVRAM İLİŞKİLERİ ve KAVRAM İLİŞKİLERİYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	92
2.4.1. Çekimli Yapılar ve Çekimli Yapılarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	92
2.4.1.1. İsim Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	92
2.4.1.1.1. İyelik ve İyelik Çekimiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	92
2.4.1.1.1.1. I. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	94
2.4.1.1.1.2. III. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	96
2.4.1.1.1.3. I. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	97

2.4.1.1.1.4. II. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	100
2.4.1.1.2. Hâl Kategorisi Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	101
2.4.1.1.2.1. Özne Hâli ve Özne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	101
2.4.1.1.2.2. Nesne Hâli ve Nesne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	103
2.4.1.1.2.3. Yerde Bulunma Hâli ve Yerde Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	108
2.4.1.1.2.4. Zamanda Bulunma Hâli ve Zamanda Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	112
2.4.1.1.2.5. Zamanda Sınırlandırma Hâli ve Zamanda Sınırlandırmayla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	122
2.4.1.1.2.6. Birliktelik-Berberlik Hâli ve Birliktelik-Berberlik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	124
2.4.1.1.2.7. Hedef Hâli ve Hedef Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	127
2.4.1.1.2.8. Yönelme Hâli ve Yönelme Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	129
2.4.1.1.2.9. Sebep Hâli ve Sebep Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	131
2.4.1.1.2.10. Vasıta Hâli ve Vasıta Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	132
2.4.1.1.2.11. Nasıllık Hâli ve Nasıllık Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	132
2.4.1.1.2.12. Görelilik Hâli ve Görelilik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	133
2.4.1.1.2.13. Benzerlik Hâli ve Benzerlik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	134
2.4.1.1.2.14. Karşılıklılık Hâli ve Karşılıklılık Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	135
2.4.1.2. Fiil Çekimleri ve Fiil Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	137
2.4.1.2.1. İsim Fiiller ve İsim Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	137
2.4.1.2.2. Sıfat Fiiller ve Sıfat Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	141
2.4.1.2.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	141
2.4.1.2.2.2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	145
2.4.1.2.2.3. Gelecek Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	148
2.4.1.2.3. Zarf Fiiller ve Zarf Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	150
2.4.1.2.3.1. Hâl Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	150
2.4.1.2.3.2. Zaman Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	151
2.4.1.2.3.3. Sebep Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	155
2.4.1.2.3.4. Hedef Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	158

2.4.1.3. Belirtili Tamlamalar ve Belirtili Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	159
2.4.1.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları ve Belirtili İsim Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	159
2.4.1.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	159
2.4.1.3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlayan Ekinin Yanlış Kullanılması.....	159
2.4.1.3.1.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlanan Ekinin Yanlış Kullanılması.....	163
2.4.1.3.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	167
2.4.1.3.1.2.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlayan Eksikliği.....	167
2.4.1.3.1.2.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlanan Eksikliği.....	167
2.4.1.3.2. Belirtili Sıfat Tamlamaları ve Belirtili Sıfat Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	168
2.4.1.3.2.1. Belirtili Sıfat Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	168
2.5. CÜMLE ve CÜMLEYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	175
2.5.1. Cümlelerin Ögeleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	175
2.5.1.1. Özne ve Özneye İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	175
2.5.1.2. Yüklem ve Yüklemle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	176
2.5.1.2.1. Tümleçleriyle Birlikte Yüklem Fiil ve Bununla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	176
2.5.1.2.1.1. Tümleçler ve Tümleçlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	177
2.5.1.2.1.1.1. Nesne ve Nesneye İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	177
2.5.1.2.1.1.2. Yönelme Tümleci ve Yönelme Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	178
2.5.1.2.1.1.3. Nasıllık Tümleci ve Nasıllık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	179

2.5.1.2.1.1.4. Zaman Tümleci ve Zaman Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	180
2.5.1.2.1.1.5. Sebep Tümleci ve Sebep Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	180
2.5.1.2.1.1.6. Hedef Tümleci ve Hedef Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	181
2.5.1.2.1.1.7. Yer Tümleci ve Yer Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar..	182
2.5.1.2.1.1.8. Vasıta Tümleci ve Vasıta Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	183
2.5.1.2.1.1.9. Birliktelik-Berberlik Tümleci ve Birliktelik-Berberlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	184
2.5.1.2.1.1.10. Görelık Tümleci ve Görelık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	185
2.5.1.2.1.1.11. Benzerlik Tümleci ve Benzerlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	185
2.5.1.2.1.1.12. Karşılıklılık Tümleci ve Karşılıklılık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	186
2.5.1.2.1.1.13. Şart Tümleci ve Şart Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	187
2.5.1.2.2. Yüklem Fiil ve Yüklem Fiille İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	187
2.5.1.2.2.1. Yüklem Fiilde Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	188
2.5.1.2.2.1.1. Yüklem Fiilde Zaman Eklerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar.....	188
2.5.1.2.2.1.2. Şahıs Ekleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	190
2.5.1.2.2.1.2.1. I. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	190
2.5.1.2.2.1.2.2. II. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	190
2.5.1.2.2.1.2.3. III. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	191
2.5.1.2.2.1.2.4. I. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	192
2.5.1.2.2.1.2.5. II. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	193
2.5.1.2.2.1.2.6. III. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar.....	194
2.5.1.2.2.2. Yüklem Fiilde Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar.....	194

2.5.1.3. Cümle Başı Edatları ve Cümle Başı Edatlarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	195
2.5.2. Cümlede Anlam Bilgisi Açısından Karşılaşılan Yanlışlar.....	196
2.5.2.1. Cümlede Anlamca Çelişen Kelimelerin Bir arada Olmasından ve Yanlış Kelime Seçiminden Kaynaklanan Yanlışlar.....	196
2.5.2.2. Cümlede Gereksiz Kavram İşareti Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar.....	197
2.5.2.3. Cümlede Kavram İşaretlerinin Yanlış Yerde Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar.....	198
2.5.2.4. Cümlede Kavram İşareti Eksikliğinden Kaynaklanan Yanlışlar.....	198
2.6. YAZIM VE NOKTALAMA KURALLARIYLA İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR.....	201
2.6.1. Yazım Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	202
2.6.1.1. Büyük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	202
2.6.1.2. Küçük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	204
2.6.1.3. Sayıların Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	204
2.6.1.4. Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	205
2.6.1.4.1. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	205
2.6.1.4.2. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	206
2.6.1.5. Bağlaçların Yazımıyla İlgili Yanlışlar	207
2.6.1.5.1. /da/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	207
2.6.1.5.2. /ya da/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	208
2.6.1.6. Yazı Başlığının Yazımıyla İlgili Yanlışlar.....	208
2.6.1.7. Kelimelerin Yanlış Yazımı.....	209
2.6.2. Noktalama İşaretlerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar.....	210
2.6.2.1. Noktanın Kullanımıyla İlgili Yanlışlar.....	211
2.6.2.2. Virgülün Kullanımıyla İlgili Yanlışlar.....	212
2.6.2.3. İki Noktanın Kullanımıyla İlgili Yanlışlar.....	214
2.6.2.4. Kesme İşaretinin Kullanımıyla İlgili Yanlışlar.....	214
2.6.2.5. Çift Tırnak İşaretinin Kullanımıyla İlgili Yanlışlar.....	216

SONUÇ VE ÖNERİLER	219
KAYNAKÇA.....	228
EKLER.....	249
ÖZGEÇMİŞ.....	260

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE ÖĞRENEN MOĞOL ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM
YANLIŞLARININ DİL BİLGİSİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma ALBAYRAK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Osman MERT

2010 - Sayfa: 260+XV

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Osman MERT

Doç. Dr. Cengiz ALYILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Bu çalışmayla, anadili Moğolca olan öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken yaptıkları dil bilgisi yanlışlarını tespit ederek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve özellikle de Moğollara Türkçe öğretimiyle ilgili hazırlanacak çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışma grubu Türkçe Öğrenen Moğollar ve Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü II. ve III. sınıfta öğrenim gören 35 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmayla ilgili veri kaynakları 2007- 2008 öğretim yılında Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde misafir öğretim üyesi olarak görev yapan Dr. Osman MERT tarafından elde edilmiştir. Çalışma sırasında, nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” tekniğiyle elde edilen veriler “içerik analizi”ne tabi tutulmuştur. İçerik analizinde veriler kodlanmış; deşifre edilen hata tiplerinin istatistikî durumları tespit edilmiş, dil bilgisi açısından değerlendirilmesi yapılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde yabancılara Türkçe öğretimi ve Moğolistan'da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümünde Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım çalışmaları “Fonetik (Ses Bilgisi)”, “Kavram İşaretleri”, “İsim ve Fiil Tabanları”, “Kavram İlişkileri”, “Cümle” ve “Yazım ve Noktalama Kuralları” ile ilgili olmak üzere altı başlık altında incelenmiş ve tespit edilen yanlışlıklar kuramsal bilgiler, açıklamalar, yanlışlıklara dair örnekler yanlışlığın yapılma oranıyla birlikte dikkatlere sunulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise yanlış tipleri ve bunların istatistikî durumlarından hareketle yapılan değerlendirmeyi içeren “Sonuç” bölümüne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe Öğretimi, Moğollara Türkçe Öğretimi, Dil Bilgisi Yanlışları.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
EVALUATION OF WRITTEN MISTAKES OF MONGOLIAN STUDENTS WHO
LEARN TURKISH, IN TERMS OF GRAMMATICAL RULES

Fatma ALBAYRAK

Atatürk University
Graduate School of Social Sciences

Department of Turkish Education
2010 - Page: 260+XV

Supervisor: Assist Prof. Dr. Osman MERT

Jury : Assist Prof. Dr. Osman MERT

Assoc Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ

Assist Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

With this study, by determining the mistakes made by students whose mother tongue is Mongolian when they learn Turkish, it is aimed to contribute to the following studies related to teaching Turkish especially to the Mongol students.

The Mongols learning Turkish constitute the group of the study and also Mongolia National University Foreign Languages and Cultures Faculty Turcology Department Students constitute samples. Sources of datum have been obtained by Dr. Osman MERT who worked as a guest lecturer at Mongolia National University Foreign Languages and Cultures Faculty Turcology Department in 2007-2008 academic year. In the course of study data obtained by 'document analysis' technique of qualitative research methods are made dependent on 'content analysis'. In the content analysis data are coded; the statistic situations of decoded error types are determined; its evaluation from the grammatical point of view has been made and some suggestions have also been made.

At the first part of the study, some information about teaching Turkish and also teaching Turkish as a foreign language in Mongolia has been given. At the second, the writing studies of Mongol students learning Turkish have been evaluated under six titles such as 'Phonetics', 'Concept Marks', 'Noun and Verb Bases', 'Concept Relations', 'Sentence' and 'Orthography and Punctuation Rules' and also the determined mistakes, theoretical information, explanations, examples related to these mistakes and the rate of making a mistake have been presented. At the end of the study, by taking into consideration of mistakes found from all these aspects and their statistic situations, the evaluation and some suggestions have been made.

Key Words: Teaching Turkish to Foreign People, Teaching Turkish to the Mongol, and Grammatical Errors

ÖN SÖZ

Küreselleşen dünyada ülkeler arasında artan ekonomik ve kültürel ilişkilerin düzeyine paralel olarak yabancı dil öğretimi ile ilgili çalışmalar da hız kazanmış; ülkelerin konuyla ilgili politikaları tekrar yapılandırılmış; ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak üzere çeşitli kuruluşlar oluşturulmuş ve her ülke kendi dilinin dünyada öğretilmesi için daha fazla çaba sarf etmeye başlamıştır.

Tarih boyunca farklı kültürlere, dillere sahip bireyler, devletler karşılıklı ilişki kurmak istediklerinde daima ortak bir iletişim diline ihtiyaç duymuşlardır. Bireylerin, devletlerin ekonomik ve kültürel ilişkileriyle ortaya çıkan bu durum, “yabancı dil öğrenimi ve öğretimi” konusunun da bilimsel bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusu söz konusu olduğunda kaynaklarda ilk adı geçen eser genellikle Divan-ı Lügat it Türk'tür. Ancak, her ne kadar konuyla ilgili günümüze ulaşan ilk eser bu olsa da Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ya da öğrenilmesi Türklerin tarihi kadar eski bir konudur. Zira Karahanlı döneminden önce Hunlarla, Avarlarla, Köktürklerle, Uygurlarla kültürel, politik ve ticari ilişki kuran farklı kültürlere ait kişiler, topluluklar, “Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesi ve öğretilmesi” ihtiyacını ortaya çıkarmışlar ve Türkçeyi öğrenmişlerdir.

Moğolların yaşadığı coğrafya dikkate alınırca, geçmişten günümüze Türk boylarının değişen politik dengelere göre bazen iç içe, bazen de yan yana yaşadığı kültürlerden biri de Moğol kültürüdür. Orhun yazıtlarından başlamak üzere yazılı tarihimizden hareketle takip edebildiğimiz bu ilişki, son zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti ve Moğolistan Cumhuriyeti arasında yapılan ticaret, kültür ve eğitim anlaşmalarıyla daha da güçlenmiş bulunmaktadır. Özellikle SSCB'nin yıkılmasının ardından Moğolistan - Türkiye ilişkilerinin hızlı bir gelişme göstermesi, Moğolların Türkçe öğrenme taleplerini de ortaya çıkarmış ve bu durumun bir sonucu olarak da Moğolistan Milli Üniversitesi bünyesinde bir Türkoloji Bölümü kurulmuştur. 2002 yılından bu yana eğitim faaliyetini sürdüren Türkoloji Bölümü ve 2010 yılı itibarıyla Türkiye'nin farklı üniversitelerinde eğitimini sürdüren 924 Moğol öğrenci dikkate alınırca Türkçe'nin ana dili Moğolca olan kişilere öğretimi konusunun önemli bir alan olarak karşımızda durduğu daha iyi anlaşılacaktır. 2010 yılı itibarıyla böyle bir ihtiyaç bulunmasına rağmen Türkçenin Moğollara öğretimi ya da Moğolların Türkçeyi

öğrenirken karşılaştıkları güçlüklerle dair çalışma son derece sınırlıdır. Bu durumu gördükten sonra biz de Moğollara Türkçe öğretimiyle ilgili hazırlanacak eğitim programlarına ve çalışmalara katkı sağlamak amacıyla “Türkçe Öğrenen Moğol Öğrencilerin Yazılı Anlatım Yanlışlarının Dil Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi” adlı bu çalışmayla farklı seviyelerde Türkçe öğrenen Moğolların Türkçe öğrenirken ses bilgisi, şekil bilgisi, kelime bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisiyle ilgili yaptıkları yanlış tiplerini inceledik; bunların istatistikî durumlarını tespit ettik ve elde edilen verilerden hareketle de birtakım önerilerde bulunduk.

Çalışmam süresince mesai sınırı gözetmeksizin ilgi ve desteğini esirgemeyen, kendisinden çok şey öğrendiğim değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Osman MERT’e; çalışmaları ve bilgileriyle yolumu aydınlatan, ufkumu genişleten ve hiçbir konuda desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Doç. Dr. Cengiz ALYILMAZ ve Yrd. Doç. Dr. Semra ALYILMAZ’a; çalışmanın eğitim boyutuyla ilgili kısımlarında yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Dr. Halil İbrahim KAYA’ya; kısa süren öğretmenlik yaşantımda öğretmenliği ve yüksek lisans eğitimimi bir arada sürdürebilmem konusunda anlayışlı davranan değerli okul idarecilerim, öğretmen arkadaşlarım ve öğrencilerime; anlayışları ve manevi destekleriyle beni yalnız bırakmayan sevgili arkadaşlarım Hicran ÖZBUDAK, Fatma Nur AKSOY ve Elif ŞAHİN başta olmak üzere tüm arkadaşlarıma; güveni ve sevgiyi benden esirgemeyen, eğitim yaşantımda bulunduğum seviyeye gelmemde en büyük desteği veren sevgili babam, annem, ablam ve kardeşlerime sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR DİZİNİ

AKDTYK	: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
STT	: Standart Türkiye Türkçesi
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİKA	: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi
TKAE	: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Yay.	: Yayınevi
<i>bk.</i>	: bakınız
<i>vb.</i>	: ve benzeri

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Ses Bilgisi ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	61
Tablo 1.2. Kavram İşaretleri ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	85
Tablo 1.3. İsim ve Fiil Tabanları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	91
Tablo 1.4. Kavram İlişkileriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	170
Tablo 1.5. Cümleyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	199
Tablo 1.6. Yazım ve Noktalama Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları.....	218
Tablo 2.1. Ses Bilgisi ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	220
Tablo 2.2. Kavram İşaretleri ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	221
Tablo 2.3. İsim ve Fiil Tabanları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	222
Tablo 2.4. Kavram İlişkileriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	224
Tablo 2.5. Cümleyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	225
Tablo 2.6. Yazım ve Noktalama Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	226
Tablo 2.7. Dil Bilgisi İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlıkların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları.....	226

GİRİŞ

1. MOĞOLİSTAN CUMHURİYETİ ve MOĞOLLAR

Yaşadıkları coğrafya itibarıyla geçmişten günümüze Türk boylarının ilişki kurduğu kültürlerden biri olan Moğol kültürü ve bu kültürün taşıyıcısı olan Moğollar, günümüzde Moğolistan Cumhuriyeti adı altında kurulan ülke sınırları içerisinde yaşamaktadır. Moğolistan Cumhuriyeti coğrafi konumu itibarıyla Kuzey Asya'da yer alır; ülkenin kuzeyinde Rusya, güneyinde, doğusunda ve batısında Çin Halk Cumhuriyeti vardır ve 1.565.500 km² yüz ölçümüne sahiptir. Başkenti Ulaanbaatar, resmi dili Moğolcadır ve Kiril alfabesi kullanılır. Moğolistan'da çeşitli lehçeler konuşulur. En önemlisi Halhaların konuştuğu ve diğer bütün Moğollar tarafından anlaşılabilen Moğolcadır. Okullarda Rusça ve İngilizce başlıca yabancı dil olarak öğretilir. Bazı devlet okulları ve özel okullarda Türkçe eğitimi de verilmektedir. Okuma-yazma oranı % 98'dir.

Nüfusu 2,6 milyon civarı olan Moğolistan, en büyük yüz ölçüme sahip dokuzuncu ülke ve en seyrek nüfuslu ülkedir. Moğolistan nüfusunun %80'ini Halha Moğolları, %8'ini diğer Moğollar, %10'unu Kazaklar, kalanını Tuvalılar gibi diğer Türk halkları, Ruslar ve Çinliler meydana getirir. Nüfusun %30'u göçebe veya yarı göçbedir. Halk %90 Budist, %10 Müslüman, %4 Hıristiyan, Şamanist'tir. Moğollar dışında Kazaklar ve Tuvalılar ülkede yaşamaktadır. Bu halklar genellikle kuzeybatıdadır.

Kazak Türkleri, Moğol olmayan en kalabalık azınlık grubu olup ülkenin batı kesiminde muhtar bir araziye sahiptirler. Hızla şehirleşmekte olan Moğolistan'ın nüfusunun günümüzde % 61,2'si şehirlerde yaşar. Geri kalanın çoğunluğu mevsimden mevsime göç eden göçebeler hâlinedirler. Göçebelerin "ger" adı verilen çadırları bulunur.

Kazakistan'dan sonra denize kıyısı olmayan en büyük ikinci ülkedir. Ülke çok az ekilebilir toprağa sahiptir. Topraklarının çoğu bozkırdır. Kuzey ve batıda dağlar vardır ve güneyde Gobi Çölü vardır.

Bugünkü Moğolistan toprakları geçmişte Hiung-nu, Sien-Piler, Cücenler, Göktürkler gibi bozkır imparatorlukları tarafından yönetilmiştir. Arkeolojik bulgular ve tarihsel verilere göre eski çağlarda küçük göçebe avcı kabileler hâlinde yaşayan ve hayvancılığa dayalı göçebe bir yaşam biçimine sahip olan eski Moğol kabileleri,

genellikle güçlü komşu devletlerin yönetimi altındayken ilk kez Cengiz Han döneminde bağımsız ve birleşik bir güç olarak tarih sahnesine çıkmışlardır. Moğol İmparatorluğu ise 1206 yılında Cengiz Han tarafından kurulmuştur. 16. ve 17. yüzyıllarda Moğollar Tibet Budizmi'nden etkilenmişlerdir. 17. yüzyılın sonlarında, Moğolistan'ın büyük bir kısmı Qing Hanedanı'nın yönetimi altına girmiştir. 1911 yılında Qing Hanedanı'nın yıkılışı sırasında, Moğolistan bağımsızlığını ilan etmiş, fakat 1921 yılında Sovyet kuvvetleri tarafından işgal edilen Moğolistan, 1924'te Moğolistan Halk Cumhuriyeti adını almıştır. 1924 yılında Moğol Halk Cumhuriyeti ilan edilmiş ve Moğol politikası aynı dönemdeki Sovyet politikasını takip etmiştir. 1989 yılının sonlarında Doğu Avrupa'daki komünist rejimlerinin çökmesinin ardından 1990 yılının başlarında Moğolistan'da Demokratik Devrim gerçekleşmiştir. Böylece Moğolistan'da çok partili sistem başlamış, 1992'de yeni bir anayasa kabul edilmiş, devlet “Moğolistan Cumhuriyeti” adını almış ve serbest piyasa ekonomisine geçilmiştir.

Moğolistan'ın para birimi ‘tögrög’ tir ve çalışan nüfusun iş alanları %36,5 tarım-hayvancılık; % 16,6 sanayi; % 8,4 ticaret; %6,2 ulaşım-iletişim; % 5,1 inşaat ve %28,8 diğer alanlardır.

Moğolistan'da temel eğitim okullarında eğitim, 11 yıla çıkarılmıştır ve her yılın 1 Eylül tarihinde başlayıp bir sonraki yılın 10 Haziran tarihinde bitmektedir. Bugün Moğolistan ile ticari, ekonomik vb. birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da ilişkiler kurulmuştur. Moğolistan'da eğitim öğretim veren Türk okulları mevcuttur. Moğolistan'daki önemli üniversiteler ise Moğolistan Milli Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Ziraat Üniversitesi, Hümanist Üniversitesi, İkh Zasag Üniversitesi, Otgontenger Üniversitesi ve Ulaanbaatar Üniversitesi'dir.

Moğol-Türk ilişkileri çok eski bir geçmişe sahip olsa da bugünkü Moğolistan Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler, 24 Haziran 1969'da başlatılmıştır. Sovyetler Birliği döneminde son derece sınırlı düzeyde kalan ikili ilişkiler 1990'lardan sonra canlılık kazanmıştır. Bu tarihten itibaren iki ülke arasında Cumhurbaşkanı, Başbakan ve çeşitli düzeylerde çok sayıda üst düzey ziyaret gerçekleştirilmiş ve 30 civarında anlaşma ve protokol imzalanmıştır.¹

¹Moğolistan Cumhuriyeti ve Moğollarla ilgili faydalanılan kaynaklar ve ayrıntılı bilgi için bk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 2005, s. 225-229; Tuncer Gülensoy, Altan Topçu (Moğol Tarihi), Kültür Ajans Yay.: 31, Ankara, 2008; Erişim: 26.6.2010 <http://tr.wikipedia.org/wiki/Mo%C4%9Folistan> ; TİKA, *Moğolistan Ülke Raporu (2005)*, Erişim: 19.5.2010, <http://www.tika.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=276> .

2. ALTAY DİL AİLESİ ve MOĞOLCA-TÜRKÇE İLİŞKİSİ

Yeryüzünde konuşulmakta olan diller ve bunların tarihi süreç içerisindeki gelişme ve değişimleri birbirinden tamamen bağımsız değildir. Gerek köken gerekse yapı bakımından ortak özellikler taşıyan dillerin akraba olma ihtimali söz konusu olmuş ve bunlara göre dil aileleri oluşturulmuştur. Köken bakımından dil aileleri oluşturulurken o dil ailesini oluşturan dillerin aynı anadilden doğmuş olabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Bunda da çoğunlukla dilleri konuşan toplumların yaşadıkları coğrafya itibarıyla yakın olmaları ve kültürel alışverişte bulunmaları etkili olmuştur. Bugün genel olarak varlığı kabul edilen dil aileleri Hint-Avrupa, Ural-Altay, Hami-Sami, Çin-Tibet Dil Aileleri ile birlikte Okyanusya ve Bantu Dil Aileleri olarak sıralanabilir.² Bunlar da kendi içerisinde ayrı sınıflandırılmalarına tabi tutulmuşlardır.

Tüm dil ailelerinde olduğu gibi Türkçenin de içinde bulunduğu Ural-Altay Dil Grubu içerisinde yer alan diller, başlangıcından itibaren bu dilleri konuşan toplumların yaşadığı coğrafya ve kültürel ilişkiler nedeniyle birbirlerinden etkilenmişler, ortak özelliklere sahip olmuşlardır. *“Lengüistik alışverişler, karşılıklı kültürel nüfuzların tabiatını ve ehemmiyetini oldukça geniş bir şekilde tayin etme imkânını veren son derece elverişli belirleyicilerdir. Türk dilleri arasında ve en az dört asırlık tarih kesimi boyunca takip edebildiğimiz kadarıyla, tarihin çeşitli devrelerinde, Asya’da, Doğu Avrupa’da ve Kuzey Afrika’da Türkçe konuşan halkların dillerinde görülen bu alışverişler ilgi uyandırıcı ve son derece muhtelit (karmaşık) bir görünüm arz ederler.”*³ *“Türklerin ataları, M. Ö. 2000-1000 yılları arasında Ural dağları ile Sayan, Altay ve Tanrı dağları arasında yaşıyorlardı. Hazar denizinin kuzey doğusundan başlayıp Aral ve Baykal göllerini de içine alarak Tanrı, Altay ve Sayan dağlarına dek uzanan bu coğrafya Avrasya’nın orta bölgesi idi. Doğuda Moğol, Tunguz ve Korelilerin ataları bulunuyordu. Batıda ise, kuzey bölgelerinde Fin ve Macarların ataları; güney bölgelerinde Arî kavimler vardı. Avrasya’nın güneyinde, doğudan batıya doğru Çinliler ile Hint-İran kavimlerinin ataları yaşıyordu. Moğol, Fin-Ugor, Hint-Avrupa ve Çin dilleriyle*

²Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yay., Ankara, 2009, s. 110; Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 11; Zeynep Korkmaz ve Diğerleri, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yay., Ankara, 2001, s. 30-36; Mustafa Özkan, *Tarih İçinde Türk Dili*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 4-7

³Louis Bazın, *“Türk Lengüistiği ve Kültür Alışverişi Meseleleri”*, Efrasiyap Gemalmaz, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010, s. 521.

Türkçede görülen bazı ortaklıklar, alışverişler işte bu uzak geçmişteki komşuluğun izleridir."⁴ İşte bu komşuluktan doğan yakınlık ve etkileşim, diller arasındaki benzerlik ve ortak özelliklerden dolayı ileri sürülen teorilerden biri Altay Dilleri Teorisi'dir.

Bu alanda ilk araştırma yapan kişi olarak bilinen İsveçli Philipp von Strahlenberg ilk gereçleri "*Das Nord und Östliche Teil von Europa und Asia (Avrupa ve Asya'nın Kuzeyi ile Doğu Bölgeleri)*" adlı kitabında vermiştir.⁵ Strahlenberg, Ural-Altay Dilleri'ni 6 gruba ayırır:⁶

1. *Fin-Uygur (Ugor yerine kullanılmıştır.): Macar, Fin, Vogul, Çeremis, Permyak, Votyak, Ostyak.*
2. *Türk-Tatar: Tatar, Yakut, Çuvaş.*
3. *Samoyed*
4. *Moğol-Mançu: Kalmuk, Mançur, Tangut.*
5. *Tunguz: Tungus, Kamasin, Arin, Koryak, Kuril.*
6. *Karadeniz'le Hazar Denizi arasındaki halklar.*

"Ural-Altay dilleri sahasında önemli çalışmalar yapanlardan biri de Fin bilginlerinden Castrén olmuştur. Araştırmaları sonucunda Ural-Altay dillerini beş gruba ayırmayı uygun bulmuş ve buna sadece "Altay" adını vermiştir. Bu grup şu dillerden oluşmaktadır:

1. Fin-Ugor
2. Samoyed
3. Türk-Tatar
4. Moğol
5. Tunguzca ve şiveleri

Daha sonra Castrén'in yolundan giden Schott da söz konusu dil ailesini iki gruba ayırmış; birinci gruba dâhil olan Fin-Ugor dillerine "Çud", ikinci gruba dâhil olan Türk-Moğol ve Tunguz dillerine devrin modasına uyarak sadece "Tatar" adını vermiştir."⁷

Daha sonra yapılan çalışmalarda söz konusu dil grubu ve onu oluşturan dillerin dağılımı şu şekilde gösterilmiştir:⁸

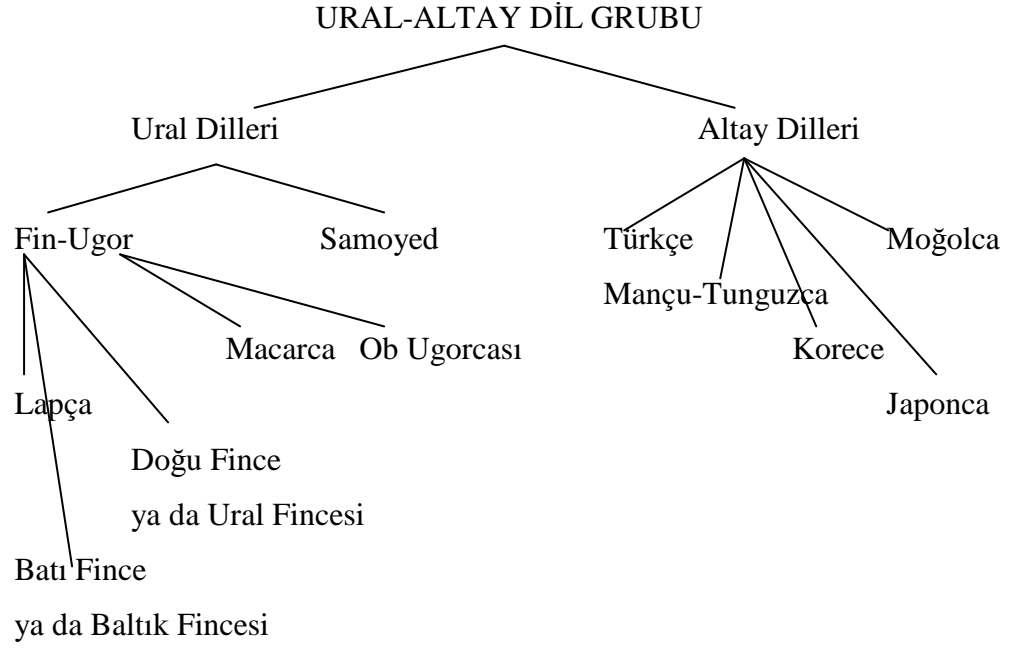
⁴Ahmet Bican Ercilasun, *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara, 2004, s.

⁵Mehmet Fuat Bozkurt, "Altay Dil Ailesi ve Japonca'nın Türkçe ile Akrabalığı Sorunu", Erişim: 25.6.2010, turkoloji.cu.edu.tr/~mehmet_fuat_bozkurt_akrabalik_japonca.pdf; Ahmet Bican Ercilasun, *Age.*, s. 17.

⁶Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984, s. 10.

⁷Ayrıntılı bilgi için bk. Ahmet Caferoğlu, *Age.*, 17-20.

⁸Doğan Aksan, *Age.*, s. 112;

1838'de Estonyalı bilgin F. WIEDEMANN, Ural - Altay dillerini, Hint -Avrupa dillerinden ayıran özellikleri “*Über die früheren Sitze der tschudischen Völker und ihre Sprachverwandschaft mit den Völkern Mittelhochasiens (1838)*” adlı eserinde 14 madde hâlinde sıralar.⁹

“Altay dilleri teorisi; Türk, Moğol, Tunguz, Kore ve Japon dillerinin ortak bir kökten çıktığını ve bunların akraba olduğunu kabul eden teorinin adıdır. Başlangıçta sadece Türk, Moğol, Tunguz dillerinin akrabalığı üzerinde durulurken 20. yüzyılın ortalarında ve ikinci yarısında Korece ve Japonca da bunlara katılmıştır. Teoriye göre bu diller ortak bir ata dilden iniyordu. Ortak ata dil, farazî bir dildi ve tabiatıyla bir adı yoktu. Akrabalık teorisine inananlar bu farazi dile **Altay dili (Altayca)** adını verdiler. Altay dilinden zaman içinde ayrılarak bağımsız diller hâline gelen akraba diller topluluğuna da “**Altay dilleri ailesi**” adı verildi. Karşılaştırmalı Altay dilleri bilim alanına **Altayistik**, bu bilim alanıyla uğraşanlara da **Altayist** denildi.”¹⁰

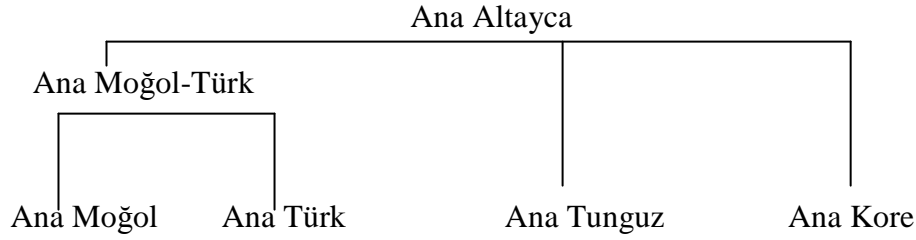
Altay dilleri teorisinin en büyük isimleri olarak ise Fin bilgini Gustaf John Ramstedt, Alman asıllı Nicholas Poppe ve yine Finlandiyalı Pentti Aalto akla gelir. Ahmet Temir, Osman Nedim Tuna, Talat Tekin ve Tuncer Gülensoy da Türkiye’den alana katkı sağlayan önemli bilim adamlarındandır. Bununla birlikte Altay Dil

⁹bk. Ahmet Temir, *Ural-Altay ve Altay Dilleri* (ss. 5-6), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, *Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür-Sanat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, TKAE Yay.:121, Ankara, 1992.

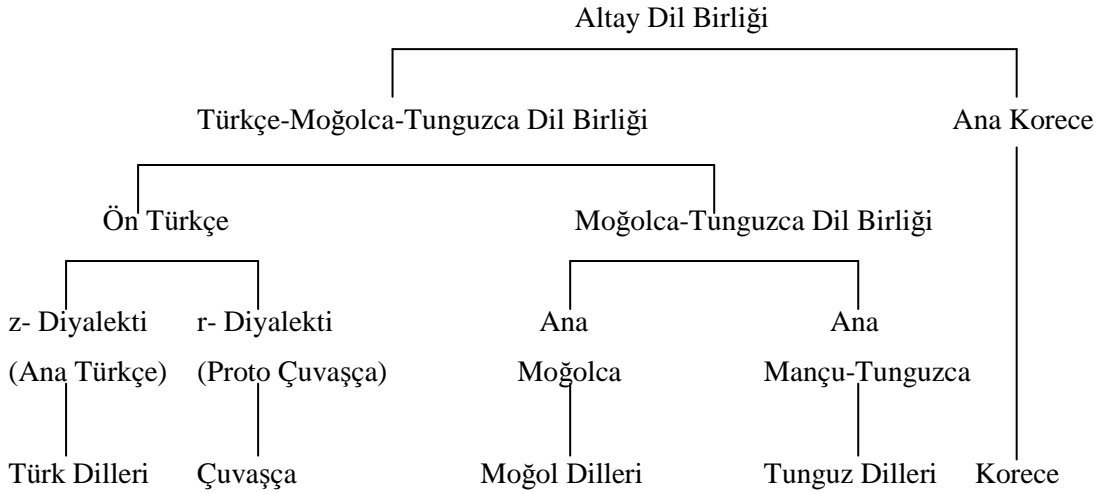
¹⁰Ahmet Bican Ercilasun, *Age.*, Akçağ Yay., Ankara, 2004, s. 17.

Birliğin varlığına inanmayan bilim adamları da vardır. Sir Gerard Clauson, Gerhard Doerfer ve A. M. Şçerbak Altay dillerinin akrabalığının kanıtlanamayacağını savunanlardır.

Ramstedt, Altay Dil Ailesi içerisinde yer alan dilleri şöyle sınıflandırır:¹¹

N. Poppe, 1960'ta yayımlanan *Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri* adlı kitabında şu çizelgeyi sunmuştur:¹²

Altay dil ailesini oluşturan diller arasında fonolojik, morfolojik, sentaktik ve leksikal açıdan ortaklıklar olduğu araştırmacılarca ortaya konulmuştur. Louis BAZIN

¹¹Osman Nedim Tuna, *Ağm.*, s. 31-32.

¹²Nikolaus Poppe, *Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri 1. Kısım Karşılaştırmalı Ses Bilgisi*, Çev. Zeki Kaymaz, Fatih Ofset, İstanbul, 1994, s. 16. Araştırmacıların Ural-Altay Dilleri ile ilgili görüşleri ve sınıflandırmaları için bk. Bo Wickman, *The History of Uralic Linguistics*, Denis Sinor (Ed.), *The Uralic Languages: Description, History And Foreign Influences* (ss.792-818), Leiden, The Netherlands, 1988; Bernard Comrie, *General Features of the Uralic Languages*, Denis Sinor (Ed.), *The Uralic Languages: Description, History And Foreign Influences* (ss.451-477), Leiden, The Netherlands, 1988; Osman Nedim Tuna, *Altay Dilleri Teorisi* (ss. 7-58), *Türk Dünyası El Kitabı Dil-Kültür-Sanat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, TKAE Yay.:121, Ankara, 1992; Ufuk Tavkul, "Türk Lehçelerinin Sınıflandırılmasında Bazı Kriterler", *Kırım Dergisi*, 12 (45), 2003, s. 23-32; Ahmet Temir, *Ağm.*, s. 3-4.

Türklerin, Türkçe ile aynı dil ailesinde yer alan diğer dilleri konuşan toplumlarla geçmişte kültür birliği içerisinde olmasının önemini vurgulayan şu açıklamayı yapar:

“Tarihin en eski devirlerinde Türkçe konuşan halkların maruz kalmış veya icra etmiş oldukları lengüistik kültür alışverişlerine müteallik temel meselelerden birini, Türk dilleriyle, Moğol Tunguz dilleri arasındaki münasebetler teşkil eder.

Lengüistler bu üç grubun ağızları arasındaki fonolojik, morfolojik, sentaktik ve leksikal çok sayıdaki benzerliklere ilgisiz kalamamışlardır. Bunların bazıları mukayeseli lengüistiğin Hint-Avrupa ve Sami dillerindeki müşterek atası olarak “Altayca” diye adlandırdıkları antik bir dili yeniden mecbur olduklarını düşünerek Türkçe-Moğolca ve Tunguzcayı birbirleriyle karşılaştırmak üzere belli metotları alıp uygulamak arzusuna kapıldılar.

Bilhassa mukayeseciler Türkçe ve Moğolca arasında bir akrabalığın olduğunu ispatlamaya çok çalıştılar. Bunların araştırmaları temelde, gerçekte müşterek unsurlar arasında mühim bir yekûn tutan kelime hazineleri üzerine teksif edilmişti. Fakat (ilk “Altaylaştırıcılar”ın heyecanlarına kapılarak fark edemedikleri) büyük bir güçlük, Türkçe ve Moğolca konuşan halklar arasındaki karşılıklı alışverişlerle asırlarca süren değiş tokuşların mevcudiyeti ve bilhassa Cengiz Han’ın (XIII. Asırdan itibaren başlatılan) istilasının ilk zamanlarının Moğolcasına, Moğol İmparatorluğu’nun idaresinde ve valiliklerinde başlangıçta en mühim kontenjanı Uygur rahiplerinin doldurması sebebiyle Türk-Uygur tabirlerinin büyük bir kısmının geçmesi hadiselerinin arz ettiği durumda hüküm sürmektedir...”¹³

Altay dil Grubu içerisindeki diller özellikle de Türkçe ile Moğolca arasındaki münasebeti araştıran ve konuyla ilgili çalışmalar yapan bilim adamlarından biri de Ramstedt’dir. “Ramstedt, W. Schott’un ortaya çıkardığı Çuvaşçadaki ses denkliklerinden yola çıkarak Moğolca ile Türkçe arasında aynı ses denkliklerinin mevcut olduğunu ispatlamıştır. Buna göre:

*Türkçe **k** = Moğolca **h***

*Türkçe **kurul** = Moğolca **hurul***

*Türkçe **z** = Moğolca **r***

*Türkçe **öküz** = Moğolca **üher***

*Türkçe **boz** = Moğolca **boro** < **bora***

*Türkçe **ş** = Moğolca **l***

*Türkçe **kaşık** = Moğolca **halbaga***

*Türkçe **taş** = Moğolca **çuluu***

Çalışmalarını Türkçe ile Moğolca arasındaki ses denklikleri üzerinde yoğunlaştıran Ramstedt 1902 yılında Helsinki’de yayımlanan “Über die Konjugation

¹³Louis Bazin, *Agm.*, s. 535-536.

des Khalkha Mongolischen” (Halha Moğolcasında fiil çekimi üzerine) adlı eserinde Türkçe z-ş seslerine karşılık Moğolcada r-l seslerinin bulunduğunu örneklerle göstermiştir.”¹⁴ Ancak bu örneklerin sınırlı sayıda olması Türkçe ile Moğolca arasındaki benzeri ortaklıkların genellenebileceği oranda olmadığını düşündürmektedir.

Benzer şekilde Altay Dilleri arasındaki ses denklikleri üzerinde çalışan ve buna dair örnekler sunan araştırmacılardan biri de Osman Nedim TUNA’dır. Osman Nedim TUNA Altay Dilleri arasında ses, şekil, söz dizimi ve kelime boyutunda benzerlikler olduğu görüşündedir ve bu benzerlikleri örneklerle açıklamıştır. O. N. TUNA’nın vermiş olduğu örneklerden bazıları şu şekilde gösterilebilir:¹⁵

Türkçe çig, çık “rutubet, çiğ”	Moğolca çiiğ “rutubet, ıslaklık”
Türkçe yüz	Moğolca dür (şekil, görünüş, yüz)
Türkçe y	Moğolca c
Eski Türkçe yılığ (ılık)	Moğolca dulaan
...	...

Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ da konuyla ilgili olarak şu bilgileri verir:

“Altay Dil Ailesinin birbirine en yakın iki olan Türkçe ile Moğolca arasında, bu dillerin ana yapıları, ses ve şekil bilgileri ile kelime hazineleri arasında üzerinde durulmaya değer yakınlık ve ortaklıklar olduğu bilinmektedir. Bu iki dil arasındaki akrabalık, ister G. J. Ramstedt ve N. Poppe’nin görüşleri ile bir köken akrabalığına, ister W. Kotwitz, G. Clauson ve G. Doerfer’in görüşleri ile karşılıklı temasların doğurduğu kelime alışverişinden kaynaklanan bir kültür akrabalığına bağlanmış yahut da bu akrabalığa henüz ispatlanmamış gözüyle bakılmış olsun, sonuç olarak durum pek değişmez. Çünkü, konuyu yalnız karşılıklı münasebetler ve kelime açısından değerlendirdiğimiz takdirde bile Türkçe ile Moğolca arasında yüzlerce yıl devam eden karşılıklı münasebetlerin ortaya koyduğu ortaklaşmalar söz konusudur.”¹⁶

¹⁴Ufuk Tavkul, *Agm.*, s. 24.

¹⁵Ayrıntılı bilgi için bk. Osman Nedim Tuna, *Agm.*, s. 22-26.

¹⁶Zeynep Korkmaz, “Türkçe ile Moğolca Arasında Ortaklaşan Unsurlar ve Moğolcanın Türk Dili Araştırmalarındaki Yeri”, *TDAY Belleten 1986*, AKDITYK TDK Yay.: 539, (1988), Ankara, s. 43. Moğolca ve Türkçe-Moğolca ilişkisi ile ilgili olarak yapılan diğer çalışmalar ve farklı görüşler için bk. Sır Gerard Clauson, *Turkish and Mongolian Studies*, Prize Publication Fund, XX, (1962); Nicolas Poppe, *Moğol Yazı Dilinin Grameri*, Çev. Günay Karaağaç, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1992; Nicolas Poppe, “On Some Mongolian Adverbs of Turkic Origin”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung Tomus XXXVI (1-3)*, 405-411, (1982), s. 405-411; Nicolas Poppe, *Introduction to Altaic Linguistics, Ural-Altische Bibliothek*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1965; Chinggaaltai, *A Grammar of The Mongol Language*, Frederick Ungar Publishing Co, New York, 1963; Osman Fikri Sertkaya, “Mongolian Words And Forms In Chagatay Turkish (Eastern Turki) And Turkey Turkish (Western Turki)”, *TDAY Belleten (1987)*, AKDITYK TDK Yay.: 545, (1992), Ankara, s. 265-280; Gerard Doerfer, “The Older Mongolian layer in Ancient Turkic”, *Türk Dilleri Araştırmaları Talat Tekin Armağanı*, Cilt 3, Simurg, Ankara, 1993, s. 79-86; Ahmet Caferoğlu, “Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar”, *TDAY Belleten (1954)*, AKDITYK

Sonuç olarak diyebiliriz ki yeryüzünde konuşulmakta olan diller, o dili konuşan topluluklar akraba olmasa da köken ve yapı bakımından birbirleriyle akrabalık ilişkisi içerisinde olabilir ve çeşitli açılardan benzer özellikler taşıyabilirler. Yapılan çalışmalar sonucunda Altay dilleri arasında birbirine en yakın iki dil kabul edilen Türkçe ile Moğolcanın gerçekten de geçmişe dayanan münasebetleri dolayısıyla yakın bir ilişki içerisinde ve bu ilişki Türkoloji araştırmaları ve Türkçenin Moğollara öğretimi açısından da önemlidir. Zira Moğolcanın Türkçeye söz diziminin aynı, şekil bilgisi ve fonetik özelliklerinin de benzer olması; söz konusu dillerin ciddi oranda ortak kelimelere sahip bulunması Moğolların Türkçeyi öğrenmelerini olumlu yönde etkilemektedir.

TDK Yay.: 152, (1988), Ankara, s. 1-10; Ahmet Temir, "Moğolca-Türkçe İlişkileri", *TDAY Belleten* (1989), Ankara, 1994; A. M. Şerbak, "Zetasizm-Rotasizm Meselesi ve Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlişkilere Dair Bazı Düşünceler", *TDAY Belleten* (1987), AKDITYK TDK Yay.: 545 (1992), Ankara, s. 281-288; Talat Tekin, "Türkçe /ş/, Çuvaşça /ś/ ve Moğolca /ç/", *TDAY Belleten* 1986, AKDITYK TDK Yay.: 539, (1988), Ankara, s. 71-75; Feyzi Ersoy, "Moğol Yazısının Tarihi Gelişimi ve Moğolların Kullandıkları Alfabeler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, (Güz 2007), s. 393-404; Feyzi Ersoy, "Moğolca ve Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkileri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, (Güz 2006); Yavuz Kartalhoğlu, "Türkçe ve Moğolcada İsim Çekim Eklerinin Sırası", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 353 (2003); Feyzi Ersoy, *Türk-Moğol Dil İlişkisi ve Çuvaşça*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008; M. Uganbayar, *Türkiye Türkçesi ve Halha Moğolcasında Fiil Zaman Şekilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİLMESİ VE MOĞOLİSTANDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

1.1. TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ

Yabancı dil öğretiminin tarihin eski dönemlerine kadar uzandığı bilinen bir gerçektir. Toplumlar dinsel, siyasal, ticari, ekonomik vb. nedenlerle en eski çağlardan beri birbirlerinin dillerini öğrenme ve kendi dillerini diğer toplumlara öğretme çabası içinde olmuşlardır. Bu açıdan İngilizce, Almanca, Fransızca gibi diller yüzyıllardan beri diğer toplumlara resmi dil ya da ikinci dil olarak öğretilmektedir. Türkçe de pek çok bölgede kalabalık nüfuslar tarafından konuşulması sebebiyle diğer toplumlarca öğrenilme gereği duyulan dillerden olmuştur.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi uzun sayılabilecek bir süreci kapsa da bu öğretimin sistematik temellere oturtulması için yapılan girişim ve çalışmalar yeni sayılır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinin Divan-ı Lügat it Türk ile başladığı ve günümüzden bin yıl öncesine dayandığı kabul edilir. *“Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmış Divan, Türkçenin zenginliğini vurgulamasının yanı sıra tüm Türk diyalektlerini içine alan, Türk boylarının yaşayışlarını; yaşadıkları coğrafyayı anlatan, atasözlerini, deyimleri içine alan bir kültür hazinesi niteliği taşımaktadır.”*¹⁷

Daha sonraki dönemlerde konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Harezmi Türkçesi Dönemi’nde Zemahşeri’nin Arapça bilmeyen Türk ve Farslara Arapça öğretmek için yazdığı Mukaddimetü’l-Edeb; 15. yüzyılda Ali Şir Nevai’nin Türkçenin Farsçadan üstünlüğünü savunan eseri Muhakemet-ül Lugateyn; Kıpçak Türkçesi’nde Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan Codex Cumanicus, Kitabü Bulgati’l-Müştak Fi Lugâti’t-Türk ve’l-Kıfçak ... gibi eserler; Eski Anadolu Türkçesi kapsamına girebilecek yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili tek eser olan, İbnü Mühennâ Lûgati olarak da bilinen Hilyetü’l-İnsân ve Heybetü’l-Lisân. Bunların yanı

¹⁷Gülser Akdoğan ve diğerleri, “Türkiye’de Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Ankara Üniversitesi TÖMER”, Erişim: 20.6.2010, <http://ahmetdursun374.blogcu.com/turkce-tomer-turkiye-de-turkce-nin-yabanci-dil-olarak-og/551780>.

sıra Osmanlı İmparatorluğu döneminde Acemi Okullarında yabancı dil olarak Türkçe dersleri yapılması da yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili önemli çalışmalardandır.¹⁸

20. yy'dan itibaren yabancılara Türkçe öğretiminin eskiye nazaran daha sistematik temellere oturtulduğu ve akademik düzeyde de çalışmaların başlatıldığı görülür. Bu tarihten itibaren “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi” ile ciddi çalışmalar yapılmaya, gerek yabancı bilim adamları gerekse Türk bilim adamlarınca konuyla ilgili araştırmalar yapıp yayınlar oluşturulmaya başlanmıştır. *“Cumhuriyet döneminde yabancılara Türkçe öğretimi çeşitli üniversitelerin önderliğinde gelişmiştir. Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi bu faaliyetlerin öncüleridir. Yabancılara Türkçe öğretimine öncülük eden bu kurumlar yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili ilk kaynakların yazılmasına öncülük eden kurumlardır. Boğaziçi Üniversitesi’nde Hikmet Sebüktekin ve Ankara Üniversitesi’nden Kenan Akyüz bu işe öncülük eden araştırmacılarıdır.”*¹⁹

*“Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin bir uzmanlık gerektirdiği düşüncesinden hareketle Ankara Üniversitesi’nin öncülüğü ile 1984 yılında Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) kurulmuştur. Bunu izleyen yıllarda Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü ve İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Başkanlığı kurulmuştur.”*²⁰

Son dönemlerde üniversitelerde –sınırlı sayıda olsa da- “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalları” kurulması bu alanı lisansüstü düzeyde akademik bir kimliğe kavuşturmuş; bunun yanı sıra uluslararası sempozyumlar düzenlenerek “Dünyada Türkçe Öğretimi” başlığı altında alanla ilgili bilim adamları, uzmanlar, araştırmacılar ve eğitimciler bir araya getirilerek görüşülmeye, bilgi alışverişi yapılmaya başlanmıştır. Son olarak da Türkçe eğitimi programına “Yabancılara Türkçe Öğretimi” dersi konulması, konuya verilen önemin artmasını göstermesi bakımından önemlidir. Ancak konuyla ilgili gelişmelerin bu kadarla kalmaması, bu gelişmelerin devamının getirilmesi ve alanda yapılacak çalışmaların daha da hız kazanması beklenmektedir.

¹⁸Nesrin Bayraktar, “Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi”, Erişim: 11.11.2009, turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/bayraktar_01.php, Gülser Akdoğan ve diğerleri, *Agm.*, s. 1.

¹⁹İlhan Erdem, “Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009), s. 890.

²⁰Cem Can, *Avrupa Birliği Dil Politikası ve Yabancı Dil Olarak Türkçe*, Derya Yaylı-Yasemin Bayyurt (Ed.), *Yabancılara Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*, (186), Anı Yay., Ankara, 2009.

1.2. MOĞOLİSTAN'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ VE TÜRKOLOJİ BÖLÜMÜ

“TİKA'nın koordinatörlüğünde 1997 yılında MOTAP (Moğolistan'daki Türk Anıtları Projesi) başlamıştır. Bu proje çerçevesinde 1997-2001 yılları arasında görevlendirilen akademisyenlerden biri de Dr. Cengiz ALYILMAZ'dır. Projenin üst kurulunda da görev alan Dr. Cengiz ALYILMAZ, projede Epigrafiya Grup Başkanı olarak çalışırken, Moğolistan'da bir Türkoloji merkezinin gerekliliğini görerek Moğol makamlarının konuya dikkatini çekmiş ve merkezin kurulma sürecini başlatmıştır. Moğol tarafının da konuya olumlu yaklaşmasıyla içinde Türkoloji'yle ilgili anabilim dallarının da yer alacağı bir araştırma merkezi kurulmuştur. Dr. Cengiz ALYILMAZ'ın çabaları ve TİKA'nın maddî desteğiyle 2002 yılında açılan merkezin mevcut kaynaklarla yürütülemeyeceği anlaşılınca, Moğol tarafı merkezi Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi'ne bağlı bir bölüme dönüştürmüştür. 2010 yılı itibarıyla dokuz öğretim elemanına sahip olan bölüm, 54 öğrenciyle eğitim faaliyetini sürdürmektedir.”²¹

1.2.1. Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitaplar, Kaynaklar

Moğolistan Milli Üniversitesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe öğretiminde kullanılan kitap, kaynak ve materyaller şunlardır:

1.2.1.1. TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi) Yayınları

1.2.1.1.1. Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Dil Öğretim Seti

Murat Özbay ve Fahri Temizyürek tarafından hazırlanan ve TİKA tarafından yayımlanan Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Dil Öğretim Seti, sekiz adet kitap ve ses kasetlerinden oluşmaktadır: Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Ders Kitabı 1, 2, 3; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Çalışma Kitabı 1, 2, 3; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN İleri Düzey; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Öğretmen El Kitabı; -her seviyeye ait üçer adet olmak üzere- dokuz adet dinleme anlama ses kaseti.²²

²¹Osman MERT, Türkoloji Bölümü İlgili İstiyor, Erişim: 17.11.2008, <http://gencturkhaber.com>.

²²bk. Murat Özbay, Fahri Temizyürek, *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Ders Kitabı 1, 2, 3; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Çalışma Kitabı 1, 2, 3; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN İleri Düzey; Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Öğretmen*

Ders Kitabı 1, 2 ve 3 içerisinde 15'er adet üniteye yer verilmiştir. Üniteler içerik bakımından birbirinin devamıdır ve kitaplarda, her ünitenin içeriğine göre “dinleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi” becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler yer almaktadır. Çalışma Kitabı 1, 2 ve 3 de Ders Kitapları'nın paralelinde hazırlanan 15'er adet ünitelerden oluşmaktadır. Ders Kitapları renkli, Çalışma Kitapları ise siyah-beyaz basılmıştır. İleri Düzey adlı ciltte ise başta İstiklal Marşı ve Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi olmak üzere 58 adet metin yer almaktadır. Ağırlıklı olarak hikâye ve şiirle birlikte farklı türde ve konularda metinlerden ve bunlarla ilgili “kelimelerin kelime gruplarının anlamlarını öğrenme, soruları cevaplandırma, doğruyu ve yanlışlığı işaretleme ile yazarı / şairi tanıma” amaçlı etkinliklerden oluşmaktadır.

Öğretmen El Kitabı ise “Giriş, Türk Soylulara Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Dikkat Edilecek Hususlar ve Ünitelerin İşlenişi” bölümlerinden oluşmaktadır. Ünitelerin İşlenişi kısmında dört ders kitabının her bir ünitesi için öğretmenlere yaklaşım konusunda rehberlik edecek açıklamalar yer almaktadır.

1.2.1.1.2. Güneş Türkçe Öğreniyoruz Türkçe Öğretim Seti

Murat Özbay ve Fahri Temizyürek tarafından hazırlanan ve TİKA tarafından yayımlanan Güneş Türkçe Öğreniyoruz Dil Öğretim Seti, küçük yaşlardan itibaren Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlere yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır ve sekiz ciltten oluşmaktadır: Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Ders Kitabı 1, Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Ders Kitabı 2, Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Ders Kitabı 3, Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Ders Kitabı 4; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Çalışma Kitabı 1, Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Çalışma Kitabı 2, Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Çalışma Kitabı 3, Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Çalışma Kitabı 4.²³

Ders Kitabı 1, 2 ve 3 içerisinde 24 ders saati için hazırlanmış konu başlıkları yer almakta ve her biriyle ilgili okuma-anlama, dilbilgisi gibi becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler bulunmaktadır. Çalışma Kitabı 1, 2 ve 3 de Ders Kitapları'nın paralelinde

---

El Kitabı, TİKA, Ankara, 2003; İlhan Erdem, “Yabancılarla Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009), s. 898-899.

²³bk. *Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Ders Kitabı 1; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Ders Kitabı 2; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Ders Kitabı 3; Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Ders Kitabı 4; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Çalışma Kitabı 1; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Çalışma Kitabı 2; Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Çalışma Kitabı 3; Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Çalışma Kitabı 4*, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.

hazırlanan 24'er adet konu başlığından oluşmakta ve bunlarla ilgili çeşitli etkinlikler içermektedir. İleri düzey için hazırlanmış olan Ders Kitabı 4'te 51 adet metin yer almaktadır. Kitap, ağırlıklı olarak şiir ve hikâyeyle birlikte farklı türde ve konularda metinlerden ve bunlarla ilgili "kelimelerin kelime guruplarının anlamlarını öğrenme, soruları cevaplandırma, doğruyu ve yanlışlığı işaretleme ile yazarı / şairi tanıma" amaçlı etkinliklerden oluşmaktadır. Ayrıca Ders Kitabı 4'ün paralelinde hazırlanmış olan Çalışma Kitabı 4'te de aynı tarzda etkinliklere yer verilmiştir. Ders Kitapları renkli, Çalışma Kitapları ise siyah-beyaz basılmıştır.

1.2.1.2. Ankara Üniversitesi TÖMER Yayınları

1.2.1.2.1. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, 1984 yılından beri yabancılar Türkçe öğreten Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama merkezi olan TÖMER tarafından hazırlanmıştır. 2001 yılında başlatılan Türkçe öğretim seti hazırlama projesi kapsamında hazırlanan ve 2002 yılında yayımlanan "Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti"nin geliştirilmiş versiyonudur. "Avrupa Konseyi'nin Ortak Avrupa Çerçevesi (Common European Framework) kılavuzu doğrultusunda geliştirilen ve yurt dışında bazı Türkoloji bölümleri ile özel dil kurslarında da uygulanan Yeni Hitit Türkçe Öğretim Seti'nde, TÖMER ADP betimleyicilerinin gerektirdiği konulara göre desenlenen on ikişer ünitelerden oluşan ders ve çalışma kitabı, düzey ve beceri düzlemlerine uygun etkinlikler içermekte, kitaplarda kullanılan metinler dinleme, okuma, sözlü anlatım, karşılıklı konuşma ve yazılı anlatım becerilerini kazandırmaya yönelik çalışmalarla desteklenmekte ve etkinlikler, anlaşılması kolay yönergelerle sunulmaktadır."²⁴

Söz konusu öğretim seti Temel (-Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne göre- A1 A2), Orta (B1 B2) ve Yüksek (C1 C2) olmak üzere altı seviyede hazırlanmıştır. Her bir seviye için ders kitabı, çalışma kitabı ve dinleme kayıtları oluşturulmuş; ancak sadece Temel (A1 A2) seviye için "Öğretmen Kılavuz Kitabı" hazırlanmıştır.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde Ders Kitapları 12 ünitelerden oluşmaktadır ve her ünite 3 alt konuya ayrılmıştır. Kitapta, metinlerle birlikte dinleme,

²⁴<http://www.tomer.ankara.edu.tr/#>, Erişim: 11.6.2010

okuma, sözlü anlatım, karşılıklı konuşma ve yazılı anlatım becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan etkinliklere yer verilmiş; ayrıca dil bilgisi tabloları ve özel olarak hazırlanmış karşılıklı konuşma etkinlikleri hazırlanmış ve son bölümde “Dilbilgisi Desteği” başlığı altında dilbilgisi konularının özeti yapılmıştır.²⁵

1.2.1.3. Türkçe Öğreniyoruz Serisi

Mehmet HENGİRMEN – ilk iki kitabı Nurettin KOÇ’la birlikte olmak üzere tarafından hazırlanan “Türkçe Öğreniyoruz” adlı seri ile ilgili olarak İlhan ERDEM, “Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi” adlı makalesinde şu bilgileri verir:

“Türkçe Öğrenelim Dizisi, yabancılara ve yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçeyi öğretmek için hazırlanmıştır. Bu dizide altı temel kitap vardır. Her kitap için başlıca İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca olmak üzere çeşitli dillerde anahtar kitaplar (glossary) hazırlanmıştır. Böylece altı kitaba ait 132 anahtar kitap olmuştur. Türkçe Öğrenelim Dizisi’nde Türkçeyi evinde ya da okulda öğrenmek isteyenler için videokasetler, ses kasetleri ve VCD’ler hazırlanmıştır.

Türkçe Öğreniyoruz 1-2

Bu iki kitap Nurettin Koç’la birlikte hazırlanmıştır. Türkçe Öğrenelim Dizisi’ndeki birinci ve ikinci kitaplar, temel düzeyde Türkçe öğretmektedir. İlk derslerde tanışma, alışveriş gibi günlük yaşamda çokça karşılaştığımız olaylar üzerinde durulmuştur. Birinci ve ikinci kitaplarda temel konuların yanı sıra temel söz varlığının öğretilmesine özen gösterilmiştir. Bu nedenle bu iki kitabı bitirenler Türkçeyi rahatlıkla konuşabilir ve günlük sohbetler yaratabilir. Her iki kitapta da 14 ders vardır. Derslerde metinden sonra dil bilgisi konuları işlenmiştir. Konular, işlenirken kuralların tanımı yapıldıktan sonra alıştırmalar yer alıyor. Alıştırma bölümü çok zengin işlenmiştir. Alıştırmalarda önce kelimeler verilip bunlarla ilgili boşluk bırakılarak doldurulması isteniyor. Boşluk doldurma alıştırmaları çok yoğun kullanılıyor.

²⁵Ayrıntılı bilgi için bk. Ankara Üniversitesi TÖMER Hitit Türkçe Öğretim Seti –eski ve geliştirilmiş yeni baskılar- ile ilgili ayrıca bilgi edinmek için bk. Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3*; Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı 1, 2, 3*; Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 1*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2008; Nilüfer Ülker, *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007; Başak Uysal, *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğretimi Programları ve Örnek Kitapların Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2009; Doğan Gedik, *Yabancılara Türkçe Öğretimi (Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2009; İlhan Erdem, “Yabancılara Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3*, (Spring 2009), s. 900-901; Fatma Zeynep Koşucu, *Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2007), s. 13-16.

Türkçe Öğreniyoruz 3

Türkçe Öğrenelim Dizisi'ndeki üçüncü kitapta, orta düzeyde Türkçe öğretilmektedir. Bu kitapta diyalogların yanı sıra düz yazılara, gazete makalelerine, fıkra ve öykülere yer verilmiştir. Orta Türkçede konuşma becerisinin yanı sıra okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine de özen göstermiştir. Türk kültürünün tanıtımına yer verilmiştir. Bazı derslerin sonunda dil bilgisi çalışmaları yapılmaktadır.

Türkçe Öğreniyoruz 4

Türkçe öğrenelim Dizisi'ndeki dördüncü kitapta, orta düzeyde Türkçe öğretilmektedir. Bu kitapta diyalogların yanı sıra düz yazılara, gazete makalelerine, fıkra ve öykülere yer verilmiştir. Orta Türkçede konuşma becerisinin yanı sıra okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine özen göstermiştir. Metinlerin sonunda "Metin İncelemeleri" başlığında metinle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Sorulardan sonra da "Tartışma ve Yazma Konusu" başlığı altında konuşma ve yazma çalışmaları vardır.

Türkçe Öğreniyoruz 5- 6

Beşinci ve altıncı kitaplar yüksek derecede Türkçe öğrenmek isteyenler için hazırlanmıştır. Türkçenin bütün inceliklerini öğrenmek ve Türkiye'de üniversite öğrenimi görmek isteyenler beşinci ve altıncı kitaptan yararlanabilir. Bu kitaplarda sosyal ve fen alanlarından ilginç metinlere yer verilmiş, bu konulardaki bütün sözcük ve terimlerin kazanılması amaçlanmıştır. Metinlerden sonra "Sorular başlığı altında metni anlamaya dönük sorular yer almaktadır."²⁶

1.2.1.4. DİLSET Yayınları

2000 yılında, İstanbul'da, yabancılara Türkçe öğreten kitaplar ve yardımcı dokümanlar hazırlamak amacıyla kurulan Dilset Yayınları'nın çalışma alanı yurt dışındaki ilköğretim, orta öğretim ve üniversite düzeyindeki eğitim kurumlarıdır. Dilset Yayınları yabancı öğrencilere yönelik Türkçe öğreten dokümanlar hazırlamaktadır. Bu dokümanlar arasında ders kitapları, çalışma kitapları, dil bilgisi kitapları, öğretmen kitapları, dinleme CD'leri, etkileşimli CD'ler, okuma kitapları... bulunmaktadır. Dilset Yayınları aynı zamanda yurt dışında yaşayan Türk öğrenciler için de ana dilde Türkçe kitapları hazırlamaktadır.²⁷

Dilset Yayınları'nın Türkçe öğretimi serisi 4 gruptan oluşur: Sevgi Dili Türkçe, Ebru Türkçe, Gökkuşuğu Türkçe, Ana Dilim Türkçe. Bunlardan Sevgi Dili Türkçe Serisi ilköğretim öğrencileri için hazırlanmıştır. Ebru Türkçe Serisi Ders Kitabı 1, 2, 3, 4 ve Çalışma Kitabı 1, 2, 3, 4 olmak üzere 8 adet kitap ve CD'lerden oluşmaktadır.

²⁶İlhan Erdem, Aqm., s. 903-904. Ayrıca bk. Mehmet Hengirmen, *Türkçe Öğreniyoruz 1*, Engin Yay., Ankara, 2007; *Türkçe Öğreniyoruz 2*, Engin Yay., Ankara, 2005; *Türkçe Öğreniyoruz 3*, Engin Yay., Ankara, 2003; *Türkçe Öğreniyoruz 4*, Engin Yay., Ankara, 1996; *Türkçe Öğreniyoruz 5*, Engin Yay., Ankara, 1996; *Türkçe Öğreniyoruz 6*, Engin Yay., Ankara, 1996.

²⁷<http://www.dilset.com/index.php?konu=icerik&icerikID=8>, Erişim: 13.6.2010

Gökkuşığı Türkçe Serisi 21 adet kitap ve bunlarla ilgili olarak hazırlanmış olan CD'lerden oluşmaktadır: Gökkuşığı Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3, 4, 5; Gökkuşığı Türkçe Dil Bilgisi 1, 2; Gökkuşığı Türkçe Çalışma Kitabı 1, 2, 3, 4, 5; Gökkuşığı Türkçe Öğretmen Kitabı 1, 2, 3, 4, 5; Gökkuşığı Türkçe Seyir Dünyası Ders Kitabı 1, 2; Gökkuşığı Türkçe Seyir Dünyası Öğretmen Kitabı 1, 2. Ana Dilim Türkçe Serisi ise yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanmıştır.

1.2.2. Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde Türkçe öğretiminde farklı seviyelerde şartlara göre kullanılan yöntem ve teknikleri şöyle sıralayabiliriz:

1.2.2.1. Sözel Yöntem

“Dilin yapılarının sınıflandırılması ve bu sınıflandırmaya bir sistem getirilmesi çabalarının bir sonucu olarak gelişen Sözel Yaklaşım, Palmer ve Hornby gibi araştırmacıların çalışmaları ile 1920'lerde şekillenmiştir... Çoğu kez Doğrudan Yöntemle karıştırılan Sözel Yöntemin bu yöntemden en büyük farkı bir uygulamalı dilbilim teorisine dayanmasıdır. Bu yöntem İngiliz “yapısalcılık” yaklaşımının ürünüdür. Kuramın teorisine göre “Konuşma dilin temelidir ve dil yetisinin özünde de yapı yatmaktadır. Dil yapılarına yönelik bilgiler ve bu yapıların kullanılabilceği durumlarla ilişkilendirilmelidir.”²⁸

1.2.2.2. Dolaysız Yöntem

Dolaysız Yöntem, diğer bir deyişle Doğrudan Yöntem / Düzvarım Yöntemi, 19. yy başlarında Dilbilgisi Çeviri Yöntemine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yöntem, yabancı dil öğretiminin dilbilgisi kurallarının ezberlenmesiyle gerçekleştirilemeyeceği ve çeviri ile anadilden yararlanılarak yapılan açıklamaların dilin kullanılmasına ilişkin bilgilerin edinilmesini sağlayamayacağını vurgulamakta ve böylece Dilbilgisi Çeviri Yöntemini eleştirmektedir... Doğrudan Yönteme göre yabancı dil öğrenmek, erek dilde

²⁸Şefik Yücel Kıvırcık, *Türkçedeki Bazı Birleşik Yapıların (İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf-Fiil) Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2004), s. 11-12.

konusulanları anlamak ve erek dilde konuşabilmektir. Bir başka deyişle yabancı dil bilmek, o dilde iletişim kurabilmektir. Bu bağlamda öğretmenin amacı öğrencinin erek dilde iletişim kurmasını sağlamaktır. Öğrencinin erek dilde iletişim kurmasını sağlayacak olan bilgileri öğrenciye aktarmayı amaçlayan öğretmen, öğrencinin erek dilde düşünmesini sağlamaya çalışır. Bunun için kuralları direkt olarak öğrenciye aktarmaz. Öğrencinin kurallar ve sözcük anlamlarını kendisinin çıkarmasını sağlayacak sunumlar hazırlar. Öğrencinin erek dilin kullanıldığı gerçek ortamdaymış gibi davranmasına çalışır. Bunun için de öğretmenin hazırladığı izlençe gerçek durumlara ve konulara dayanır. Öğretmen genelde açıklama yapmaktan kaçınır ve çeviri yapılmasına izin vermez. Öğrencinin ana dil ile erek dil arasındaki bağlantıları kendilerinin içsel olarak kurmalarını sağlamaya çalışır. Bunun yanında dili doğal olarak edinmeleri gerektiği düşüncesiyle ezberin doğru olmadığını savunur. Bu açılardan Doğrudan Yöntem, Dilbilgisi Çeviri Yönteminden tamamen ayrılır.²⁹

1.2.2.3. Birim Yöntemi

“20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bu yöntem; eğitim sürecini, hayata hazırlık değil, hayatın kendisi kabul eder. Dil öğretiminde küme çalışmalarına önem verir ve tüm öğrencilere aynı öğretim yapılması yerine öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların öne çıkarılmasını amaçlar. Öğrencilerin kümelere ayrılarak çalışmasını öngören bu yöntemde Herbartçı öğretim işlemleri uygulanmaktadır. Her düzeydeki öğretime aktarılabilen, örneğin başlangıç düzeyindeki bir birim şöyle geliştirilmekte ve kullanılmaktadır:

- 1. Sınıf oyunu; ilgi duyulan bir birimin seçimi,*
- 2. Bir öğrenci kurulunca, o birimle ilgili ana dilde bir karşılıklı konuşma metni yazımı,*
- 3. Öğretmenin bir dil bilgisi özelliğini vurgulayarak, bu söyleşimi yabancı dile çevirmesi,*

²⁹Ayrıntılı bilgi için bk. Betül Sülüşoğlu, *İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2008), s. 16-21; Özlem Camkıran, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2007), s. 26-27; Hakan Gür, “Dil Öğretim Yöntemleri: Dilbilgisi-Tercüme Yöntemi, Doğal Yöntem, Doğrudan Yöntem”, *Dil Dergisi*, 32, (1995), s. 28-34.

4. İşlenen birimde geçen durumla ilgili (yolculuk, tren, bilet vb.) içeriksel sözcükleri öğrencilerin çoğaltılmış bir sayfadan öğrenmeleri,
5. Dil bilgisi yapılarının bir dizinin yapılması,
6. Sözcüklerin çağrışım yoluyla öğrenilmesi,
7. Birliklerin, tümcelerin (özellikle içinde yeni yapı geçen tümcelerin) yinelenip ezberlenmesi,
8. Öğrencinin tümevarım yoluyla kuralı çıkarıp çıkaramadığının öğretmence denetlenmesi,
9. Olayın tümüyle oynanıp temsil edilmesi,
10. Son olarak yazılı anlatım, çeviri, boşluk doldurma alıştırmaları yapılması veya okuma için hazırlanmış sözcük dizinlerinin öğrenilmesi.”³⁰

1.2.2.4. Durumsal Yöntem

“Durumsal dil öğretiminin temelinde yatan öğrenme teorisi bir tür davranışçı alışkanlık öğrenme teorisidir. Öncelikle öğrenmenin koşullarına değil durumlarına yöneliktir. Örneğin, Frisby Palmer’in görüşlerini otorite olarak niteler: Palmer’in belirttiği gibi, bir dili öğrenmede üç süreç vardır: Bilginin ya da malzemenin alınması, bunun tekrar yolu ile zihne yerleştirilmesi ve ta ki bir kişisel beceri Hâline gelene kadar gerçek uygulamada kullanılması.”³¹

Durumsal Yöntemde sınıf içi uygulamalar şu şekildedir:

“Yapısal bir program modeli ve sözcük listesi yöntemin temelini oluşturur. Yapılar daima tümceler içinde öğretilir. Yeni tümce kalıpları durumsal bir yaklaşımla sunulur ve tekrara yönelik alıştırmalarla uygulaması yapılır. Alıştırmalar tekrar, sözcüklerin yerine farklı sözcükleri koyma, tüm öğrenciler tarafından tekrarlama, dikte, sözel araştırmalara dayalı okuma ve yazmayı içerir. İkili çalışma ve grup çalışmaları yapılmaktadır. Öğrenimin ilk evrelerinde öğrenci sadece dinler ve öğretmenin söylediklerini tekrar ederek sorulara yanıt verir. Bu evrede öğretmenin öğrenme olayı üzerinde bir denetimi yoktur. Ancak sonraları etkin katılım sağlanır. Burada öğrenci soru soran kişi konumuna geçebilirse de bu işlem öğretmenin denetiminde gerçekleşir,

³⁰Yakup Topal, *Türkçenin Yabancı Olarak Öğretiminde Öğretim Dili Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, (2007), s. 73-74.

³¹Hakan Gür, “Dil Öğretim Yöntemleri (7): Sözel Yaklaşım ve Durumsal Dil Öğretimi”, *Dil Dergisi*, 40, (Şubat 1996), s. 37.

zira öğrencilerin hataları anında düzeltilmeli ve öğrencilerin yanlış alışkanlık edinmeleri önlenmelidir. Öğretmen sunu aşamasında bir model oluşturur. Sonra bir orkestra şefi konumuna geçer ve alıştırmaları yönlendirir. Ders kitabı sadece sınıfta yapılması gereken alıştırmaların ana hatlarını verdiği için yöntemin tüm başarısı öğretmene bağlıdır. Durumsal Dil Öğretimi Yönteminde hem ders kitabı hem de görsel malzeme kullanılmaktadır. Ders kitabında belli başlı dilbilgisi konuları etrafında gelişen ve sınırları kesin olarak çizilmiş dersler yer alır. Görsel malzemeler, duvar resimleri, kartlar vs.den oluşur.”³²

1.2.2.5. Bilişsel Yöntem

“Bu yöntem Noam Chomsky’nin üretimsel dönüşümlü dilbilim kuramından ortaya çıkmıştır. Chomsky’e göre, bir dilde üretilmiş olan tümceleri incelemek yeterli değildir. Yapısal dilbilim bir dilde sadece üretilmiş yapıları inceler ve yüzey yapıya yansıyan tümceleri irdeler. Ancak üretimsel dönüşümlü dilbilim hem yüzey yapıyı hem de derin yapıyı inceler. Bu açıdan bakıldığında, yabancı dil öğretimi için işitsel-dilsel yöntem yeterli değildir. Öğrenci kendi dilini öğrendiği biçimde yabancı bir dili öğrenemez. Dil bir alışkanlık ve koşullandırma değildir. Bilgi alınmalı, işlenmeli ve saklanmalıdır. Anlamli öğrenme esas olmalıdır. Bu yolla bilgiler akıl vasıtasıyla anlamli birimlere dönüştürülür ve daha önce öğrenilmiş olanlarla birleştirilir. Anlamli bir şekilde öğrenilmiş olan bilgiler daha kalıcıdır. Buna karşın ezber yöntemiyle öğrenilen bilgiler çabuk unutulur. Bu yöntemde;

- a. Ezbere değil, anlamli öğrenmeye önem verilmelidir.*
- b. Dilbilgisi kuralları tümevarım ve tümdengelim yoluyla öğretilmelidir.*
- c. Dinleme, okuma, konuşma ve yazmadan oluşan dört temel beceriye duruma göre eşit derecede önem verilmelidir.*
- d. Anadil kullanılmalı ve çeviriler yapılmalıdır.*
- e. Eski bilgiler, yeni bilgiler ile birleştirilmeli, her şey bir bütünlük içerisinde öğretilmelidir.*
- f. İşitsel ve görsel araçlardan ve eğitimle ilgili diğer olanaklardan yararlanılmalıdır.”³³*

³²Şefik Yücel Kıvrıkcık, Age., s. 12.

³³Özlem Camkıran, Age., s. 28-29.

“Bilişsel yöntem, işitsel-dilsel yöntemin davranışçı özelliklerine karşı bir tepki olarak doğdu. Bilişsel kuram, Stern’e göre, öğrencinin yabancı dilin yapısını anlamayı ve bu yapının kolayca kullanılmasını önemser. Koşullanma, yetişme, pekiştirme, alışkanlık kazanma ve aşırı öğrenme konularındaki davranışçı görüşün yerini, Ausabel gibi bilişselci psikoloğun önerdiği kural öğrenme, anlamlı alıştırma ve yaratıcılık olarak önem kazanmıştır. Yöntemin amacı, öğrencilere, anadilini konuşanları gibi yabancı dil becerileri kazandırmaktır. Buna göre, öğrenciler belirli cümle kalıplarını öğrenmek yerine daha önce karşılaşmadıkları durumlarda da uygun cümleleri oluşturabilecek bir yeteneği geliştirmelidirler.”³⁴

1.2.2.6. İşitsel-Dilsel Yöntem

“Amerika’da özellikle Amerika’nın askeri üs olarak kurduğu ülkelerdeki dili, ordu mensuplarının öğrenmesi için geliştirilen yöntemlerden biridir. Davranışçılık akımını kaynak alarak ortaya çıkmış bir yabancı dil öğretim yöntemidir. Dilin sözlü yönüne dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine öncelik tanıyan, bu becerileri davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak diyaloglar ve yoğun sözlü alıştırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi amaçlayan bir yabancı dil öğretim yöntemidir.”³⁵

“Öğrenmenin taklide dayandığı savunuyla, İşitsel Dilsel Yöntem ile işlenen derslerde anadil konuşucularının gerçek konuşma ortamındaki ses kayıtları kullanılır. Öğrenciler bu kayıtları genellikle laboratuvar ortamında dinler ve bu kayıtları duymak yabancı dil öğrencisinin, erek dili anadili olarak konuşanları taklit etmesine yardımcı olur. Öğrenciler duyduklarını yaptıkları alıştırmalar yardımıyla taklit eder ve bunları ezberler.”³⁶

³⁴Cengiz Tosun, “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences*, 5, (Mayıs 2006), s. 82.

³⁵Fatmahan Sarıçiyil, “İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi Fatmahan Sarıçiyil, *İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2008), s. 23.

³⁶Betül Sülüşoğlu, *Age.*, s. 21-28. Ayrıca bk. Ramazan Zengin, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Alıştırmalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (1995), s. 7-11; Özlem Camkiran, *Age.*, s. 27-28.

1.2.2.7. İşitsel -Görsel Yöntem

“Yöntem Fransa’da Guberina ve Rivenc tarafından yönetilen bir gurup tarafından ellili yıllarda Centre de Recherche et d’Etude pour la Diffusion du Français’de (CREDIF) geliştirildi.”³⁷

“İşitsel- Görsel Yaklaşım, yabancı dil öğretiminde ses ile görüntününün, bir başka deyişle görsel bağlamın, öğrenmeye yardım etmek ve onu kolaylaştırmak için ses ile birleştirilmesi, eş zamanlı kılınmasıdır. En başarılı uygulama, dil öğretimi ile ilgili çeşitli deneysel uygulamaların ortaya çıkması (projeksiyon aleti + teyp) ile başlamış, özellikle Fransızca öğretiminde teyp ve parça film göstericisiyle kurulması, İşitsel – Görsel Yöntem adını almıştır.”³⁸

1.2.2.8. Danışmanlı Dil Öğrenme Yöntemi

“Psikolog Carl Rogers, “Bir sınıfta bulunan öğrenciler danışmanlığa gereksinim duydukları için buradadırlar; bir öğrenme eylemi öngörülüyorsa öğretmen ve öğrenciler kendi aralarında açık iletişimi kolaylaştırmak için birbirine değer veren yakın ilişkiler içinde olmalıdırlar. Böyle bir ortamda dayanışma ve yardımlaşmanın ortaya çıkacağı, öğrenci gereksinimlerinin öncelik kazanarak benimseneceği dolayısıyla danışman olan kişinin varlığı yadsınmayacaktır. Öyleyse buradaki insancıl öğrenme tümüyle değer öğrenmesidir.” görüşünü ileri sürer. Bu görüşten etkilenen Curran ve arkadaşları yeni bir dil öğrenme biçimi geliştirerek “Danışarak Dil Öğrenme” de denilen Toplu Dil Öğrenme yaklaşımını ileri sürdüler. Bu yaklaşımda beş aşama öngörülüyordu. Her üç kişiye bir danışmanın hazır bulunduğu, **Danışmana Tam Bağımlılık** Evresi (birinci aşama) İkinci evre, seçilen ve öngörülen sözcükleri kullanma, gerektiğinde danışmandan yardım alma biçiminde olan **Kendini Gösterme Evresi**’dir. Üçüncü evre “**Ayrı Eylem Evresi**” olup bunda, çevirisiz yalın cümlelerle anlatım vardır, yanlış yapılsa da eylem sürdürülür; istenirse ana dile çeviri yapılabilir. Danışman oda dışında yardıma hazırdır; kulaklıkla yardım alınabilir. “**Rol Değişme Evresi**” dördüncü aşama olup öğrenciler bağımsız olarak karmaşık cümleleri de kullanırlar. Danışman oda dışında gözleme devam eder, kulaklıkla isteyen her öğrenciye yardımcıdır. Gramer ve telaffuz hatalarını düzeltir. Beşinci evre “**Tam**

³⁷Hakan Gür, Ayşe Kemal Gür, “Dil Öğretim Yöntemleri (3): 1. İşitsel-Görsel Yöntem, 2. Bilişsel Yöntem, 3. Seçmeceli Yöntem”, *Dil Dergisi*, 35, (1995), s. 72.

³⁸Yakup Topal, *Age.*, s. 80.

Bağımsızlık”tır. Yabancı dilde kendi başına iletişim kurar. Danışman daha az karışır, ancak uygun sözcük, deyim ve ileri yapılar ve üslup çalışmaları için karışmalar olabilir.”³⁹

1.2.2.9. Esinlemeli Yöntem

“1960’lı yıllarda ortaya çıkan ve öğrencilerin öğrenmeye karşı olumsuz olarak geliştirdiği ruhsal durumlar ortadan kaldırılabirirse öğrenmenin birkaç katına ulaşabileceği varsayımından hareket eden bu yöntem, öğrenmeyi özendirerek rahat bir ortam hazırlamayı temel ilke edinir. Herhangi bir dil görüşü olmayan esinlemeli yöntem; dil öğreniminde anlama güçlüğünü ortadan kaldırmak için, ilk başta diyalogları hem ana dilde hem de öğrenilmekte olan yabancı dilde verir...

Beynin anlama ve öğrenme kapasitesi olarak “yedik sığa” kavramına vurgu yapan Esinlemeli Yöntem ve eğitimden söz edilebilmesi için: 1) bellek yedekleri, ussal etkinlik yedekleri, yaratıcılık yedekleri ve tüm kişilik yedeklerinin açılması; 2) öğretimin öğrencilerde bir rahatlama etkisi uyandırması; 3) öğretim ve öğrenimin her zaman zevk alınan bir deneyim olması gerekir.”⁴⁰

1.2.2.10. İşlevsel Kavramsal Yöntem

1949’da kurulan Avrupa Konseyi, kültürel işbirliği dairesi, yetişkinlere dil öğretmek amacıyla seminer düzenlemiş ve yetişkinlerin dil olanaklarını oluşturduğu uzman gruplarla araştırarak 1964 yılında Çağdaş Diller Projesi adıyla bir çalışma başlatmıştır. 1971 yılında “yetişkinlere yabancı dil öğretiminin en iyi biçimde nasıl düzenleneceği” konusunda bir sempozyum düzenleyen Avrupa Konseyi, konuyla ilgili üç rapor sunmuştur. Aynı yıl uygulamaya geçirilen yaklaşım 1975’te kitaplara yansımıştır.

İşlevsel Kavramsal Yaklaşım, dilbilgisel edinç kadar iletişimsel edincin de önemli olduğunu savunur ve öğretimde buna yer verir. Bunun için iletişimdeki dille ilgili alanlar şöyle sıralanır:

1. Dil Türleri ve Kullanım Ortamları
2. Dil Etkinlikleri
3. Dil İşlevleri
4. Düzeyler

³⁹Cengiz Tosun, *Agm.*, s. 83-84.

⁴⁰Ayrıntılı bilgi için bk. Yakup Topal, *Age.*, s. 88-91.

Yöntemin ilkeleri ise şu şekilde sıralanır:

1. Dilin işlevlerini tespit etmek ve bunları gruplara ayırmak,
2. İzlemede, öğrencilerin en çok gereksinim duydukları işlev ve kavramlara öncelik tanımak,
3. Bunları sıraladıktan sonra bir izlençe hazırlamak,
4. Öğrencilere sırf dil bilgisi değil, aynı zamanda işlevleri nerede, nasıl, ne zaman, kime karşı kullanacaklarını öğretmek,
5. Öğrencilere dili sınıfta kullanırmak, gerçek iletişimle öğretmek,
6. Olabildiğince günlük, gerçekçi durumlar kullanmak, hayali durumlardan kaçınmak ve günlük yaşamda kullandığımız tümcelere yer vermek,
7. Kullanılan bu tümceleri soyut bir biçimde değil de mutlaka bir günlük durum ve bağlam içinde kullanmalı, kişinin konuşmak için gerçek bir sebebi ve konuşacak bir şeyleri olmalı,
8. İletişim başlangıç seviyesindeki öğrencileri bile motive etmeli, çünkü işlenen konular ve metinler günlük yaşamdan seçilmişti ve en çok karşılaştığımız durumlara öncelik vermelidir.⁴¹

1.2.2.11. İletişimsel Yöntem

*“İletişimsel dil öğretimi 1970’li yıllarda yabancı dil öğrencilerinin sınıf ortamında öğrendikleri kuralları dışarıda yani gerçek dünyada kullanamıyor olduğunun farkına varılmasıyla ortaya çıkmış bir yabancı dil öğretim yöntemidir. Sadece dilsel edincin değil, iletişimsel edincin de öğrenilmesi gerektiğini vurgulayan iletişimsel dil öğretimi, 1970-1980 yılları arasında yabancı dil öğretimine olan bakış açısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu yaklaşım dilin yapısı ve kullanımı üzerine yapılmış çalışmalardan doğmuştur.”*⁴²

Özcan DEMİREL, İletişimsel Yöntem’in kullanım özelliklerini şöyle sıralar:⁴³

1. Öğrenci için anlamlı olan sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilir.
2. Öğretim öğrenci merkezlidir.
3. Öğretim etkinlikleri daha çok karşılıklı diyalog, grup çalışması, benzetim (simulasyon), problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayanır.
4. Amaç dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğretim için kullanılır.

⁴¹Ramazan Zengin, *Age.*, s. 11-17; Yakup Topal, *Age.*, s. 92-94.

⁴²Betül Sülüoğlu, *Age.*, s. 31.

⁴³Özcan Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, MEB Yay., İstanbul, 1999, s. 52.

5. Öğretmenin hem ana dilde hem de amaç dilde yeterli olması istenir.
6. Öğretmenin rolü öğrencilere amaçlarına uygun bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olmaktır.

1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmayla, anadili Moğolca olan öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken yaptıkları dil bilgisi yanlışlarını tespit ederek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve özellikle de Moğollara Türkçe öğretimiyle ilgili hazırlanacak çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışma grubu Türkçe Öğrenen Moğollar ve Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü II. ve III. sınıfta öğrenim gören 35 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmayla ilgili veri kaynakları 2007- 2008 öğretim yılında Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde misafir öğretim üyesi olarak görev yapan Dr. Osman MERT tarafından elde edilmiştir. Araştırmanın verileri Dr. Osman MERT'in ilgili bölümde "Türkiye Türkçesi" dersi kapsamında uyguladığı 270 ölçme aracından elde edilmiştir. Doksan dakikalık ölçme sürecinde öğrencilerden kendilerine verilen konular (Moğolistan'da düşün gelenekleri, Moğolların özel günleri, bir gün boyunca yapılanların anlatılması vb.) ile ilgili düşüncelerini yazılı anlatım kuralları çerçevesinde yazmaları istenmiştir.

Çalışma sırasında, Dr. Osman MERT'in yukarıda bahsedilen yöntemle elde ettiği veriler, nitel araştırma yöntemlerinden "doküman incelemesi" tekniğiyle içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde öncelikle, araştırmacı tarafından alanla ilgili literatür taranmış ve ilgili araştırmacıların da görüşleri ve eserlerinden faydalanılarak "Fonetik (Ses Bilgisi)", "Kavram İşaretleri", "İsim ve Fiil Tabanları", "Kavram İlişkileri", "Cümle" ve "Yazım ve Noktalama Kuralları"ndan oluşan ana başlıklarla ilgili olası hata tipleri kodlanmıştır. İnceleme sırasında rastlanılan ve daha önce kodlanmamış olan hata tipleri de çalışmaya dâhil edilmiştir. Ardından deşifre edilen hata tiplerinin istatistikî durumları tespit edilmiş, dil bilgisi açısından değerlendirilmesi yapılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE ÖĞRENEN MOĞOL ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM ÇALIŞMALARINDA KARŞILAŞILAN DİL BİLGİSİ YANLIŞLARI⁴⁴

2.1. FONETİK (SES BİLGİSİ) SEVİYESİNDE KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

“Konuşma seslerini özellikleri, türleri, sözcüklerdeki sıralanışları, görevleri ve uğradıkları değişmeler açısından araştıran, sınıflandıran ve herhangi bir kurama dayalı olmayan, genellikle fiziksel yönleri ağır basan dil bilgisi dalına ses bilgisi (fonetik) adı verilir. Ses bilgisinde özellikle konuşma sesleri ele alınır. Ses bilim (fonoloji) ise bir dilin dizgesinin bütünüdür.”⁴⁵

“Türkçede yalnız tümceyi oluşturan öbekler ve sözcükler değil, sözcüğü oluşturan sesbirimler de belli kurallara göre birbirini izler. Bu kurallar düzeni, yalnızca düzgün ve doğru bir tümce kurmamızı sağlamakla kalmaz; sözcüğün ve tümcenin ses yapısını da etkiler. Öte yandan, isteklerimizi, kızgınlıklarımızı, bıkkınlık ya da coşkularımızı, kimi zaman, tümceyi oluşturan sözcüklerden çok tümceye kazandırdığımız ses değişiklikleriyle gerçekleştiririz.”⁴⁶

Türkçe öğrenen Moğol öğrencilere ait 270 yazılı anlatım kâğıdında STT’ye göre fonetik (ses bilgisi) seviyesinde tespit edilen yanlışlar ünlüler, ünsüzler ve hece ile ilgili olmak üzere üç bölümde incelenmiştir:

2.1.1. Ünlülerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Bir dilde dili meydana getiren öğeler morfoloji, sentaks ve semantik kurallarına göre bir bütün teşkil etmek üzere birleştirildiklerinde, kural veya kurallara bağlanabilir

⁴⁴Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarında rastlanan dil bilgisi yanlışları incelenirken Dr. Semra ALYILMAZ’ın *Borçalılı Bilim Adamı, Eğitimci, Şair Valeh Hacılar Hayatı-Sanatı-Şiirleri* adlı eserinin ‘Valeh Hacılar’ın şiirlerinin dil özellikleri’ başlıklı bölümü esas alınmıştır. *Borçalılı Bilim Adamı, Eğitimci, Şair Valeh Hacılar Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Devran Yay., Ankara, 2003, s. 98-178. Ayrıca Dr. Cengiz ALYILMAZ’ın *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi* adlı eserinde oluşturduğu sistemden de yararlanılmıştır. bk. Cengiz Alyılmaz, *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, Erzurum, 1994.

⁴⁵Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili*, 2. Baskı, Grafiker Yay., Ankara, 2003, s. 193. Benzer tanımlamalar ve konuyla ilgili açıklamalar için bk. Nurettin Koç, *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 223; Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, abc kitabevi, İstanbul, 1988, s. 175-176; Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçenin Fonemler Düzeni ve Bu Fonemler Düzeninin İşleyişi”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 115- 144; Efrasiyap Gemalmaz, “Türkiye Türkçesinde Ses Olayları I: Ses Olaylarıyla İlgili Kurallar”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 145-168; Efrasiyap Gemalmaz, “Türkiye Türkçesinde Ses Olayları II: Ses Olaylarıyla İlgili Terimler”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 169-176; Nevin Selen, *Söyleyiş Sesbilimi, Akustik Sesbilim ve Türkiye Türkçesi*, TDK Yay: 454, Ankara, 1979, s. 1-2.

⁴⁶Nurettin Koç, *Yeni Dil Bilgisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 475.

sesle ilgili olaylar ortaya çıkarsa bu dilde, fonetik düzeyinde uyumların varlığı söz konusudur... Türkçede vokalle sonuçlanan kelimelere, eklerin konsonlarla başlayan başka seslilerinin (allophone) getirilmesi veya eklerin bazı seslerini üzerlerine aldıkları eklerin bazı seslerine göre değiştirmeleri veya düşürmeleri, kurallara bağlanabildikleri ölçüde fonetik düzeyde gerçekleştirilen uyumlara örnek gösterilebilir.”⁴⁷

Türkçe öğrenen Moğol öğrencilere ait yazılı anlatım kâğıtlarında STT’ye göre ünlülerle ilgili yapılan yanlışlar sonucunda ortaya çıkan ses olayları şöyledir:

2.1.1.1. Ünlülerde İnceleşme- Kalınlaşma

2.1.1.1.1. İnceleşme

“Ünlü incilmesi; bazı ünsüzlerin etkisiyle kelimenin türlü hecelerinde kalın sırada bulunan ünlülerin veya ünlülerden birinin ince sıraya geçmesi olayıdır.”⁴⁸ Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlıklara şu örnekler verilebilir:

1. a > e

Temmuzda > Temmuzde

Temmuzde Moğolistanin bayram var.

(**Temmuzda** Moğolistan’ın bayramı var.) 152/3

en iyi tarafı da > en iyi tarafı de

En iyi tarafı de erkekte verir ya da sonra kayının yaşlıdan başlayıp düzen çayı bardağa koyur.

(**En iyi tarafı da** erkeğe verir ya da yaşlı kayından başlayıp düzenlice çayı bardağa koyar.) 4/2

çadırda > çadırde

Yazı çadırde kışı donmuş kar blokla yaptığı evlere oturuyorlar.

(Yazın **çadırda** kışın donmuş kar blokla yaptıkları evlerde oturuyorlar.) 64/5

⁴⁷Efrasiyap Gemalmaz, “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 196.

⁴⁸Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 228; Erdoğan Boz, “Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları”, Erişim: 14.4.2010, <http://www.sosbil.aku.edu.tr/dergi/c5s1.htm>.

2. ı > i

Moğolistan'ın > Moğolistanın

Moğolistanın en çok sevimli yer Arhangai aymagta var.

(**Moğolistan'ın** en sevimli yeri Arhangai Aymagtdır.) 107

Tamir Irmağı > Tamir ırmak

*Orada Tayhar Çulu, Ulan Tsutgalan şelale, **Tamir ırmak**, Kaya dağlar var.*

(Orada Tayhar Çuluu, Ulaan Tsutgalan Şelalesi, **Tamir Irmağı** ve Kaya Dağlar var. 107

12-15. yüzyıllarda > 12-15 yüzyilde

*Çengis Khaan moğolın tarihinin en ünlü insanıdır, ve **12-15 yüzyilde** Moğollar güçlü oldular.*

(Cengiz Kağan Moğolların tarihinin en ünlü insanıdır ve **12-15. yüzyıllarda** Moğollar güçlü olmuşlardır.) 108/2

3. o > ö

otobüs > ötübus

*Sonra biz yarışmaya katılmak için Ankara'ya **ötöbus** ile gittik.*

(Sonra biz yarışmaya katılmak için Ankara'ya **otobüs** ile gittik.) 88/2

sonra > sönra

*Ben nenede teşekkür ettim de söyledim **sönra** eve getdim.*

(Ben neneme teşekkür ettiğimi de söyledim; **sonra** eve gittim.) 265/b

şoför > şöför

O şöför.

(O şöför.) 240

4. u > ü

nüfus[insan] > nüfüs

*Ulaanbatarta 1 million **nüfüs** yaşıyorlar.*

(Ulaanbatar'da bir milyon **nüfus (insan)** yaşıyor.) 109

sekiz **buçukta** > sekiz **büçukta**

*Sonra ders saat **sekiz büçukta** başladı.*

(Sonra ders saat **sekiz buçukta** başladı.) 194/1

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda bazı kalın ünlülerin aynı anda hem incelştirildiği hem de düzleştirildiği örneklerle karşılaşmıştır:

u > i

2,8 milyondur > 2,8 milliondir

*Nüfüsü **2,8 milliondir** ama 1 million insan Ulaanbatarda yaşıyor.*

(Nüfusu **2,8 milyondur** ama 1 milyon insan Ulaanbaatar'da yaşıyor.) 108/2

futbolcudur > futbolcidir

*1 kardeşim **futbolcidir**.*

(1 kardeşim **futbolcudur**.) 30/3

Ağustosun onunda > agustosin onunda

*Ve sonra **agustosin onunda** çok enerjetik ve güçlü olup ve okulda başlayacağım.*

(Ve sonra **Ağustosun onunda** çok enerjik ve güçlü olup okula başlayacağım.)

155/2

2.1.1.1.2. Kalınlaşma

“Ünlü kalınlaşması; ince ünlülerin, belirli ünsüzlerin kalınlaştırma veya kalın ünlülerin benzeştirme etkilerine bağlı olarak veya daha başka bir nedenle kelimedede ön, iç ve son seslerde kalın sıraya geçmeleridir.”⁴⁹ Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlıklara şu örnekler verilebilir:

1. e > a

1 km²ye > 1 kilometre²'da

⁴⁹Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 228; Janos Eckmann, “Dinler (Makedonya) Türk Ağzı”, *TDAY Belleten 1960*, TDK Yay., Ankara, (1988), s. 192

Moğolistan 1505500 kilometre² büyüktür ve 1 kilometre²'de 1,8 insan yaşıyor.

(Moğolistan 1.505.500 kilometre² büyüklüğündedir ve 1 km²'de 1,8 insan düşer.)

108/2

yabancı ulus[lardan olan] misafirler > yabancı ulusun misafirler

Bunun için yabancı ulusun misafirler Moğolistan'a gelmeği çok hoşlanar.

(Bunun için yabancı uluslardan olan misafirler Moğolistan'a gelmekten çok hoşlanır.) 127/1

yaz tatilinde > yaz tatilda

Yaz tatilda dinlemek gerekli.

(Yaz tatilinde dinlemek gerekli.) 154/5

2. i > ı

en büyük kenttir > en büyük kentdir

Başkentin adı Ulaanbatar ve en büyük kentdir.

(Başkentin adı Ulaanbatar'dır ve bu, en büyük kenttir.) 109

seyrediyorlar [öğreniyorlar] > seyretiyorlar

Onlar televizyonun gazetelerden sigaranın çok zararlı olduğunu seyrediyorlar.

(Onlar televizyonla gazetelerden sigaranın çok zararlı olduğunu (seyrediyorlar) öğreniyorlar.) 92

iftihar ederim > iftihar eterim

Ben benim ülkeye her zaman iftihar ederim.

(Ben, ülkemle her zaman iftihar ederim.) 109

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda bazı ince ünlülerin aynı anda hem kalınlaştırıldığı hem de düzleştirildiği örneklerle karşılaşmıştır:

ü > ı

Atatürk(ün) Müzesi > Atatürk'ın muze

Hayvan bahçesi, Atatürk'ın muze ve Altın park'a gezdik.

(Hayvanat Bahçesi, **Atatürk Müzesi** ve Altın Park'ı gezdik.) 88/2

1.505.500 kilometre² büyüktür[büyüklüğündedir] > 1505500 kilometre² büyükdür
Moğolistan 1505500 kilometre² büyükdür ve 1 kilometre²'de 1,8 insan yaşıyor.

(Moğolistan **1.505.500 kilometre² büyüklüğündedir** ve 1 km²'ye 1,8 insan düşer.) 108/2

en büyük gölü Hövsgöl'dür > en büyük göl Hövsgöldür

Moğolistanın en derin göl Uvs'dır ama en büyük göl Hövsgöldür.

(Moğolistan'ın en derin gölü Uvs'tur, ama **en büyük gölü Hövsgöl'dür.**) 108/2

Ekleme II: Türkçe kelimelerde bir önceki hece kalınlık incelik itibarıyla bir sonraki heceyi yönetir / kendisine benzetir. “*Türkçede kök ve kökenlerinde ünlülerin kalın veya ince olma özelliği üzerine düşen bilgi yükü, ünlülerin diğer yuvarlak veya düz ve dar veya geniş olma özellikleri üzerine düşen bilgi yüklerinden daha fazladır. Bu bakımdan diyebiliriz ki, Türkçede fonolojik olarak kök ve kökenler –alınma kelimeler kök sayılır- son hecelerinin ünlülerine göre önce iki sınıfa ayrılır: 1) Kalın Sıradan Kök ve Kökenler, 2) İnce Sıradan Kök ve Kökenler. Dolayısıyla ek ünlülerini de birinci derecede etkileyen kök ve kökenlerin son ünlülerinin kalın veya ince olması özeliğidir ki, bunun sonucunda Türkçede kalınlık-incelik uyumu doğmuştur.*”⁵⁰

Ancak bu özellik Türkçede kullanılan yabancı kelimelerin tamamı için geçerli değildir. Konuyla ilgili olarak Tahsin BANGUOĞLU şu bilgileri aktarır:

“Yabancı kelimeler dilimizde kullanıldıkları hâleriyle üretim ve çekim ekleri alıp uzatılırlar. Yani ekler bunların son hece seslilerine uyarlar. Ancak bunlardan bazıları farklı ses yapıları sebebiyle birkaç hâlde ekleme sırasında sesli uyumundan kaçarlar:

1. *Son hecelerinde bir ince á bulunan bazı Arapça kelimelere getirdiğimiz ekler ince sıraya düşer: Dikkatsiz, sıhhatli...,*

⁵⁰Efrasiyap Gemalmaz, “Azerbaycan Türkçesinin Ses ve Şekil Bilgisi”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 440-441.

2. *Bazı yabancı kelimelerin son hecelerinde kalın sesliye rağmen kalan öndamak ve önavurt sesleri ek seslisini ince sıraya düşürürler: İdraksiz, kalbim,...*⁵¹

Türkçenin kalınlık-incelik uyumuyla ilgili özelliklerini bilen Moğollar kullandıkları kelimelerin yabancı olup olmamasına ve bu kelimelerin son ünsüzlerinin kalınlık – incelik özelliklerine dikkat etmeksizin bir sonraki hecenin ünlüsünü bir önceki hecenin ünlüsüne göre seçmişlerdir:

1. a > e

her şeyi kalpten yapan insan > her şeyi kalptan yapan insan

Bu dünyada annem gibi her şeyi kalptan yapan insan yok diye düşünürüm.

(Bu dünyada annem gibi **her şeyi kalpten (gönülden) yapan insan** yok, diye düşünürüm.) 124

sosyalde > sosyalda

*Bu yüzden gençlerin **sosyalda** statüsü çok önemli.*

(Bu yüzden gençlerin **sosyalde** (sosyal yaşamda) statüsü çok önemli.) 14/1

saatte > saatta

*Düğün **saatta** bitmeyi düzenli için pek çok devam ettirmek de mahcup edici.*

(Düzen açısından düğünü belli bir **saatte** bitirmeyip uzun süre devam ettirmek de mahcup edicidir.) 4/2

2. i > ı

dünyanın kalbi > dünyanın kalpı

*Moğolistan Asya'nın gövdede, **dünyanın kalpı** oldu bir ulus.*

(Moğolistan Asya'nın gövdesinde, **dünyanın kalbi** olan bir ülkedir.) 127/1

⁵¹Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 92. Konuyla ilgili araştırmacıların görüşleri için bk. Ömer Demircan, *Türkçenin Ses Dizimi*, 1. Baskı, Der Yay., İstanbul, Temmuz, 1996, s. 81-82.; Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dil Bilgisi*, 9. Baskı, Engin Yay., Ankara, 2007, s. 73; Tufan Demir, *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Yay., Ankara, 2004, s. 53.

vaktimi > vaktımı

*Ben aslında **vaktımı** boşa harcamayı hiç sevmem.*

(Ben aslında **vaktimi** boşa harcamayı hiç sevmem)123/1

hayalim > hayalım

*Eğer bu **hayalim** çok olacaksa ben çok mutlu olacağım.*

(Eğer bu **hayalim** gerçekleşirse ben çok mutlu olacağım.) 254

Ekleme III: “Türkçe kelimelerde bir önceki hece kalınlık incelik itibarıyla daima bir sonraki heceyi yönetir / kendisine benzetir.” kuralı bazı ekler için de geçerli olmayabilmektedir. Türkçede sıfat yapan eklerden olan /-ki/ ve ilgi adılı olan /-ki/ de bunlardandır.⁵² Fakat **Ekleme I**'deki duruma benzer bir şekilde, Moğollar genelleme yaparak bu eklerin getirildiği kelimelerde de bir sonraki hecenin ünlüsünü bir önceki hecenin ünlüsüne göre seçmişlerdir:

1. i > u

onunki > onunku

***Onunku** güzel, Ahmet'inki daha güzel.*

(**Onunki** güzel, Ahmet'inki daha güzel.) 187

onunki > onunku

*Seninki geldi ama **onunku** gelmedi.*

(Seninki geldi ama **onunki** gelmedi.) 197

onunki > onunku

*Seninki geldi. Ama **onunku** gelmedi.*

(Seninki geldi. Ama **onunki** gelmedi.) 203

⁵²Mazhar Kükey, *Türkçenin Dilbilgisi 1*, 1. Baskı, Cem Ofset, Ankara, 2003, s. 58-59; Tuncer Gülensoy, *Türkçe El Kitabı 1*, Bizim Gençlik Yay. Nu: 10, Kayseri, 1994, s. 55; Mehmet Hengirmen, *Age.*, s. 72-73; Fuat Bozkurt, *Türkçenin Gizemi*, Kavim Yay., İstanbul, 2007, s. 77-78.

2. i > ı

öğleden sonraki ders > öğleden sonraki ders

Saat iki'de öğleden sonraki ders başlar.

(Saat ikide **öğleden sonraki ders** başlar.) 117

2.1.1.2. Ünlülerde Düzleşme- Yuvarlaklaşma**2.1.1.2.1. Düzleşme**

“Ünlü düzleşmesi; çeşitli fonetik etkenlerle ve genellikle dilimize geçmiş yabancı sözlerde ilk hecedeki yuvarlak sıradan bir ünlünün düz sıraya geçmesi olayıdır.”⁵³
Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlıklara şu örnekler verilebilir:

1. u > ı

koyduktan sonra > koydıktan sonra

*Tabağın kınarına yuvarlık gibi 6 tane ul boov **koydıktan sonra** onların üzerine 5, 7 tane ul boov yaparlar.*

(Tabağın kenarına yuvarlak şekilde 6 tane ul boov **koyduktan sonra** onların üzerine beşer ve yedişer tane ul boov dizerler.) 23/6

kurmuştu > kurmişti

*O 800 yıl önceden “Büyük geniş Moğolistan” **kurmişti.***

(O 800 yıl önce “Büyük geniş Moğolistan”ı **kurmuştu.**) 109

bunu > buyı

*Hepsi biliyor ve bilgililer **buyı** onaylamış.*

(Hepsi biliyor ve bilgililer **bunu** onaylamış.) 127/2

2. ü > i

hayvan güdüyorlar > hayvan gütiyorlar

*Moğollar bütün yilde **hayvan gütiyorlar** ve hayvan ile göçüyorlar.*

(Moğollar bütün yıl boyunca **hayvan güdüyorlar** ve hayvanları ile göçüyorlar.)

108/2

⁵³Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 227.

kimin en güçlüyü[olduğunu] > Kim en güçlüyi

*Güneş ve rüzgar yarışma yaptı. **Kim en güçlüyi** görmek için.*

(Güneş ve rüzgâr yarışma yaptı; kimin en güçlüyü(olduğunu) görmek için.) 207

söylüyordu > söylüyordu

*O “hapishaneden çıkıp dört yıl geçtikten sonra sizinle komşumuz oluyoruz” diye **söylüyordu.***

(O, “Hapishaneden çıkıp dört yıl geçtikten sonra sizinle komşu oluyoruz.” diye **söylüyordu.**) 42/1

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda bazı yuvarlak ünlülerin aynı anda hem düzleştirildiği hem de kalınlaştırıldığı ya da hem düzleştirildiği hem de inceleştirildiği örneklerle de karşılaşılmıştır:

1. ü > ı

Atatürk(**ün**) Müzesi > Atatürk’ın muze

*Hayvan bahçesi, **Atatürk’in muze** ve Altın park’a gezdik.*

(Hayvanat Bahçesi, **Atatürk Müzesi** ve Altın Park’ı gezdik.) 88/2

[büyüklüğündedir] büyüktür > büyükdır

*Moğolistan 1505500 kilometre² **büyükdür** ve 1 kilometre²’da 1,8 insan yaşıyor.*

(Moğolistan 1.505.500 kilometre² **büyüklüğündedir** ve 1 km²ye 1,8 insan düşer.)

108/2

2. u > i

futbolcudur > futbolcidir

1 kardeşim futbolcidir.

(Bir kardeşim **futbolcudur.**) 30/3

2,8 milyondur > 2,8 milliondir

*Nüfüsü **2,8 milliondir** ama 1 million insan Ulaanbatarda yaşıyor.*

(Nüfusu **2,8 milyondur** ama 1 milyon insan Ulaanbatar'da yaşıyor.) 108/2

Ağustosun onunda > agustosin onunda

*Ve sonra **agustosin onunda** çok enerjetik ve güçlü olup ve okulda başlacağım.*

(Ve sonra **Ağustosun onunda** çok enerjik ve güçlü olup okula başlayacağım.)

155/2

2.1.1.2.2. Yuvarlaklaşma

“Türkçede yuvarlaklaşma olayları genellikle dudak ünsüzleri *b, p, m* ve diş-dudak ünsüzleri *f, v*'nin etkisiyle gerçekleşir.⁵⁴ Ancak Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin bir kısmının Türkçenin düzlük yuvarlaklık uyumunu zaman zaman göz ardı ettikleri, dolayısıyla da son hecesi geniş yuvarlak ünlüyle biten kelimelere geniş yuvarlak ünlülü ek getirdikleri görülmüştür:

1. e > ö

on dörde yirmi varken > ondörtö yirmi var'da

*Saat **ondörtö yirmi var'da** öğle yemeği.*

(Saat **on dörde yirmi varken** öğle yemeği yerim.) 113

köye gitmek > köyö gitmek

*Ben yazdan **köyö gitmek** istiyorum.*

(Ben yazın **köye gitmek** istiyorum.) 120/1

Gobi ve Hövsgöl'e > Gobi ve Hövsgöl'ö

*Ben geçen yaz mevsimde **Gobi ve Hövsgöl'ö** gittim.*

(Ben geçen yaz mevsiminde **Gobi ve Hövsgöl'e** gittim. 128

2. ı > u

yıkadığınız ev > yukadığı eb

⁵⁴Ahmet Caferoğlu, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri”, *TDAY Belleten 1964*, AKDITYK TDK Yay.: 240, Ankara, (1989), s. 17; Muharrem Ergin, *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 1992, s. 54; Ömer Demircan, *Age.*, s. 72-73; Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 230.

*Sizin yaptığı yemek, **yukadığı eb**, elbiseler, temizlediği ev, yaptığı işler hep kalpiyla yapar.*

(Sizin yaptığınız yemek, **yıkadığınız ev**, elbiseler, temizlediğiniz ev, yaptığınız işler hep kalbinizle yaptıklarınızdır.) 124

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda bazı düz ünlülerin aynı anda hem yuvarlaklaştırıldığı hem de kalınlaştırıldığı örnekler de tespit edilmiştir:

1. i > u

pikniğe giderim > piknice gidirum

*Boş zamanda TV seyreter, kitap okur, **piknice gidirum**.*

(Boş zamanlarda TV seyreder, kitap okur, **pikniğe giderim**.) 89/2

2.1.1.3. Ünlülerde Daralma - Genişleme

2.1.1.3.1. Daralma

“Yanlarında geniş ünlüleri daraltma etkisi yapan bazı ünsüzlerin etkisi altında geniş ünlülerin *a > ı, o > u, e > i, ö > ü* biçimindeki daralma olayıdır.”⁵⁵ Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlıklara şu örnekler verilebilir:

1. a > ı

ilk yağmurlar yağar > ilk yağmur yağır

*Çünkü **ilk yağmur yağır**, ilk otlar ve çiçekler büyüyür ve her insanların gönlünde bir sevgi açar.*

(Çünkü **ilk yağmurlar yağar**, ilk otlar ve çiçekler büyür ve her insanın gönlünde bir sevgi açar.) 15/1

bir yaş artar [büyümüş olur] > bir yaş kendine artır

*Beyaz ay olunca her insan **bir yaş kendine artır**.*

(Beyaz Ay Bayramı olunca her insan **bir yaş büyümüş olur**.) 67/3

⁵⁵Zeynep Korkmaz, 3. Baskı, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 226; Ömer Demircan, *Age.*, s. 72.

yağmur yağar > yağmur yağır

Yaz mevsimde herkez yeşil olur ve yağmur yağır.

(Yaz mevsimde her yer yeşil olur ve yağmur yağar.) 208

2. e > i

eve girerler > eve girirler

En yaşlı insana saygı gösterip “zolgolt” yaptıktan sonra eve girirler.

(En yaşlı insana saygı gösterip “zolgolt” yaptıktan sonra eve girerler.) 1a/1

eve girer > eve girir

Tsagaan sar'ın şiniin negen adlı günü başlayınca kişiler sabah çok erken kalkıp ev başkanı iyi tarafa ayaklarını çıkarıp eve girir.

(Tsagaan Sar'ın Şiniyn Negen adlı günü başlayınca kişiler, sabah çok erken kalkar; evin başı (reisi) iyi tarafa ayakkabılarını çıkarıp eve girer. 133/1

televizyon seyredirim > televizyon seyretirim

internete girerim > internete giririm

Boş zamanlarımda televizyon seyretirim, kitap okurum ve internete giririm.

(Boş zamanlarımda televizyon seyredirim, kitap okurum ve internete giririm.)

186

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda bazı düz ünlülerin aynı anda hem yuvarlaklaştırıldığı hem de daraltıldığı örnekler de tespit edilmiştir:

1. a > u

inanç duyarlar > inanç duyurlar

Örneği, Şamanlığıda şamanlar tanrıda, dağı inanç duyurlar.

(Örneğin; Şamanlıkta Şamanlar Tanrı'ya, dağa inanç duyarlar.) 8/1

koyarlar > koyur

Üstelik Tanrının at su içecek diye evin üzerinde üç küçükçe buz koyur.

(Üstelik Tanrı'nın atı su içecek diye evin üzerine üç küçükçe buz koyarlar. 5/2

koyar > koyur

En iyi tarafı de erkekte verir ya da sonra kayının yaşlıdan başlayıp düzen çayı bardağa koyur.

(En iyi tarafı da erkeğe verir ya da yaşlı kayından başlayıp düzenlice çayı bardağa koyar.) 4/2

2. e > ü

iki yanağını öperler > 2 yanağını öpürler

Yaşlılara saygı gösterirken yaşlılar küçüklerin iki elin üstünde elini koyup 2 yanağını öpürler.

(Yaşlılara saygı gösterirken yaşlılar küçüklerin iki elinin üstüne ellerini koyup küçüklerin iki yanağını öperler.) 1a/1

sürer > sürür

Kıştı 6 veye 9 ay sürür.

(Kıştı, altı veya dokuz ay sürer.) 64/4

2.1.1.3.2. Genişleme

“Ünlü genişlemesi; kelime içindeki dar sıradan ı, i, u, ü ünlülerinin çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan a, e, o, ö ünlülerine dönüşmesi olayıdır.”⁵⁶ Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlıklara şu örnekler verilebilir:

1. ı > a

alır > alar

Moğolcada “Sigara 5 yaş, içki 10 yaş” alar diye söz, var.

(Moğolcada “Sigara beş yaş, içki on yaş alır.” diye bir söz vardır.) 106

çalışır > çalışar

Annem ama benim için her şeyi anlatmak için çok çalışar.

(Annem bana her şeyi anlatmak için çok çalışır.) 124

⁵⁶Zeynep Korkmaz, 3. Baskı, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 227.

saklamıyor > saklamıyor

O tarihi saklamıyor.

(O, tarihi **saklamıyor.**) 107

2. i > e

gelirken > gelerken

*Moğol evde(çadırda) misafir **gelerken** çaydanlığı kapı'ya bakmak yasaklanıyor.*

(Moğollarda, eve (çadıra) misafir **gelirken** çaydanlığı kapıya doğru çevirmek yasaktır.) 70/6

gönderirler > göndererler

*Sonra insanlara düğün davetiyeleri **göndererler.***

(Sonra insanlara düğün davetiyeleri **gönderirler.**) 38/1

pişirir > pişirer

*Un ve yağ, şeker gibi şeyleri karıştırdıktan sonra **pişirer.***

(Un, yağ ve şeker gibi şeyleri karıştırdıktan sonra **pişirir.**) 23/4

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda bazı dar ünlülerin hem düzleştirildiği hem de genişletildiği örnekler de tespit edilmiştir:

1. u > a

bulunur > bulunar

*Moğolistan Asya'da **bulunur.***

(Moğolistan Asya'da **bulunur.**) 109

oynuyorum > oynuyor

*Çünkü dersler yok, daha boş zaman var, köye gidiyor ve hava çok güzel için dışarı çıkıyor, **oynuyor.***

(Çünkü dersler yok, daha çok boş zaman var; köye gidiyor ve hava çok güzel olduğu için dışarı çıkıyor, **oynuyorum.**) 119/2

bulunabileceğiz > bulanabileceğiz

“Hangi bir insan eğitim, “ilgi, bilgi ve az da bile batıl inançlar ile olsa, biz bu dünyanın kültür ile uzun zamandan beri **bulanabileceğiz.**” diye düşünüyorum.

(“Her insan eğitim, bilgi ve az da olsa batıl inançlar ile ilgili olursa, biz bu dünyada kültür ile uzun zaman **bulunabileceğiz.**” diye düşünüyorum.) 9/3

2. ü > e

düşünürsek > düşünerse

Savaşın hakkında dinlerse, bakarsa, **düşünerse** kötü görünüyor.

(Savaş hakkındaki şeyleri dinlersek, bakarsak, **düşünürsek** kötü olduğunu görürüz.) 101/3

söylüyorlardı > söyleyorlardı

Bu yüzden eski insan “Bir elin nesi var, iki elin sesi var” diye **söyleyorlardı.**

(Bu yüzden yaşlı insanlar “Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” diye **söylüyorlardı.**)

141

2.1.1.4. Ünlülerde Düşme – Türeme

2.1.1.4.1. Ünlü Düşmesi

“Gerek sözcüklere eklerin katılmasında gerekse sözcükten sözcüğe geçişlerde anlamı etkilemeyecek kısaltma ve değişimlere gidilir. Hece yapısını değiştirerek ünlü eksiltlen kısaltmalara ünlü yitimi / ünlü düşmesi denir.”⁵⁷ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kelime içindeki ünlüleri gereksiz yere düşürdükleri örnekler tespit edilmiştir:

1. a > ø

yaşadı > yaşødı

Moğolda 30000 yıl önce birinci insan **yaşdı.** Ve buradan bütün dünyaya dağıltı.

(Moğolistan’da 30.000 yıl önce ilk insan **yaşadı** ve Moğollar, buradan bütün dünyaya dağıldı.) 108/1

⁵⁷Ömer Demircan, *Türkçenin Sessizimi*, Der Yay., İstanbul, 1996, s. 93.

ağ**ab**eyim > ağ**ø**beyim

*Babam, annem, ağ**beyim** ve bendir.*

(Babam, annem, ağ**abeyim** ve benim.). 45/1

2. i > ø

hoşlan**ı**yorum > hoşlan**ø**yorum

*Ben biology, himya dersinizde çok seviyorum ve basketbol oynamak, sürmek hoşlan**ı**yorum.*

(Ben biyoloji ve kimya dersini çok seviyorum ve basketbol oynamak, bisiklet sürmekten hoşlan**ı**yorum.) 89/2

etekleri zil çalı**ı**yıyor > etekleri zil çal**ø**yuyor

*Ahmet çok etekleri zil çal**ı**yıyor.*

(Ahmet'in etekleri zil çal**ı**yıyor.) 174/2

3. i > ø

yirmi **iki** otuzda > yirmi**ø**ki otuzda

Saat yirmiki otuzda dişlerimi fırçalarım.

(Saat yirmi **iki** otuzda dişlerimi fırçalarım.) 150

4. u > ø

uyum**ı**yı > uy**ø**mayı

*Bir gün çok uykusu gelmiş ama uy**ı**mayı istememiş.*

(Bir gün çok uykusu gelmiş ama uy**ı**mayı istememiş.) 176/1

5. ü > ø

düşün**ü**yorum > düşün**ø**yorum

*Ben her kişi doğayı sevmek ve korumak gerekli diye düşün**ü**yorum.*

(Ben, "Herkesin doğayı sevmesi ve koruması gerekli." diye düşün**ü**yorum.) 90

düşünüyorum > düşünüyorum

Bunun için ben sonra hafta sonunda ne yapacağı düşünüyorum.

(Bunun için ben sonraki haftasonunda ne yapacağımı düşünüyorum.) 265/a

Ekleme: Türkçede “kimi iki seslemlı sözcüklere, bir ek geldiğinde, ikinci seslemdeki ı, i, u, ü gibi dar ünlüler düşer. Böylece orta seslem yok olur. Buna ünlü düşmesi ya da orta seslem yutumu denir. ağız > ağızım, alın > alnum,... Örneklerde görüldüğü gibi sözcük yine iki seslemlı söylenir. Nedeni, dilimizde orta seslemin vurgusuz oluşu. Böyle kullanımda “en az emek kuralı” işler. İçsesteki ünlü düşmesi, Türkçedeki yabancı kökenli sözcüklerde de görülür. Ancak bu sözcükler, ünlüyle başlayan ek aldıklarında ve yardımcı eylemlerle kullanıldıklarında, asıl biçimlerine dönerler: emir, emri, emretmek/ zehir, zehri zehirlenmek...”⁵⁸

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların bu kuralı genellikle uygulamadıkları tespit edilmiştir.

1. ø > ı

devlet ve dünyanın kalkınmasının aslıdır > devlet ve dünyanın kalkınmasının aslıdır

Gençlik ise devlet ve dünyanın kalkınmasının aslıdır.

(Gençlik ise devlet ve dünyanın kalkınmasının aslıdır.) 14/1

benim karønım > benim karınım

Benim karınım ağrıyor.

(Benim karnım ağrıyor.) 165/1

Ahmet’in ağøzı > Ahmet’in ağızı

Ahmet’in ağızı çok büyüktür.

(Ahmet’in ağzı çok büyüktür.) 202

2. ø > i

sigara içen insanın akciğerinin resømini > sigara içtiyin insanın akciğerin resimi

⁵⁸Fuat Bozkurt, *Türkiye Türkçesi Türkçe Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*, Kapı Yay., İstanbul, 2004, s. 127.

Ben sigara içtiyin insanın akciğerin resimi gösterdim.

(Ben sigara içen insanın akciğerinin resmini gösterdim.) 106

benim fikørim > benim fikirim

Bu sadece benim fikirim değil.

(Bu sadece benim fikrim değil.) 127/2

3. ø > u

Hasan'ın burunu > Hasan'ın burønu

Hasan'ın burunu kırmızı olmuş.

(Hasan'ın burnu kırmızı olmuş.) 190/1

Veysel'in boyunu > Veysel'in boyunu

Veysel'in boyunu kırılmış.

(Veysel'in boynu kırılmış.) 190/1

oyønadık > oyunadık

Biz tenis oynadık.

(Biz tenis oynadık.) 202

2.1.1.4.2. Ünlü Türemesi

“Ünlü türemesi; sözcüğün özgün biçiminde bulunmayan bir ünlünün sonradan çeşitli seslik nedenlerle ortaya çıkmasıdır.”⁵⁹ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kelime içinde gereksiz yere ünsüzler türettikleri örnekler tespit edilmiştir:

1. ø > e

bugünkü gençlerin elinde > bugünkü gençlerin elinde

Geleceği bugünkü gençlerin elinde bulunur.

(Geleceği bugünkü gençlerin elinde bulunur.) 18c/2

⁵⁹Süer Eker, *Age.*, s. 235-236; Ahmet Caferoğlu, *Agm.*, s. 21.

yükselmelidir > yükselemelidir

*Eğitimin itibarı **yükselemelidir**.*

(Eğitimin itibarı **yükselmelidir**.) 18c/3

2. ø > ı

katılmak için > katılmak için

*Ben “Ebiko” diye uluslararası bilişim Olimpiyatı’na **katılmak için** Mayıs ayında Türkiye’ye gittim.*

(Ben “Ebiko” adlı Uluslararası Bilişim Olimpiyatı’na **katılmak için** 6 Mayıs’ta Türkiye’ye gittim.) 88/1

katılmak için > katılmak için

*Sonra biz yarışmaya **katılmak için** Ankara’ya otobüs ile gittik.*

(Sonra biz yarışmaya **katılmak için** Ankara’ya otobüs ile gittik.) 88/2

3. ø > i

sigara içtiğim için > sigara içtiyim yüzünden

***Sigara içtiyim yüzünden** benim yüzeminin üzerinde çok sivilce oldu.*

(**Sigara içtiğim için** benim yüzümün üzerinde çok sivilce oldu.) 106

korku filmlerinden > korku filimlerinden

***Korku filimlerinden** hoşlanıyor musun?*

(**Korku filmlerinden** hoşlanıyor musun?) 251

televizyon seyretmek > televizyon seyretmek

*Boş zamanlarımda resim çizmek, **televizyon seyretmek**, kitap okumayı severim.*

(Boş zamanlarımda resim çizmek, **televizyon seyretmek** ve kitap okumayı severim.) 250

4. ø > u

doğduktan > doğumaktan

doğdular > doğudular

*İki küçüğü beni **doğumaktan** üç ve iki yıldan sonra **doğudular**.*

((Komşunun) İki küçük çocuğu, ben **doğduktan** üç ve iki yıl sonra **doğdular**.)

40/2

2.1.2. Ünsüzlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Türkçe öğrenen Moğol öğrencilere ait yazılı anlatım kâğıtlarında STT'ye göre ünsüzlerle ilgili yapılan yanlışlar sonucunda ortaya çıkan ses olayları şöyledir:

2.1.2.1. Ötümlüleşme- Ötümsüzleşme

*“Kimi ünsüzler, ünlüler gibi ses kirişlerini titreterek tonlanır. Bu ton, boğumlanma yerinden çıkan gürültü ile karışır ve birlikte işitilir. Böyle biçimlenenlere **yumuşak** ya da **ötümlü** ünsüzler denir: b c d g ğ j l m n r v z y. Ses kirişlerinde tonlanmayan, yalnız boğumlanma yerlerinde, çıkaklarında biçimlenirken gürültüleri işitilen ünsüzlere de **sert** ya da **ötümsüz** ünsüzler (tonsuzlar) denir.”⁶⁰*

2.1.2.1.1. Ötümlüleşme

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kelime içinde ötümsüz sesleri STT'ye aykırı bir şekilde ötümlüştirdikleri örnekler tespit edilmiştir:

1. ç > c

fotoğraf **çektim** > fotoğraf **cektim**

*Orada çok milattan önceki figür vardı ve ben çok **fotoğraf cektim**.*

(Orada milattan önceki zamanlara ait çok figür vardı ve ben çok **fotoğraf çektim**.)

263

uçak > ucak

*Biz ilk İstanbul'a **ucak** ile geldik ve orada iki gün kaldık.*

(Biz ilk olarak İstanbul'a **uçak** ile geldik ve orada iki gün kaldık.) 88/1

dişlerimi fırçalarım > dişlerimi fircalarım

*Saat yirmi üç'te **dişlerimi fircalarım**.*

⁶⁰Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Ankara, 1979, s. 50.

(Saat yirmi üçte **dişlerimi fırçalarım.**) 146

2. d > t

kış bitip > kış **bidip**

*Ondan sonra **kış bidip** ilk-bahar başlar.*

(Ondan sonra **kış bitip** ilkbahar başlar.) 133/1

3. f > v

bir veya iki hafta > bir veya iki havtayı

*Babam ve ailem piknik yapmak için kendilerini **bir veya iki havtayı** piknik yerlerine atarlar.*

(Ailem, piknik yapmak için kendini **bir veya iki hafta** piknik yerlerine atar.)
123/2

ilk defa > ilk deva

*Ben denizi **ilk deva** gordum için sevdim.*

(Ben denizi **ilk defa** gördüğüm için sevindim.) 88/1

4. s > z

servis yapar > serviz yapar

*Düğün birleşince gelin gelin evde ateşini yanıp sonra iki tarafından gelen insanlara **serviz yapar.***

(Düğün birleşince gelin geldiği evde ateş yakıp iki taraftan gelen insanlara **servis yapar.**) 38/3

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda ötümsüz ünsüzlerin hem ötümlüleştirildiği hem de sızıcılaştırıldığı örnekler tespit edilmiştir:

1. k > ğ

[yaşadığı] şok(un)tan [dolayı] > şoğundan

*Bu **şoğundan** o delirmiş.*

(Bu **şok(un)tan dolayı** o delirmiş.) 31/2

çok ilginç bir çocuktu > çok ilginç çocuğdu

Ali çok ilginç çocuğdu.

(Ali **çok ilginç bir çocuktu.**) 223

Ekleme II: Türkçede sedasız ünsüzle biten kelimeler üzerlerine ünlüyle başlayan ek aldıklarında söz konusu kelimelerin son sesleri sedalılaşır. Ancak incelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin bu kuralı genellikle göz ardı ettikleri, iki ünlü arasında da ötümsüz sesleri kullandıkları örnekler tespit edilmiştir:

1. c > ç

onların öğrenim görmelerinin başlangıcı > öğrenim görmelerinin başlangıcı

İlk okula götürmesi onların öğrenim görmelerinin başlangıcı olur.

(İlkokula gitmeleri **onların öğrenim görmelerinin başlangıcı** olur.) 18a/3

Türkiye'nin en büyük ağacına > türkiye'nin en büyük ağacı

*Ankara'dan Bursa'ya tekrar otobus ile gittik ve orada **türkiye'nin en büyük ağacı** baktık.*

(Ankara'dan Bursa'ya tekrar otobüs ile gittik ve orada **Türkiye'nin en büyük ağacına** baktık.) 88/3

bütün şeyleri yapma duygusunun gücü > bütün şeyleri yapmak duygunun gücü

*Ama bizde çok yer ve **bütün şeyleri yapmak duygunun gücü** var.*

(Ama bizim çok yerimiz ve **bütün şeyleri yapma duygusunun gücü** var.) 127/1

2. ğ > k

gelenek görene[klere göre]ğın boyunca > gelenek görenekin boyunca

*Moğolistanın bütün insanlar bu bayramı **gelenek görenekin boyunca** kutlanır.*

(Moğolistandaki bütün insanlar bu bayramı **gelenek göreneklere göre** kutlar.)

pikniğe gittik > piknike gittik

*Bizim ailemiz bütün insanlar **piknike gittik**.*

(Bizim ailemiz ve bütün tanıdıklarımızla **pikniğe gittik**.) 265/a

ne yapacağımı > ne yapaçaki

*Bunun için ben sonra hafta sonunda **ne yapaçaki** düşünüyorum.*

(Bunun için ben sonraki haftasonunda **ne yapacağımı** düşünüyorum.) 265/a

3. b > p

bu sorunun cevabını > bu sorunun cevabı

***Bu sorunun cevabı** şimdiye kadar kimse anlamadı.*

(**Bu sorunun cevabını** şimdiye kadar kimse anlamadı.) 96/1

kalbinizle yaptıklarınızdır > kalpıyla yapar

*Sizin yaptığı yemek, yıkadığı eb, elbiseler, temizlediği ev, yaptığı işler hep **kalpıyla yapar**.*

(Sizin yaptığınız yemek, yıkadığınız ev, elbiseler, temizlediğiniz ev, yaptığınız işler hep **kalbinizle yaptıklarınızdır**.) 124

Okuduğun kitabı > Okumuş kitabı

***Okumuş kitabı** anlat.*

(**Okuduğun kitabı** anlat.) 215/3

4. d > t

hayvan güdüyorlar > hayvan gütiyorlar

*Moğollar bütün yilde **hayvan gütiyorlar** ve hayvan ile göçüyorlar.*

(Moğollar bütün yıl boyunca **hayvan güdüyorlar** ve hayvanları ile göçüyorlar.)

108/2

Damadın evine > Damatın eve

***Damatın eve** kızı “gelinin insan” diyen bir özel insan getirir.*

(**Damadın evine** kızı “gelinin insan” denilen özel bir insan getirir.) 38/5

hisseder > hisseter

*İnsanlar birbirine gülme verebilirse mutluyu **hisseter**.*

(İnsanlar birbirine gülümseyebilirse mutluluğu **hisseder**.) 98/1

2.1.2.1.2. Ötümsüzleşme

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kelime içinde ötümlü sesleri STT'ye aykırı bir şekilde ötümsüzleştirdikleri örnekler tespit edilmiştir:

1. d > t

Ulaanbatar'da > Ulaan Batar'ta

*Ama şimdi **Ulaan Batar'ta** var.*

(Ama şimdi **Ulaanbaatar'dadır**.) 13/1

yediden sekize kadar > yediten sekiza [kadar]

***Yediten sekiza** dinlenme yapıyorum.*

(**Yediden sekize kadar** dinlenirim.) 136

2. c > ç

bitecek > biteçek

*Sonra yilden ben okula **biteçek**.*

(Sonraki yıl benim okulum **bitecek**.) 120/1

suçlu olacak > huçlu olaçak

*Güneş Rüzgarda bu senin değil. Kim bu adamın paltonu çekirse. o **huçlu olaçak** diye söyledi.*

(Güneş Rüzgâr'a "Bu senin değil. Kim bu adamın paltonu çıkarırsa o **suçlu olacak**." diye söyledi.) 210/1

ne yapacağımı > ne yapaçaki

*Bunun için ben sonra hafta sonunda **ne yapaçaki** düşünüyorum.*

(Bunun için ben sonraki haftasonunda **ne yapacağımı** düşünüyorum. 265/a

2.1.2.2. Patlayıcılaşma

“Ağız kanalının kapanması ve ciğerlerden gelen havanın patlama biçiminde dışarı itilmesiyle oluşan ünsüz; *p, b, m, t, d, k, g* ünsüzlerinden her birine patlayıcı ünsüz denir.”⁶¹

Türkçede patlayıcı ünsüzlerin karşıtı sızıcı ünsüzler yer alır ve “*sızıcı ünsüzler(sızmalı sesdeşler)*; ses yolunun bir noktada çok daralması ve gırtlaktan gelen ünlü veya ünsüz soluk akımının buradan hışırtı çıkararak sızması ile meydana gelen sesdeşleridir. Türkçede şu sızmalı sesdeşler vardır: *f, v, ğ, h, j, ş, l, r, s, z, y.*”⁶²

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların sızıcı olan “ğ”yi, “g”ye dönüştürdükleri tespit edilmiştir:

1. ğ > g

söylemek istediğim > soylemek istedigim

En sonunda söylemek istedigim bir şeyim var.

(En sonunda söylemek istediğim bir şey var.) 122/3

seçeceğiz > seçecegiz

Bu yıl milli vekillerini yeniden seçecegiz.

(Bu yıl milletvekillerini yeniden seçeceğiz.) 24/4

geçiremeyeceğim > geçirmecegim

Ben bu yaz tatili çok faydalı ve yararlı geçirmecegim.

(Ben bu yaz tatilini çok faydalı ve yararlı geçiremeyeceğim.) 155/2

2.1.2.3. Diğer Ünsüz Değişmeleri

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların ünsüzleri kelime içinde STT’ye aykırı şekilde birbirinin yerine kullandıkları tespit edilmiştir:

⁶¹Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 173; Nevin Selen, *Age.*, s. 76; Ömer Demircan, *Age.*, s. 45-49; Nurettin Koç; *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 214.

⁶²Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 41; Tuncer Gülensoy, *Türkçe El Kitabı 1*, Bizim Gençlik Yay: 10, Kayseri, 1994, s. 52-53; Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s. 193; Berke Vardar, *Age.*, s. 185.

2.1.2.3.1. y > n

İyi ve kötü+y+ü bilmemek > İyi ve kötü+n+ü bilmemek

Kimi kimsesi olmamak- İyi ve kötünü bilmemek

(Kimi kimsesi olmamak: İyi ve kötüyü bilmemek.) 58/6

palto+y+u > palto+n+u

birinçide Rüzgar paltonu çekirmedi, Güneş çekirdi.

(Birincide Rüzgâr **paltoyu** çıkarmadı, Güneş çıkardı.) 210/1

su+y+un içine > suyun içine su+n+u içeride

Çünkü Antraktida'nın buz erimek zamanda, denizin yanında bulunar çok uluslar sunu içeride batacak.

(Çünkü Antartika'nın buz erime zamanında (Antartika'da buzlar erirken), denizin yanında bulunan birçok ulus **suyun içine** batacak.) 127/2

2.1.2.3.2. n > y

sırt çantası+n+a > sırt çantası+y+a

*Hava soğuk olursa sıcak sütlü çay kaynatarak pazarda satıp, hava sıcak olursa soğuk şişe içecekleri **sırt çantasıya** koyarak satıyordum.*

(Hava soğuk olursa sıcak sütlü çay kaynatarak, hava sıcak olursa da soğuk şişe içeceklerini **sırt çantasına** koyarak pazarda satıyordum.) 25/1

bir kimse+nin uğruna yaşamaya > bir kimse+yin uğru yaşamayı

*Bence sevgi ise **bir kimseyin uğru yaşamayı** denir.*

(Bence sevgi ise **bir kimsenin uğruna** yaşamaya denir.) 96/2

yaz mevsimi+n+i > yaz mevsimi+y+i

***Yaz mevsimi**yi dört gözle bekliyorum.*

(**Yaz mevsimini** dört gözle bekliyorum.) 123/1

2.1.2.3.3. ş > s

kış günü > kis günü

***Kis günü** çocukların ayakkabı buz kesilmek.*

(**Kış günü** çocukların ayakları buz kesilir.) 224

üçüncü veya karşılıksız sevgi > üçüncü veya karsiliksiz sevgi

***Üçüncü veya karsiliksiz sevgi** seni seviyorsam sen olduğu için.*

(**Üçüncü veya karşılıksız sevgi** “Seni seviyorsam sen olduğun içindir.” demektir.)

104

yaşıyorum > yasıyorum

*Ulanbatar’da **yasıyorum**.*

(Ulaanbatar’da **yaşıyorum**.) 89/1

2.1.2.3.4. m > n

biz+**im** en önemli mesele+miz > biz+**in** en önemli mesele+ø

*Dostluk ve arkadaşlık **bizin en önemli mesele**.*

(Dostluk ve arkadaşlık **bizim en önemli meselemizdir**.) 105/2

biz+**im** çok önemli bir bayram+ı+mız > biz+**in** çok önemli bayram+ø+ø

*Bu bayramı **bizin çok önemli bayramdır**.*

(Bu bayram, **bizim çok önemli bir bayramımızdır**.) 70/8

2.1.2.3.5. ğ > y

yap+acak+ım > yap-aca+y+im

*Mesela derslerde daha iyi olacak şeyleri **yapacayım** diye düşünüyorum.*

(Mesela; “Derslerde daha iyi olacak şeyleri **yapacağım**.” diye düşünüyorum.)

155/1

git-ecek+im > git-ece+y+im

al-acak+ım > al-aca+y+ım

*Ben yakın zamanlarında İngilizcenin kursunu **gideceyim**, araba **alacayım**.*

(Ben yakın zamanlarda İngilizce kursuna **gideceğim**, araba **alacağım**.) 17/4

köyde ol-acak+ım için > köyde ol-aca+y+ım için

ata bin-ecek+ım > ata bin-ece+y+ım

süt iç-ecek+ım > süt iç-ece+y+ım

Köyde olacağım için (çok) her gün ata bineceyim ve süt içeceyim.

(**Köyde olacağım için her gün ata bineceğim ve süt içeceğim**.) 151

2.1.2.4.Ünsüzlerde Düşme – Türeme

2.1.2.4.1. Ünsüz Düşmesi

“Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, n, l, f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile y, g, ğ, k, h gibi ünlüleşme ve sızıcılışarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır.”⁶³

-1. İncelenen kâğıtlarda /+(y)IA/ ≡ /ile/ görev ögesinin ünlüyle biten kelimelerden sonra geldiğinde “y”nin düşürüldüğü /+ø+IA/ şeklinde kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.⁶⁴

su+y+la > su+ø+la

*Yazda biz ailemiz ile pikniğe çikiyoruz, köye gidiyoruz, göle gidip **sula** oynuyoruz, her yere geziyoruz ki.*

(Yazın biz ailemiz ile pikniğe gidiyoruz, köye gidiyoruz, göle gidip **suyla** oynuyoruz, her yeri geziyoruz.) 153/4

iple ve kukla+y+la > iple ve kukla+ø+la

*Ben kreşte **iple ve kuklala** oynuyordum.*

(Ben kreşte **iple ve kuklayla** oynuyordum.) 19/3

⁶³Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 231; Mukim Sağır, “Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağızları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20, (2002), Erzurum, s. 7; Nurettin Koç, *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 290-291.

⁶⁴Benzeri şekilde yapılan hatalar Serap Kızlıer tarafından Karaçaylı, Malkar ve Tatar öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarında tespit edilmiştir. bk. Serap Kızlıer, “Karaçaylı, Malkar ve Tatar Öğrencilerin Yaptıkları Dilbilgisi Yanlışları ve Bu Yanlışların Giderilmesi”, *Ana Dili Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir Yay., 17, (Nisan-Mayıs-Haziran 2000), s. 24.

başarı+y+la bitirmek > başarı+ø+la bitirmek

*Benim yakının istek ise üniversiteye **başarıla bitirmek**, sonra dış ülkede ekonominin üniversitede tekrar öğrenmek istekle.*

(Benim yakın gelecekteki isteğim ise üniversiteyi **başarıyla bitirmek**, sonra da yabancı bir ülkede Ekonomi Üniversitesi'nde tekrar okumaktır.) 19/5

-2. Yazılı anlatım kâğıtlarında ünlüyle biten kelimelere ünlüyle başlayan ek getirilirken araya yardımcı ses “y”nin getirilmediği örnekler tespit edilmiştir:

Türkiye+y+e gitmeyi > Türkiye+ø+e gitmek

*Ben Türkçe iyi öğrenerek **Türkiye’ e gitmek** çok istiyorum.*

(Ben Türkçeyi iyi öğrenerek **Türkiye’ye gitmeyi** çok istiyorum.) 254

-3. İncelenen kâğıtlarda sayı adlarından sıra sayı sıfatları türeten /+(I)ncI/ görev ögesinin ünlüyle biten sayılara eklendiğinde, görev ögesinin kendi bünyesinde yer alan “n” sesinin düşürüldüğü örnekler tespit edilmiştir:

2+n+ci sınıfa giderken > 2+ø+ci sınıfa girerken

*Ama **2ci sınıfa girerken** bize 3 Türk öğretmenler ders anlattı.*

(Ama **2’nci sınıfa giderken** bize üç Türk öğretmen ders anlattı.) 25/2

17+n+ci sıradadır > 17+ø+ci+lik+i+n+e girer

*Şimdi Moğolistanın yüzölçümü 1.565.500 km² ve bu rakamıyla dünya’da yüzölçümüyle **17ciliğine girer**.*

(Şimdi Moğolistan’ın yüzölçümü 1.565.500 km²dir ve bu rakamla dünyada yüzölçümüyle **17’nci sıradadır**.) 22/4

-4. İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin 3. şahsın söz konusu olduğu isim tamlamalarının üzerine “zamirsel n” getirmeksizin direkt dışa dönük bir görev ögesi ekledikleri görülmüştür:

Suhbaatara Meydan+1+n+da > Suhbaatara meydan+1+ø+da

Haftadan önce Suhbaatara meydanıda halk provokasyon çıkardı.

(Geçen hafta **Suhbaatar Meydanı'nda** halk provokasyon çıkardı.)93/2

çocuk odası+n+da > çocuk odası+ø+da

***Çocuk odasında** bilgisayar, televizyon, halı, yatak, masa, sandalye, oyuncak ve kitaplık var.*

(**Çocuk odasında** bilgisayar, televizyon, halı, yatak, masa, sandalye, oyuncak ve kitaplık var.) 261/1

Moğolistan+ın sinema+sı+n+da > Moğolistan+ın sinama+sı+ø+da

*Burada çok yeni filmler **Moğolistan'ın sinamasıda** çıkıyor.*

(Burada, çok yeni filmler **Moğolistan'ın sinemasında** çıkıyor.) 269

2.1.2.4.2. Ünsüz Türemesi

“Ünsüz türemesi; sözcüğün özgün biçiminde bulunmayan bir ünsüzün sonradan çeşitli seslik nedenlerle ortaya çıkmasıdır. Bu ses olayı; ünsüzün türediği yere göre, sözcük başında (protez), içinde (epentez/anaptiksis) ya da sonunda (paragog) görülür.”⁶⁵

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kelimenin özgün biçiminde olmadığı hâlde “v” ve “y” ünsüzünü türettikleri; ayrıca ünsüzle biten kelimelere ünlüyle başlayan ek getirirken kelime ile ek arasında “y” ünsüzünü türettikleri tespit edilmiştir.

1. ø > v

ateşe duøa edilir > ateşi duva edilir

*Gelin gelen zaman önce keçeği örtüp **ateşi duva edilir.***

(Gelin gelmeden önce keçeği örtüp **ateşe dua edilir.**) 2/3

Tanrı'ya duøa ediyor > tanrıya duva ediyor

*İhtiyar adamlar **tanrıya duva ediyor.***

(İhtiyar adamlar **Tanrı'ya dua ediyor.**) 70/6

⁶⁵Süer Eker, *Age.*, s. 239.

Tanrı'ya du~~o~~a ediyorlar > tanrıda duva ediyor

*Beyaz ayın sabah çok erken kalkarak **tanrı'da duva ediyor.***

(Beyaz Ay'da sabah çok erken kalkarak **Tanrı'ya dua ediyorlar.**) 70/8

2. ~~o~~ > y

sabah sekiz+~~o~~+i geçerken > sabah sekiz+y+e geçe

Sabah sekizye geçe kahvaltı yaparım.

(**Sabah sekizi geçerken** kahvaltı yaparım.) 115

okuldan me~~o~~zun olacağım için > okuldan meyzun olacak

*Gelecek yıl **okuldan meyzun olacak** çok önemli yıl.*

(Gelecek yıl **okuldan mezun olacağım için** çok önemli bir yıl.) 119/3

kış+~~o~~+1 > kış+y+1

***Kışy** 6 veye 9 ay sürür.*

(**Kışı**, altı veya dokuz ay sürer.) 64/4

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

“Ünsüz ikizleşmesi, bir kelimedede çeşitli sebeplerle bir ünsüzün iki defa boğumlanmasıdır.”⁶⁶ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin özellikle İngilizcenin etkisiyle kelime içinde çift ünsüz kullandıkları örnekler tespit edilmiştir:

bir milyon nüfus (insan) > 1 million nüfus

*Ulaanbatarta **1 million nüfus** yaşıyorlar.*

(Ulaanbatar'da **bir milyon nüfus (insan)** yaşıyor.) 109

⁶⁶Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağzları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 487, Erzurum, 1978, s. 215. Ayrıca bk. Musa Duman, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, AKDİTYK TDK Yay., Ankara, 1995, s. 70-72; Süer Eker, *Age.*, s. 244; Mehmet Aydın, *Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, AKDİTYK TDK Yay., Ankara, 2002, s. 33; Ahmet Günşen, *Kırşehir ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, AKDİTYK TDK Yay., Ankara, 2000, s. 78; Ahmet Toplaoğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul, 1989, s. 152.

basketbol ve tenis oynamak > basketbol ve tennnis oyanamayı

Basketbol ve tennis oyanamayı istiyorum.

(**Basketbol ve tenis oynamak istiyorum.**) 236

unutur > unuttar

Sadece kendi menfaati ve hırslı düşüncenin için diğerleri unuttar.

(Sadece kendi menfaati ve hırslı düşüncesinden dolayı diğerlerini **unutur.**) 101/2

2.1.3. Hece Olaylarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Konuşurken solunum düzeni art arda ve çok kısa süreli kasılmalar yapar. O sırada dışarıya çıkan basınçlı hava ile ses organlarının durumuna göre değişik sesler üretilir. Bir kasılma süresince çıkarılan ses ya da sesler bir hece oluşturur.”⁶⁷

Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatım kâğıtlarında hece olaylarıyla ilgili tespit edilen yanlışlıklar hece düşmesi ve hece türemesi şeklindedir.

2.1.3.1. Hece Düşmesi

“Hece düşmesi (haploloji): Bir dil birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece, bir hece durumuna girer. Bu olaya dilde hece yutumu (haploloji) adı verilir.”⁶⁸

derslerime hazırlan-**acağ**+ım > derslerime hazırla-**ca**+y+ım

kitaplarımı oku-**y-acağ**+ım > kitaplarımı oku-**ca**+y+ım

Ben köyden gelince derslerime hazırlacayım ve kitaplarımı okucayım.

(Ben köyden gelince **derslerime hazırlanacağım** ve **kitaplarımı okuyacağım.**)

151

söyle-**y-eceğ**+ım > söyle-**ceğ**+ım

Ama bu yılda telefon edip anneme “Ben size seviyorum” diye söyleceğim!!!

(Ama bu yıl telefon edip anneme “Ben size seviyorum.” diye **söyleyeceğim.**) 111

⁶⁷Ömer Demircan, *Age.*, s. 12-19; Süer Eker, *Age.*, s. 218-220; Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, s. 115; Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 52-56.

⁶⁸Mazhar Kükey, *Age.*, s. 97.

yapalım diye düşün-**ünce** > yapalım diye düşün-**ce**

Yapalım diye düşünce her şey olabilir.

(**Yapalım diye düşününce** her şey olabilir.) 101/4

doğru söyle-**y-en** > doğru söyle-**n**

*Yani akıllı insan bana göre başkaları anlattın, **doğru söylen** olmalıdır.*

(Yani bana göre akıllı insan başkalarının anlattığını **doğru söyleyen (aktaran)** olmalıdır.) 58/2

unut-a-**mı-yor**+um > unuta-**mı-r**+am

*Burada çok güzel yaşadık günleri hiç **unutamıram**.*

(Burada yaşadığımız çok güzel günleri hiç **unutamıyorum**.) 219/3

2.1.3.2. Hece Türemesi

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların özellikle ye- ve büyü- fiillerinin çekimi sırasında STT'ye aykırı şekilde hece türettikleri tespit edilmiştir:

ye-r+ler > **yi-y-er**+ler

*Kuzeyde yani Antrikta buza bir delik çıkarıp ondan çıkan fok ve deniz köpeği öldürüp **iyerler**.*

(Kuzeyde yani Antartika'da buza bir delik açıp oradan çıkan fok ve morsu öldürüp **yerler**.) 68/2

tatlı şeyler **ye-r+ø**-ken [yiyip] > tatlı şeyler **yi-y-er+ø**-ken

*Küçük çocuklar ile yaşlı insanlar, gençler hep beraber oynar yada **tatlı şeyler yiyerken** ve buzlu kola içerken sohbet ediyorlar.*

(Küçük çocuklar ile yaşlı insanlar ve de gençler, hep beraber oynar ya da tatlı şeyler yiyip buzlu kola içerek sohbet ediyorlar.) 121/1

et **ye-r** > et **ye-y-er**

*Eskimolar her zaman **et yeyer**.*

(Eskimolar her zaman **et yer**.) 65/4

çiçekler büyü-r > çiçekler büyü-y-ür

*Çünkü ilk yağmur yağır, ilk otlar ve **çiçekler büyüyür** ve her insanların gönlünde bir sevgi açar.*

(Çünkü ilk yağmurlar yağar, ilk otlar ve **çiçekler büyür** ve her insanın gönlünde bir sevgi açar.) 15/1

Tablo 1.1. Ses Bilgisi ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Fonetik Seviyesinde Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (827)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Ünlülerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Ünlü incelmesi			
a > e	16	% 1,93	% 0,34
ı > i	143	% 17,29	% 3,11
o > ö	3	% 0,36	% 0,06
u > ü	2	% 0,24	% 0,04
Ekleme:			
u > i	3	% 0,36	% 0,06
Ünlü kalınlaşması			
e > a	19	% 2,29	% 0,41
i > ı	6	% 0,72	% 0,13
Ekleme I:			
ü > ı	3	% 0,36	% 0,06
Ekleme II:			
a > e	4	% 0,48	% 0,08
i > ı	12	% 1,45	% 0,26
Ekleme III:			
i > u	8	% 0,96	% 0,17
i > ı	1	% 0,12	% 0,02
Düzleşme			
u > ı	11	% 1,33	% 0,23
ü > i	3	% 0,36	% 0,06
Ekleme:			
ü > ı	2	% 0,24	% 0,04
u > i	3	% 0,36	% 0,06
Yuvarlaklaşma			
e > ö	3	% 0,36	% 0,06
ı > u	1	% 0,12	% 0,02
Ekleme:			
i > u	1	% 0,12	% 0,02
Daralma			
a > ı	7	% 0,84	% 0,15
e > i	20	% 2,41	% 0,43
Ekleme:			
a > u	4	% 0,48	% 0,08
e > ü	2	% 0,24	% 0,04
Genişleme			
ı > a	13	% 1,57	% 0,28
i > e	25	% 3,02	% 0,54
Ekleme:			
u > a	7	% 0,84	% 0,15
ü > e	2	% 0,24	% 0,04
Ünlü Düşmesi			
a > ø	2	% 0,24	% 0,04
ı > ø	2	% 0,24	% 0,04
i > ø	1	% 0,12	% 0,02
u > ø	2	% 0,24	% 0,04
ü > ø	2	% 0,24	% 0,04
Ekleme:			
ø > ı	4	% 0,48	% 0,04
ø > i	2	% 0,24	% 0,04
ø > u	7	% 0,84	% 0,15
Ünlü Türemesi			

$\emptyset > e$	2	% 0,24	% 0,04
$\emptyset > i$	2	% 0,24	% 0,04
$\emptyset > i$	4	% 0,48	% 0,04
$\emptyset > u$	2	% 0,24	% 0,04
Ünsüzlerle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar			
Ötümlüleşme			
$\ç > c$	7	% 0,84	% 0,15
$d > t$	1	% 0,12	% 0,02
$f > v$	2	% 0,24	% 0,04
$s > z$	1	% 0,12	% 0,02
Ekleme I:			
$k > ğ$	2	% 0,24	% 0,04
Ekleme II:			
$c > ç$	3	% 0,36	% 0,06
$ğ > k$	3	% 0,36	% 0,06
$b > p$	3	% 0,36	% 0,06
$d > t$	27	% 3,26	% 0,58
Ötümsüzleşme			
$d > t$	2	% 0,24	% 0,04
$c > ç$	11	% 1,33	% 0,23
Patlayıcılaşma			
$ğ > g$	25	% 3,02	% 0,54
Ünsüz Değişmeleri			
$y > n$	4	% 0,48	% 0,04
$n > y$	16	% 1,93	% 0,34
$ş > s$	15	% 1,81	% 0,32
$m > n$	2	% 0,24	% 0,04
$ğ > y$	25	% 3,02	% 0,54
Ünsüz Düşmesi			
-1. /+(y)lA/ > /+ø+lA/	4	% 0,48	% 0,04
-2. /+y+/ > ø	1	% 0,12	% 0,02
-3. /+(l)ncI/ > /+cl/	5	% 0,60	% 0,10
-4. /+n+/ > ø	9	% 1,08	% 0,19
Ünsüz Türemesi			
$\emptyset > v$	3	% 0,36	% 0,06
$\emptyset > y$	4	% 0,48	% 0,04
Ünsüz İkizleşmesi			
Hece Düşmesi	10	% 1,20	% 0,21
Hece Türemesi	9	% 1,08	% 0,19

2.2. KAVRAM İŞARETLERİ ve KAVRAM İŞARETLERİYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

“*Mana bloklarının en alt seviyesini ‘kavram işaretleri’ teşkil eder. Daha yukarı seviyelerde ise birbiri içerisinde gittikçe gelişen ‘kavram münasebetleri’ yer alır. Hangi seviyede olursa olsun, bir dil işaretinin enformatif değer taşıyabilmesi, onun belli bir duruma (situation) uygun bir metin parçası (contxte) içerisinde bulunmasını gerektirir. Manalı en küçük parçalar, söz içerisinde, dilin monemlerini temsil eden morfem veya morfem grupları hâlinde tezahür eder. O hâlde en küçük mana bloku, bir mana monemini temsil eden gramer morfeminden teşekkül eder. Bu gramer morfemi birçok hâllerde işaretli (+) olabileceği gibi bazen işaretsiz (∅) de olabilir. Ancak sözlü haberleşmeye lügat morfemleri bizzat kendi enformatif değerleri ile katılırlar. Bu sebeple onların metin içerisinde işaretsiz (∅) olabilmeleri, verici (emetteur) tarafından (recepteur)’nın onları 1/1 ihtimalle bildiğinin ve gerektiğinde yerlerine koyabileceğinin kabul edilmesine bağlıdır.”⁶⁹*

Bu bölümde, Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatım kâğıtları “kavramların işaretlenmesi” ve “kavram işaretlerinin seçimi” olmak üzere iki kısımda incelenmiş ve tespit edilen yanlışlıklar örneklendirilmiştir.

2.2.1. Kavramların İşaretlenmesi ve Kavramların İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar

2.2.1.1. Gövde Hâlindeki Kavramların İşaretlenmesi ile İlgili Yanlışlar

“*Vazifeli dil unsurlarını temsil eden gramer morfemlerinin bir kısmı, kök veya köken hâlindeki lügat morfemleri ile birleşerek bunlardan yine müstakil dil unsurlarını temsil eden gövde hâlindeki lügat morfemlerini teşkil ederler... Bu sebeple bu gramer morfemlerine ‘yapım ekleri’ adı verilir.”⁷⁰*

“*Türkçede kalıcı kavram işaretleme metotlarının başında ‘bir kök ya da gövde üzerine yapım eki getirme’ metodu gelmektedir.”⁷¹ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin kavramları işaretlerken yapım eklerini birbirinin yerine kullandıkları örneklere rastlanmamıştır. Öğrencilerin, yapım ekleriyle farklı işlevlerdeki görev*

⁶⁹Efrasiyap Gemalmaz, *Standart Türkiye Türkçesinin (STT)’nin Formanlarının Enformatif Değerleri ve Bu Değerlerin İhtiyaç Hâlinde Bu Dilin Gelişimine Muhtemel Etkileri*, Erzurum, (1982), s. 111.

⁷⁰Efrasiyap Gemalmaz, *Ağm.*, s. 118.

⁷¹Osman Mert, “Orhun Yazıtlarında Kullanılan İşaretsiz (./+∅./) Görev Ögeleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), Erzurum, s. 3.

öğelerini birbirlerinin yerine kullanarak standart dışı kavram işareti oluşturdukları örnekler tespit edilmiştir:

-1. İncelenen kâğıtlarda kalıcı kavram işareti yapan içe dönük görev öğeleri yerine dışa dönük görev öğelerinin⁷² kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

1. /+I(n)CI/ > /+TAn/

bir+inci+si > bir+den

iki+nci+si > iki+den

üç+üncü+sü > üç+ten

dört+üncü+sü > dört+den

*Ben bu yazdan **birden** derse çok çalışmak lazım.*

***ikiden** Naidamdald tatilde denilenmek*

***üçten** Ailes de köy gitmek*

***dörtten** Arkadaşlar ile Tennisten gitmeklerden istiyorum.*

(Ben bu yazın,

birincisi; derse çok çalışmak,

ikincisi; Naidamdald' da tatil yapıp dinlenmek,

üçüncüsü; Ailes'e köye gitmek,

dördüncüsü; arkadaşlar ile tenise gitmek istiyorum.) 120/2

2. /+ø/ > /+II/

Avrupa+ø ve Amerika+ø kültürü > avrupa+lı ve amerika+lı kültürü

*Ama **avrupalı** ve **amerikalı** kültürünün etkisiyle bir sürü bayramlar kutlanıyoruz.*

(Ama **Avrupa** ve **Amerika** kültürünün etkisiyle bir sürü bayram kutluyoruz.)

24/2

iyiliksever+ø > iyiliksever+li

*Benim dede ve nine çok yardımcı ve **iyilikseverli**.*

(Benim dedem ve ninem çok yardımcı ve **iyiliksever**.) 16/2

⁷²Efrasiyap Gemalmaz, "Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar", *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 191.

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda /+A **sahip**/ yapısı yerine kalıcı kavram işareti yapan /+IIk/ ve /+II⁷³/ görev ögelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

/+A **sahip**/ > /+IIk/

çok farklı iklim+e **sahip** > çok farklı iklim+lik

Moğolistan başka vatanlardan çok farklı iklimlik, ve dört mevsim vardır.

(Moğolistan başka vatanlardan **çok farklı iklim**e sahiptir ve orada dört mevsim vardır.) 128

uzun tarih+e **sahip** bir vatan > uzun tarih+lik bir vatan

Moğolistan Asya'nın ortada yerleşir ve uzun tarihlik bir vatandır.

(Moğolistan Asya'nın ortasında yer alır ve **uzun tarihe sahip bir vatandır.**) 128

/+A **sahip**/ > /+II/

çok arkadaş+a **sahip** olmak > çok arkadaş+lar+lı

Ben bağımsız, eğitilmiş, kültürlü, çok arkadaşlarlı ve çok güzel yerde çalışarak başkalarından özel yaşamayı istiyorum.

(Ben bağımsız, eğitilmiş, kültürlü, **çok arkadaş**a sahip olmak ve çok güzel yerlerde çalışarak başkalarından özel yaşamayı istiyorum.) 25/3

Göçebe kültürü+n+e **sahip** olan Moğollar > Göçebe kültürü+lü olan Moğollar

Göçebe kültürülü olan Moğollar dört mevsimde farklı yerlere göçüp hayvancılık yaparlardı.

(**Göçebe kültürüne sahip olan Moğollar**, dört mevsimde farklı yerlere göçüp hayvancılık yaparlardı.) 24/1

dört kardeş+e **sahip**+im > dört kardeş+li+y+im

Ben dört kardeşliyim.

⁷³/+II/ görev ögesi ile ilgili olarak Erdoğan Boz, "Eski Anadolu Türkçesi'nde +IU Eki Üzerine" adlı makalesinde Eski Türkçe ile Eski Anadolu Türkçesi'ndeki işlevlerinin paralellik gösterdiğini belirtir ve bu işlevleri 'sahiplik (özellik, nitelik), bulundurma, bir yere ait olma (mensup olma) ve sayı adlarında grup anlamı' olarak sıralar. bk. Erdoğan Boz, "Eski Anadolu Türkçesi'nde +IU Eki Üzerine", *TDAY Belleten 2001/ I-II*, AKDITYK TDK Yay.: 810, Ankara, (2003), s. 35-43. Ayrıca, Zeynep Korkmaz, söz konusu görev ögesinin yukarıda sıralanan işlevlerine ek olarak "adlardan yer adları türetme ve anlamı pekiştirilmiş ikileme sıfatları oluşturma"yı ekleyerek günümüz Türkçesi'ndeki durumunu ortaya koyar. bk. Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 53-55.

(Ben **dört kardeşe sahibim.**) 59/1

Ekleme II: İncelenen kâğıtlarda STT'de “**sayı adı + yaş+ı+n+da**” şeklinde ifade edilen mesajın “**sayı adı + yaş+lı**” şeklinde işaretlendiği tespit edilmiştir:

/+I+n+TA/ > /+II/

2 yaş+ı+n+da > 2 yaş+lı

3 yaş+ı+n+da > 3 yaş+lı

4 yaş+ı+n+da > 4 yaş+lı

5 yaş+ı+n+da > 5 yaş+lı

At yarışmada:

1. Azarga (aygır) 2. Büdüün mor(at)en büyük at

3. Soyolan (5 yaşlı) 4. Hizaalan (4 yaşlı)

5. Şüdülen (3 yaşlı) 6. Daaga (2 yaşlı, tay gibi biraz büyük)

gibi altı yaşının at yarışır.

(At yarışmasında:

1. Azarga (aygır) 2. Büdüün (mor, en büyük at)

3. Soyolan (5 yaşında) 4. Hizaalan (4 yaşında)

5. Şüdülen (3 yaşında) 6. Daaga (2 yaşında tay gibi, biraz büyük)

gibi altı farklı yaşta at yarışır.) 29/3

seksen beş yaş+ı+n+da > seksen beş yaş+lı

Benim seksen beş yaşlı bir dedem var.

(Benim **seksen beş yaşında** bir dedem var.) 244

kaç yaş+ı+n+da [olduğu] > kaç yaş+lı

Şaman olan insanın kaç yaşlı önemli değil belirip olur.

(Şaman olan insanın **kaç yaşında olduğu** önemli değildir). 8/1

Ekleme III: İncelenen kâğıtlarda Moğol öğrencilerin /isim + olan/ bulunan/ yapısını /isim +II / şeklinde ifade ettikleri örnekler tespit edilmiştir:

/olan/ > /+II/

beyaz yiyecekler **olan** bir tabağı > beyaz yiyecekler+**li** bir tabağı

şekerler **olan** bir tabağı > şekerler+**li** bir tabağı

salata **olan** tabaklar > salatalar+**lı** tabaklar

*Beyaz ayında koyunu koyunun sırtını koyduğu bir tabağı, **beyaz yiyeceklerli bir tabağı, şekerlerli bir tabağı, son yıllarından geldiği salatalarlı tabaklar** koyacak olmuş.*

(Beyaz Ay'da masaya koyunu, koyunun sırtının koyulduğu bir tabağı, **beyaz yiyecekler olan bir tabağı, şekerler olan bir tabağı** ve son yıllardan kalan **salata olan tabaklar** koyulur.) 67/3

[içinde] buuz **olan** tabağa > buuz+**lu** tabağa

Gönderdiği buuzlu tabağa şeker, yağ, ve bisküvi vb. şeyleri atabilir.

(Gönderdiği **içinde buuz olan tabağa şeker, yağ, bisküvi vb. şeyleri atabilir.**)

134/2

Ekleme IV: İncelenen kâğıtlarda sayı adlarından sıra sayı sıfatları türeten /+(I)ncI/ görev ögesinin ünlüyle biten sayılara eklendiğinde, görev ögesinin kendi bünyesinde yer alan “n” sesinin düşürüldüğü örnekler tespit edilmiştir:

/+I(n)CI/ > /+CI/

13+üncü yüzyılda > 13+öccü yüzyıllarda

*Tarihi ülke dediğimde **13cü yüzyıllarda** dünyayı işgal etmiş “Büyük Moğol devlet”inden bahsettim.*

(Tarihi ülke dediğimde **13’üncü yüzyılda** dünyayı işgal etmiş olan “Büyük Moğol Devleti”nden bahsettim.) 22/1

2+nci sınıfa giderken > 2+öccü sınıfa girerken

*Ama **2ci sınıfa girerken** bize 3 Türk öğretmenler ders anlattı.*

(Ama **2’nci sınıfa giderken** bize üç Türk öğretmen ders anlattı.) 25/2

17+nci sıradadır > 17+öciliğine girer

Şimdi Moğolistanın yüzölçümü 1.565.500 km² ve bu rakamıyla dünya'da yüzölçümüyle 17ciliğine girer.

(Şimdi Moğolistan'ın yüzölçümü 1.565.500 km²dir ve bu rakamla dünyada yüzölçümüyle **17'nci sıradadır.**) 22/4

2.2.1.2. Fiil Çatıları ve Fiil Çatıları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Türkçede “çatı kavramı” farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalara tabi tutulan konulardan biridir. Bazı araştırmacılar “çatı” kavramını ayrı bir konu olarak ele alırken bazıları yapım ekleri içerisinde değerlendirmiştir. Ahmet Cevat EMRE, Muharrem ERGİN... eserlerinde “çatı ekleri”ni fiilden fiil yapan yapım eki kategorisinde değerlendirenler arasındadır.⁷⁴ Söz konusu kavramı, ayrı / müstakil bir konu olarak ele alanlarla ilgili olarak Bilal YÜCEL şu açıklamalarda bulunur:

“Fiil çatılarına müstakil yer ayıran eserler, söz konusu terimi tanımlama açısından –ifadeler az çok farklı olmakla birlikte- üç gruba ayırmaktadır: 1. grup: K. Bilgegil (1982: 278) ve T. N. Gencan'ın (1979:32) eserinde çatı, “fiilin özne ve nesneye göre durumu” şeklinde tanımlanmıştır. 2. grup: H. Zülfikar (1969:91), V. Hatiboğlu (1978:33), D. Aksan (1976: 85), N. Koç (1992:62) ve Z. Korkmaz'ın (1992:35) eserinde bu terim, “fiilin özne ve nesne durumlarına göre belirli ekler almış değişik şekli” olarak tanımlanmıştır. 3. grup: J. Deny (1941:343), T. Banguoğlu (1974:411), H. Ediskun (1992: 219), B. Vardar (1980:49) ve A. Topaloğlu'nun (1989:49) eserinde terimimiz “öznenin fiille belli biçimlerde ilgili olmasına göre oluşturulmuş şekil” sözleriyle tanımlanmış; ayrıca, öznenin işi yapması, başkasına yaptırması, işten etkilenmesi gibi yönleri belirtilmiştir.”⁷⁵

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların konuyla ilgili yaptıkları yanlışlar şu şekilde sıralanabilir:

1. /-n-/ > /-ø-/

de-**n**-ir > de-**ø**-r

Moğolistan'ın milli kıyafetin adı deel der.

(Moğolistan'ın millî kıyafetinin adına “deel” **denir.**) 63/8

⁷⁴bk. Ahmet Cevat Emre, *Türk Dilbilgisi*, TDK Yay., İstanbul, 1945, s. 211-226; Muharrem Ergin, *Age.*, s. 317-337.

⁷⁵bk. Bilal Yücel, “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 156-157. Ayrıntılı bilgi için bk. Ömer Demircan, *Türk Dilinde Çatı*, Papatya Yay., İstanbul, Kasım 2003. Ayrıca bk. Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatısı Üzerine Görüşler”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar III*, TDK Yay., Ankara, (2007), s. 307-314; Gürer Gülsevin, “Çatı Ekleri Üzerinde Kullanılabilen Ekler”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 203-223.

söyle-**n**-ir > söyle-**ø**-r

Çayı Japonlar ilk defa kullandığı diye söyler.

(Çayı ilk defa Japonların kullandığı **söylenir**.) 68/3

kullanılmaya başla-**n**-ır > kullanmaya başla-**ø**-r

Başka yeni bir şeyi **kullanmaya başlar**.

(Başka, yeni bir şey **kullanılmaya başlanır**.) 1b/2

2. /-ø-/ > /-n-/

kutla-**ø**-r > kutla-**n**-ır

*Moğolistan'lar beyaz ay bayramı çok geniş **kutlanır**.*

(Moğollar Beyaz Ay Bayramı'nı çok geniş çaplı **kutlar**.) 63/8

kutlu-**ø**-yor+lar > kutla-**n**-iyor+lar

*Moğollar son yıllarda bayramları çok büyük çerçevesi içinde **kutlanıyorlar**.*

(Moğollar son yıllarda bayramları çok büyük etkinlik çerçevesi içinde **kutluyorlar**.) 27/4

sigaraya başlı-**ø**-yor+lar > sigaraya başla-**n**-iyor+lar

*Modern çocuklar **sigaraya başlanıyorlar**.*

(Günümüz çocukları **sigaraya başlıyorlar**.) 126

3. /-Tır-/ > /-ø-/

geleceğe inan-**dır**-ır > gelecekte inan-**ø**-ır

*Gülme, insana mutlu ve sevinç verir, mucizeyi hissettirir, **gelecekte inanır**, şiddet güç, cesaret verir.*

(Gülme, insana mutluluk ve sevinç verir, mucizeyi hissettirir, **geleceğe inandırır**; kuvvet, güç, cesaret verir.) 41/4

adlan-**dır**-ır+lar > adlan-**ø**-ır+ø

*Şinin negenden önceki günü bitüün diye **adlanır**.*

(Şiinin negenden önceki günü “bitüün” diye **adlandırırılar.**) 134/1

düşün-**dür**-üyor > düşün-**ø**-üyor

*Çiftler yavaş ve rahat yürümesi mutluluk, ilkbahar sevinciyi daha çok niteliyor ve benzeri **düşünüyor.***

(Çiftlerin yavaş ve rahat yürümesi mutluluk ve ilkbahar sevincini daha çok yansıtıyor ve benzeri şeyler **düşündürüyor.**) 15/1

4. /-**il**-/ > /-**ø**-/

at yarışı ve güreş yap-**il**-ır > at yarışar, güreş yap-**ø**-ar

*Bu bayramda **at yarışar, güreş yapar.***

(Bu bayramda **at yarışı ve güreş yapılır.**) 63/8

yemekler yap-**il**-ır > yemekler yap-**ø**-ar

*Misafir için **yemekler yapar.***

(Misafirler için **yemekler yapılır.**) 23/2

2.2.1.3. Birden Fazla Anlam Ögesiyle Kurulmuş Genel Anlamlı Kavram İşaretleri ve Bunlarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Bir dilde kavramlar işaretlenirken / adlandırılırken bazen söz konusu kavramı ifade etmek için tek bir kavram işareti (kelime) yeterli gelmez. Bu durumda birden fazla anlam ögesi, görevli dil öğelerinin de (ek ve edatların da) yardımıyla dilin kuralları dâhilinde birlikte kullanılarak ilgili kavram işaretlenir. Türkçede “belirtisiz isim tamlamaları”nın, “niteleme sıfat tamlamaları”nın, “tekrar grupları”nın, “birleşik kelimeler”in, “deyimler”in... birden fazla anlam ögesiyle karşılandıkları ve genel anlamlı bir kavramı ifade ettikleri görülür.”⁷⁶

⁷⁶Cengiz Alyılmaz, “Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine”, *Türk Dili*, 620, (2003), Ankara, s. 148-156.

2.2.1.3.1. Belirtisiz İsim Tamlamaları ve Belirtisiz İsim Tamlamalarıyla İlgili Yanlışlar

2.2.1.3.1.1. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar

2.2.1.3.1.1.1. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Tamlayan Ekinin Yanlış Kullanılması

“Türkçede birden fazla anlam ögesiyle kurulmuş genel anlamlı kalıcı kavram işaretleme metotlarının başında gelen belirtisiz isim tamlamaları,

“*sıfatlarıyla birlikte tamlayan isim + ø + tamlanan isim + tamlanan (belirtilen) eki*” kuruluşlarıyla bir niteleme grubu oluşturur.”⁷⁷ Belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan tamlanan ilişkisi /+ø/ ile sağlanırken incelenen kâğıtlarda /+ø/ yerine /+(n)In/ ve /+I/ görev öğelerinin kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

1. /+ø/ > /+(n)In/

edebiyat+ø kitabı > edebiyat+in kitap

Ben boş zamanda edebiyatın kitap okumak isterim.

(Ben boş zamanlarda **edebiyat kitabı** okumak isterim.) 51/1

otobüs+ø durağı > otobüs+ün durak

Araba gelmez otobüsün durakta çok insan vardı.

(Araba gelmeyen **otobüs durağı**nda çok insan vardı.) 63/2

deniz+ø hayvanları > deniz+in hayvanlar

Onlar buzunda delik çıkararak fok balığı, balığı gibi denizin hayvanlar tutarak kullanıyordu.

(Onlar buzda delik açarak balık, fok gibi **deniz hayvanlarını** tutup kullanıyordu.)

63/5

2. /+ø/ > /+I/

ev+ø ödevleri > ev+i ödevler

⁷⁷bk. Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 251-259; Cengiz Alyılmaz, *Age..*, s. 20.

Saat yirmi ikide evi ödevler yapıyorum.

(Saat yirmi ikide **ev ödevlerimi** yapıyorum.) 114

ev+∅ ödevleri > ev+i ödevler

Saat yirmi birde evi ödevler yapıyorum.

(Saat yirmi birde **ev ödevlerimi** yapıyorum.)116

yaz+∅ mevsimi >yaz+ı mevsim

Yazı mevsimde eve dönüp inekleri sağıp at biniyor.

(**Yaz mevsiminde** eve dönüp inekleri sağıp at biniyorum.) 59/1

2.2.1.3.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamalarında Tamlanan Ekinin Yanlış Kullanılması

“ ‘Hemen bütün Türk lehçelerinde ve bu lehçelerin ağızlarında, **belirtisiz isim tamlamaları**; Türkçenin temel dizimini düzenleyen ‘**belirten / niteleyen öge; bir anlam ögesi ise belirttiği / nitelediği anlam ögesinden önce, bir görev ögesi ise belirttiği / nitelediği anlam ögesinden sonra getirilir.**’ kuralına uygun olarak önce, **niteleyen öge** olan anlam ögesi **tamlayan isim**; sonra da **nitelenen öge** olan anlam ögesi **tamlanan isim** sırası üzerine kurulur.

Ancak bu dizimde, Türkçenin de uymakta büyük bir dikkat gösterdiği ‘**anlam veya görev / ulam (kategori) değiştiren öge işaretlenir**’ şeklinde ifade edeceğimiz bir dil genelcesine uyulmadığı gözlenir. Şöyle ki niteleyen öge durumunda olan tamlayan isim, sıfat ulamına geçtiği hâlde işaretli kalmaktadır. Bir dilde eksilteli yapıların bulunması doğal karşılandığı için bunda garipsenecek bir durum yoktur. Ancak, ulam değiştirmeyen yani isim ulamında kalan tamlanan isim ‘ /+TA+ / > /+TI+ / > /+sI+ / > /+zI+ / > /+rI+ / > /+yI+ / > /+∅I+ / > /+∅∅+ /’ tamlanan ekiyle işaretlenmektedir.”⁷⁸

Moğolcada, Türkçedeki /+(s)I/ tamlanan eki işaretlidir. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin Türkçeyi kendi dillerinden hareketle algılayarak /+(s)I/ görev ögesini genellikle işaretli kullandıkları tespit edilmiştir:

⁷⁸Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçedeki Tamlanan Eki /+TA+ / > /+TI+ / > /+sI+ / > /+zI+ / > /+rI+ / > /+yI+ / > /+∅I+ / > /+∅∅+ / Üzerine”, *Türkçenin Derin Yapısı*, s. 261.

1. /+(s)I/ > /+Ø/

Ulan Tsutgalan Şelale+si > Ulan Tsutgalan şelale+Ø

Tamir Irmak+ı > Tamir ırmak+Ø

Orada Tayhar Çulu, Ulan Tsutgalan şelale, Tamir ırmak, Kaya dağlar var.

(Orada Tayhar Çuluu, **Ulaan Tsutgalan Şelalesi, Tamir Irmağı**, Kaya Dağlar var.) 107

Moğolistan Milli Üniversite+si > Moğolistan Milli Üniversite+Ø

*Şimdi **Moğolistan Milli Üniversite**'nin yabancı dili ve kültür fakültesi'nin Türkoloji bölümünde okuyorum.*

(Şimdi **Moğolistan Milli Üniversitesi**'nin Yabancı Dil ve Kültürler Fakültesi'nin Türkoloji Bölümü'nde okuyorum.) 11/3

Naadam Bayram+ı > Naadam bayram+Ø

*Bizim **Naadam bayram** 11,12,13 Temmuzda oluyor.*

(Bizim **Naadam Bayramı** 11, 12, 13 Temmuz'da oluyor.) 27/1

ilkbahar mevsim+i > ilk bahar mevsim+Ø

*Tsagaan sar bayramız ise **ilk bahar mevsimin** en ilk günüdür.*

(Tsagaan Sar Bayramı ise **ilkbahar mevsiminin** ilk günüdür.) 133/1

Tsagaan Sar Bayram+ı > Tsagaan sar bayram+Ø

kış mevsim+i > kış mevsim+Ø

*Tsagaan sar bayram **kış mevsiminde** oluyor.*

(Tsagaan Sar Bayramı **kış mevsiminde** oluyor.) 27/2

2.2.1.3.2. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalar ve Bunlarla İlgili Yanlıklar

“Varlıkların durumlarını, biçimlerini, renklerini kısacası nasıl olduklarını bildiren niteleme sıfatlarının bir isimle birlikte kullanımından oluşan (niteleme

sıfat+isim) bu tamlamalar, genel anlamlı bir kelimeyi, kelime grubunu (ismi) ifade ederler.”⁷⁹

2.2.1.3.2.1. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalarda Söz Dizimi Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar

2.2.1.3.2.1.1. Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalarda Öğelerin Yerinden Kaynaklanan Yanlışlar

İncelenen kâğıtlarda “niteleme sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda özellikle tamlayan kısmı oluşturan sıfatların, tamlananı belirtisiz isim ya da sıfat tamlamasından oluşan yapıların tamlayanı ve tamlananı arasına getirildiği tespit edilmiştir:

önemli bir **milli** bayram olan Beyaz Ay > **milli** önemli bayramı olan beyaz ay
*Ülkemizde **milli önemli bayramı olan beyaz ay** ilkbaharın birinci ayının ilk günü Moğollar kutlanıyor.*

(Ülkemizde önemli bir milli bayram olan Beyaz Ay ilkbaharın birinci ayının ilk günü Moğollarca kutlanıyor.) 35/1

küçük **erkek** kardeşimle > **erkek** küçük kardeşimle

*Ben annem ve babam ve **erkek küçük kardeşimle** Erdenet şehirde yaşarım.*

(Ben annem, babam ve **küçük erkek kardeşimle** Erdenet şehrinde yaşarım.) 19/2

sıcak **bir** gün > **bir** sıcak gün

***Bir sıcak gün** bir fakir adam gide gidele bir köyde gelir.*

(**Sıcak bir günde** bir fakir adam, gide gide bir köye gelir.) 32/1

yaşamı iyi olan **bir** aile > **bir** yaşamı iyi olan aile

*Mesela **bir yaşamı iyi olan aile** varmış.*

(Mesela; **yaşamı iyi olan bir aile** varmış.) 139

Moğolistan’ın **büyük bir** üniversitesi > Moğolistanın **bir büyük** üniversite

*O Moğolistanın **bir büyük üniversitede** çalışıyordu.*

⁷⁹Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 20.

(O Moğolistan'ın **büyük bir üniversitesinde** çalışıyordu.) 100/4

dünyanın **bir** numarası > dünyanın numarası **bir**

*Bu düşüncele biz **dünyanın numarası bir** olacağız.*

(Bu düşüncele biz **dünyanın bir numarası** olacağız.) 127/1

2.2.1.3.3. Belirtme Bildiren 'BİR' ve Bununla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Belirtme sıfatları isimleri (varlıkları) aitlik, işaret, sayı, soru, belirsizlik ve diğer yönlerden belirten sıfatlardır.⁸⁰ “Niteleme sıfatları ile belirtme sıfatları etiketlemesi ile yapılan alt sınıflandırma anlam çıkışlı olduğundan, anlam farklılıklarının yanı sıra, bu iki tür birim arasında, tümünü aynı ulamdan saymaya sorun çıkaran biçimsel ve işlevsel farklılıklar bulunduğunu gözden kaçırmamak gerekir.”⁸¹

Genel olarak belirtme sıfatları grubunun alt kümesi olarak ifade edebileceğimiz sayı sıfatları içinde değerlendirilen “bir”in, sadece önüne getirildiği ismi nicelik olarak belirtmenin dışında farklı işlevleri olduğu tespit edilmiştir. “*bir, iki on bin* gibi sayıcılardan (*denombreurs*) oluşan niceleyiciler tekil kavramları sayıca, gerçek bir nicelikle belirtirler. Sayıcı olarak *bir*, tekil kavramın mekân zamanda varlığını tek (*unique*), diğer sayıcılar ise birden çok (*multiple*) olarak belirtirler (*iki kitap, vb.*). Bu belirtenlerin belirttiği çoğulluk, tekil kavramlarla ilgili olduğu için belirlidir.

Sayıcıların tersine çok, az, her, bazı, kimi, çoğu, bütün, tüm, yeterince, daha az, daha çok, sayısız, yığınla, dolu ve bir aracılığıyla oluşturulan hiçbir, birçok, birkaç, biraz, her bir, bir yığın, bir kısım gibi niceleyiciler tekil ve kütesel kavramları sayıca değil, bütünsel (*global*) olarak belirtirler. Bunlar sayılmayan (*kesin olarak ölçülmeyen*) nicelik belirttiklerinden ifade edebildikleri çoğulluk belirsizdir.

Bununla birlikte, söz konusu birimler her zaman nicelik belirtmezler: bir gün, her zaman, saf bir güzellik örneklerinde olduğu gibi tekilleştirilmeyen kavramlarla kullanıldıklarında kavramı miktarca belirtmezler; sadece mekân-zamanda yerlenmesini belirtirler. Zaten yukarıda vurguladığımız gibi, bu birimler özünde mekânsal zamansal ‘reperage’ işlemcisidirler (*girdikleri ad öbeklerinin mekânsal ve zamansal ‘reperage’ belirten koşulluk işlevinde kullanılabilmeleri –bir gün, her zaman, kimi zaman, çoğu*

⁸⁰Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 118.

⁸¹Talat Akaslan, “Bir, bu, bazı, kimi, hangi, kaç, ne? Sifat mı!!!...”, *Dilbilim Araştırmaları 2001*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay., s. 36.

zaman, vb.- de bu temel işlevle ilgilidir.) ve nicelik belirtme (niceleme)de aslında mekân-zamanda yerleme işleminin tekil ve kütesel kavramlarla mümkün olabilen biçiminden başka bir şey değildir. Dolayısıyla nicelemeyi, niceliksel belirleme işlemini salt sayıca/miktarca belirtme değil, kavramın varlığını zamanda-mekânda bir kalıp içinde belirtme olarak anlamak gerekir.”⁸²

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların belirtme sıfatı+isimden kurulu tamlamalarda “bir” belirtme ögesini kullanmadıkları örnekler tespit edilmiştir:

bir söz > **ø** söz

Moğolda komşu komşuya muhtaç demiş söz vardır.

(Moğolda “Komşu komşuya muhtaçtır.” diye **bir söz** vardır.) 31/1

çok kolay **bir** dil > çok kolay **ø** dil

Türkçe çok kolay dil, çünkü Moğolca çok aynı.

(Türkçe **çok kolay bir dil**, çünkü Moğolca ile çok benzer.) 186

güzel **bir** rüya > güzel **ø** rüya

Ben bir gece güzel rüya gördüm.

(Ben bir gece **güzel bir rüya** gördüm.) 265/a

2.2.1.3.4. Belirtisiz Nesne + Fiilden Oluşan Tamlamalarla İlgili Yanlıklar

“Türkçenin hem yapısı, hem de sosyo-kültürel boyutu hakkında önemli bilgiler veren fiil deyimleri, tıpkı dualar (alkışlar), beddualar (kargışlar), yeminler (andlar), övgüler ve sövgüler gibi kalıplaşmış dil öğeleridir. Geçmişten günümüze kadar çok az değişikliğe uğrayan bu kalıplaşmış dil öğeleriyle (fiil deyimleriyle) Türkçenin hem yazılı hem de sözlü kaynaklarında iki şekilde karşılaşılmaktadır:

1. Zarf+fiil'den oluşan fiil deyimleri
2. Nesne+fiil'den oluşan fiil deyimleri

⁸²Ayrıntılı bilgi için bk. Talat Akaslan, Agm., s. 36-45; Muna Yüceol Özezen, “Türkiye Türkçesinde Sıfat İşlevli Birimler”, *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilimi Araştırmaları)- Festschrift of Orhan Okay II (Orhan Okay Armağanı II)*, 30, (2006), s. 381-405.

Zarf+fiil'den oluşan fiil deyimlerinde olumlu veya olumsuz, geçişli veya geçişsiz fiil kök, köken ve gövdelerinin nasıllık, nicelik, yer, yön ve zaman zarflarıyla birlikte kullanılarak genel anlamlı bir kavramı karşıladıkları ifade ettikleri görülür...

Nesne+fiil'den oluşan fiil deyimlerinde ise olumlu veya olumsuz, geçişli fiil kök, köken ve gövdelerinin, nesnelere birlikte kullanılarak genel anlamlı bir kavramı karşıladıkları / ifade etikleri görülür. Nesne+fiil'den oluşan fiil deyimlerinde nesnelere, fiillerle sürekli anlam ilişkisi kurarlar. Nesnelere fiiller arasında zamanla oluşan bu sürekli anlam ilişkisi, “nesne+fiilden kurulu tamlamalar” şeklinde ifade edilebilecek niteliktedir.”⁸³

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin nesne + fiilden oluşan tamlamalar oluştururken nesne ve fiilleri standardın dışında bir araya getirdikleri, özellikle fiil seçimlerinde hata yaptıkları tespit edilmiştir:

dua et- > dua yap-

*Dedem Müslüman için biz beraber **dua yaptılar**.*

(Dedem Müslüman olduğu için biz beraber **dua ettik**.) 30/5

ateş yak- > ateşini yan-

*Düğün birleşince gelin gelin evde **ateşini yanıp** sonra iki tarafından gelen insanlara serviz yapar.*

(Düğün birleşince gelin, geldiği evde **ateş yakıp** iki taraftan gelen insanlara servis yapar.) 38/3

çay kaynat- > çay pişir-

su kaynat- > su pişir-

*Türkiye’de ilginç bir şey ise iki çaydanlıkta **çay pişiriyorlar**. Üstündeki çaydanlıkta “tavşan kanı” gibi çay, aşağıdaki çaydanlıkta **su pişiriyor**.*

(Türkiye’de ilginç bir şey ise iki çaydanlıkta **çay kaynatıyorlar**. Üstteki çaydanlıkta “tavşan kanı” gibi çay, alttaki çaydanlıkta **su kaynatıyorlar**.) 65/5

⁸³Cengiz Alyılmaz, “Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine”, *Türk Dili*, 620, (2003), Ankara, s. 148-156.

gitar çal- > gitar oyna-

Mesela gitar oynamayı öğrenmek çok istiyorum ve kendim iş yapıp para kazanmak istiyorum.

(Mesela gitar çalmayı öğrenmeyi çok istiyorum ve kendim iş yapıp (çalışıp) para kazanmak istiyorum.) 119/3

2.2.1.3.5. Tekrar Grupları ve Tekrar Gruplarıyla İlgili Yanlışlar

“Tekrar grubu, bir kavramı ifade etmek, işaretlemek, ona kuvvetlendirme, belirlilik, süreklilik ve çokluk anlamı katmak için eş görevli, aynı, yakın veya zıt anlamlı iki ya da daha çok kavram işaretinin meydana getirdiği kelime grubudur.”⁸⁴

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların tekrar guruplarını oluştururken kelimeleri yanlış seçtikleri veya gurubu oluşturan kelimelere gereksiz ekler getirerek standart dışı yapılar oluşturdukları tespit edilmiştir:

gide gide > gide gidele

Bir sıcak gün bir fakir adam gide gidele bir köyde gelir.

(Sıcak bir günde bir fakir adam, gide gide bir köye gelir.) 32/1

tane tane > tane taneyer

Çünkü bakkallar sigarayı tane taneyer satıyor.

(Çünkü; bakkallar sigarayı tane tane satıyor.) 106

yürüye yürüye > yürüyere yürüyere

Ben burada yürüyere yürüyere geldim.

(Ben buraya yürüye yürüye geldim.) 219/1

⁸⁴Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi – Cümle Tahlilleri-*, Akçağ Yay., Ankara, 1999, s. 26. Ayrıca bk. Muharrem Ergin, *Age.*, s. 377-379; Sevgi Öztürk, “Yeni Uygur Türkçesinde İkilemeler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/4, (Summer 2008), s. 1036-1048; Mehmet Dursun Erdem, “Harezmi Türkçesinde İkilemeler ve Yinelemeler Üzerine”, *Bilig*, 33 (Bahar 2005), Ahmet Yesevi Üniversitesi Yay., Ankara, s. 189-225; Osman Nedim Tuna, “Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabii Bir Ünsüz Dizisi”, *TDAY Belleten* (1982-1983), AKDİTYK TDK Yay., Ankara, 1986, s. 163-228.

hızlı hızlı > hemen hemen

*Ama “akşam güzel bir yahni pişir yemek istiyorum” **hemen hemen** söyledi ve dışarıya gitti.*

(Ama “Akşam güzel bir yahni pişir, yemek istiyorum.” diye **hızlı hızlı** söyledi ve dışarıya gitti.) 172/1

tekrar tekrar > daha daha

***Daha daha** yemeği yemek istiyor.*

(Yemeği **tekrar tekrar** yemek istiyor.) 70/5

2.2.1.3.6. Birleşik Kelimeler ve Birleşik Kelimelerin Oluşturulmasıyla İlgili Yanlışlar

“Türkçede kavramları işaretlemenin yollarından biri olan kelime birleştirme yöntemiyle, iki ya da daha çok kelime yeni bir kavramı karşılamak üzere bir araya getirilir ve birleşik kelimeler oluşturulur. Birleşik kelimelerde sözcükler bir araya gelirken sesçe, biçimce veya anlamca birleşip kaynaşır. Bu kaynaşma esnasında bazılarında birleşik kelimeyi oluşturan kelimelerden yalnız biri anlamını kaybederken bazılarında her iki kelime de anlamını yitirir. Ya da her ikisi de anlamını koruyarak yeni bir kavram işareti meydana getirir.”⁸⁵

Türkçe öğrenen Moğolların birden fazla anlam ögesiyle kurulmuş kavram işaretlerinden olan birleşik kelimeleri oluştururken kelimelerin seçiminde hata yaptıkları; bitişik yazılması gereken birleşik kelimeleri ayrı yazdıkları ya da belirtisiz isim tamlaması şeklinde kurulan ancak birleşik yazılan bazı kelimelerde tamlanan ekini kullanmadıkları tespit edilmiştir:

milletvekilleri > milli vekilleri

*Bu yıl **milli vekillerini** yeniden seçeceğiz.*

(Bu yıl **milletvekillerini** yeniden seçeceğiz.)4/4

⁸⁵Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 294; Şükrü Haluk Akalın, “Şor Tükçesinde Birleşik Kelimeler”, 3. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı 1996*, TDK Yay.: 678, Ankara, (1999), s. 67; Süer Eker, *Age.*, s. 312.

atasözü > atasöz

“Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol” demek **atasözü** tamamlanmak için insanlar en önde akıllı olmalıdır.

(“Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol.” şeklindeki **atasözünü** tamamlamak için insanlar, en başta akıllı olmalıdır.) 58/2

cumhurbaşkanı > cumhur başkan

Yarışan 2 insan birisi şimdiki **cumhur başkan** Enhbayr, diğeri demokratik partin üye Elbegday’dur.

(Yarışan iki insandan birisi şimdiki **cumhurbaşkanı** Enhbayr, diğeri Demokratik Parti’nin üyesi Elbegday’dır.) 87/1

atasözü > atasöz

Bu bir atasözdür.

(Bu bir **atasözüdür.**) 54/2

2.2.1.3.7. “ol-” Yardımcı Fiiliyle Oluşturulan Kavram İşaretleriyle İlgili Yanlıklar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların “ol-” yardımcı fiili yerine “var”, “olma-” yerine “yok” kelimelerini kullandıkları tespit edilmiştir:

ol- > var

bereketli **olursa** > bereketli **varsa**

tsagaan sar bayramda bereketli varsa çok mutlu vardı.

(Tsagaan Sar Bayramı **bereketli olursa**, insanlar çok mutlu olur.) 21/3

tavşankanı gibi kırmızı renkli **olursa** > tavşan kanı gibi kırmızı renkli **varsa**

Türkler çay içerken tavşan kanı gibi kırmızı renkli varsa çayı çok güzel olduğu diye söyler.

(Türkler çay içerken **tavşankanı gibi kırmızı renkli olursa** çayın çok güzel olduğunu söyler.) 63/7

iyi ve mutlu **olması** > iyi ve mutluluk **varmak**

*Hep insanlar **iyi ve mutluluk varmak** gerekli.*

(Bütün insanların **iyi ve mutlu olması** gerekir.) 120/2

olma- > **yok**

biz **olmazsak** > biz **yoksa**

*Onları **biz yoksa** çok muhtaç olur.*

(Onlar, **biz olmazsak** çok muhtaç olur.) 42/3

mutlu **olmayan** bir insan > mutluluk **yok** bir insan

*Eğer sizde para var sevgi yoksa siz **mutluluk yok bir insan** olarak.*

(Eğer sizde para varsa ve sevgi yoksa siz **mutlu olmayan bir insan** olarak yaşarsınız.) 125/1

başka yere gidecek şansı **olmayan** bir aile > diğer yere gidecek şansı **yok olan** ailede

*Ama **diğer yere gidecek şansı yok olan ailede** gecelemeden diğer çare bulmaz.*

(Ama **başka yere gidecek şansı olmayan bir aile**, bulunduğu yerde gecelemeden başka çare bulamaz.) 129

2.2.2. Kavramların İşaretlerinin Seçimi ile İlgili Yanlılar

2.2.2.1. Yakın Anamlı Kavram İşaretlerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasıyla İlgili Yanlılar

bütün > **tam**

Yağlı, kuyruklu haşlanmış **bütün** bir kuzu > Yağlı kuyruklu haşlanmış **tam** bir kuzu

*Yağlı kuyruklu haşlanmış **tam** bir kuzu ana yemektir.*

(Yağlı, kuyruklu haşlanmış **bütün** bir kuzu ana yemektir.)5/2

kuzey > **arka**

güney > **ön**

***Arka** sınırı Rusya Federasyonu, **ön** sınırı ise Çin halk cumhuriyetidir.*

(**Kuzey** sınırında Rusya Federasyonu, **Güney** sınırında ise Çin Halk Cumhuriyeti vardır.) 22/4

büyü- > çık-

*Hava güzel olunca çiçek ve sebze **çıkıyor**, ağaçlar yeşil oluyor, kuş uçuyor ve her şey yeniden başlıyor.*

(Hava güzel olunca çiçekler ve sebzeler **büyüyor**, ağaçlar yeşil oluyor, kuşlar uçuyor ve her şey yeniden başlıyor.) 119/1

zirve > tepe

*Eğitimin, bilginin **tepesine** ulaşan insan yok.*

(Eğitimin, bilginin **zirvesine** ulaşan insan yoktur.) 6/4

bütün > hepsi

***Hepsi** insanlar gençte öğrenim görmek ve hayatımda çok iyi bilgi ediniyorlar gerekli.*

(**Bütün** insanların gençlikte öğrenim görmesi ve hayatta çok iyi bilgi edinmesi gerekli.) 10/2

bütün > hep

***Hep insanlar** onun gibi düşünüyor, örnek: para varsa hepsiği olabilir, başarılı oluyor, mutlu oluyor diye ama bu yalandır.*

(**Bütün insanlar** onun gibi düşünüyor. Örnek: “Para varsa her şey olabiliyor, başarı oluyor, mutluluk oluyor.” Ama bu, yalandır.) 125/1

yarış > yarışma

Eriin gurban naadamda:

1.at yarışması

2.güreş antrenör (güreş)

ok atmak (yay)

(Eriyn gurban naadam'da:

1. at yarışı

1.güreş

3. ok atma

yapılır.) 29/2

yak- > söndür-

*Onu bilen erkeğin önceki kız arkadaşı mektupları **söndürüp** “Arkadaşın askere gidip öldü” diye mektup yazmış.*

(Onu bilen erkeğin önceki kız arkadaşı mektupları **yakıp** “Arkadaşın askere gidip öldü.” diye mektup yazar.) 34a/3

adaletli > hukuk

*Ben çocukluğum çok **hukuktum**.*

(Ben çocukluğum çok **adaletliydim**.) 17/2

2.2.2.2. Uygun Kavram İşareti Seçmemekten Kaynaklanan Yanlışlar

diz- > yap-

*Tabağın kınarına yuvarlık gibi 6 tane ul boov koydıktan sonra onların üzerine 5, 7 tane ul boov **yaparlar**.*

(Tabağın kenarına yuvarlak şekilde 6 tane ul boov koyduktan sonra onların üzerine beşer ve yedişer tane ul boov **dizerler**.) 23/6

personel > kadro

kalite > itibar

*Eğitimi kötü öğrenip **kadro** olduklar bazen eğitimin **itibarı** düşürür.*

(Kötü eğitim alıp **personel** olanlar bazen eğitimin **kalitesini** düşürür.) 18c/1

çık- > gel-

*Ve yeni **çıkan** yılı zenginlikle temizle girmenin bir sembolüdür.*

(Ve yeni **gelen** yıla zenginlikle temizlikle girmenin bir sembolüdür.) 69/3

temiz > taze

*Niçin; çünkü yaz mevsiminde Moğolistan'ın köy yerler yeşil olur ve hava çok **taze** olur.*

(Niçin? Çünkü; yaz mevsiminde Moğolistan'ın köyleri yeşil ve havası çok **temiz** olur. 128

haberleş- > karşıla-

*Onlar her zaman telefon edip mektup ile **karşıtıyordular**.*

(Onlar her zaman birbirlerine telefon edip mektup ile **haberleşiyordular**.) 34a/3

fazla > ziyade

*Moğollar'ın yemek türleri çok **ziyade** ve genellikle etli yemeklere sahiptir.*

(Moğolların yemek çeşitleri çok **fazladır** ve Moğollar genellikle etli yemeklere sahiptir.) 22/4

Tablo 1.2. Kavram İşaretleri ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Kavram İşaretleriyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (857)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Kavramların İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar			
Gövde Hâlindeki Kavramların İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar			
/+I(n)CI/ > /+TAn/	1	% 0,11	% 0,02
/+Ø/ > /+II/	2	% 0,23	% 0,04
Ekleme I:			
/+A sahip/ > /+IIIk/	2	% 0,23	% 0,04
/+A sahip/ > /+II/	18	% 2,10	% 0,39
Ekleme II:			
/+I+n+TA/ > /+II/	3	% 0,35	% 0,06
Ekleme III:			
/+Ø olan/ > /+II/	2	% 0,23	% 0,04
Ekleme IV:			
/+I(n)CI/ > /+CI/	6	% 0,70	% 0,13
Fiil Çatıları İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/-n-/ > /-Ø-/	13	% 1,51	% 0,28
/-Ø-/ > /-n-/	19	% 2,21	% 0,41
/-Tır-/ > /-Ø-/	12	% 1,40	% 0,26
/-II-/ > /-Ø-/	46	% 5,36	% 1,00
Birden Fazla Anlam Ögesiyle Kurulmuş Genel Anlamlı Kavram İşaretleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Belirtisiz İsim Tamlamalarıyla İlgili Yanlışlar			
/+Ø/ > /+(n)In/	32	% 3,73	% 0,69
/+Ø/ > /+I/	6	% 0,70	% 0,13
/+(s)I/ > /+Ø/	201	% 23,45	% 4,37
Niteleme Sıfatı + İsimden Kurulu Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
	17	% 1,98	% 0,36
Belirtme Bildiren 'BİR' İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
	37	% 4,31	% 0,80
Belirtisiz Nesne + Fiilden Oluşan Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
	100	% 11,66	% 2,17
Tekrar Gruplarıyla İlgili Yanlışlar			
	100	% 11,66	% 2,17
Birleşik Kelimelerin Oluşturulmasıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
	6	% 0,70	% 0,13
"ol-" Yardımcı Fiiliyle Oluşturulan Kavram İşaretleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
ol- > var	10	% 1,16	% 0,21
olma- > yok	3	% 0,35	% 0,06
Kavram İşaretlerinin Seçimi İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Yakın Anlamlı Kavram İşaretlerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
	260	% 30,33	% 5,65
Uygun Kavram İşareti Seçememekten Kaynaklanan Yanlışlar			
	53	% 6,18	% 1,15

2.3. İSİM ve FİİL TABANLARI ve İSİM ve FİİL TABANLARIYLA İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

“Kelimelerin çekime girmek üzere aldıkları şekle kelime tabanı diyoruz. Herhangi bir isim kök veya gövdesi belli bir varlığı, herhangi bir fiil kök veya gövdesi belli bir hareket veya oluşu genel ve soyut olarak işaret eder. Bir isim belli bir türdeki bir veya birden çok varlığı işaret ettiği gibi bir fiil de belli bir türdeki olumlu veya olumsuz hareket veya oluşu işaret eder. Kelimeler vazife aldıklarında genel ve soyut olmaktan kurtulmak zorundadırlar. Bu nedenle isimler teklik ve çokluk şekillerine, fiiller de olumluluk ve olumsuzluk şekillerine girerek tabanlaşırlar.”⁸⁶

2.3.1. İsimlerin Tekil ve Çoğul Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların belirtme sıfatı + isimden kurulu tamlamalarda tamlayan ve tamlananın tekillik ve çoğulluk açısından uyumadığı örnekler oluşturdukları tespit edilmiştir:

-1. İncelenen kâğıtlarda “belgisiz sıfat + isim+çoğluk eki” şeklinde kurulan sıfat tamlamalarında tamlananda bulunan /+lAr/ çoğluk ekinin işaretlenmediği örneklerle karşılaşmıştır:

/sıfat+isim+lAr/ > /sıfat+isim+ø/

bütün iklim+ler > bütün iklim+ø

Bir bağlaç Moğolistan’da bütün iklim var.

(Bir ekleme: Moğolistan’da bütün iklimler vardır.) 127/1

bazı bölge+ler > bazı bölge+ø

Eskimolar Alyaska, Rusyanın bazı bölgede yaşıyorlar.

(Eskimolar; Alaska ile Rusya’nın bazı bölgelerinde yaşıyorlar.) 66/4

başka başka üniversite+ler > başka başka üniversite+ø

Ama biz başka başka üniversitede öğrenen için her zaman görüşebilmez.

⁸⁶Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağzları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 487, Erzurum, 1978, s. 263.

(Ama biz **başka başka üniversitelerde** okuduğumuz için her zaman görüşemiyoruz.) 19/4

12-15. yüzyıl+**lar** > 12-15 yüzyıl+ $\emptyset$

Çengiz Khaan moğolın tarihının en ünlü insanıdır, ve 12-15 yüzyilde Moğollar güçlü oldular.

(Cengiz Kağan, Moğol tarihinin en ünlü insanıdır ve **12-15. yüzyıllarda** Moğollar güçlü olmuşlardır.) 108/2

bütün insan+**lar** > bütün insan+ $\emptyset$

*Gençlikte **bütün insan** mutluluk, üzüntülü mutluluk, sağlık sıhhat, sevgi aşk hepsiye hissetiyorlardır.*

(Gençlikte **bütün insanlar** mutluluk, üzüntüyle karışık mutluluk, sağlık sıhhat, sevgi aşk gibi duyguların hepsini hissediyorlardır.) 10/1

-2. İncelenen kâğıtlarda “belgisiz sıfat + isim” şeklinde kurulan sıfat tamlamalarının tamlananı üzerine /+lAr/ çokluk ekinin getirildiği örnekler tespit edilmiştir:

/sıfat+isim+ $\emptyset$ / > /sıfat+isim+lAr/

her aile+ $\emptyset$ > her aile+**ler**

*Tsagaan Sar bayramın önce **her aileler** yiyecek ve içecek ve hediyeler hazırlar.*

(Tsagaan Sar Bayramı’ndan önce **her aile** yiyecek, içecek ve hediyeler hazırlar.)

5/1

her aile+ $\emptyset$ > her aile+**ler**

*Bituuni akşam **her ailelere** Tanrı gelir diye inanır.*

(Bituuni akşamı **her aileye** Tanrı’nın geleceğine inanılır.) 5/2

-3. “belirtme sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda şeklinde kurulan sıfat tamlamalarında tamlayan tekil olmasına rağmen tamlanan üzerine /+lAr/ çokluk ekinin getirildiği görülmüştür:

13. yüzyıl+Ø > 13. yüzyıl+lar

Bazı bilim adamları Cengiz hanımızı çok insan ve kavimleri öldürdüğünü suçluyor bazıları ise 13. yüzyıllarında yeni bir milliyeti oluşturup tarihinde yeni bir çığır açtığını söylüyorlar.

(Bazı bilim adamları Cengiz Han'ımızı **çok insan ve kavimi** öldürmekle suçluyor; bazıları ise **13. yüzyılda** yeni bir milleti oluşturup tarihte yeni bir çığır açtığını söylüyorlar.) 22/2

-4. Türkçede “sayı sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda tamlanan daima tekil olmasına rağmen tamlanan üzerine /+lAr/ çokluk ekinin getirildiği örnekler tespit edilmiştir:

beş hayvan+Ø > beş hayvan+lar

*Biz eskiden at, deve, köçi, inek, ve koyun demiş **beş hayvanları** evcenleyip at, deveyi taşımacılıkta kullanarak, sütle beyaz yiyecekleri yapıp yaşıyorduk.*

(Biz eskiden at, deve, keçi, inek ve koyundan oluşan **beş hayvanı** evcilleştirip at ve deveyi de taşımacılıkta kullanarak sütle beyaz yiyecekleri yapıp yaşıyorduk.) 64/8

beş tane büyük sıradağ+Ø > beş tane büyük sıradağ+lar

*Moğolstanda **beş tane büyük sıradağlar** var.*

(Moğolistan'da **beş tane büyük sıradağ** var.) 108/1

-5. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların “**sıfat+zaman bildiren isim+lAr**” şeklinde kurulan kavram işaretlerini “**sıfat+zaman bildiren isim+Ø**” şeklinde kurdukları tespit edilmiştir:

/sıfat+zaman bildiren isim+lAr/ > /sıfat+zaman bildiren isim+Ø /

Eski zaman+lar > Eski zaman+Ø

***Eski zamanda** Moğol insanlar on dörtten fazla yaşlarında evleniyordu.*

(**Eski zamanlarda** Moğollar, on dörtten büyük yaşlarda evleniyordu.) 36/1

boş zaman+**lar** > boş zaman+∅

Ben boş zamanda edebiyatın kitap okumak isterim.

(Ben boş zamanlarda edebiyat kitabı okumak isterim.) 51/1

eski zaman+**lar** > eski zaman+∅

modern zaman+**lar** > modern zaman+∅

Moğolstanda genellikle gençler eski zamanda 14-16, modern zamanda 25-30 yaşları arasında evlenir.

(Moğolistan'da genellikle gençler **eski zamanlarda** 14-16 yaşları arasında evlenirmiş; **modern zamanlarda** ise 25-30 yaşları arasında evlenirler.) 3/1

2.3.2. Fiillerin Olumlu ve Olumsuz Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Türkçede fiillerin olumsuz şekilleri karşısında olumlu şekilleri işaretlidir. Olumlu fiil yapılarını olumsuzluk eki almayan ve olumsuzluk anlamı taşımayan fiiller oluştururlar.”⁸⁷

Fiiller, olumsuzluk bakımından iki grupta incelenebilir.⁸⁸

1. Olumsuzluk eki alarak olumsuzluk bildiren fiiller

2. Herhangi bir olumsuzluk eki almadan olumsuzluk bildiren (bünyesinde olumsuzluk anlamı taşıyan) fiiller.

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların fiillerin olumlu ve olumsuz şekilleriyle ilgili olarak, yeterlik fiilinin olumsuz şeklini /-A-mA-/ şeklinde işaretlemek yerine /-A bil-mA-/ şeklinde işaretledikleri tespit edilmiştir:

/-A[bil-]- mA-/ > /-Abil-mA-/

yüzünde gülümseme belirt-e-me-y-en > yüzünde gülümseme belirt-ebil-me-z

“Yüzünde gülümseme belirtebilmez insan mağaza açması gereksiz” diye atasözü vardır.

(“Yüzünde gülümseme belirtemeyen insanın mağaza açması gereksizdir.” diye bir atasözü vardır.) 41/2

⁸⁷Osman Mert, “Orhun Yazıtlarında Kullanılan İşaretsiz (/+∅./) Görev Ögeleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), Erzurum, s. 8.

⁸⁸Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 43.

görüŖ-e-me-den > görüŖ-e-bil-me-den

*Kızın hastahannede yatan anda garip arkadaş geldiği iken **görüŖebilmeden** döndü.*

(Kız hastanede yatarken fakir arkadaşı geldi ama onunla **görüŖemedi** döndü.)

34a/4

yaz-a-ma-dı+m > yaz-a-bil-me-di+m

*Bu yüzden **yazabilmedim**.*

(Bu yüzden **yazamadım**.) 66/2

Tablo 1.3. İsim ve Fiil Tabanları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin İsim ve Fiil Tabanlarıyla İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (137)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
İsimlerin Tekil ve Çoğul Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/sıfat+isim+lAr/ > /sıfat+isim+Ø /	19	% 13,86	% 0,41
/sıfat+isim+Ø/ > /sıfat+isim+lAr/	70	% 51,09	% 1,52
/sıfat+zaman bildiren isim+lAr/ > /sıfat+zaman bildiren isim+Ø /	40	% 29,19	% 0,86
Fiillerin Olumlu ve Olumsuz Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/-A[bil-] mA-/ > /-Abil-mA-/	8	% 5,83	% 0,17

2.4. KAVRAM İLİŞKİLERİ ve KAVRAM İLİŞKİLERİYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

“Bütün doğal dillerde olduğu gibi Türkçede de dil öğeleri iki temel sınıfta toplanır:

1- *Geleneksel dil bilgisinin kök, köken, gövde, kelime grubu, cümle gibi adlar verdiği öğeleri içeren anlam öğeleri sınıfı,*

2- *Yine geleneksel dil bilgisinin yapım eki, çekim eki, edat gibi adlar verdiği görev öğeleri sınıfı.”⁸⁹*

“İçe dönük görev öğeleri, üzerlerine geldikleri kök ya da gövdeyle aralarındaki ilişkinin geçiciliğine, kalıcılığına, başka bir ifadeyle üzerlerine geldikleri kök ya da gövdeyle birlikte yeni bir kavram işareti oluşturup oluşturmamalarına ve işlevlerine göre sınıflandırılır. Üzerlerine geldikleri kök ya da gövdeyle aralarındaki ilişki sadece kullandıkları cümleyle sınırlı / geçici olan ve yeni bir kavram işareti oluşturmayan dışa dönük görev öğeleri ise, Türkçede **ek**, **ek+ek**, **edat** ve **ek+edat** olmak üzere dört farklı şekilde görülür ya da işaretsiz (/+ø/) olarak kullanılır.

Anlam öğeleri sınıfı her dilde kültürün ulaştığı kavram sayısına paralel olarak gerek **yapılma** gerek **alınma** öğelerle kolay ve çabuk çoğalma eğilimindedir. Buna karşılık, kavramlar arası ilişkilerin çok sınırlı olması görev öğeleri sınıfında öge sayısının artışı güçleştirir.”⁹⁰

Bu bölümde Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtları kavram ilişkileriyle ilgili olarak, çekimli yapılar ve belirtili tamlamalar olmak üzere iki kısımda incelenmiştir.

2.4.1. Çekimli Yapılar ve Çekimli Yapılarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Çekim terimiyle ifade edilen kavramı karşılamak üzere, çeşitli dil bilgisi kitaplarında ‘çekim’, ‘tasrif’, ‘bükün’, ‘çekimleme’ ve ‘üretme’ gibi terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu terimler, ‘yapım’, ‘türetme’, ‘türem’, ‘ıştikak’, ‘türeme’, ‘üretim’, ‘söz yapma’, ‘sözcük yapımı’ terimlerinden farklı olarak, bazen de onların zıt anlamlısı olarak kullanılmaktadır. ‘Yapım’ ve benzeri terimlerin isim ve fiil yapımını

⁸⁹Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçenin Morfo-Sentaktik Yapısının Fonolojisine Etkileri”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 181.

⁹⁰Osman Mert, “Orhun Yazıtlarında Kullanılan İşaretsiz (/+ø/) Görev Öğeleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), Erzurum, s. 1-2; Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçenin Morfo-Sentaktik Yapısının Fonolojisine Etkileri”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 181-187.

birlikte ifade etmesi gibi, ‘çekim’ terimi de isim ve fiil çekimini karşılayan bir terimdir. Genel anlamıyla, ‘yapı, türetme ve anlamları ilgili olmayıp, kelime ve kelime gruplarını cümle içinde işler duruma getiren kelime ve kelime grupları arasındaki çeşitli münasebetleri sağlayan şekil ve ekler’, bu terimin anlamı alanı içinde yer alırlar...

‘Çekim’ terimi, fiil ile ilgili olduğu zaman ‘fiil çekimi’, isim ile ilgili olduğu zaman da ‘isim çekimi’ şeklinde ifade edilmektedir.”⁹¹

2.4.1.1.İsim Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

2.4.1.1.1. İyelik ve İyelik Çekimiyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“İyelik, ismin kendisine tabi olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. İyelik kategorisi çekimlidir. Mülkiyet ifadesi için isimlere iyelik gösteren çekim ekleri getirilir.”⁹²

İyelik ve iyelik çekimi ile ilgili araştırmacılar tarafından farklı görüşler öne sürülmüştür. Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ iyelik eklerini “+(I)m, +(I)n, +(s)I, +(I)mIz, +(I)nIz, +IArI” olarak sıralar.⁹³ Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ, konuyla ilgili olarak “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı” adlı makalesinde şunları belirtir:

“Belirtili isim tamlamalarında belirten ögenin gizli olduğu, yani kodlanmasına gerek görülmediği durumlarda belirten eki (+ilg/he) de gizli kalacağından kodlanmayacak, yani /.+ø./ olacaktır.

Aksi hâlde, belirtili isim tamlamalarında belirten eki (+ilg/he), Türkçede “ilgi hâli (=genitif) eki” adını verdiğimiz, “/...+(y)A ait olan/” anlamındaki bir sıfat fiilin kalıntısı olarak düşünebileceğimiz ve /+nñ/ şeklinde temsil edebileceğimiz ektir.

Belirtili isim tamlamalarının tamlananı (belirtileni) durumundaki belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan (niteleyen) gizlendiğinde, yani bunun kodlanmasına gerek görülmediğinde de tamlanan (nitelenen) doğal olarak tamlanan (nitelenen (+nnn)) ekini ve belirtmiş olduğu kabul edilerek belirten ekini, yani ilgili iyelik ekini (ekleşmiş iyelik sıfatını (+iye=+ş+k+ilg/+he)) alır.”⁹⁴

⁹¹Ahmet Buran, “Türkçede İsim Çekimi Ekleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 263-264.

⁹²Muharrem Ergin, *Age.*, s. 129-130.

⁹³*bk.* Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 135-136. Aynı görüşü paylaşan diğer araştırmacıların açıklamaları için *bk.* Ahmet Topaloğlu, *Age.*, s. 94; Nurettin Koç, *Açıklamalı Dilbilgi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 156-157; Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, abc kitabevi, İstanbul, 1988, s. 130; Tahir Kahraman, “Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ad Çekimi Eklerinin Kullanım Özellikleri ve İşlevleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 290; Nurettin Koç, *Yeni Dil Bilgisi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1990, s. 61; Mehmet Hengirmen, *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yay., Ankara, Kasım 2007, s. 156; Süer Eker, *Age.*, s. 296.

Konuyla ilgili farklı görüş ve açıklamalar için *bk.* K. Grönbech, *Türkçenin Yapısı*, Çev. Mehmet Akalın, AKDTK TDK Yay.: 609, Ankara, 1995, s. 77-85; Kerime Üstünova, “İyelik Ekinin Varlığını Düşündüren Yapılar”, *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Akçağ Yay., Ankara, (2008), s. 324-334.

⁹⁴Ayrıntılı bilgi için *bk.* Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 251-259.

İncelenen kâğıtlarda iyelik ve iyelik çekimiyle ilgili olarak I., III. teklik ve I. ve II. çokluk şahıslar ile ilgili yanlışlar tespit edilmiş; II. teklik ve III. çokluk şahısla ilgili yanlışlığın olduğu örneklerle karşılaşılmamıştır.

2.4.1.1.1.1. I. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

1. /+m / > /+ø /

anne+ø+m > anne+ø+ø

abla+ø+m > abla+ø+ø

Anne öğretmen, abla Turkiye’de okuyor.

(**Annem** öğretmen, **ablam** Türkiye’de okuyor.) 190/3

benim dede+ø+m > benim dede+ø+ø

Benim dede geçen yılda bir çocuğu evlat edindi.

(**Benim dedem** geçen yıl bir çocuğu evlat edindi.) 50/1

aile+ø+m > aile+ø+ø

Ben geçen hafta aile ile piknige gittim.

(Ben geçen hafta **ailem** ile pikniğe gittim.) 266

ben+im en sevdik+i+m insanlar > ben+im en sevdik+i+ø insanlar

Benim en sevdiğim insanlar benim ailem.

(**Benim en sevdiğim insanlar** benim ailemdir.) 260

ben+im bu yaz için istedik+i+m şeyler > ben+im bu yazda istedik+i+ø şeyler

ben+im en büyük bayram+i+m olan “doğum günüm” > ben+im en büyük bayram+ø+ø “doğum günüm”

...ve kişinin mevsimde Moğolistanın en büyük bayram “Tsagaan sar”, kadınların bayram, erkeklerin bayram, yeni yılın bayram ve benim en büyük bayram “doğum günüm” bayram gibi çok bayramları olur.

(...ve kış mevsiminde Moğolistan’ın en büyük bayramı “Tsagaan Sar”, kadınların bayramı, erkeklerin bayramı, yeni yıl bayramı ve **benim en büyük bayramım olan “doğum günüm”** gibi çok bayram olur.) 26/1

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda isim fiil eklerinden /-mA/ yerine /-mAk/'ın kullanıldığı, bu yüzden de tamlanan ve iyelik eklerinin işaretlenemediği örnekler tespit edilmiştir:

1. /-mA+ø+m/ > /-mAk+ø+ø /

ders çalış-ma+ø+m > derse çalış-mak+ø+ø

*Ben bu yazdan **derse çalışmak** gerekli.*

(Benim bu yazın **ders çalışmam** gerekli.) 120/1

tanıt-ma+ø+m > tanıt-mak+ø+ø

anlat-ma+ø+m > anlat-mak+ø+ø

*Ben sadece diğere kendime **tanıtmak** ben kim olduğumu diğere **anlatmak** lazım.*

(Benim sadece diğerlerine kendimi **tanıtmam**, benim kim olduğumu diğerlerine **anlatmam** lazım.) 54/2

ben+im matematik ve İngilizce derslerine çalış-ma+ø+m > ben+ø matimatik English derslere çalış-mak+ø+ø

*O zamanda **ben matimatik English derslere çalışmak** gerekli.*

(O zaman da **benim matematik ve İngilizce derslerine çalışmam** gerekli.) 120/1

2. /+m/ > /+n/

kardeşler+i+m+le > kardeşler+i+n+e

*Orada ben ninemde yardım ederim ve **kardeşlerine** oynarım.*

(Orada ben nineme yardım ederim ve **kardeşlerimle** oynarım.) 186

ben+im doğum tarih+i+m (yıl+i+m) > ben+im doğum tarih+i+n

***Benim doğum tarihin** bin dokuz yüz seksen dokuz.*

(**Benim doğum yılım** bin dokuz yüz seksen dokuz.) 97/1

boş zamanlar+i+m+da > boş zamanlar+i+n+da

*Ben **boş zamanlarında** muzik dinleyim, şarkı, söyleyim kitap okuyor seviyorum.*

(Ben boş zamanlarımda müzik dinlemeyi, şarkı söylemeyi ve kitap okumayı seviyorum.) 258

3. /+m/ > /+mIz/

“Moğolcada tamlamadaki kavramın sahibi I. tekil şahıs ise tamlama “I. şahıs zamiri + tamlayan eki + isim” şeklinde kurulur: *min+i nom+ø+ø: ben+im kitab+ı+m gibi. Ancak tamlanandaki kavram sadece I. şahsa değil de başka kişi ya da kişilere / gruplara da aitse o zaman I. şahıs, tamlanandaki kavramı “benim” şeklinde değil de “bizim” şeklinde ifade eder: manai aav: bizim babamız / manai ih surguul: bizim üniversitemiz gibi.”⁹⁵*

ben+im ev+i+m > ben+im ev+i+miz

Benim evimiz Ulaanbatarda, on beşinci mahallede.

(Benim evim Ulaanbatır’da, on beşinci mahallede.) 261/1

ben+im ev+i+m > ben+im ev+i+miz

Benim evimiz dört odalı.

(Benim evim dört odalı.) 261/1

aile+ø+m+le > aile+ø+miz+le

Yani hafta sonunuzu daha çok **ailemizle** geçirmeyi seviyorum.

(Yani haftasonumuzu daha çok **ailemle** geçirmeyi seviyorum. 264

2.4.1.1.1.2. III. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

1. /+ø / > /+n/

benim baba+ø+m+ın ad+i+ø > benim babam ad+i+n

Benim babam adın Erdenebat.

(Benim babamın adı Erdenebat.) 259

⁹⁵Konuyla ilgili olarak Dr. Osman MERT’in görüşlerine başvurulmuştur.

benim anne+ø+m+in ad+1+ø > benim anne ad+1+n

Benim annem adın Oyunsuren.

(**Benim annem adın** Oyunsuren.) 259

Ekleme: “*Zamirsel* /+n/, üzerine belirtilen / tamlanan eki almış bir isim veya isim soylu kelime veya kelime grubunun hâl kavramı ifade eden görevli bir elemanla (ek, ek+ek, ek+edat, edat) birlikte kullanımı sırasında ortaya çıkmakta ve 3. şahıs iyelik ekini karşılamaktadır.”⁹⁶ İncelenen kâğıtlarda yerde bulunma hâli işaretlenirken **zamirsel** /+n/ kullanılmaksızın III. şahsın söz konusu olduğu tamlamanın üzerine bulunmayı ifade eden görev ögesinin doğrudan getirildiği örnekler tespit edilmiştir:

/+n+TA/ > /+ø+TA/

yatak odası+n+da > yatak odası+ø+da

Yatak odasında: Televizyon, halı, yatak, yorgan, ayna ve koltuk takımı var.

(**Yatak odasında**; televizyon, halı, yatak, yorgan, ayna ve koltuk takımı var.)

261/1

Suhbaatar Meydan+1+n+da > Suhbaatar meydan+1+ø+da

Haftadan önce Suhbaatar meydanında halk provokasyon çıkardı.

(Geçen hafta **Suhbaatar Meydanı'nda** halk provokasyon çıkardı.) 93/2

Moğolistan+ın sinema+sı+n+da > Moğolistan+ın sinema+sı+ø+da

Burada çok yeni filmler Moğolistan'ın sinemasında çıkıyor.

(Burada, çok yeni filmler **Moğolistan'ın sinemasında** çıkıyor.) 269

2.4.1.1.1.3. I. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

1. /+mİz / > /+ø /

kendi düşünce+ø+miz+e göre > kendi düşünce+ø+ø+yile

Kendi düşünceyle ve seçilecek birisini biraz inceledikten sonra seçeriz.

(**Kendi düşüncemize** göre seçilecek kişiyi biraz inceledikten sonra seçeriz.) 24/4

⁹⁶Cengiz Alyılmaz, “Zamir n’si Eski Bir İyelik Ekinin Kalıntısı Olabilir Mi?”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 405-406.

yapabilecek+i+miz şeyleri > yapabilecek+ø+ø şeylerine

*Eğlenmeyi unutup kendi işini ve **yapabilecek şeylerine** yaparsaksa ülkemiz kısa zamanda gelişerek Japonya ve ABD gibi olacak.*

(Eğlenmeyi unutup kendi işimizi ve **yapabileceğimiz şeyleri** yaparsak ülkemiz kısa zamanda gelişerek Japonya ve ABD gibi olacak.) 24/3

gittik+i+miz yer > bizim gittik+i+ø tabiati

*Şu akşam biz hepsi bizim **gittiği tabiati** hakkidan rüya gördük.*

(Bu akşam biz hepimiz **gittiğimiz yerle** ilgili rüya gördük.) 266

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda /-mA/ yerine /-mAk/ görev ögesi kullanıldığı için bunlardan sonra gelmesi gereken tamlanan eki ve iyelik ekinin de hatalı kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

/-mA+ø+miz/ > /-mAk+ø+ø /

bizim kültürü oluştur-ma+ø+miz > biz kültürü oluştur-mak+ø+ø

*Bu yüzden **biz kültürü oluşturmak** lazım.*

(Bu yüzden **bizim kültürü oluşturmamız** gerekir.) 9/4

insan ol-ma+ø+miz+a > insan ol-mak+ø+ø+ta

*Onlar bizi büyüdüp, terbiye edip, **insan olmakta** yardım edip, âlemi bilgi verirler.*

(Onlar bizi büyütüp, terbiye edip, **insan olmamıza** yardım edip, âlemi bilgi verirler.) 157

bizim yap-ma+ø+miz ve bulmamız > biz yap-mak+ø+ø ve bul-mak+ø+ø

*Onları asıl **biz yapmak ve bulmak** gerekli.*

(Onları asıl **bizim yapmamız ve bulmamız** gerekli.) 101/4

Ekleme II: “m” ile biten kelimelerin üzerine I. çokluk şahıs iyelik ekinin /+miz / şeklinde değil de /+iz / şeklinde getirildiği görülmüştür:

/+mIz / > /+Iz /

Tsagaan Sar Bayram+ı+mız > Tsagaan sar bayram+ø+ız

Tsagaan sar bayramız ise ilk bahar mevsimin en ilk günüdür.

(**Tsagaan Sar Bayramı'mız** ise ilkbahar mevsiminin ilk günüdür.) 133/1

bayram+ı+mız+a > bayram+ø+ız+a

O bayramıza biz çok saygı gösteririz.

(**O bayramımıza** biz çok saygı gösteririz.) 133/1

Bayram+ı+mız+da > Bayram+ø+ız+da

Bayramızda genellikle sütlü çay içip tabaklarımızı ak yemek (ak katı peynir) ile düzenlenirler.

(**Bayramımızda** genellikle sütlü çay içip tabaklarımızı ak yemek (ak katı peynir) ile düzenleriz.) 133/4

2. /+mIz / > /+m /

anne, baba ve aile+ø+miz+i+n yanında > anne baba ve aile+ø+m+i+n yanında

*Bu yüzden para kazanmak için yurt dışına çıkmadan ülkemizde **anne baba ve ailemin yanında** kendinize ve ülkemizin gelişmesine faydalı para kazanabilecek, güzel hayat kurabilecek bir işini bulmak lazım.*

(Bu yüzden para kazanmak için yurt dışına çıkmadan, ülkemizde **anne, baba ve ailemizin yanında**, kendimize ve ülkemizin gelişmesine faydalı, para kazanabilecek, güzel hayat kurabilecek bir işi bulmamız gerekir.) 24/5

biz+im en beğendik+i+miz yemek > biz+im en beğendik+i+m yemek

Bizim en beğendiğim yemek ise huşuuz ve buuz.

(**Bizim en beğendiğimiz yemek** ise huşuuz ve buuz.) 13/2

hayat+ı+mız > biz+im hayat+ı+m

*Eğer biz bir birine sevgi olursa **bizim hayatım** mutluluk olacak.*

(Eğer biz birbirimizi seversek **hayatımız** mutlulukla dolu olacak.) 125/1

3. /+mIz / > /+nIz /

kendi+ø+miz+e > kendi+ø+niz+e

*Bu yüzden para kazanmak için yurt dışına çıkmadan ülkemizde anne baba ve ailemin yanında **kendinize** ve ülkemizin gelişmesine faydalı para kazanabilecek, güzel hayat kurabilecek bir işini bulmak lazım.*

(Bu yüzden para kazanmak için yurt dışına çıkmadan, ülkemizde anne, baba ve ailemizin yanında, **kendimize** ve ülkemizin gelişmesine faydalı, para kazanabilecek, güzel hayat kurabilecek bir işi bulmamız gerekir.) 24/5

biz+im kendi+ø+miz > biz kendi+ø+niz

*Bunun için **biz kendinize**, Moğol insan oldu için iftihar etmek gerekli, edebiliriz.*

(Bunun için **bizim kendimizle** Moğol olduğumuz için iftihar etmemiz gerekir.)

127/2

biz+im yaş+i+miz+[daki] çocuklar > biz+im yaş+i+n+da+y+i+niz çocuklar

***Bizim yaşadığınız çocuklar** güzel bir deel giyer.*

(**Bizim yaşımızdaki çocuklar** güzel bir deel giyer.) 210/2

2.4.1.1.1.4. II. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

1. /+nIz / > /+ø/

biz+im [dünya+ø+miz+da] ve siz+in dünya+ø+niz > biz+im ve siz+in dünya+ø+ø

*“Zaten **bizim ve sizin dünyada ikisi var**” diye düşünebilir.*

(“Zaten **bizim dünyamızda ve sizin dünyanızda ikisi de var.**” diye düşünebilir.)

101/2

sizin hayatta yaptık+i+niz[attığımız] en doğru adım > sizin hayatta yap-tı+ø+ø en doğru adım

*Fakat sigarayı bırakıyor insanlarda “bu adım **sizin hayatta yaptı en doğru adım**”.*

(Fakat sigarayı bırakan insanlara “Bu adım **sizin hayatta yaptığımız(attığımız) en doğru adım.**” diyorum.)106

sizin yaptık+ı+nız yemek > siz+in yaptık+ı+ø yemek

yıkadık+ı+nız ev > yukadık+ı+ø eb

temizledik+i+nız ev > temizledik+i+ø ev

yaptık+ı+nız işler > yaptık+ı+ø işler

kalp+i+nız > kalp+ı+ø

Sizin yaptığı yemek, yukadığı eb, elbiseler, temizlediği ev, yaptığı işler hep kalpıyla yapar.

(Sizin yaptığınız yemek, yıkadığınız ev, elbiseler, temizlediğiniz ev, yaptığınız işler hep kalbinizle yaptıklarınızdır.) 124

2.4.1.1.2. Hâl Kategorisi Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar

“Varlıkların birbiriyle olan hareket ve oluş ilişkileri dilde bu ilişkileri kurabilecek vazife unsurlarının oluşmasına yol açmıştır. Bu unsurla dilin yapısına göre ekler (bitişen vazife unsurları) şeklinde olabileceği gibi kelimeler (ayrık vazife unsurları) şeklinde veya bunların bir birleşimi şeklinde de görülebilirler. Türkçede de birçok dilde olduğu gibi bu ilişkileri kurabilecek hem ekler hem de kelimeler mevcuttur. Bu ilişkileri kurmak üzere isimlere getirilen eklere ‘isimlerin hâle göre çekim ekleri’ diyoruz.”⁹⁷

2.4.1.1.2.1. Özne Hâli ve Özne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“Özne hâli, cümlede özne görevindeki isim ya da isim grubu ile fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlar.”⁹⁸ İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında özne hâliyle ilgili karşılaşılan yanırlar şu şekildedir:

⁹⁷Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağzları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 487, Erzurum, 1978, s. 273. Türkçede hâl / durum kavramı ile ilgili olarak farklı araştırmacılarca ileri sürülen görüşler; konuyla ilgili yapılan tanımlama ve sınıflandırmalar için bk. Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 50-83; Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 74; Ahmet Topaloğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul, 1989, s. 81; Nurettin Koç, *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 20-21; Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, abc kitabevi, İstanbul, 1988, s. 88; Mukim Sağır, *Erzincan İli Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 1995, s. 140-144; Tahsin Banguoğlu, *Age.*, 324-331; Nurettin Demir, Emine Yılmaz, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara, 2003, s. 184-185; Ömer Demircan, *Türkiye Türkçesinde Kök – Ek Birleşmeleri*, Papatya Yay., İstanbul, Ocak 2005, s. 101-103; Jean Denny, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çev. Ali Ulvi Elöve, İstanbul, 1941, s. 239-283; Ahmet Kırkkılıç, A. Halim Ulaş, *Ses ve Şekil Bilgisi*, Aktif Yay., Erzurum, 2003, s. 40-44; Erdoğan Boz, *Age.*, s. 14-20; Ahmet Buran, “Türkçede İsim Çekim Ekleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 265-277; Muhsine Börekçi, *Agm.*, s. 245-275; Osman Mert, *Age.*, s. 7-16; Osman Mert, “Türkçede Hâl Kategorisi ve Öğretimi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 21, (2003), Erzurum, s. 25-32; Hatire A. Aliyeva, “Türkiye Türkçesinde İsm Hâlleri ve Nesnenin İfade Vasıtaları”, *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, (2004), s. 157-163; Tahir Kahraman, *Agm.*, s. 278-290.

⁹⁸Osman Mert, “Kutadgu Bilig’de Hâl Kategorisi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, (2002), s. 27.

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. Türkçede özne ile yüklem fiil ya da özne ile fiil arasında ilişkiyi sağlayan dışa dönük görevli eleman /+Ø⁹⁹/ olmasına rağmen incelenen kâğıtlarda öznenin üzerine /+I/, /+(n)In/ ve /+A/ görev ögelerinin getirildiği örneklerle karşılaşılmıştır:

1. /+Ø/ > /+I/

bu olay+Ø > bu olay+ı

Moğolstanda bu olayı çok azdır.

(Moğolistan'da **bu olay** çok azdır.) 59/3

bu bayram+Ø > bu bayram+ı

***Bu bayramı** 11.07.1921 tarihinde halk millet zafer kazandan beri “Erin gurban naadam” olmuş.*

(**Bu bayram** 11.7.1921 tarihinde halk zafer kazandığından beri “Erin gurban naadam” olmuştur.) 29/1

⁹⁹Efrasiyap Gemalmaz, “STT’de İşaretsiz Görev Ögeleri Üzerine”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 277; Cengiz Alyılmaz, *Age*, s. 272; Osman Mert, “Türkçede Hâl Kategorisi ve Öğretimi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 21, (2003), Erzurum, s. 25-32; Osman Mert, “Orhun Yazıtlarında Kullanılan İşaretsiz (+Ø) Görev Ögeleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 38, (2008), Erzurum, s. 12; Erdoğan Boz, *Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, (2007), s. 39-40; Muhsine Börekçi, “Türkçede Hâl Eklerinin İşlevsel Olarak Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme”, *26 Eylül-1 Ekim 2000 IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, TDK Yay., Ankara, (2007), s. 29; Yusuf Tepeli, “Türkçede Hâl Kategorisi Olarak Yalın Hâl (+Ø)”, *26 Eylül-1 Ekim 2000 IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, TDK Yay., Ankara, (2004), s. 1759-1761; Kerime Üstünova, “Yalın Durum Karmaşası”, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, 2/2, (Spring 2002), s. 736-748; Uğur Kalkan, *Türkiye Türkçesinde Hâl (Durum) Kavramı ve Hâl (Durum) Eklerinin İşlevleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, (2006), s. 35; Burhan Baran, *Orta Türkçede İsim Çekim Eklerinin Kullanılış Şekilleri ve Fonksiyonları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, (2006), s. 90.

İşaretsiz görev ögesi bazı araştırmacılar tarafından “yalın hâl” terimiyle karşılanmıştır. bk. Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara, 2003, s. 23; Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, abc kitabevi, İstanbul, 1988, s. 223; Nurettin Koç, *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 299; Ahmet Topaloğlu, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul, 1989, s. 156; Ahmet Buran, “Türkçede İsim Çekim Ekleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 270; Tufan Demir, *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Yay., Ankara, 2004, s. 272; Osman Yıldız, “Orta Türkçe Lehçelerinde Karşılaştırmalı İsim Çekim Ekleri ve Eski Anadolu Türkçesinin Yeri”, *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 88, (Şubat 2000), s. 18; Fatma Erkman Akerson, “Ad Tümcesindeki Yalın Tümlecine Ad Olma Koşulları”, *Dilbilim Araştırmaları*, Ankara, (1994), s. 62-79; Erdoğan Boz, “Türkiye Türkçesinde Özne Durum Biçimbirimi Alabilir Mi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 4/3, (Spring 2009), s. 2371-2377; Hüseyin Durgut, “Türkçede Yalın Hâl Kavramı Üzerine”, Erişim: 27.5.2010, http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/yeni_turk_dili_ana_03.php.

origami+ $\emptyset$ > origami+y+i

Origamiyi kağıttan yaptırdığı bir şeydir.

(**Origami** kâğıttan yapılan bir şeydir.) 65/3

bu meslek+ $\emptyset$ > bu meslek+i

Benim hayalim gelecekte diplomat olmak istiyorum. **Bu mesleği** çok zor.

(Benim hayalim gelecekte diplomat olmak. **Bu meslek** çok zor.) 250

onlar+ $\emptyset$ > onlar+i

Onlarında bana çok seviyorlar.

(**Onlar** da beni çok seviyorlar.) 260

2. /+ $\emptyset$ / > /+A/

ben+ $\emptyset$ > ban+a

Bir şeyi **bana** çok beğeniyorum.

(**Ben** bir şeyi çok beğeniyorum.) 70/5

rüyamda gördüğüm insan+ $\emptyset$ > rüyada gördün insan+a

Ama ben **rüyada gördün insana** kim? Bunu bilmek çok istiyorum.

(Ama ben **rüyamda gördüğüm insan** kim? Bunu bilmeyi çok istiyorum.) 265/a

3. /+ $\emptyset$ / > /+(n)In/

ailem+ $\emptyset$ > ailem+in

Ailemin çok mutludur.

(**Ailem** çok mutludur.) 30/3

2.4.1.1.2. Nesne Hâli ve Nesne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Bu hâl, yüklemi geçişli olan bir cümlede, öznenin yaptığı işten etkilenen varlığı, nesneyi bildirir.”¹⁰⁰ Nesne hâli¹⁰¹yle ilgili karşılaşılan yanlışlar şöyledir:

¹⁰⁰Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 54.

¹⁰¹“Nesne hâli” kavramının adlandırılma şekilleriyle ilgili olarak bk. Leyla Karahan, *Age.*, s. 25; Leyla Karahan, “Yükleme (Accusative) ve İlgî (Genitive) Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”, 3. *Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 605-611; Zeynep Kormaz, *Age.*, s. 277-280; Leyla Karahan, “Belirtisiz Nesnenin

-1. Görevli öğelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda nesne hâli ifade edilirken /+ø/ ve /+I/ görev öğelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:¹⁰²

1. /+ø/ > /+A/

deel+ø > deel+e

Moğollar her zaman deele giyer.

(Moğollar her zaman deel giyer.) 205

2. /+I/ > /+ø/

Türkçe+y+i iyi öğrenerek > Türkçe+ø iyi öğrenerek

Türkiye'ye gitme+y+i > Türkiye'e gitmek+ø

Ben Türkçe iyi öğrenerek Türkiye'e gitmek çok istiyorum.

(Ben Türkçeyi iyi öğrenerek Türkiye'ye gitmeyi çok istiyorum.) 254

Söz Dizimindeki Yeri Üzerine", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, (2004), s. 1615-1624; K. Grönbech, *Türkçenin Yapısı*, Çev. Mehmet Akalın, AKDTK TDK Yay.: 609, Ankara, 1995, s. 123-140; Osman Mert, *Age.*, s. 45; Erdoğan Boz, *Age.*, s. 51-54; Ahmet Buran, *Agm.*, s. 263-277; Tahir Kahraman, "Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ad Çekimi Eklerinin Kullanım Özellikleri ve İşlevleri", *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay.: 118, Ankara, (1999), s. 271; Erdoğan Boz, "Adın Yükleme (Nesne) Durumu ve Tümcenin Nesne Ögesi Üzerine", Erişim: 9.11.2007, http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/veni_turk_dili_ana.php; Erdoğan Boz, "Türkiye Türkçesinde +Dan Ekli Nesne Ögesi Üzerine", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, (2004), s. 501-511; Gülsel Sev, "Çıkma Durumu Ekinin Nesne Görevinde Kullanımı", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, (2004), s. 2655-2666; Hatire A. Aliyeva, *Agm.*, s. 157-163; Özgür Aydın, "Türkçede Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem", *Dil Dergisi*, 52, (1997), s. 5-17; Cahit Başdaş, "Türkçede İyelik-Yükleme Sorunu Dede Korkut Örneği", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, literature and History of Turkish or Turkic*, 3/1, (Winter 2008), s. 6-13; Uğur Kalkan, *Age.*, s. 58-59; Cüneyt Akın, *Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, (2005), s. 13; Cahit Başdaş, "Orhun Abidelerinde İyelik, Yükleme ve Belirtme Hâli", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/8, (Fall 2009), s. 633-634; Osman Yıldız, *Agm.*, s. 20-21.

¹⁰²Ana dilleri farklılık arz eden yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken nesne hâliyle ilgili yaptıkları yanlışlar için bk. Yusuf Çotuksöken, "Yabancıların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler ve Yaptıkları Yanlışlıklar", *Türk Dili (Dil Öğretim Özel Sayısı)*, Yıl: 32, C: XLVII, 379-380, (Temmuz-Ağustos 1983), 88-89; Aydanur Özkan, "Türkiye Türkçesi Öğrenen Özbeklerin Ad Durumları Açısından Karşılaştıkları Öğrenme Güçlükleri Üzerine", *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 29, (1995), s. 38-39; Aydanur Özkan, "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Öğretimiyle İlgili Kimi Görüşler", *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 17, (Mart 1994), s. 50; Aydanur Altaş Özkan, *Yabancıların Türkçeyi Öğrenmeleri Esnasında Yaptıkları İsim Hâl Ekleri Yanlışları ve Bu Konunun Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1992), s. 54-56, 61-64, 70-76, 86-89, 94-95, 99-101; Gülser Akdoğan, *Yabancıların Türkçe Öğreniminde Ad Durumu ve Çekim Açısından Sık Rastlanan Yanlışlar ve Nedenleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1992), s. 42; Esra Güven, *Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlemesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, (2007), s. 96-101, 110-118, 125-134, 142, 145, 147; Serap Kızlıer, *Agm.*, s. 23-24; Esra Şen, "Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Topuluklarından Gelen Öğrencilerin Türkçede Karşılaştıkları Problemlerin Sınıflandırılması", *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 23, (Eylül 1994), s. 70.

çocuklar+1+n+1 ve hanımlar+1+n+1 > çocuklar+1+n+0 ve hanımlar+1+n+0

*İçki içiyor insanlar hayatı çok düzensiz **çocukların ve hanımların** düşünmüyor.*

(İçki içen insanların hayatı çok düzensiz; onlar **çocuklarını ve hanımlarını** düşünmüyor.) 92

bu bölüm+ü > bu bölüm+0

*Başlasında **bu bölüm** hiç beğenmedim.*

(Başlangıçta **bu bölümü** hiç beğenmedim.) 25/2

kütüphanede oturup ev ödevlerine çalışmak, müzik dinlemek ve televizyon seyretme+y+i > kütüphanede oturup ev ödevlerini çalışmak ve müzik dinlemek, televizyon seyretmek+0

*Ben boş zamanda **kütüphanede oturup ev ödevlerini çalışmak ve müzik dinlemek, televizyon seyretmek** seviyorum.*

(Ben boş zamanlarda **kütüphanede oturup ev ödevlerine çalışmak, müzik dinlemek ve televizyon seyretmeyi** seviyorum.) 59/1

şarkı söylemek ve dans etme+y+i > şarkı söylemek, tanz etmek+0

***Şarkı söylemek, tanz etmek** seviyorum.*

(**Şarkı söylemek ve dans etmeyi** seviyorum.) 242

3. /+I / > / +A/

akrabalar+1+n+1 > doğduğu akrabalar+a

*Tsagaan sarın shiniin negende insanlar en önce iki tarafının babası ve anne ve **doğduğu akrabalara** ziyaret eder.*

(Tsagaan Sar'ın shiniin negen (birinci günün)de insanlar ilk önce iki tarafın anne ve babası ile **akrabalarını** ziyaret ederler.) 1c/1

hepsi+n+i > hepsi+y+e

*Gençlikte bütün insan mutluluk, üzüntülü mutluluk, sağlık sıhhat, sevgi aşk **hepsiye** hissetiyorlardır.*

(Gençlikte bütün insanlar mutluluk, üzüntüyle karışık mutluluk, sağlık sıhhat, sevgi aşk gibi duyguların **hepsini** hissediyorlardır.) 10/1

babam+ı > babam+a

*Ben **babama** çok seviyordum.*

(Ben **babamı** çok seviyordum.)12/1

müzik dinleme+y+i ve televizyon seyretme+y+i > müzik dinleme+y+e ve televizyon seyretme+y+e

*Ben boş zamanlarda **müzik dinlemeye ve televizyon seyretmeye** beğeniyorum.*

(Ben boş zamanlarda **müzik dinlemeyi ve televizyon seyretmeyi** seviyorum.)

12/2

4. /+I / > / +TA/

Tsagaan Sar Bayramı+n+ı > tsagaan sar bayram+da

*Bu yüzden insanlar **tsagaan sar bayramda** çok beğeniyoruz.*

(Bu yüzden insanlar **Tsagaan Sar Bayramı'nı** çok beğeniyor.) 21/3

arkadaşlarım+ı > arkadaşlarım+da

*Ben **arkadaşlarımda** çok seviyorum.*

(Ben arkadaşlarımı çok seviyorum.) 97/2

sigara+y+ı > sigara+da

*Niçin insanlar **sigarada** severler?*

(Niçin insanlar **sigarayı** severler?) 106

Moğolistan+ı > Moğolistan+da

*Ben **Moğolistan'da** çok seviyorum.*

(Ben **Moğolistan'ı** çok seviyorum.) 128

kardeşim+i > kardeşim+de

*Onun için ben **kardeşimde** çok seviyorum.*

(Onun için ben **kardeşimi** çok seviyorum.) 30/3

5. /+I / > /+(y)IA/

dişi+n+i > dişi+y+le

*Fok balığın eti yeyip, deriyle kıyafet yapıp, **dişiyle** çatal olarak kullanırlar.*

(Fok balığının etini yiyip, derisiyle kıyafet yapıp, **dişini** çatal olarak kullanırlar.)

66/4

dünya+ø devletler+i+n+i > dünya+nın devletler+ø+le

*Benim hayalim **dünyanın devletlerle** gezmek istiyorum.*

(Benim hayalim **dünya devletlerini** gezmektir.) 59/1

Moğolların milli oyun+u+n+u > Moğlistanların milli çok oyun+ø **ile**

***Moğlistanların milli çok oyun ile** oynamıştı.*

(**Moğolların milli oyununu** çok oynamıştı.) 20/3

6. /+I / > /+(n)In/

o+n+u > o+nun

*Belki **onun** zaman gösterer.*

(Belki **onu** zaman gösterir.) 92

o+n+u > o+nun

***Onun** gördü çocukları ne yapacak ne olur.*

(**Onu** gören çocukları ne yapacak, onlara ne olur?) 92

7. /+I / > /+TAn/

yaz+ı > yaz+dan

*Ben **yazdan** çok seviyorum.*

(Ben **yazı** (yaz mevsimini) çok seviyorum.) 120/1

Ekleme: İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında nesne hâlini ifade eden /+A/ ve /+TAn / görev ögeleri yerine farklı görev ögelerinin kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

1. /+A/ > /+I/

gökyüzünün durumu+n+a > gökyüzünü durumu+n+u

*Moğollar sabah erken kalkarak **gökyüzünü durumunu** bakıp bugün nasıl olacağını biliyor.*

(Moğollar sabah erkenden kalkarak **gökyüzünün durumuna** bakıp o günün nasıl olacağını tahmin ediyor.) 70/6

2. /+A / > /+TA/

evlenme+y+e > evlenmek+te

***Evlenmekte** ırk menşeli bakmak lazım.*

(**Evlenmeye** ırk menşeli bakmak lazım.) 2/2

3. /+TAn / > /+ø /

gelen insan+dan > geldiği insan+ø

*Ev sahibide **geldiği insan** hiç hoşlanmıyor.*

(Ev sahibi de **gelen insandan** hiç hoşlanmıyor.) 129

4. /+TAn / > /+I/

Moğolistan'a gelmek+ten > Moğolistan'a gelmek+ı

*Bunun için yabancı ulusun misafirlar **Moğolistan'a gelmeği** çok hoşlanar.*

(Bunun için yabancı uluslardan misafirlar **Moğolistan'a gelmekten** çok hoşlanır.)

127/1

2.4.1.1.2.3. Yerde Bulunma Hâli ve Yerde Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Yerde bulunma hâli, bir cümlede eylemin yapıldığı yeri bildirir. Yerde bulunma hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda yerde bulunma hâlinde /+ø/, /+A/, /+TA/, /+TAn/, /+(n)In/ görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /+TA/ > /+ø/

uzak+**ta** yaşayan insanlar > uzak+ø yaşayan insanlar

*Beyaz ayı bayramın günlerde **uzak** yaşayan insanlar, yaşlı akraba ve anne, baba nene, dede ile selamlaşlar.*

(Beyaz Ay Bayramı günlerinde **uzakta** yaşayan insanlar, yaşlı akrabalar ile anne, baba, nene ve dedeleri ile selamlaşırlar.) 23/3

on beşinci mahalle dördüncü cadde+**de** > on beşinci mahalle dördüncü cadde+ø

*Evimiz **on beşinci mahalle dördüncü cadde.***

(Evimiz **on beşinci mahalle dördüncü cadededir.**) 81

Türkiye+**de** > Türkiye+ø

***Türkiye** bu yaz harika bir zamanı geçmek istiyorum.*

(**Türkiye'de** bu yaz harika bir zaman geçirmek istiyorum.) 122/2

spor salon+u+n+**da** > spor salon+ø+ø+ø

*Biz her zaman **spor salon** oluyorduk, ve her zaman kütüphanede oturup, birlikte dersimize yapıyorduk.*

(Biz her zaman **spor salonunda** oluyorduk ve her zaman kütüphanede oturup birlikte dersimizi yapıyorduk.) 19/4

bir ağacın alt+ı+n+**da** > bir ağacın alt+ø+ø+ø

*M.Ö. 2000 zamanda Çin imparatoru Şen Man **bir ağacın alt** su kaynarken ağacın yapraklar demlekdeki suya düştü.*

(M.Ö. 2002'de Çin imparatoru Şen Man **bir ağacın altında** su kaynatırken ağacın yaprakları demlikteki suya düşer.) 64/6

2. /+TA/ > /+A/

üniversite+**de** okumak > üniversite+y+**e** okumak

*Ben **üniversiteye** okumak için üç yıl önce buraya geldim.*

(Ben **üniversitede** okumak için üç yıl önce buraya geldim.) 60/1

gelinin taraf+ı+n+**da** > gelinin taraf+ø+ø+**a**¹⁰³

*Yarın **gelinin tarafa** düğün başlanır.*

(Yarın **gelinin tarafında** düğün başlanır.) 38/2

3. /+TA/ > /+TAn/

Gaçuert+**ta** > Gaçuert+**dan**

*Ben **Gaçuert'dan** doğudum.*

(Ben **Gaçuert'ta** doğdum.) 258

Japonya+**da** > Japonya+**dan**

*Origami **Japonyadan** meydana geldi.*

(Origami **Japonya'da** meydana geldi.) 70/2

Nairamdal+**da** > Nairamdal+**dan**

*Başka ben bu yazdan **Nairamdaldan** tatilde denilenmek istiyorum.*

(Bundan başka ben bu yaz, tatilde **Nairamdal'da** dinlenmek istiyorum.) 120/1

4. /+TA/ > /+(n)In/

Moğolistan+**da** > Moğolistan+**ın**

*Haziranın birinde **Moğolistanın** “Çocuk Bayram” oluyor ve yaz tatil başlıyor.*

(Haziranın 1'inde **Moğolistan'da** “Çocuk Bayramı” oluyor ve yaz tatili başlıyor.)

119/2

¹⁰³Ana dilleri farklılık arz eden yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken yaptıkları bu tür yanlışlar için *bk.* Esra Güven, *Age.*, s. 109, 140; Aydanur Özkan, “Türkiye Türkçesi Öğrenen Özbeklerin Ad Durumları Açısından Karşılaştıkları Öğrenme Güçlükleri Üzerine”, s. 40-41.

Çin devleti (Halk Cumhuriyeti)+n+**de** > Çin devleti+**nin**

*Mesela; **Çin devletinin** bir adamın bardağına (ağaçtan) bir kaç yaprak düştükten sonra onu içince çay bitkisini bulmuş.*

(Mesela; **Çin Halk Cumhuriyeti'nde** bir adamın bardağına bir ağaçtan bir kaç yaprak düştükten sonra o çayı içince adam, çay bitkisini bulmuş.) 66/6

5. /+A/ > /+TA/

Moğolcada, Türkçedeki /+A/ ve /+TA/ ekleri /+T/ görev ögesiyle karşılandığı için¹⁰⁴ öğrencilerin sık sık Türkçedeki /+A/ ve /+TA/ görev ögelerini birbirinin yerine kullandıkları tespit edilmiştir:

hadagın üstü+n+**e** > hadagın üstü+n+**de**

*Bazı yerin insanları **hadagın üstünde** para koyar, bazı yerlerin insanları koymaz.*

(Bazı yerlerin insanları **hadagın üstüne** para koyar, bazı yerlerin insanları koymaz.) 1b/2

küçüklerin iki elinin üstü+n+**e** > küçüklerin iki elinin üstü+n+**de**

*Yaşlılara saygı gösterirken yaşlılar **küçüklerin iki elin üstünde** elini koyup 2 yanağını öpürler.*

(Yaşlılara saygı gösterirken yaşlılar **küçüklerin iki elinin üstüne** ellerini koyup küçüklerin iki yanağını öperler.) 1a/1

geldiği yol+a > gelmek yol+**da**

*Götürken zamanda erkek taraf gelini **gelmek yolda** keçe koyup karşılayacak.*

(Götürülürken, erkek tarafı gelini, **geldiği yola** keçe koyup karşılayacak.) 3/2

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda yerde bulunmayı ifade etmek için kullanılan /+TA/ görev ögesinin ayrı yazıldığı tespit edilmiştir:

***Moğolistan da** milli bayram iki vardır.*

(**Moğolistan'da** milli bayram iki tanedir.) 94

¹⁰⁴Konuyla ilgili olarak Dr. Osman MERT'in görüşlerine başvurulmuştur.

Her yerisi bembeyaz katı bir buzla örtüdüğü bir yer de yaşarlar.

(Her yerin bembeyaz katı bir buzla örtüdüğü bir yerde yaşarlar.) 68/2

Türkiye de çok bayram vardır.

(Türkiye’de çok bayram vardır.) 94

2.4.1.1.2.4. Zamanda Bulunma Hâli ve Zamanda Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Zamanda bulunma hâli, cümlede eylemin yapıldığı zamanı bildirir. Zamanda bulunma hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda zamanda bulunma hâlinde /+Ø/, /+A/, /+TA/, /+TAn/, /+TAn önce/, /+TAn sonra/, /+I/, /+In/ görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /+Ø/ > /+A/

o gün+Ø > o gün+e

Babası o güne mutlaka evde kalmalıdır.

(Baba, o gün mutlaka evde kalmalıdır.) 1a/1

2. /+Ø/ > /+TA/

geçen yıl+Ø > geçen yıl+da

Benim dede geçen yılda bir çocuğu evlat edindi.

(Benim dedem geçen yıl bir çocuğu evlat edindi.) 50/1

bu yaz+Ø > bu yaz+da

Ben bu yazda bütün dersleri çok çok çalışacağım.

(Ben bu yaz bütün derslere çok çok çalışacağım.) 155/2

her ay+Ø > her ay+da

*Ama günümüzde **her ayda** birden fazla bayram kutlanıyorlar.*

(Ama günümüzde **her ay** birden fazla bayram kutluyorlar.) 24/2

o zaman+ $\emptyset$ > o zaman+**da**

***O zamanda** kız evinde onun akrabalarıyla katılıyorlar.*

(**O zaman** kız evinde onun (erkeğin) akrabalarıyla düğüne katılıyorlar.) 62/1

3. /+ $\emptyset$ / > /+TAn/

sonraki yıl > sonra+ $\emptyset$ yıl+**den**

***Sonra yilden** ben okula bitecek.*

(**Sonraki yıl** ben okulu bitireceğim.) 120/1

bu hafta+ $\emptyset$ > bu hafta+**dan**

*Çünkü ben **bu haftadan** dersden iyi notlara almak gerekti.*

(Çünkü benim **bu hafta** derslerden iyi notlar almam gerekli.) 120/3

4. /+ TA/ > /+ $\emptyset$ /

sıcak bir gün+**de** > bir sıcak gün+ $\emptyset$

***Bir sıcak gün** bir fakir adam gide gidele bir köyde gelir.*

(**Sıcak bir günde**, bir fakir adam gide gide bir köye gelir.) 32/1

günümüz+**de** > günümüz+ $\emptyset$

***Günümüz** gençlerin sorunları;*

(**Günümüzde** gençlerin sorunları:) 14/1

altı buçuk+**ta** > altı buçuk+ $\emptyset$

*Ben her sabah **altı buçuk** kalkarım.*

(Ben her sabah **altı buçukta** kalkarım.) 144

Shinin negen sabah+**n**+**da** > Shinin negeni sabah+ $\emptyset$ + $\emptyset$ + $\emptyset$

***Shinin negeni sabah** gelen her insanlara hediye verir.*

(**Shinin negen sabahında** gelen her insana hediye verilir.) 5/2

sonrası+n+**da** > sonrası+ø+ø

*Gelen misafirler yemek yiyor ve seviniyor **sonrası** eve dönüyorlar.*

(Gelen misafirler yemek yiyor ve seviniyor, **sonrasında** eve dönüyorlar.) 36/3

5. /+TA/ > /+TAn/

Naadam Bayram+1+n+**da** > Nadam bayram+ø+ø+**dan**

***Nadam bayramdan** yurt dışından çok turistler gelir.*

(**Naadam Bayramı'nda** yurt dışından çok turist gelir.) 27/1

erken zamanlar+**da** > erken zaman+**dan**

*Çayın efsanesi **erken zamandan** başladı.*

(Çayın efsanesi **erken zamanlarda** başladı.) 63/6

küçük yaşım+**da** > küçük yaşım+**dan**

*O yüzden ben **küçük yaşından** iş yapmayı başladım.*

(O yüzden ben **küçük yaşımda** iş yapmaya başladım.) 25/1

6. /+ TAn sonra/ > /+TAn/

sarhoş olduk+**tan sonra** > sarhoş olduk+**tan**

***Sarhoş olduktan** araba kullandığı için trafik kaza yaparlar.*

(**Sarhoş olduktan sonra** araba kullandıkları için trafik kazası yaparlar.) 232

7. /önceden/ > /+TAn önce/

önceden > birkaç gün+**den önce**

*Tsagaan sarın ul boov adlı pasta ve buuzu **birkaç gündен önce** hazırlanır.*

(Tsagaan Sar'ın 'ul boov' adlı pastası ve 'buuz'u birkaç gün önceden hazırlanır.)

1b/2

8. /+ø sonra/ > /+TAn sonra/

iki yıl+ø **sonra** > iki yıl+**dan sonra**

*İki küçüğü beni doğumaktan üç ve **iki yıldan sonra** doğudular.*

((Komşunun) İki küçük çocuğu, ben doğduktan üç ve **iki yıl sonra** doğdular.) 40/2

9. /+ TA/ > /+ In /

bayram+**da** > bayram+**ın**

Ve **bayramın** bir sofa düzeltip akrabalarını davet eder ve akrabalarına geliyoruz.

(Ve **bayramda** bir sofa düzeltip akrabalarını davet eder ve akrabalarına geliyoruz.) 69/3

Beyaz Ay+**da** > beyaz ay+**ın**

Bununla bağlantı kelime, selamları genelde **beyaz ayın** selamlaşmada kullanır.

(Bununla bağlantılı olarak, selamları genelde **Beyaz Ay'da** selamlaşmada kullanır.) 23/5

10./+ In/¹⁰⁵ > /+ ø /

kış+**ın** > kış+**ø**

Kış tabiat ve her şey bem beyaz çok güzellikli vardır...

(**Kışın** tabiat ve her şey bembeyazdır; çok güzeldir...) 26/1

kış+**ın** > kış+**ø**

Kış kar yağmaside hava çok taze olmuş.

(**Kışın** kar yağarken hava çok temiz olur.) 26/2

11./+ In/ > /+ I /

yaz+**ın** > yaz+**ı**

kış+**ın** > kış+**ı**

Yazı çadırde **kışı** donmuş kar blokla yaptığı evlere oturuyorlar.

(**Yazın** çadırda **kışın** donmuş kar blokla yaptıkları evlerde oturuyorlar.) 64/5

¹⁰⁵Cengiz Alyılmaz '/+°n/' görev ögesini "zamanda bulunmayı ifade eden görevli elemanlar" kategorisinde değerlendirir ve örneklendirir. *bk.* Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 61; Tahsin Banguoğlu ise '/+°n/' görev ögesinin zaman bildiren zarf oluşturması ile ilgili olarak şunları belirtir: "Eski Türkçede adın kimin, bilelik hâli ve onun daha yeni birleştiği kimleğin hâli dilimizde çoğu zaman zarfları olan kelimeler bırakmışlardır." *bk.* Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 381.

12. /+ In/ > /+ ø /

yaz+**ın** > yaz+**dan***Ben bu yazdan birden derse çok çalışmak lazım.**ikiden Naidamdald tatilde denilenmek**üçten Ailes de köy gitmek**dörtten Arkadaşlar ile Tennisten gitmeklerden istiyorum.*(Ben bu **yazın**,

birincisi; derse çok çalışmak,

ikincisi; Naidamdald'da tatil yapıp dinlenmek,

üçüncüsü; Ailes'e köye gitmek,

dördüncüsü; arkadaşlar ile tenise gitmek istiyorum.) 120/2

bu yaz+**ın** > bu yaz+**dan***Bunlar benim bu yazdan istediği şeyler.*(Bunlar benim **bu yazın** istediğim şeyler.) 120/3

13. /+ In/ > /+ TA/

yaz+**ın** > yaz+**da***Yazda biz ailemiz ile pikniğe çikiyoruz, köye gidiyoruz, göle gidip sula oynuyoruz, her yere geziyoruz ki.*

(Yazın biz ailemiz ile pikniğe gidiyoruz, köye gidiyoruz, göle gidip suyla oynuyoruz, her yeri geziyoruz.) 153/4

yaz+**ın** > yaz+**da**kış+**ın** > kış+**da***Yazda yağmur yağıyor, kışda kar yağıyor.*

(Yazın yağmur yağıyor, kışın kar yağıyor.) 174/3

14. /+ In/ > /+ TAn/

yaz+**ın** > yaz+**dan***Ben yazdan köyö gitmek istiyorum.*(Ben **yazın** köye gitmek istiyorum.) 120/1

-2. Görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulmasından kaynaklanan yanlışlar

-2.1. Eylemin gerçekleştiği zamanı belirtmek için kullanılan ifadelerde /+I ... geçe/, /+A ... **kala**/ yapılarının¹⁰⁶ standart olmayan görevli ögelerle ifade edilmek istendiği örnekler tespit edilmiştir:

1. /+A ... **kala**/ > /+A ...TA /

yedi+y+e kırk **kala** > yedi+y+e kırk+**de**

Sabah yediye kırkde kahvaltı yaparım.

(Sabah yediye kırk **kala** kahvaltı yaparım.) 114

2. /+A ... **kala**/ > /+TA ...+ø /

sekiz+e yirmi **kala** > sekiz+**de** yirmi+ø

Sekizde yirmi sınıfta giderim.

(Sekize yirmi **kala** sınıfa giderim.) 116

sekiz+e yirmi **kala** > sekiz+**de** yirmi+ø

Sekizde yirmi sınıfta giderim.

(Sekize yirmi **kala** sınıfa giderim.) 116

3. /+A ... **kala**/ > /+TA ...var /

iki+y+e yirmi beş **kala** > iki+**de** yirmi beş **var**.

Saat ikide yirmi beş var öğle yemeği yeriz.

(Saat ikiye yirmi beş **kala** öğle yemeği yeriz.) 116

¹⁰⁶Jean Denny bu yapıdaki zaman ifade eden sözcükler -geçe, kala- ile ilgili olarak şunları belirtir: “ kal-a, kal-mak «rester» fiilinde şuralarda görülür: 1. kat kal-a zora kalınca, son kerteye gelince. MI.: kat kal-a muhtaç olursak bunu kullanacağız. 2. saati söylerken (filan saatten) şu kadar dakika eksik «moins tant de tos» demek için. MI.: beş-e on kal-a (veya kal-arak). Şuna dikkat edilmeli ki [Fransızca kelime kelime «dix (minutes) restant a cing es)» demek olan] bu ifade de kal-a ulaşımın kaideye muhâlif olarak kendine mahsus bir faili vardır. Geç-e geç-mek «passer» fiilinde ki, şuralarda görülür: 1. (Osmanlıcada bir bir-in-den geç-e communicant ifadesinde. MI.: bir bir-in-den geç-e zer-ender-zer divan-hane-leri ve oda-ları. 2. Saati söylerken dakikaların sayısı bildirildiği zaman. MI.: beş-i on geç-e.(veya geç-erek)...” bk. Jean Denny, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Çev. Ali Ulvi Elöve, İstanbul, 1941, s. 870-872. Tahsin Banguoğlu ise bunları “Fiilden Üreme Zarflar” başlığı altında inceler ve ‘donuk, lügat kelimesi olmuş eski zarffiiller’ ifadesi altında örneklendirir. Ayrıntılı bilgi için bk. Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 384.

on yedi+y+e on **kala** > on yedi+**de** on **var**

Saat on yedide on var uyan.

(Saat on yediye on kala uyanırım.) 116

on dokuz+a yirmi beş **kala** > on dokuz+**da** yirmi beş **var**

Saat on dokuz'da yirmi beş var akşam yemeği yeriz.

(Saat on dokuzda yirmi beş kala akşam yemeği yeriz.) 116

4. /+A ... kala/ > /+Ø ...var /

yedi+y+e çeyrek **kala** > yedi+Ø çeyrek **var**

Saat yedi çeyrek var ders başlıyor.

(Saat yediye çeyrek kala ders başlıyor.) 115

5. /+A ... kala/ > /+TA ... +TA/

yedi+y+e kırk **kala** > yedi+**de** kırk+**de**

Sabah yedide kırkde kahvaltı yaparım.

(Sabah yediye kırk kala kahvaltı yaparım.) 116

6. /+A ... kala/ > /+Ø ... kala /

beş+e çeyrek **kala** > beş+Ø çeyrek **kala**

Saat beş çeyrek kala ben basketbol oynarım.

(Saat beşe çeyrek kala ben basketbol oynarım.) 117

7. /+A ... kala/ > /+I ...kala /

yedi+y+e çeyrek **kala** > yedi+y+i Çeyrek **kala**

Sabah yediyi Çeyrek kala kahvaltı yaparım.

(Sabah yediye çeyrek kala kahvaltı yaparım.) 146

sekiz+e on beş **kala** > sekiz+i onbeş **kala**

Sonra saat sekizi onbeş kala kahvaltı yerim.

(Sonra saat sekize on beş kala kahvaltı yaparım.) 136

yirmi üç+e çeyrek **kala** > yirmi üç+ü çeyrek **kala**

Saat yirmi üçü çeyrek kala uyurum.

(Saat yirmi üçe çeyrek kala uyurum.) 148

8. /+A ... kala/ > /+A ...var /

on sekiz+e on beş **kala** > on sekiz+e on beş **var**

On sekize on beş var ders bitti.

(On sekize on beş kala ders biter.) 135

on dokuz+a yirmi beş **kala** > on dokuz+a yirmi beş **var**

Saat on dokuzaya yirmi beş var arkadaşlarımla basketbol oynarım.

(Saat on dokuzaya yirmi beş kala arkadaşlarımla basketbol oynarım.) 114

sekiz+e on beş **kala** > sekiz+e on beş **var**

Saat sekize on beş var kalkarım.

(Saat sekize on beş kala kalkarım.) 135

9. /+I ... geçe/ > /+I ...geçiyor /

dokuz+u çeyrek **geçe** > dokuz+u çeyrek **geçiyor**

Saat dokuzu çeyrek geçiyor ders çıkarız.

(Saat dokuzu çeyrek geçe ders çıkarız.) 114

dokuz+u çeyrek **geçe** > dokuz+u çeyrek **geçiyor**

Saat dokuzu çeyrek geçiyor teneffüs çıkarız.

(Saat dokuzu çeyrek geçe teneffüse çıkarız.) 116

10. /+I ... geçe/ > /+ø ...geçiyorda /

yirmi bir+i çeyrek **geçe** > yirmi bir+ø çeyrek **geçiyorda**

Saat yirmi bir çeyrek geçiyorda dinleniyorum.

(Saat yirmi biri çeyrek geçe dinleniyorum.) 115

yirmi üç+**ü** çeyrek **geçe** > yirmi üç+**ø** çeyrek **geçiyorda**

Saat yirmi üç çeyrek geçiyorda yıkıyorum.

(Saat **yirmi üçü çeyrek geçe** yıkıyorum.) 114

yirmi bir+**i** çeyrek **geçe** > yirmi bir+**ø** çeyrek **geçiyorda**

Saat yirmi bir çeyrek geçiyor'da dinleniyorum.

(Saat **yirmi biri çeyrek geçe** dinleniyorum.) 116

11. /+I ... geçe/ > /+ø ...geçe /

yirmi bir+**i** çeyrek **geçe** > yirmi bir+**ø** çeyrek **geçe**

Saat yirmibir çeyrek geçe teneffüse çıkarız.

(Saat **yirmi biri çeyrek geçe** teneffüse çıkarız.) 144

12. /+I ... geçe/ > /+A ...geçe /

yedi+y+**i** çeyrek **geçe** > yedi+y+**e** çeyrek **geçe**

Sabah yediye çeyrek geçe elimi yüzümü yıkarım.

(Sabah **yediyi çeyrek geçe** elimi yüzümü yıkarım.) 145

yedi+y+**i** çeyrek **geçe** > yedi+y+**e** çeyrek **geçe**

Sabah yediye çeyrek geçe kahvaltı yaparım.

(Sabah **yediyi çeyrek geçe** kahvaltı yaparım.) 148

-3. İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında, eylemin gerçekleştiği zamanı bildiren “**eskiden, önceden**” gibi zaman zarfları¹⁰⁷nin “**eskide, öncede**” şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /+ TAn/ > /+ TA/

eski+**den** > eski+**de**

*Moğollar **eskide** naadamı “7 hoşuu damşig naadım” diye adlı kutlarmışler.*

(Moğollar **eskiden** Naadam’ı “7 hoşuu damşig naadım” adıyla kutlarmışler.) 29/1

¹⁰⁷Zeynep Korkmaz bu konuyu ‘Addan ad çekimi ekleriyle türetilen zarflar’ başlığı altında değerlendirir. Ayrıntılı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 457-465., 495; Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 382.

eski+**den** > eski+**de**

***Eskide** veya Hun devletin döneminde bu devletin ünlü birisi vefat ettiği zaman bütün insanlar gelip cenaze töreni yaptıktan sonra nişanlayıp evleniyordu.*

(**Eskiden** veya Hun Devleti'nin döneminde bu devletin ünlü bir şahsiyeti vefat ettiği zaman, bütün insanlar gelip cenaze töreni yaptıktan sonra nişanlanıp evleniyordu.)
24/1

önce+**den** > önce **de**

***Önce de** kötü davrandığı insanlara gülerek iyi ile davranmak oldu.*

(**Önceden** kötü davrandığı insanlara gülerek iyilik ile davranır oldu.) 39/2

önce+**den** > önce+**de**

*O çocuklar **öncede** çalıştığı derslerini tekrar çalışıp daha iyi olurlar.*

(O çocuklar **önceden** çalıştığı derslerine tekrar çalışıp daha başarılı olurlar.) 18a/3

önce+**den** > önce+**de**

*Ama **öncede** yaptığı buuzdan yememelidir.*

(Ama **önceden** yaptığı buuzdan yememelidir.) 134/2

-4. Zamanda bulunma hâli ifade edilirken /+**TAn önce**/ görev ögesinin /+(**n**)**In önce**/; /+**TAn sonra**/ görev ögesinin de /+(**n**)**In sonra**/ şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /+**TAn önce**/ > /+(**n**)**In önce**/

Tsagaan Sar Bayramı'n+**dan önce** > Tsagaan Sar bayram+**ın önce**

Tsagaan Sar bayramın önce her aileler yiyecek ve içecek ve hediyeler hazırlar.

(Tsagaan Sar Bayramı'ndan önce her aile yiyecek, içecek ve hediyeler hazırlar.)

5/1

2. /+**TAn sonra**/ > /+(**n**)**In sonra**/

piknik+**ten sonra** > pikniğ+**ın sonra**

Pikniğin sonra biz büyük anneye ziyaret ederek, bakdığı hep şeyler ve tabiatı söyledik.

(**Piknikten sonra** biz büyük annemizi ziyaret ederek, gördüğümüz her şeyi ve tabiatı anlattık.) 266

yarışma+**dan sonra** > yarışma+**nın sora**

Yarışma'nın sora biz Ankara'ya gezdik.

(**Yarışmadan sonra** biz Ankara'yı gezdik.) 88/2

2.4.1.1.2.5. Zamanda Sınırlandırma Hâli ve Zamanda Sınırlandırma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Bu hâl, eylemin başlama ve bitişinin kapsadığı süreyi belirtir. Zamanda sınırlandırma hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda zamanda sınırlandırma hâlini ifade etmek için /+ø/, /+TA/, /+TAn/, /+Tır/¹⁰⁸ görev ögeleri kullanılmıştır.

1. /+ ø/ > /+Tır/

üç gün+ø > üç gün+**dür**

Üç gündür düğün devam eder.

(Düğün **üç gün** devam eder.) 38/3

2. /+Tır/ > /+ ø/

beş yıl+**dır** > beş yıl+ø

O beş yıl öğreniyor.

(O **beş yıldır** okuyor.) 262

on yıl+**dır** > on yıl+ø

Ben on yıl okulda çalışıyorum.

¹⁰⁸“+Dir/+Dur Bildirme Eki zaman gösteren adlara gelir; bir adı filleştirme yerine ‘bir zamandan beri’ anlamıyla zarflar oluşturur.” Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 469; Mehmet Terzi, “+DIR ve +DAN BERİ Yapılarının Özellikleri”, *TİKA I. Uluslar Arası Türkoloji Sempozyumu Bildirileri (31 Mayıs- 04 Haziran 2004)*, Kırım-Ukrayna, s. 71-81.

(Ben **on yıldır** okulda çalışıyorum.) 171/1

3. /boyunca/ > /+Tİr/

gelen yıl **boyunca** > gelen yıl+**dır**

*Onu yapmasının sebep ise **gelen yıldır** rahat, zengin ve mutlu olacaktaki inanır.*

(Onu yapmasının sebebi ise **gelen yıl boyunca** rahat, zengin ve mutlu olacağına inanmasıdır.) 133/1

gelecek yıl **boyunca** > gelecek yıl+**dır**

*Sarhoş olsa **gelecek yıldır** sarhoş olacak.*

(Sarhoş olursa **gelecek yıl boyunca** sarhoş olur.) 134/2

o gün **boyunca** > o gün+**dür**

***O gündür** kişiler rahat etmelidir.*

(**O gün boyunca** kişiler rahat etmelidir.) 134/1

4. /+ Tİr / > /+TA/

çok uzun zaman+**dır** > çok uzun zaman+**da**

***Çok uzun zamanda** mesleği ile iş yapıyordu.*

(**Çok uzun zamandır** mesleğini yapıyordu.) 100/2

5. /boyunca/ > /+TA/

bütün yıl **boyunca** > bütün yıl+**de**

*Moğollar **bütün yilde** hayvan gütiyorlar ve hayvan ile göçüyorlar.*

(Moğollar **bütün yıl boyunca** hayvan güdüyorlar ve hayvanları ile göçüyorlar.)

108/2

6. /+ TAn beri/ > /+TAn/

o zaman+**dan beri** > o zaman+**dan**

***O zamandan** ben derse iyi çalışıyorum.*

(**O zamandan beri** ben derslerime iyi çalışıyorum.) 120/3

7. /+ TAn itibaren/ > /+TAn/

13-14 yaşın+**dan itibaren** > 13-14 yaşın+**dan**

Şimde 13-14 yaşından çocuklar sigara içiyorlar.

(Şimdi 13-14 yaşından itibaren çocuklar sigara içiyorlar.) 92

-2. Görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulmasından kaynaklanan yanlışlar

-2.1. Zamanda sınırlandırma ifade edilirken, farklı görev ögelerinin bir araya getirilerek /+TAn ... +TA kadar/, /+ø ... kadar/ gibi standart dışı yapıların oluşturulduğu tespit edilmiştir:

1. /+TAn ... +A kadar/ > /+TAn ... +TA kadar/

dört buçuk+**tan** beş buçuk+**a kadar** > dört buçuk+**tan** beş buçuk+**ta kadar**

Dört buçuktan beş buçukta kadar dinlenme yapıyorum.

(Dört buçuktan beş buçuğa kadar dinlenirim.) 136

2. /+A ... kadar/ > /+ø ... kadar/

beş buçuk+**a kadar** > beş buçuk+**ø kadar**

Ben saat beş buçuk kadar dışarıda oluyorum.

(Ben saat beş buçuğa kadar dışarıda oluyorum.) 137

2.4.1.1.2.6. Birliktelik Beraberlik Hâli ve Birliktelik Beraberlik Hâlinde Karşılaşılan Yanlışlar

“Bu hâl, bir hareketin, bir işin başkalarıyla birlikte yapıldığını bildirir.”¹⁰⁹

Birliktelik beraberlik hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda birliktelik beraberlik hâlini ifade etmek için /+ø/, /+A/, /+TA/ görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:

¹⁰⁹Semra Alyılmaz, *Borçalılı Bilim Adamı, Eğitimci, Şair Valeh Hacılar Hayatı-Sanattı-Şiirleri*, Devran Yay., Ankara, 2003, s. 150.

1. /+(y)lA/ $\cong$ /ile/¹¹⁰ > /+ $\emptyset$ /

ailemiz+le > ailemiz+ $\emptyset$

Hafta sonu bizim ailemiz genellikle pikniğe gideriz.

(Haftasonu biz **ailemizle** genellikle pikniğe gideriz.) 264

babam+la > benim babam+ $\emptyset$

Benim babam bilgisayar oyun oynadık.

(**Babamla** bilgisayar oyunu oynadık.) 198

arkadaşlarım+la > arkadaşlarım+ $\emptyset$

Saat on altıda arkadaşlarım sıra tenis oynarım.

(Saat on altıda **arkadaşlarım**la masa tenisi oynarım.) 116

2. /+(y)lA/ $\cong$ /ile / > /+ TA /

arkadaşlarım+la > arkadaşlarım+da

Saat onbeş buçukta arkadaşlarım da basketbol oynarım.

(Saat on beş buçukta **arkadaşlarım**la basketbol oynarım.) 148

insanlar+la > insanlar+da

Biz insanlarda sevgi içinde bizabiz oturuyoruz.

(Biz **insanlarla** sevgi içinde biz bize oturuyoruz.) 105/3

¹¹⁰ /+(y)lA/ görev ögesinin “birliklilik beraberlik bildirme” işleviyle ilgili olarak farklı görüşler için bk. Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 317, 1070-1071; Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 329-330; Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri.*, AKDİTYK TDK Yay.: 660, Ankara, (1996), s. 261-262; Ahmet Buran, *Agm.*, s. 275; Şaziye Dinçer, “Türkiye Türkçesinde ‘Ad+Durum Biçimbirimi+İlgeç’ Yapısındaki İlgeç Öbeklerinin İşlevleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009), s. 798., 801; Uğur Kalkan, *Age.*, s. 96; Özgür Aydın, “ ‘+(y)lA (<ile)’ Ekinin Cümle Öğeleri Oluşturmadaki Yeri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.II, 2, (Şubat 2001), Afyon, s. 257.

Ayrıca /+(y)lA/ $\cong$ /ile / görev ögesinin Eski Türkçedeki şekli olan “birle” ve bunun birliklilik beraberlik bildirme işleviyle ilgili olarak A. Von Gabain şöyle der: “ birla (bir+il- “birleşmek, bir olmak”tan) “ile, beraber”. Sizni birla (TTII AI) “sizinle”... Kısaltmalı olarak, yani ilgi ismi olmadan, “birlikte” manasına gelir: birla yana törçimaksiz ıdzun, yokadzun (SA 39) “birlikte, yeniden meydana gelmeden, (günahları), göndersin ve yok olsun” bk. A. Von Gabain, *Eski Türkçenin Grameri*, Çev. Mehmet Akalın, 5. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 93; Tuncer Gülensoy’a göre “bile- birle; < bir+il-e ‘bir araya getirmek, toplamak’ır. bk. Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü –Etimolojik Sözlük Denemesi I (A-L)*, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 144. Diğer görüş ve örnekler için de bk. Jean Deny, *Age.*, s. 559-562; Cengiz Alıylmaz, *Age.*, s. 70; Ahmet Buran, *Age.*, s. 235; Osman Mert, *Age.*, s. 90, 98-100; Burhan Baran, *Age.*, s. 210-216; Elif Gültekin, *Nehçül Feradis’te Yardımcı Sözlük*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, (Temmuz 2006), s. 31-33.

3. /+(y)IA/ $\cong$ /ile / > /+ A /

kardeşlerim+le > kardeşleri+n+e

Orada ben ninemde yardım ederim ve kardeşlerine oynarım.

(Orada ben nineme yardım ederim ve kardeşlerimle oynarım.) 186

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda birliktelik hâlini ifade eden /+(y)IA/ görev ögesi yerine kalıcı kavram işareti yapan /+II/ görev ögesinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

/+(y)IA/ > /+II/

üç insan+la > üç insan+lı

Ben üç insanlı yaşıyorum: Annem, Babam, kız kardeşim.

(Ben üç insanla yaşıyorum: Annem, babam, kız kardeşim.) 261/1

-2. Görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulmasından kaynaklanan yanlışlar

-2.1. /+(y)IA/ $\cong$ /ile beraber/ görev ögesinin /+II beraber/, /+TA birlikte/ gibi standart dışı yapılarla karşılanmak istendiği örneklerle de karşılaşılmıştır:

1. /+(y)IA/ $\cong$ /ile beraber/ > /+II beraber/

babası+y+la beraber > baba+lı beraber

Babalı beraber yaşardılar.

(Babasıyla beraber yaşardılar.) 45/4

2. /+(y)IA/ $\cong$ /ile birlikte / > /+TA birlikte/

babam annem+le birlikte > babam annem+da birlikte

Babam annemda birlikte Tsagan Sarda hazırlanmıştı.

(Babam annemle birlikte Tsagaan Sar'a hazırlanmıştı.) 20/1

3. /+(y)IA/ $\cong$ /ile birlikte / > /+ø birlikte/

...kız kardeşim+le birlikte > ...kız kardeşim+ø birlikte

Babam, annem, 2 erkek kardeşim ve kız kardeşim birlikte yaşıyorum.

(Babam, annem, iki erkek kardeşim ve **kız kardeşimle birlikte** yaşıyorum.) 23

babam ve annem+**le birlikte** > babam ve annem+**ø birlikte**

Babam ve annem birlikte yaşıyorum.

(**Babam ve annemle birlikte** yaşıyorum.) 188

2.4.1.1.2.7. Hedef Hâli ve Hedef Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“*Bu hâl kategorisi için, hareketin hedefini / amacını bildirir.*”¹¹¹ Hedef hâli¹¹²nde karşılaşılan yanırlar Şu Şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanırlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda hedef hâlini belirten ifadelerde /+TA/, /+I/, /+TAn/, /+(n)In için /, /+A için / görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. /+A/ > /+ I/

iyi öğrenme+y+e > iyi öğrenme+y+i

Öğleden ben iyi öğrenmeyi çalışıyorum.

(Öyle olduğu için ben **iyi öğrenmeye** çalışıyorum.) 6/1

2. /+A/ > /+ TA/

Tsagan Sar+a > Tsagan Sar+da

Babam annemda birlikte Tsagan Sarda hazırlanmıştı.

(Babam annemle birlikte **Tsagaan Sar’a** hazırlanmıştı.) 20/1

yaşlılarımız+a > yaşlılarımız+da

Bu bayram saygı gösterme bayramı için Şeniin Negin günü yaşlılarımızda saygı gösteririz ve çocuklarımızda hediyeler veririz.

¹¹¹Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 72.

¹¹²Hedef hâliyle ilgili kullanılan farklı terim ve görüşler için bk. Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 283., 289-317; Muharrem Ergin, *Age.*, s. 233; Sibel Bayraktar, “Kutadgu Bilig’de Bulunma Hâli Ekinin Üstlendiği Fonksiyonlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 115 (1998), İzmir, s. 181-192.; Kevser Acarlar, “Çıkma Durumunda (“den” Hâlinde) Sözcüklerin Tümcede Türli Kullanılırları”, *Türk Dili*, 235, (Nisan 1971), s. 34-37; M. Okan Baba, “ ‘E’ Durumu Eki Üzerine Bir Deneme” , *Türk Dili*, 88, (Ocak-Şubat 2002), s. 26-29; Uğur Kalkan, *Age.*, s. 43-48; Enver Naci Gökşen, “Çıkma Durumu (-den) ve Kapsamı”, *Türk Dili*, 279, (1974), Ankara, s. 973-978.

(Bu bayram saygı gösterme bayramı olduğu için Şeniin Negin günü **yaşlılarımıza** saygı gösteririz ve çocuklarımıza hediyeler veririz.) 35/3

insanlar+a > insanlar+**da**

*Sigara **insanlarda** çok zararlıy, onlar bilmiyorlar için maleseftir.*

(Sigaranın **insanlara** çok zararlı olduğunu onlar bilmedikleri için bu üzücü bir durumdur.) 126

Tanrı+y+a > Tanrı+**da**

*Her aileler **Tanrıda** ayrı yiyecek hazırlanır.*

(Her aile **Tanrı'ya** ayrı yiyecek hazırlar.) 5/2

3. /+A/ > /+ **TAn**/

biz+e > biz+**den**

*Bizim bu hayatımız **bizden** eğitimi çok gerektiriyor.*

(Bizim bu hayatımız **bize** eğitimi çok gerekli kılıyor.) 6/3

4. / için / > /+(n)**In için**/

misafirler+ø için > misafirler+**in için**

*Daha **misafirlerin için** bütün koyunun eti haşlandıktan sonra büyük bir tabağın üzerine koymuş.*

(Bunun yanı sıra **misafirler için** bütün bir koyunun eti haşlandıktan sonra büyük bir tabağın üzerine koyulur.) 23/2

ülkemiz+ø için > ülkemiz+**in için**

*Ama yineden bizim için **ülkemizin için** hiç bir şey yapmıyorlar.*

(Ama yine de bizim için, **ülkemiz için** hiç bir şey yapmıyorlar.) 24/4

5. /+I için / > /+(n)**In için** /

çocuklar+ı için > çocuklar+ı+**n için**

*Aileler çocuklarının eğitimi için her şeyin önce **çocukların için** onlarla birlikte olmalıdır.*

(Aileler çocuklarının eğitimi için her şeyden önce **çocukları için** onlarla birlikte olmalıdır.) 58/5

6. /için / > /+A için /

kadınlar **için** > kadınlar+a **için**

*Kendine uygun işi yapmayan ve erkeklerin işi yapan ve yapmayı seven **kadınlara için** kullanır.*

(Kendine uygun işi yapmayan, erkeklerin işini yapan ve yapmayı seven **kadınlar için** kullanılır.) 47/6

7. /+(n)In için / > /+I /

siz+**in için** > siz+i

*Hayır ben öyle söylemek yerine size kızarak, **sizi** üzülürüm.*

(Hayır, ben öyle söylemek yerine size kızarım ve **sizin için** üzülürüm.) 142

8. / için / > /+(n)In için /

kendim+ø **için** > kendim+**in için**

*Ben **kendimin için** çok güzel bir tatil plan yaptım.*

(Ben **kendim için** çok güzel bir tatil planı yaptım.) 154/5

2.4.1.1.2.8. Yönelme Hâli ve Yönelme Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Bu hâl kategorisi cümlede eylemin, hareketin yöneldiği yeri ifade eder.”¹¹³

Yönelme hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda yönelme hâlinde /+ø/, /+TA/, /+I/ görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.¹¹⁴

¹¹³Osman Mert, *Age.*, s. 116.

¹¹⁴Ana dilleri farklılık arz eden yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken yönelme hâliyle ilgili yaptıkları yanlışlar için bk. Gülser Akdoğan, *Age.*, s. 97; Erol Barın, *Gramerî Türkçe Olan Topluluklara Türkçe Öğretimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1998), s. 86, 94-95, 104; Aydanur Altaş Özkan, *Age.*, s. 57-59, 65-66, 80-82, 90-92, 97-98, 103-105, 108-113; Esra Güven, *Age.*, s. 102-105, 118-123, 134-138, 143.

1. /+A/ > /+ ø /

Türkiye+y+e göndermesini > Türkiye+ø göndermesini

Türkiye+y+e gitmek için > Türkiye+ø gitmek için

*Bu yıl TİKA beni **Türkiye göndermesini** çok istiyorum ve ben **Türkiye gitmek için** çok iyi ders çalışıyorum.*

(Bu yıl TİKA'nın beni **Türkiye'ye göndermesini** çok istiyorum ve ben **Türkiye'ye gitmek için** çok iyi ders çalışıyorum.) 246

tatil köyü+n+e > tatil köyü+ø

*Sonra ben temmuzde **tatil köyü** gideceğim.*

(Sonra ben temmuzda **tatil köyüne** gideceğim.) 155/2

Türkiye+y+e gitmek > Türkiye+ø gitmek

*Bu yaz yapmayı düşünen daha bir şeyim var O: **Türkiye gitmek.***

(Bu yaz yapmayı düşündüğüm bir şey daha var: **Türkiye'ye gitmek.**) 122/2

Almanya+y+a > almanya+ø

*Babam baka baka **almanya** gitti.*

(Babam baka baka **Almanya'ya** gitti.) 216

2. /+A/ > /+ I /

market+e > market+i

*Annem **marketi** gitti.*

(Annem **markete** gitti.) 188

ikimiz+e > biz ikimizler+i

*Çünkü annem ben ve benim kardeşler **biz ikimizleri** oraya git dedi.*

(Çünkü annem, ben ve benim kardeşlerime (**ikimize**) “Oraya gidin!” dedi.) 155/2

3. /+A/ > /+ TA/

okul+a > okul+da

*Ben **okulda** gidiyorum.*

(Ben **okula** gidiyorum.) 85

ora+y+a > ora+**da**

*Turistler **orada** çok geliyor.*

(Turistler **oraya** çok geliyor.) 107

ev+e > ev+**de**

*Mehmet **eve** gidiyor.*

(Mehmet **evde** gidiyor.) 202

2.4.1.1.2.9. Sebep Hâli ve Sebep Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“İsmin bu hâli, eylemin gerçekleştirilme sebebini bildirir.”¹¹⁵ Sebep hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli öğelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda sebep hâlinde /+A/ ve /+ø için/ görev öğelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. / için/ > /+A/

okuduğum **için** > okuyordüğüm+a

*Ben bu bölümümdede **okuyorduğuma** çok sevinçliyim.*

(Ben bu bölümde **okuduğum için** çok sevinçliyim.) 54/1

2. /+(n)In için/ > /+ø için /

bu+nun **için** > bu+ø için

*Bu üç ayda genellikle yağmur yağıyor ve **bu için** yaz yağmurlu bir mevsimdir.*

(Bu üç ayda genellikle yağmur yağıyor; **bunun için** yaz, yağmurlu bir mevsimdir.) 152/2

¹¹⁵Osman Mert, *Age.*, s. 121.

2.4.1.1.2.10. Vasıta Hâli ve Vasıta Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“*Bu hâl, bir işin, hareketin bir alet, bir eşya vs. vasıtasıyla yapıldığını bildirir.*”¹¹⁶

Vasıta hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli öğelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda vasıta hâlini belirten ifadelerde /+ø/’nın hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. /+(y)lA/ ≡ /ile/¹¹⁷ > /+ø/

PS **ile** > PS +ø

Çocuklar ve öğrenciler PS çok oynuyor.

(Çocuklar ve öğrenciler **PS ile** çok oynuyor.) 14/5

2. /+(y)lA/ > /+ø/

gümüş bir bardak **ile** > gümüş bir bardak+ø

*Mesela misafir karşılamakta **gümüş bir bardak** süt hadag verirler ve haşlayan et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeylerini ikram ederler.*

(Mesela misafir karşılariken **gümüş bir bardak ile** süt ve hadag verirler; ayrıca haşlanmış et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeyden ikram ederler.) 43/1

2.4.1.1.2.11. Nasıllık Hâli ve Nasıllık Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“*İsmin bu hâli, bir işin, hareketin nasıl, ne şekilde, hangi yolla yapıldığını bildirir.*”¹¹⁸ Nasıllık hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

¹¹⁶Semra Alyılmaz, *Age.*, s. 150.

¹¹⁷/+(y)lA/ ≡ /ile/ görev ögesi çoğu araştırmacı tarafından “vasıta/araç hâli eki” olarak adlandırılır ve farklı işlevleri de olduğu belirtilerek örnekler verilir. Ayrıntılı bilgi için bk. Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 25; Ahmet Buran, *Age.*, s. 235-265; Ahmet Topaloğlu, *Age.*, s. 29; Nurettin Koç, *Age.*, s. 32; Birol İpek, “Türk Dilinde Vasıta Hâli”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, (Bahar 2008), 63-97; Uğur Kalkan, *Age.*, s. 91-97. Ayrıca Tahsin Banguoğlu “kimle hâli” olarak adlandırır. bk. Tahsin Banguoğlu, *Age.*, s. 330.

/+(y)lA/ ≡ /ile/ görev ögesinin -Eski Türkçe/ Eski Anadolu Türkçesindeki şekilleri de dahil- “vasıta/araç bildirme işlevi”yle ilgili olarak bk. Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 75-76; Osman Mert, *Age.*, s. 132-147; Burhan Baran, *Age.*, 210-211; Sibel Çelikel, *Orhun Kitabelerinin Günümüz Türkçesindeki Söz Varlığı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, (Ocak 2007), s. 66; Elif Gültekin, *Age.*, s. 31-33; Osman Yıldız, *Agm.*, s. 23-24.

¹¹⁸Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 77.

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda nasıllık hâlini belirten ifadelerde /+ø/ görev ögesinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. /+cA/ > /+ø/

düzenli+ce > düzen+ø

*En iyi tarafı de erkekte verir ya da sonra kayının yaşlıdan başlayıp **düzen** çayı bardağa koyur.*

(En iyi tarafı da erkeğe verir ya da yaşlı kayından başlayıp **düzenlice** çayı bardağa koyar.) 4/2

2.4.1.1.2.12. Görelilik Hâli ve Görelilik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

İsmin bu hâli, bir işin, hareketin bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince yapıldığını bildirir.¹¹⁹ Görelilik hâlinde karşılaşılan yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen metinlerde görelilik hâli ifade edilirken /+A/, /+(n)In için/ görev ögesinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. /+(I)m için/ > /+A/

biz+im için > biz+e

*Bu **bize** önemli değil.*

(Bu **bizim için** önemli değil.) 100/4

ben+im için > ben+a

*Çünkü annem **bana** (benim içinde tarafından) tek de bulunmak gerekli bir canlı (somut) Burhanımdır.*

(Çünkü annem **benim için** tek, bulunması / olması gereken bir canlı, yani Burhanımdır.) 111

¹¹⁹Semra Alyılmaz, *Age.*, s. 151.

2. /+ø için/ > /+(n)In için/

Moğollar+ø için > Moğollar+ın için

Beyaz ayın bayramı Moğollar'ın için yeni yıldır.

(Beyaz Ay Bayramı **Moğollar için** yeni yıldır.) 71/2

onlar+ø için > onlar+ın için

Onların için hediye alması çok güzeldir.

(**Onlar için** hediye almak çok güzeldir.) 133/3

yabancılar için > yabancılar+ın için

Yabancıların için bu bayram çok özel.

(**Yabancılar için** bu bayram çok özeldir.) 27/1

-2. Görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulmasından kaynaklanan yanlışlar

-2.1. Görelık hâlini ifade etmek için farklı görev ögelerinin bir araya getirilerek standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

1. /+A göre/ > /+TAn göre/

bu+n+a göre > bu+n+dan göre

Bundan göre hava çok önemli ve her şey havadan olur.

(**Buna göre** hava çok önemlidir ve her şey havadan olur.) 153/4

2.4.1.1.2.13. Benzerlik Hâli ve Benzerlik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Üzerine geldiği isim ya da isim soylu kelime ya da kelime gurubu ile bir şeyin niteliğini anlatmak için o niteliği taşıyan bir kavramı örnek göstererek eylemi benzerlik bakımından belirli kılan bu hâl kategorisi”¹²⁰ ile ilgili olarak, incelenen kâğıtlarda sadece /+(n)In gibi/ ve /+ ø/ görev ögelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /+(y)IA/ ≅ /ile/ > /+ ø/

Moğolca **ile** çok benzer > Moğolca **ø** çok aynı

¹²⁰Osman Mert, *Age.*, s. 173.

Türkçe çok kolay dil, çünkü Moğolca çok aynı.

(Türkçe çok kolay bir dil, çünkü **Moğolca ile çok benzer.**) 186

2. /gibi/ > /+(n)In gibi/

başka çocuklar **gibi** > başka çocuklar+**m gibi**

Başka çocukların gibi on yıl okulda öğrendim.

(**Başka çocuklar gibi** on yıl okulda okudum.) 19/3

bunlar **gibi** > bunlar+**m gibi**

Bunların gibi güzel güzel özellik var.

(**Bunlar gibi** güzel güzel özellikleri var.) 152/1

2.4.1.1.2.14. Karşılıklılık Hâli ve Karşılıklılık Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“İsmin bu hâli, bir işin, hareketin karşılıklı olarak yapıldığını bildirir.”¹²¹

Karşılıklılık hâliyle ilgili yanlışlar şu şekildedir:

-1. Görevli ögelerin birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

-1.1. İncelenen kâğıtlarda karşılıklılık hâlinde /+Ø/, /+TA/ ve /+A/ görev ögelerinin hatalı kullanılmasının yanı sıra /+II/ görev ögesinin de başka görev ögelerinin yerine kullanıldığı tespit edilmiştir.

1. /+(y)IA/ ≅ /ile/ > /+Ø/

... akrabalar **ile** > ... akrabalar+Ø

Dede, nine, anne, babana, çocuklar ve akrabalar Ø mutlaka bugün selamlaşmak lazım.

(Dede, nine, anne, baba, çocuklar ve akrabalar **ile** bugün mutlaka selamlaşmak gerekir.) 23/7

¹²¹Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 70. Ayrıca “karşılıklılık” terimi ile ilgili olarak bk. A. Cevat Emre, “Türkçede Cümle”, *TDAY Belleten 1954*, TTK Basımevi, Ankara, (1988), s. 136.

2. /+(y)IA/ $\cong$ /ile/ > /+A/

Türkler+le konuşup > Türk insanlar+a konuşup

*Sonra ondaki **Türk insanlara konuşup** kendimin Türkçeyi iyileştirmeyi istiyorum.*

(Sonra oradaki **Türklerle konuşup** kendi Türkçemi iyileştirmeyi / geliştirmeyi istiyorum.) 122/2

kendinden yaşlı insanlar+la > kendinden yaşlı insanlar+a

Kendinden yaşlı insanlara selamlaşmak mutlaka yapacak bir adettir.

(**Kendinden yaşlı insanlarla** selamlaşmak mutlaka yapılması gereken bir adettir.)

23/3

başka kızlar+la > başka kızlar+a

*Ayşe onu görünce kaçarak **başka kızlara** (siğara içen ve içki içen) arkadaş olmuş.*

(Ayşe onu görünce kaçarak **başka kızlarla** (sigara içen ve içki içen) arkadaş olmuş.) 60/2

3. /+(y)IA/ $\cong$ /ile/ > /+TA/

havadan nem kapan insanlar+la > havadan nem kapan insalara+da

***Havadan nem kapan insalarada** arkadaşlık etmek zordur.*

(**Havadan nem kapan insanlarla** arkadaşlık etmek zordur.) 224

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda karşılıklılık hâlini ifade eden /+(y)IA/ görev ögesi yerine kalıcı kavram işareti yapan /+II/ görev ögesinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

/+(y)IA/ $\cong$ /ile/ > /+II/

en yaşlı insan+la > en yaşlı insan+lı

*Bu bayramda Moğollar mili elbise yada “deel” giyip sabah erken **en yaşlı insanlı** selamlaşıyor.*

(Bu bayramda Moğollar mili elbise ya da “deel” giyip sabah erkenden **en yaşlı insanla** selamlaşır.) 27/2

arkadaşlarım+la > arkadaşlarım+lı

Arkadaşlarımlı görüşmeyi istiyorum.

(Arkadaşlarımla görüşmeyi istiyorum.) 236

2.4.1.2. Fiil Çekimleri ve Fiil Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Varlıksız hareket ve oluş düşünülemezine göre fiil kök veya gövdelerinin ifade etmiş oldukları soyut hareket veya oluşları varlıklara bağlamak veya bunlara varlık kazandırmak gerekmektedir. Bu nedenle Türkçede hiçbir fiil kök veya gövdesi, isim kök veya gövdelerinin kullanıldığı şekilde yalın olarak kullanılamaz. Fiil kök veya gövdelerini mutlaka şekillendirmek, yani varlıklaştırmak ve gerektiğinde varlığa bağlamak kaçınılmazdır. Bu işlem ise onları isimleştirmek (isim-fiil hâline koymak), yani vazifelerine göre, bir hareketin veya oluşun adı söz konusu ise **ad-fiil**, bir varlığın hareket veya oluş şekli söz konusuysa **sıfat-fiil** diğer bir hareket veya oluşun, hareket veya oluş şekli söz konusuysa **zarf-fiil** şekillerine koymakla mümkündür.”¹²²

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil yapan görev ögelerini birbirinin yerine kullanmalarından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir.¹²³

2.4.1.2.1. İsim Fiiller ve İsim Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Ad-fiiller, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır.”¹²⁴ İncelenen kâğıtlarda isim-fiil yapan görev ögeleriyle ilgili karşılaşılan yanlışlar şöyledir:

¹²²Efrasiyap Germalmaz, *Erzurum İli Ağzları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 487, Erzurum, 1978, s. 339. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Özlem Deniz Yılmaz, *Türkiye Türkçesinde Eylemsi*, TDK Yay., Ankara, 2009; F. Sema Barutçu Özönder, “Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 56-64; Kemal Eraslan, “Türkçede İsim-Fiiller”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 119-125; Bilal Yücel, “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dilbilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşleniş”, “*Türk Gramerinin Sorunları*” Toplantısı (22-23 Ekim 1993)”, AKDTK TDK Yay.: 600, Ankara, (1995), s. 81-89; Gürer Gülsevin, “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf Fiiller”, Erişim: 9.4.2010, http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sosbil.aku.edu.tr%2Fdergi%2FII2%2F11-Gurer-gulsevin.pdf&rct=j&q=g%3BCrer+g%3BCLsevin+birle%3C5%9Fik+zarf+fiiller&ei=7o4LTLXyEITEOJSh5d0E&usq=AFQjCNHU5ETOi-A-VCg8-XizfGHVc_xEQw; Ferhat Karabulut, “Köktürkçenin Sıfat Fiilli Yapı Tipolojisi”, *Bilgi*, 48, (Kış 2009), Ahmet Yesevi Üniversitesi Yay., Ankara, s. 90-117; Zikri Turan, “Gösterme Sıfat Fiili”, *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Akçağ Yay., Ankara, (2008), s. 235-243.

¹²³Konuyla ilgili olarak yapılan benzer bir çalışma, Şefik Yücel Kıvrıkcık’ın “Türkçedeki Bazı Birleşik Yapıların (İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf-Fiil) Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada ‘yabancı dil öğretim yöntemi ve yaklaşımları, dilbilgisi öğretimi, Evrensel Dilbilgisi ve Üretimsel Dönüşümlü Dilbilgisi’ çerçevesinde’ ilgili konunun Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere öğretiminde karşılaşılan sorunlar ele alınmış, tespit edilen yanlışlıklar örneklerle açıklanmış ve bununla ilgili olarak çözüm önerilerinde bulunulmuştur. bk. Şefik Yücel Kıvrıkcık, *Age*.

-1. /-mA/**I. /-mA/ isim fiil eki yerine farklı bir isim fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar****1. /-mA/ > /-mAK/**

bütün şeyleri yap-**ma** duygusunun gücü > bütün şeyleri yap-**mak** duygu gücü

*Ama bizde çok yer ve **bütün şeyleri yapmak duygusunun gücü** var.*

(Ama bizim çok yerimiz ve **bütün şeyleri yapma duygusunun gücü** var.) 127/1

kâğıt ile hayvan, çiçek, böcek gibi çeşitli figürleri yap-**ma** sanatı > kâğıt ile hayvan, çiçek, böcek gibi çeşitli figürünü yap-**mak** sanatı

*Origami ise **kâğıt ile hayvan, çiçek, böcek gibi çeşitli figürünü yapmak sanatıdır.***

(Origami ise **kâğıt ile hayvan, çiçek, böcek gibi çeşitli figürleri yapma sanatıdır.**) 66/3

Antartika'nın buz eri-**me** zamanında > Antraktida'nın buz eri-**mek** zamanda

*Çünkü **Antraktida'nın buz erimek zamanda, denizin yanında bulunar çok uluslar sunu içeride batacak.***

(Çünkü **Antartika'nın buz erime zamanında** (Antartika'da buzlar erirken), denizin yanında bulunan birçok ulus suyun içine batacak.) 127/2

öğretmen ol-**ma+y+ı** > öğretmen ol-**mak+ı**

*Ben gelecekte **öğretmen olmağı** istiyorum.*

(Ben gelecekte **öğretmen olmayı** istiyorum.) 90

II. /-mA/ isim fiil eki yerine sıfat fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar**1. /-mA/ > /-TIK/**

Tsagaan Sar+ın ol-**ma+sı+n+ı** > Tsagan sar+ı ol-**duk+u+ø**

¹²⁴Zeynep Korkmaz, *Age.*, s. 864.

İnsanlar Tsagan sarı olduğu çok istiyorlar.

(İnsanlar **Tsagaan Sar**'ın olmasını çok istiyorlar.) 20/1

2. /-mA/ > /-AcAK/

yap-**ma**+y+i istediğim bir şey > yap-**acak**+i+n+i istediğim şeyim

O mevsimde yapacağını istediğim şeyim yok.

(O mevsimde **yapmayı istediğim bir şey** yok.) 122/2

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda /-mA/ isim fiil eki yerine zaman eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

/-mA/ > /-Iyor/

kâğıt kullanıp türlü şeyleri yap-**ma** sanatı > kâğıdı kullanıp türlü şeyleri yap-**iyor** bir sanat

Bu ise kâğıdı kullanıp türlü şeyleri yapıyor bir sanattır.

(Bu ise **kâğıt kullanıp türlü şeyleri yapma sanatıdır.**) 64/3

sinemaya git-**me**+y+i > sinemaya git-**iyor**+uz

Arkadaşlar ve ben sinemaya gidiyoruz seviyorum.

(Arkadaşlar ve ben **sinemaya gitmeyi** seviyoruz.) 105/1

kitap oku-**ma**+y+i > kitap oku-**yor**+ø

*Ben boş zamanlarında muzik dinleyim, şarkı, söyleyim **kitap okuyor** seviyorum.*

(Ben boş zamanlarımda müzik dinlemeyi, şarkı söylemeyi ve **kitap okumayı** seviyorum.) 258

Ekleme II: İncelenen kâğıtlarda isim fiil eklerinden /-mA/'nın yerine /+ø/'nın kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

/-mA/ > /+ø /

müzik dinle-**me**+y+i > muzik dinle-**ø**-y-im

şarkı söyle-**me**+y+i > şarkı, söyle-**ø**-y-im

*Ben boş zamanlarında **muzik dinleyim, şarkı, söyleyim** kitap okuyor seviyorum.*

(Ben boş zamanlarımda **müzik dinlemeyi, şarkı söylemeyi** ve kitap okumayı seviyorum.) 258

-2. /-mAK/

I. /-mAK/ isim fiil eki yerine sıfat fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-mAK/ > /-TIK /

çok insanı öldür-**mek** ve kavmi yok et-**mek**+le > çok insan ve kavimleri öldür-**dük**+ü+n+ü

*Bazı bilim adamları Cengiz hanımızı **çok insan ve kavimleri öldürdüğünü** suçluyor bazıları ise 13. yüzyıllarında yeni bir milliyeti oluşturup tarihinde yeni bir çığır açtığını söylüyorlar.*

(Bazı bilim adamları Cengiz Han'ımızı **çok insanı öldürmek ve kavmi yok etmekle** suçluyor; bazıları ise 13. yüzyılda yeni bir milleti oluşturup tarihte yeni bir çığır açtığını söylüyorlar.) 22/2

2. /-mAK/ > /-AcAK/

vatanın kültür, gelenek, eğitim ve kalkınmasını devam ettir-**mek**+le > vatanın kültür, gelenek, eğitim ve kalkınmasını devam et-**ecek**+ø

*Gençler **vatanın kültür, gelenek, eğitim ve kalkınmasını devam edecek** görevlidir.*

(Gençler **vatanın kültür, gelenek, eğitim ve kalkınmasını devam ettirmekle** görevlidir.) 14/4

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda /-mAk/ isim fiil eki yerine zaman eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

1. /-mAK/ > /-Iyor/

güven bul-**mak** ve güzel yaşa-**mak** > güven bul-**uyor** güzel yaş-**ıyor**+um

*İnsan evrende yalnız doğru için bu hayatımda babam ve annem iyiliğe karşılık veriyorum, **güven buluyor güzel yaşıyorum** gerekli.*

(İnsan evrende yalnız doğduğu için bu hayatta babam ve annemin iyiliklerinin karşılığını veriyorum; bundan dolayı **güven bulmak ve güzel yaşamak** gerekli.) 103

2.4.1.2.2. Sıfat Fiiller ve Sıfat Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Olumlu veya olumsuz fiil kök veya gövdelerinden yapılan sıfat fiiller (partisipler), bir varlığın hareket ve oluş şeklini zamana bağlı olarak ifade eden fiil şekilleridir. Partisipler fiil kök veya gövdelerine partisip ekleri getirilmek suretiyle yapılırlar.”¹²⁵ İncelen kâğıtlarda sıfat-fiil yapan görev öğeleriyle ilgili karşılaşılan yanlışlar şöyledir:

2.4.1.2.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /-TIK/

I. /-TIK/ sıfat fiil eki yerine farklı bir sıfat fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-TIK/ > /-An/

insan+ın canıgönülden ver-**dik**+i hediye > insan+ın can yürekten ver-**en** hediyesi
*Ne kadar parayla aldığı değil, **insanın can yürekten veren hediyesi en güzelidir.***

(Ne kadar parayla aldığı değil, **insanın canıgönülden verdiği hediye en güzelidir.**) 143/2

ben+im otur-**duk**+u+m ülkenin adı > ben+im otur-**an** ülkemin adı

Benim oturan ülkemin adı Hovddur.

(**Benim oturduğum ülkenin adı** Hovd'dur.) 38/1

ben+im yaşa-**dık**+ı+m ilçede > ben+im yaşa-**n** ilçemde

Benim yaşan ilçemde anneler günü her yıl kutlanır.

¹²⁵Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 85.

(Benim yaşadığım ilçede anneler günü her yıl kutlanır.)130/2

2. /-TIK/ > /-mİş/

al-**dık**+1+n şeyleri > al-**mış** şeyleri

Almış şeyleri bana verebilirsin?

(Aldığım şeyleri bana verebilir misin?) 219/1

babam+ın Türkiye'den al-**dık**+1 hediye > babam+ø Türkiye'den al-**mış** hediye

Babam Türkiye'den almış hediye beğendim.

(Babamın Türkiye'den aldığı hediye beğendim.) 181

oku-**duk**+u+n kitabı > oku-**muş** kitabı

Okumuş kitabı anlat.

(Okuduğun kitabı anlat.) 215/3

3. /-mA-TIK/ > /-mA-z/

hiç kimse+nin kötü eylem yap-ma-**dık**+1, küfür et-me-**dik**+i bir gün > her kişi kötü eylem yap-ma-**z** küfür et-me-**z** günü

Bu sabah çok güzel, her kişi kötü eylem yapmaz küfür etmez günüdür.

(Bu sabah çok güzeldir; hiç kimsenin kötü eylem yapmadığı, küfür etmediği bir gündür.) 5/1

II. /-TIK/ sıfat fiil eki yerine isim fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-TIK/ > /-mA/

ben+im sev-**dik**+i+m hediye > ben+im sev-**me** hediye

Büyükbaba benim sevme hediye vermişti.

(Büyükbabam benim sevdiğim hediye vermişti.) 20/2

ben+im sev-**dik**+i+m mevsim > ben+im sev-**me** mevsim

Benim sevme mevsim

(**BENİM SEVDİĞİM MEVSİM**) 26/(başlık)

ben+im sev-**dik**+i+m mevsim > ben+im sev-**me** mevsim

Benim sevme mevsim kişidir.

(**Benim sevdiğim mevsim** kııştır.) 26/1

2. /-TIK/ > /-mAK/

gel-**dik**+i yola > gel-**mek** yolda

*Götürken zamanda erkek taraf gelini **gelmek yolda** keçe koyup karşılayacak.*

(Götürülürken, erkek tarafı gelini, **geldiği yola** keçe koyup karşılayacak.) 3/2

ailemle beraber ol-**duk**+u+m zaman > ailem beraber ol-**mak** zaman

Ailem beraber olmak zaman çok az.

(**Ailemle beraber olduğum zaman** çok az.) 100/6

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda /-TIK/ sıfat fiil eki yerine zaman eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

1. /-TIK/ > /-TI/

ilkbahar+ın bit-**tik**+i zamanda > ilk bahar+ø bit-**ti** zamanda

İlk bahar bitti zamanda yaz başlıyor.

(**İlkbaharın bittiği zamanda** yaz başlıyor.) 152/1

başka iste-**dik**+i+m şeyler > başka iste-**di**+ø şeylerim

Başka istedi şeylerim var.

(**Başka istediğim şeyler** var.) 119/3

burada yaşa-**dık**+ı+m çok güzel günleri > burada yaşa-**dı**+m çok güzel günleri

Burada yaşadım çok güzel günleri hiç unutamam.

(**Burada yaşadığım çok güzel günleri** hiç unutamam.) 181

2. /-TIK/ > /-Iyor/

çok sıcak ol-**duk**+u+n+u > çok sıcak ol-**uyor**+u+n+u

Yaz mevsimde çok sıcak oluyorumu biliyorsunuz değil mi?

(Yaz mevsiminde **çok sıcak olduğunu** biliyorsunuz değil mi?) 122/1

Moğolistan'ın en çok gezdirmeyi iste-**dik**+i+m yeri > Moğolistan'ın en çok ağırlamağı isti-**yor** yer

Benim Moğolistan'ın en çok ağırlamağı istiyor yer Gobi'dir.

(Benim Moğolistan'm en çok gezdirmeyi istediğim yeri Gobi'dir.) 128

-2. /-mİş/

I. /-mİş/ sıfat fiil eki yerine farklı bir sıfat fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-mİş/ > /-An/

haşlan-**mış** et > haşla-y-**an** et

Mesela misafir karşılamakta gümüş bir bardak süt hadag verirler ve haşlayan et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeylerini ikram ederler.

(Mesela; misafir karşılariken gümüş bir bardak ile süt ve hadag verirler; ayrıca **haşlanmış et**, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeyden ikram ederler.) 43/1

2. /-mİş/ > /-TIK+I/

haşlan-**mış** et > harçalan-**dık**+1 etini

Ben pirinç kavurma ve harçalandığı etini yemek seviyorum.

(Ben pirinç kavurma ve **haşlanmış et** yemeyi seviyorum.) 59/1

kayna-**mış** süt > kaynat-**tık**+1 süt

Ve kaynattığı süt içmek seviyorum.

(Ve kaynamış süt içmek seviyorum.) 59/1

2.4.1.2.2.2. Geniş Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /-An/

I. /-An/ sıfat fiil eki yerine farklı bir sıfat fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-An / > /-TIK/

asker ol-**an** arkadaşı asker ol-**duk**+u arkadaşı

Arkadaş Söul'e gidip asker olmuş kız gözünü tedavi ettirip Söul'e geldiği zaman asker olduğu arkadaş vatana geldi.

(Arkadaşı Seul'e gidip asker olur; kız, gözünü tedavi ettirip Seul'e geldiği zaman **asker olan arkadaş** da vatana döner.) 34b/1

burada yaşan-**an** çok güzel günleri > burada çok güzel yaşa-**dık** günleri

Burada çok güzel yaşadık günleri hiç unutamıram.

(Burada yaşanan çok güzel günleri hiç unutamıyorum.) 219/3

bardakta kal-**an** su, süt ve çay gibi şeyler > bardağında kal-**dık**+ı su ve süt, çay gibi şeyler

Bardağında kaldığı su ve süt, çay gibi şeyleri içmek gerekmiyor.

(Bardakta kalan su, süt ve çay gibi şeyleri içmek gerekmiyor.) 70/7

son yıllardan kal-**an** salata olan tabaklar > son yıllarından gel-**dik**+i salatalarlı tabaklar

Beyaz ayında koyunu koyunun sırtını koyduğu bir tabağı, beyaz yiyecekleri bir tabağı, şekerlerli bir tabağı, son yıllarından geldiği salatalarlı tabaklar koyacak olmuş.

(Beyaz Ay'da masaya koyunu, koyunun sırtının koyulduğu bir tabağı, beyaz yiyecekler olan bir tabağı, şekerler olan bir tabağı ve **son yıllardan kalan salata olan tabaklar** koyulur.) 67/3

2. /-An / > /-mİş/

at, deve, keçi, inek ve koyundan oluş-an beş hayvanı > at, deve, köçi, inek, ve koyun de-miş beş hayvanları

Biz eskiden at, deve, köçi, inek, ve koyun demiş beş hayvanları evcenleyip at, deveyi taşımacılıkta kullanarak, sütle beyaz yiyecekleri yapıp yaşıyorduk.

(Biz eskiden at, deve, keçi, inek ve koyundan oluşan beş hayvanı evcilleştirip at ve deveyi de taşımacılıkta kullanarak sütle beyaz yiyecekleri yapıp yaşıyorduk.) 64/8

bak-an insanlara > bak-miş insanları

Bakmış insanları söyle.

(**Bakan insanlara** söyle.) 219/1

3. /-An / > /-Ar/

çok hızlı yi-y-en insanlar > çok çabuk ye-r insanlar

Çok çabuk yer insanlar çabuk kilo alır.

(**Çok hızlı yiyen insanlar** çabuk kilo alır.) 181

denizin yanında bulun-an birçok ulus > denizin yanında bulun-ar çok uluslar

Çünkü Antraktida'nın buz erimek zamanda, denizin yanında bulunar çok uluslar sunu içeride batacak.

(Çünkü Antartikanın buz erime zamanında (Antartikada buzlar erirken), **denizin yanında bulunan birçok ulus** suyun içine batacak.) 127/2

yemeği çok hızlı yi-y-en bazı insanlar > yemeği çok çabuk ye-y-er bazı insanlar

Yemeği çok çabuk yeyer bazı insanlar kilo alır.

(**Yemeği çok hızlı yiyen bazı insanlar** kilo alır.) 219/3

4. /-mA-y-An / > /-mA-z/

yüzünde gülümseme belirt-e-me-y-en insanın mağaza açması > yüzünde gülümseme belirt-e-bil-me-z insan mağaza açması

“*Yüzünde gülümseme belirtebilmez insan mağaza açması gereksiz*” diye atasözü vardır.

(“**Yüzünde gülümseme belirtemeyen insanın mağaza açması gereksizdir.**” diye bir atasözü vardır.) 41/2

Araba gel-me-y-en otobüs durağında > Araba gel-me-z otobüsün durakta

Araba gelmez otobüsün durakta çok insan vardı.

(**Araba gelmeyen otobüs durağında** çok insan vardı.) 63/2

II. /-An/ sıfat fiil eki yerine isim fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

/-An / > /-mA/

Cengiz Han’ı bilme-y-en hiç insan > Çingis haan’ı bilme-me insan

O zamanda Çingis haan’ı bilmeme insan hiç yok diye düşünüyorum.

(“O zamanlarda **Cengiz Han’ı bilmeyen hiç insan** yoktur.” diye düşünüyorum.)

127/1

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda /-An/ sıfat fiil eki yerine zaman eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

1. /-An / > /-TI/

Moğolcada /-san/, /-son/, /-sen/, /sön/ görülen geçmiş zaman eki aynı zamanda geçmiş zaman sıfat fiil eki olarak da kullanıldığı için, öğrenciler Türkçedeki /-TI/ geçmiş zaman ekini de geçmiş zaman sıfat fiil eki olarak kullanmışlardır:

en çok birinci ol-an at > çok birinci ol-du at

Çok birinci oldu ata “Tümnii ek” diye unvan verdir.

(**En çok birinci olan ata** “Tümniy erh” diye unvan verilir.) 29/3

dünyanın kalbi ol-an bir ülke > dünyanın kalpı ol-du bir ulus

Moğolistan Asya’nın gövdede, dünyanın kalpı oldu bir ulus.

(Moğolistan Asya'nın gövdesinde, **dünyanın kalbi olan bir ülkedir.**) 127/1

bizim apartmanımıza taşın-**an** yeni komşuya > bizim apartmanımıza taşın-**dı** yeni bir komşu için

Bizim apartmanımıza taşındı yeni bir komşu için yardım ettik.

(**Bizim apartmanımıza taşınan yeni komşuya** yardım ettik.) 181

2. /-An / > /-Iyor/

“deel” diye adlandırıl-**an** özel bir giysi > deel diye söyli-**yor** özgü giyim tarzı

Bizim ülkemizde deel diye söylüyor özgü giyim tarzı var.

(Bizim ülkemizde **“deel” diye adlandırılan özel bir giysi** var.) 174/3

çok sevil-**en** şeyler > çok sev-**iyor** şeyler

Çok seviyor şeyler insanlarda keyif verdi.

(**Çok sevilen şeyler** insanlara keyif verir.) 70/5

içki iç-**en** insanların hayatı > içki iç-**iyor** insanlar hayatı

İçki içiyor insanlar hayatı çok düzensiz çocukların ve hanımların düşünmüyor.

(**İçki içen insanların hayatı** çok düzensiz; onlar çocuklarını ve hanımlarını düşünmüyor.) 92

2.4.1.2.2.3. Gelecek Zaman Sıfat Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /-AcAK/

I. /-AcAK/ sıfat fiil eki yerine farklı bir sıfat fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar:

1. /-AcAK/ > /-mİş/

yap-**acak** iş > yap-**mış** iş

Yapmış iş var mı?

(**Yapacak iş** var mı?) 215/3

2. /-AcAK/ > /-An/

boş zamanları doğru geçir-**ecek** yer > boş zamanları doğru geç-**en** yer
-boş zamanları doğru geçen yer yok.

(Boş zamanları doğru geçirecek yer yok.) 14/2

II. /-AcAK/ sıfat fiil eki yerine isim fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-AcAK/ > /-mAK/

gelini al-**acak**+lar+ı gün, saat ve ayı > gelini al-**mak**+ø+ø gün, saat, ayı

*Mesela: Damat olacak erkeğin ailesinden kız evinden kızını vermek için izin alarak ne zaman **gelini almak gün, saat, ayı** karar veriyor.*

(Mesela; damat olacak erkeğin ailesinden biri kız evinden kızını vermesi için izin alarak **gelini alacakları gün, saat ve ayı** kararlaştırırlar.) 62/1

yemek için kullan-ıl-**acak** hayvanlar > yeyeceğinde kullan-**mak** hayvanlar

*O yaşandığı yerde **yeyeceğinde kullanmak hayvanlar** yoktu.*

(O yaşanan yerde **yemek için kullanılacak hayvanlar** yoktu.) 63/4

ne yap-**acak**+1+m+1 > ne yap-**mak**+1

*Ben okul bittikten sonra yaz tatilimde **ne yapmağı** düşündüm.*

(Ben okul bittikten sonra yaz tatilimde **ne yapacağımı** düşündüm.) 119/3

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda /-AcAK/ sıfat fiil eki yerine zaman eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

1. /-mA-z/ > /-mI-yor/

bir daha bulun-ma-**z** insanlar > daha bulun-mu-**yor** insanlar

*Babam, ve annem bana **daha bulunmuyor insanlar.***

(Babam ve annem benim için **bir daha bulunmaz insanlardır.**) 103

Ekleme II: /-mA/ isim fiil ekinin /-AcAk/ sıfat fiil ekinin yerine kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar da tespit edilmiştir:

1. /-AcAk/ > /-mA/

nasıl yaşa-y-**acak**+i+m+i > nasıl yaşa-**ma**+y+i

Nasıl yaşamayı biliyorum.

(**Nasıl yaşayacağımı** biliyorum.) 25/3

kendinin de böyle bir duruma düş-**ecek**+i+n+i > kendini böyle durumda gir-
me+y+i

Çünkü bir zamanda kendini böyle durumda girmeyi anladı.

(Çünkü bir zaman sonra **kendinin de böyle bir duruma düşeceğini** anladı.) 45/4

2.4.1.2.3. Zarf Fiiller ve Zarf Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Olumlu veya olumsuz fiil kök veya gövdelerinden yapılan zarf fiiller (gerindiumlar), bir hareket veya oluşu diğer bir hareket veya oluşla belirtmek için kullanılan yapılardır.”¹²⁶ İncelen kâğıtlarda zarf fiil yapan görev öğeleriyle ilgili karşılaşılan yanlışlar şöyledir:

2.4.1.2.3.1. Hâl Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /-ArAK/

I. /-ArAK/ zarf fiil eki yerine farklı bir zarf fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-ArAK/ > /-KAn/

çocuk gibi oyna-y-**arak** > çocuk gibi oyna-r-**ken**

Çocuk gibi oynarken bu yazı bitirmek gerek yok.

¹²⁶Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, s. 339.

(Çocuk gibi oynayarak bu yazı bitirmek lüzumsuzdur / yanlış bir şeydir.) 154/4

II. /-ArAK/ zarf fiil eki yerine isim fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-ArAK/ > /-mAK/

sev-**erek** büyüttükleri > sevin-**mek** büyüttünüz gibi

Bizi yeni doğan bebek (olurken) varırken sevinmek büyüttünüz gibi biz de annem ve babama sevirim, saygı göstermek gerekli.

(Biz yeni doğmuş bir bebekken bizi **severek büyüttükleri gibi** biz de anne ve babamızı severiz; onlara saygı göstermemiz gerekir.) 103

2.4.1.2.3.2. Zaman Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /-IncA /

I. /-IncA/ zarf fiil eki yerine farklı bir zarf fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-IncA / > /-ArAK/

bu bayram ol-**unca** > bu bayram ol-**arak**

Bu bayram olarak yeni yıl gelir.

(Bu bayram olunca yeni yıl gelmiş olur.) 63/8

-2. /-TIğInDA /

I. /-TIğInDA/ zarf fiil eki yerine farklı bir zarf fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-TIğInDA / > /-ArAK/

yaz gel-**diğinde** > yaz gel-**erek**

Yaz gelerek su da sıcaklıyor.

(**Yaz geldiğinde** su da sıcaklar.) 123/2

-3. /-KAn /

I. /-KAn/ zarf fiil eki yerine farklı bir zarf fiil ekinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-KAn / > /-IncA/

sohbet et-er-**ken** > sohbet et-er-**ince**

*Annem ve komşu annesi **sohbet ederince** Moğol halkının giydiği milli elbiseyi (deel) yaparlar.*

(Annem ve komşunun annesi **sohbet ederken** Moğol halkının giydiği milli elbiseyi (deel) yaparlar.) 40/3

2. /-KAn/ > /-ArAK/

yağmur yağ-ar-**ken** > yağmur yağ-**arak**

***Yağmur yağarak** otobüs durağına kadar gittik.*

(**Yağmur yağarken** otobüs durağına kadar gittik.) 211/1

II. /-KAn/ zarf fiil eki yerine isim fiil eklerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

1. /-KAn/ > /-mAK/

misafir karşıla-r+ø-**ken** > misafir karşıla-**mak**+ta

*Mesela **misafir karşılamakta** gümüş bir bardak süt hadag verirler ve haşlayan et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeylerini ikram ederler.*

(Mesela **misafir karşılar**ken gümüş bir bardak ile süt ve hadag verirler; ayrıca haşlanmış et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeyden ikram ederler.) 43/1

2. /-KAn/ > /-mIş/

bu filmi seyret-er-**ken** > bu filmi seyret-**miş**

Bu filmi seyretmiş beni çağarabilirsiniz?

(**Bu filmi seyrederken** beni çağırabilir misiniz?) 219/1

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda /-KAn/ zarf fiil ekiyle birlikte zaman eklerinin ya da /+ø/’nın kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar tespit edilmiştir:

1. /-r+ø-KAn/ > /-TI iken/

kızı tedavi ettirmeye yardım etmek iste-**r+ø-ken** > kızın tedavi ettirmeye yardım etmek iste-**di iken**

Garip arkadaş kızın tedavi ettirmeye yardım etmek istedi iken yardım edebilmiyordu.

(Fakir arkadaşı, **kızı tedavi ettirmeye yardım etmek isterken** edemiyordu.)

34a/2

2. /-r+ø-KAn/ > /-ø+ø-KAn/

evlen-**ir+ø-ken** > evlen-**ø+ø-ken**

*Erkek ve kadını **evlenken** yakın ile adamlar mı? ve namı iki taraflar dikkat edecek.*

(**Evlenirken**, erkek ve kadının yakın akraba olup olmadığına ve namına iki taraf da dikkat eder.) 3/1

Ekleme: İncelenen kâğıtlarda zamanda bulunma veya sınırlandırma ifade etmek için kullanılan yapılarda, eylemsi oluşturan görev ögelerinin karıştırıldığı ve birbirlerinin yerine kullanıldığı, bu yüzden de /-mA+sI+TA/, /-TIkTAn önce/, /-mAKTA önceden/, /-mAKTAn önce/, /-mAKTAn sonra/, /-mAK zamanda/, /-TIn sonra/, /-TAn beri/, /-KAn zamanda/ gibi standart dışı yapıların oluşturulup kullanıldığı tespit edilmiştir:

1. /-mADAn önce/ > /-TIkTAn önce/

Müslüman ol-**madan önce** > Müslüman ol-**duktan önce**

*Müslüman **olduktan önce** buddizmde inanıyorum.*

(Müslüman olmadan önce Budizm'e inanıyordum.) 30/6

2. /-TIKTAAn sonra/ > /-TIn sonra/

söyle-**dikten sonra** > söyle-**din sonra**

*Güzel yemek yap diye **söyledin sonra** dışarıya gitti.*

(“Güzel yemek yap!” diye **söyledikten sonra** dışarıya gitti.) 209/1

3. /-r+ø-KAn / > /-mAK zamanda/

konuş-**ur+ø-ken** > konuş-**mak zamanda**

*Bunlar **konuşmak** zamanda mutlaka çay içerler.*

(Bunlar **konuşurken** mutlaka çay içerler.) 65/5

4. /-r+ø-KAn / > /-KAn zamanda/

götürül-**ür+ø-ken** > götür-**ken zamanda**

***Götürken** zamanda erkek taraf gelini gelmek yolda keçe koyup karşılayacak.*

(**Götürülürken**, erkek tarafı gelini, geldiği yola keçe koyup karşılayacak.) 3/2

5. /-IncA/ > /-mA+sI+TA/

kar yağ-**ınca** > kar yağ-**ma+si+de**

*Kişi **kar yağmaside** hava çok taze olmuş.*

(Kışın **kar yağınca** hava çok taze olur.) 26/2

6. /-TIğInDA/ > /-mA+sI+TA/

kar çok yağ-**dığında** > kar çok kon-**ma+si+de**

***Kar çok konmaside** çocuklar ve öğrenciler, kayak ile kaymaktadır.*

(**Kar çok yağdığında** çocuklar ve öğrenciler, kayak yapmaktadır.) 26/2

7. /-TIğInDA/ > /-mA-z+TA/

gereksiz de-**diğinde** > gereksiz de-**me-z+de**

*Bu sırada çocuklarım bizi **gereksiz demezde** bizde nasıl olur!*

(Bu sırada çocuklarımız bize **gereksiz dediğinde** biz neler hissederiz!) 47/2

8. /-TikTAn sonra/ > /-mAKTAn sonra/

uyu-**duktan sonra** > uyu-**maktan sonra**

Uyumaktan sonra ben rüya gördüm.

(Uyuduktan sonra ben rüya gördüm.) 264

9. /-TIğInDAn beri / > /-TAn beri/

halk zafer kazan-**dığından beri** > halk millet zafer kazan-**dan beri**

Bu bayramı 11.07.1921 tarihinde halk millet zafer kazandan beri “Erin gurban naadam” olmuş.

(Bu bayram 11.7.1921 tarihinde halk zafer kazandığından beri “Eriyn gurban naadam” olmuştur.) 29/1

2.4.1.2.3.3. Sebep Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar**-1. /-TIğI için/**

I. /-TIğI için/ yerine zaman bildiren görev ögelerinin kullanılmasından kaynaklanan yanlışlar

“Moğolcada sebep bildiren /uçir/, /uçraas/ ve /tul/ görev ögeleri tamamlanmış bir cümlenin sonuna direkt getirilerek temel cümle sebep açısından tümlenebildiği için Türkçe öğrenen Moğollar’ın Türkçe cümleleri isimleştirmeden sebep bildiren /için/ görev ögesini tamamlanmış cümlelerin sonuna getirdikleri görülmüştür.”¹²⁷

1. /-TIğI için / > /-Ir için/

doğ-**duğu için** > doğ-**ur için**

*İnsan evrende yalnız **doğur için** bu hayatımda babam ve annem iyiliğe karşılık veriyorum, güven buluyor güzel yaşıyorum gerekli.*

(İnsan evrende yalnız **doğduğu için** bu hayatta babam ve annemin iyiliklerinin karşılığını veriyorum; güven bulmak ve güzel yaşamak gerekli.) 103

¹²⁷ Konuyla ilgili olarak Dr. Osman MERT’in görüşlerine başvurulmuştur.

2. /-TIĞI için / > /-Iyor için/

konuşama-**dığı için** > konuşabilmi-**yor için**

Kardeşim konuşabiliyor için ben ona bazı kelimeleri anlatmaya çalışacayım.

(Kardeşim **konuşamadığı için** ben ona bazı kelimeleri anlatmaya çalışacağım.)

151

bilme-**diği için** > bilmi-**yor-lar için**

*Sigara insanlarda çok zararlıyı, onlar **bilmiyorlar için** maleseftir.*

(Sigaranın insanlara çok zararlı olduğunu onlar **bilmediği için** bu üzücü bir durumdur.) 126

çok sıcak ol-**duğu için** > çok sıcak ol-**uyor için**

Yaz çok sıcak oluyor için insanlar gölde yüzmekten çok keyif ve tat alıyor.

(Yazın **çok sıcak olduğu için** insanlar gölde yüzmekten çok keyif ve tat alıyor.)

121/2

3./-TIĞI için / > /-z için/

ol-ma-**dığı için** > ol-ma-**z için**

*Ben fotoğraf çekmek çok isterim ama orada **olmaz için** ben çok üzüldüm.*

(Ben fotoğraf çekmek çok isterim ama orada **olmadığı için** ben çok üzgünüm.)

266

4./-TIĞI için / > /-TI için/

ilk defa gör-**düğü+m için** > ilk deva gör-**dum için**

Ben denizi ilk deva gordum için sevdim.

(Ben denizi **ilk defa gördüğüm için** sevdim.) 88/1

çok önemli bir şey ol-**duğu için** > çok önemli bir şey ol-**du için**

Şu zamana ait para çok önemli bir şey oldu için insanlar bir birine öldürüyor.

(Şu zamana ait olan para **çok önemli bir şey olduğu için** insanlar birbirini öldürüyor.) 125/1

Ekleme I: İncelenen kâğıtlarda sebep bildiren ifadelerde “**ol-**” yardımcı fiilini kullanmadan **/(isim)+ø için/** yapısında ifadeler kullanıldığı örneklerle karşılaşılmıştır:

1. /isim+ol-TIĞI için/ > /isim+ø için/

yaşlı **olduğu için** > yaşlı **için**

Dedem çok yaşlı için her yaz tatilda ona ziyaret ediyorum ve yardım ediyorum.

(Dedem çok yaşlı olduğu için her yaz tatilinde onu ziyaret ediyorum ve ona yardım ediyorum.) 154/2

Ekleme II: İncelenen kâğıtlarda sebep bildiren yapılarda “**ol-**” yardımcı fiilini zarf fiil yapan yapılarla birlikte gereksiz kullanarak; ya da hiç kullanmadan yerine farklı sözcükler getirerek de standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir.

1. /-TIĞI için/ > /+TIĞI oldu için/

çok yorul-**duğu+muz için** > çok yorul-**duğu oldu için**

Biz evde akşam geldik ve çok yorulduğu oldu için uyuduk.

(Biz eve akşam geldik ve çok yorulduğumuz için uyuduk.) 263

2. /olduğu için/ > /-Iyor dolayı/

fırsatı çıkıyor **olduğu için** > fırsat çık-**ıyor dolayı**

Bunda sonra ben anne ve babamı yanımda yaşlanırsa iyiliğe karşılık vermem fırsat, çıkıyor dolayı çok çok teşekkürler.

(Bunda sonra ben, yanımda yaşlanırlarsa anne ve babamın iyiliklerine karşılık verme fırsatı çıkıyor olduğu için çok çok şükrediyorum.) 156

Ekleme III: İncelenen kâğıtlarda sebep ifade edilirken, standart dışı görev öğeleri oluşturulduğu örnekler tespit edilmiştir:

1. /-TIĞI+m için/ > /-TIĞI+m yüzünden/

sigara iç-**tik+i+m için** > sigara iç-i-di+y+i+m **yüzünden**

Sigara içidiyim yüzünden benim yüzeminin üzerinde çok sivilceli oldu.

(**Sigara içtiğim için** benim yüzümün üzerinde çok sivilce oldu.) 106

2. /-TIĞI için/ > /-TIKTAn/

yaralan-**dığı için** > yaralan-**dıktan**

*Rein ölen insanları, kanı, her yerde **yaralandıktan** bağırان insanları görüp şoka girer.*

(Rein ölen insanları, kanı, her yerde **yaralandığı için** bağırان insanları görüp şoka girer.) 31/2

2.4.1.2.3.4. Hedef Zarf Fiilleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

-1. /- mAK için/

1. İncelenen kâğıtlarda hedef bildiren yapılarda /-**mAK için**/ görev elemanının /-**mAK+ø** / şeklinde kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

/- **mAK için** / > /-**mAK+ø** /

tedavi et-**mek için** > tedave et-**mek +ø**

*Bu hastayı **tedave etmek için** hiç ilaç yok.*

(Bu hastayı **tedavi etmek için** hiç ilaç yok.) 87/2

evlat edin-**mek +için** > evlat edin-**mek+ø**

*Bu yüzden başka aileye **evlat edinmek** (getirtirmek) götürülen bir çocuğa bunun gibi söyler.*

(Bu yüzden, başka bir aileye **evlat edinmek için** götürülen bir çocuğa bunun gibi sözler söylenir.) 54/3

2. İncelenen kâğıtlarda isim fiil yapan /-**mA**/ yerine /-**MAK**/ kullanıldığı için hedef bildiren /-**mA+sI için**/ zarf fiili yerine /-**mAK+TA**/ görev ögesinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

/-**mA+sI için** / > /-**mAK+TA** /

insanlar+ın dinlen-**me+si için** > insanlar+ın dinlen-**mek+te**

Yaz insanların dinlenmekte en uygun zamandır.

(Yaz insanların dinlenmesi için en uygun zamandır.) 122/1

2.4.1.3. Belirtili Tamlamalar ve Belirtili Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“Kavram ilişkilerinin ‘Belirtili Tamlamalar’ kategorisini belirteni ile belirtileni arasında özel ve geçici bir anlam ilişkisi bulunan ve bir belirtme grubu oluşturan ‘belirtili isim tamlamaları’ ve ‘belirtili (belirtme) sıfat tamlamaları’ teşkil eder.”¹²⁸

2.4.1.3.1. Belirtili İsim Tamlamaları ve Belirtili İsim Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“Belirtili isim tamlamalarında, belirten durumundaki isim ile belirtilen durumundaki isim arasında belirgin bir ilişki söz konusudur. Zira belirten durumundaki belirli bir ismi gösterir. Bu iki isim arasındaki ilişki, belirtisiz isim tamlamalarındakinin aksine özel ve geçicidir.”¹²⁹

“Belirtili isim tamlamaları Türkçede “[sıfatlarıyla birlikte] belirten isim+genitif eki + [sıfatlarıyla birlikte] belirtilen isim+tamlanan eki + iyelik eki” şeklinde kurulurken Moğolcada “[sıfatlarıyla birlikte] belirten isim+genitif eki + [sıfatlarıyla birlikte] belirtilen isim” biçiminde kurulmaktadır. Yani Türkçede tamlanan üzerine gelen tamlanan ve iyelik ekleri Moğolcada işaretsizdir.”¹³⁰

2.4.1.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar

2.4.1.3.1.1.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlayan Ekinin Yanlış Kullanılması

İncelenen kâğıtlarda tamlayan-tamlanan ilişkisi kurulurken /+Ø/, /+I/, /+I+n/, /+I+(n)In/, /+n/, /+n+I/, /+A/, /+TA/, /+TAn/, /+In+ki/ görev öğelerinin hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir:

¹²⁸Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 113.

¹²⁹Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 113.

¹³⁰Konuyla ilgili olarak Dr. Osman MERT’in görüşlerine başvurulmuştur.

1. /+(n)In/ > /+ø/

ben+im sekiz iyi arkadaş+ı+m > ben+ø sekiz iyi arkadaşlar+ı+m

Ben sekiz iyi arkadaşlarım var.

(Benim sekiz iyi arkadaşım var.) 17/3

ben+im kız kardeş+i+m+in ad+ı > ben+im kız kardeş+i+m+ø ad+ı

Benim kız kardeşim adı Enerelt.

(Benim kız kardeşimin adı Enerelt.) 261/2

düğün+ün yapılacağı günü > düğün+ø yapacak günü

Bundan sonra da lama gidip düğün yapacak günü bilir edecek.

(Bundan sonra da lam'a gidip düğünün yapılacağı günü bildirir.) 3/1

TİKA+nın beni Türkiye'ye gönderme+si+n+i > TİKA+ø beni Türkiye gönderme+si+n+i

Bu yıl TİKA beni Türkiye göndermesini çok istiyorum ve ben Türkiye gitmek için çok iyi ders çalışıyorum.

(Bu yıl TİKA'nın beni Türkiye'ye göndermesini çok istiyorum ve ben Türkiye'ye gitmek için çok iyi ders çalışıyorum.) 246

2. /+(n)In/ > /+I/

ben+im çok arkadaş+ı+m > ben+i çok arkadaşlar+ø+ø

Beni çok arkadaşlar var.

(Benim çok arkadaşım var.) 159/1

ülkem+in çok güzel olma+sı+n+i > ülkem+i çok güzel olmak+ø+ø+ø

Ben ülkemini çok güzel olmak istiyorum.

(Ben ülkemini çok güzel olmasını istiyorum.) 194/2

Çinliler+in hepsi+n+i > Çinler+i hepsi+n+i

Delirdikten çok cesur oldu ve Çinleri hepsini öldürdü.

(Delirdikten sonra çok cesur oldu ve Çinlilerin hepsini öldürdü.) 31/2

3. /+(n)In / > /+TAn/

ben+**im** çok sınav+i+m > ben+**den** çok sınav+lar+ø

Çünkü benden çok sınavlar vardı.

(Çünkü **benim çok sınavım** vardı.) 120/1

bu iki bayram+**ın** dış+i+n+da > bu 2 bayramlar+**dan** dış+i+n+da

Bu 2 bayramlardan dışında küçük bayramlar çok.

(**Bu iki bayramın dışında** küçük bayramlar çoktur.) 27/3

dört şey+**in** birleştik+i yüzyıl > dört şey+**den** birleştik+i yüzyıl

Dört şeyden birleştiği yüzyıldır.

(**Dört şeyin birleştiği** yüzyıldır.) 61/1

4. /+(n)In/ > /+A/

ben+**im** bir kız kardeş+i+m > ban+**a** bir kız kardeş+ø+ø

Bana bir kız kardeş var.

(**Benim bir kız kardeşim** var.) 89/2

ben+**im** bir arzu+m > ban+**a** bir arzu+m

Bana bir arzum var.

(**Benim bir arzum** var.) 30/4

o+**nun** baba+sı ve anne+si > o+n+**a** baba+ø anne+ø

Evlad edinmek: Mesela: Bir çocuk var mış, ona baba anne yokmuş.

(Evlad edinmek: Mesela, bir çocuk varmış, **onun babası ve annesi** yokmuş.) 54/3

5. /+(n)In/ > /+TA/

ben+**im** üç erkek kardeş+i+m ve anne+m > ben+**de** üç erkek kardeş+i+m ve
anne+m

Başka bende üç erkek kardeşim ve annem var.

(Başka **benim üç erkek kardeşim ve annem** var.) 256

ben+**im** çok arkadaş+1+m > ben+**de** çok arkadaş+1+m

*Orta okuldayken **bende çok arkadaşım** vardı.*

(Ortaokuldayken **benim çok arkadaşım** vardı.) 19/3

öğrenciler+**in** ... son sınav+lar+1 > öğrenciler+**de** ... son sınav+lar+1

*Fakat **öğrencilerde** okul bitmek **son sınavlar** var için oynamaktan daha ders çalışıyorlar.*

(Fakat **öğrencilerin** okul biterken **son sınavları** olduğu için oynamaktan fazla ders çalışıyorlar.) 119/1

6. /+(n)In/ > /+I+(n)In /

bayram+**ın** ilk gün+ü > bayram+**ı+nın** ilk gün+ø

*Shinün negen ise **bayramının ilk gündür.***

(Shinün negen ise **bayramın ilk günüdür.**) 1a/1

iki taraf+**ın** anne ve baba+sı ile akrabalar+1+n+1 > iki taraf+**ı+nın** baba+sı ve anne+ø ve doğduğu akrabalar+ø+ø

*Tsagaan sarın shiniin negende insanlar en önce **iki tarafının babası ve anne ve doğduğu akrabalara** ziyaret eder.*

(Tsagaan Sar'ın shiniin negen (birinci günün)de insanlar ilk önce **iki tarafın anne ve babası ile akrabalarını** ziyaret ederler.) 1c/1

ben+im yüz+ü+m+**ün** üzeri > benim yüz+e+m+**ın** üzerinde

*Sigara içtiyim yüzünden **benim yüzeminin üzerinde** çok sivilceli oldu.*

(Sigara içtiğim için **benim yüzümün üzeri** çok sivilceli oldu.) 106

7. /+(n)In/ > /+n+I/

gökyüzü+**nün** durumu+n+a > gökyüzü+**n+ü** durumu+n+u

*Moğollar sabah erken kalkarak **gökyüzünü durumunu** bakıp bugün nasıl olacağını biliyor.*

(Moğollar sabah erken kalkarak **gökyüzünün durumuna** bakıp o günün nasıl olacağını biliyor.) 70/6

kış+ın soğuk hava+sı+nın dertler+i+nin iyice aşıldık+ı+n+ı > kış+ø soğuk hava+sı+n*m* iyice dertler+i+ø aştık+ı+n+ı

Bu bayram göçebe halkı için kış soğuk havasını iyice dertleri aştığını sembolize eden güzel bir bayramdır.

(Bu bayram göçebe halk için **kışın soğuk havasının dertlerinin iyice aşıldığını** sembolize eden güzel bir bayramdır.) 35/1

kendi+nin böyle bir duruma düşecek+i+n+i > kendi+ni böyle durumda girme+y+i
Çünkü bir zamanda kendini böyle durumda girmeyi anladı.

(Çünkü bir zaman sonra **kendinin böyle bir duruma düşeceğini** anladı.) 45/4

8. /+(n)In/ > /+n/

demokratik parti+nin üye+si > demokratik parti+n üye+ø

Yarışan 2 insan birisi şimdiki cumhur başkanı Enhbayr, diğeri demokratik partin üye Elbegday'dur.

(Yarışan iki insandan birisi şimdiki cumhurbaşkanı Enhbayr, diğeri **demokratik partinin üyesi** Elbegday'dır.) 87/1

9. /+(n)In/ > /+In+KI/

Ahmet+in araba+sı > Ahmet+inkı araba+ø

Ahmet'inkı araba daha güzel.

(Ahmet'in arabası daha güzel.) 189

2.4.1.3.1.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlanan Ekinin Yanlış Kullanılması

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların belirtili isim tamlamalarında tamlananı işaretlerken /+ø/, /+I+(s)I/, /+(s)I/ görev ögelerini hatalı kullandıkları örnekler tespit edilmiştir:

1. /+(s)I/ > /+Ø/

Moğolcada tamlanan eki işaretli (/+Ø/) olduğu için Türkçe öğrenen Moğollar, dillerinin bu özelliğini Türkçeye aktararak Türkçedeki tamlanan /+(s)I/ görev ögesini genellikle işaretli kullanmışlardır:

Moğolistan+ın en derin göl+ü > Moğolistan+ın en derin göl+Ø

Moğolistan+ın en büyük göl+ü > Moğolistan+ın en büyük göl+Ø

Moğolistanın en derin göl Uvs'dır ama en büyük göl Hövsgöldür.

(**Moğolistan'ın en derin gölü** Uvs'tur, ama **en büyük gölü** Hövsgöl'dür.) 108/2

Tanrı+nın at+ı > Tanrı+nın at+Ø

*Üstelik **Tanrının** at su içecek diye evin üzerinde üç küçükçe buz koyur.*

(Üstelik **Tanrı'nın atı** su içecek diye evin üzerine üç küçükçe buz koyarlar.) 5/2

anne+nin düşünce+si > anne+y+in düşünce+Ø

çocuk+un düşünce+si > çocuk+un düşünce+Ø

Annemin düşünce çocukta

Çocuğun düşünce dağda diye atasözler vardır.

(“**Annenin düşüncesi** çocukta

Çocuğun düşüncesi dağda.” diye atasözleri vardır.) 103

2. /+(s)I/ > /+I+(s)I/

babam+ın ad+ı > babam+ın ad+ı+sı

Babamın adısı Batsuh.

(**Babamın adı** Batsuh.) 100/2

annemin ad+ı > annem+in ad+ı+sı

Annemin adısı Mönhçulur.

(**Annemin adı** Mönhçulur.) 100/3

ablamın ad+ı > ablamın ad+ı+sı

Ablamın adısı Gerelmaa.

(Ablamın adı Gerelmaa.) 100/4

oğul+u+n+u > oğl+u+su+n+u

En son babası ve annesi kızını ve oğlusunu öpüp onları beraber evde kaldırır.

(En son anne ve babası, kızını ve oğlunu (damadını) öpüp evde bırakır.) 38/4

Ekleme I: İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında isim fiil yapan /-mA/ yerine /-mAk/ görev ögesi kullanıldığı için bunlardan sonra gelmesi gereken görev ögelerinin de hatalı kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

1. /-mA+(s)I/ > /-mAk+ø /

insanlar+ın birbiriyle kavga et-me+si > insanlar+ø birbirinin karşı kavga et-mek+ø

kötü söz söyle-me+si > kötü söz söyle-mek+ø

Beyaz bayramın günlerde insanlar birbirinin karşı kavga etmek ve kötü söz söylemek yasak.

(Beyaz Bayram günlerinde insanların birbiriyle kavga etmesi ve birbirine kötü söz söylemesi yasaktır.) 23/7

insanlar+ın birbirine yardım et-me+si > insanlar+ø bir birine yardım et-mek+ø

birbiriyle arkadaş ol-ma+sı > ø arkadaş ol-mak+ø gerekli

Çünkü insanlar bir birine yardım etmek ve arkadaş olmak gerekli gibi düşünüyorum.

(Çünkü insanların birbirine yardım etmesi ve birbiriyle arkadaş olması gerekli gibi düşünüyorum.) 141

yağmur yağ-ma+sı > yağmur yağ-mak+ø

En çok sevdiğim şey ise yağmur yağmaktır ve bana keyif verir.

(En çok sevdiğim şey ise yağmur yağmasıdır ve bu, bana keyif verir.) 118

2. /-mA+ø+mIz/ > /-mAk+ø+ø /

bizim yap-ma+ø+mız ve bulmamız > biz yap-mak+ø+ø ve bul-mak+ø+ø

Onları asıl biz yapmak ve bulmak gerekli.

(Onları asıl **bizim yapmamız ve bulmamız** gerekli.) 101/4

bizim kültürü oluştur-ma+ø+mız > biz kültürü oluştur-mak+ø+ø

*Bu yüzden **biz kültürü oluşturmak** lazım.*

(Bu yüzden **bizim kültürü oluşturmamız** gerekir.) 9/4

insan ol-ma+ø+mız+a > insan ol-mak+ø+ø+ta

*Onlar bizi büyüdüp, terbiye edip, **insan olmakta** yardım edip, âlemi bilgi verirler.*

(Onlar bizi büyütüp, terbiye edip, **insan olmamıza** yardım edip, âlemi bilgi verirler.) 157

3. /-mA+ø+nIz/ > /-mAK+ø+ø /

siz+in hızlı öl-me+ø+niz+e > siz+i hızlı öl-mek+ø+ø+ten

*“Sigara **sizi hızlı ölmekten** yardım eder bir şey” diye!!!*

(“Sigara **sizin hızlı ölmenize** yardım eden bir şey.” diye söylüyorum.) 106

4. /-mA+ø+m/ > /-mAK+ø+ø /

tanıt-ma+ø+m > tanıt-mak+ø+ø

anlat-ma+ø+m > anlat-mak+ø+ø

*Ben sadece diğere kendime **tanıtmak** ben kim olduğumu diğere **anlatmak** lazım.*

(Benim sadece diğerlerine kendimi **tanıtmam**, kim olduğumu diğerlerine **anlatmam** lazım.) 54/2

ders çalış-ma+ø+m > derse çalış-mak+ø+ø

*Ben bu yazdan **derse çalışmak** gerekli.*

(Benim bu yazın **ders çalışmam** gerekli.) 120/1

ben+im matematik ve İngilizce derslerine çalış-ma+ø+m > ben+ø matimatik English derslere çalış-mak+ø+ø

*O zamanda **ben matimatik English derslere çalışmak** gerekli.*

(O zaman da **benim matematik ve İngilizce derslerine çalışmam** gerekli.) 120/1

2.4.1.3.1.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar

2.4.1.3.1.2.1. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlayan Eksikliği

İncelenen kâğıtlarda belirtili isim tamlamalarında tamlayanın kullanılmamasından kaynaklanan anlatım bozukluğu örnekleri tespit edilmiştir. Tamlananın ait olduğu kavramı belirsiz kılan bu durum cümlede de anlaşılabilirlik problemine neden olmaktadır:

[**biri+nin**] gülümseme+si > [**ø+ø**] gülümseme+si

Gülümsemesi bir saniye içinde olup geçmesi ancak bazen hayatı boyunca unutulmaz.

(**Birinin gülümsemesi** bir saniye içinde olup geçse de hayat boyunca unutulmaz.)

41/1

[**millet+in**] gelecek+i > [**ø+ø**] gelecek+i

Geleceği bugünkü gençlerin elinde bulunur.

(**Milletin geleceği** bugünkü gençlerin elinde bulunur.) 18c/2

[**kişi+nin**] şahsi ve sosyal hayat+ı+n+a > [**ø+ø**] şahsi ve sosyal hayat+ı+n+a (yaşam+ı+n+a)

“Kültür” demek anlamı olan şeyi şahsi ve sosyal hayatına (yaşamına) doğru (direk) bağlanmaktadır.

(“Kültür” kelimesinin anlamı, **kişinin şahsi ve sosyal hayatına** doğrudan (direkt) bağlanmaktadır.) 9/2

2.4.1.3.1.2.2. Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlanan Eksikliği

İncelenen kâğıtlarda, belirtili isim tamlamalarında tamlananın kullanılmadığı örnekler de tespit edilmiştir.

nine+m+in [**ev+i**] > nine+m+in+**[ø+ø]**

*Bu yaz aylarında ailemiz köyde **ninemindeydik**.*

(Bu yaz aylarında ailemizle birlikte köyde, **ninem** evindeydik.) 102/3

aile+si+nin akraba+lar[+i+n+]_{dan} [**bazı+lar+i**] > aile+si+nin akrabalar+ø+ø+dan
[ø+ø+ø]

Sonra o ailesinin akrabalarından gelirler.

(Sonra onun ailesinin akrabalarından bazıları gelirler.) 1b/ 2

2.4.1.3.2. Belirtili Sıfat Tamlamaları ve Belirtili Sıfat Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“İsimleri (varlıkları) aitlik, işaret, sayı, soru, belirsizlik ve diğer yönlerden belirten sıfatlara belirtme sıfatları; bu sıfatların isim / isim gruplarıyla oluşturdukları tamlamalara da **belirtili sıfat tamlamaları** adını veriyoruz. Belirtme sıfatları varlığın bünyesinde bulunmayan ancak varlığa belirlilik kazandırmak amacıyla sonradan verilen sıfatlardır. Bu sebeple de belirtme sıfatları ile belirttikleri isimler arasında anlam bakımından geçici bir ilişki söz konusudur. Belirtili sıfat tamlamaları bu özellikleriyle belirtili isim tamlamalarına benzerler. Belirtili sıfat tamlamaları genelde ‘**hangi?**’ sorusuna cevap verir.”¹³¹

2.4.1.3.2.1. Belirtili Sıfat Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların sıfat yapan ekler yerine farklı görev ögelerini kullandıkları tespit edilmiştir:

1. /+TA+ki/ > /+(n)In/

Moğolistan+**daki** bütün insanlar > Moğolistan+**ın** bütün insanlar

Moğolistanın bütün insanlar bu bayramı gelenek görenekin boyunca kutlanır.

(**Moğolistandaki** bütün insanlar bu bayramı gelenek göreneklere göre kutlar.)

23/1

Türkiye+**de+ki** insanlar > Türkiye+**nin** halklar

Türkiyenin halklar tavşan kanı gibi renkli çay içerler.

¹³¹Cengiz Alyılmaz, Age., s. 118.

(**Türkiye'deki** insanlar tavşankanı gibi renge sahip çay içerler.) 65/6

aile+**de+ki** insanlar > aile+**nin** insanlar

*Ama **ailenin insanlar** onlarında hoşnutsuzdur.*

(Ama **ailedeki insanlar** onlardan hoşnut değildir.) 33/2

2. /+**TA+ki**/ > /+**TA**/

ülkemiz+**de+ki** 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na > ülkemiz+**de**
23 Nisan Ulusal egemenlik bayrama

*Ahmet Viktoru **ülkemizde** 23 Nisan Ulusal egemenlik bayrama davet ediyor.*

(Ahmet, Viktor'u **ülkemizdeki** 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na davet ediyor.) 252

Tablo 1.4. Kavram İlişkileriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Kavram İlişkileriyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (1222)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Çekimli Yapılarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
İsim Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
İyelik ve İyelik Çekimiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
I. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/+m / > /+Ø /	40	% 3,27	% 0,86
Ekleme:			
/-mA+Ø+m / > /-mAK+Ø+Ø /	4	% 0,32	% 0,08
/+m / > /+n /	50	% 4,09	% 1,08
/+m / > /+mIz /	3	% 0,16	% 0,04
III. Teklik Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/+Ø / > /+n /	2	% 0,16	% 0,04
Ekleme:			
/+n+TA / > /+Ø+TA /	7	% 0,57	% 0,15
I. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/+mIz / > /+Ø	8	% 0,65	% 0,17
Ekleme I:			
/-mA+Ø+mIz / > /-mAk+Ø+Ø /	3	% 0,24	% 0,06
Ekleme II:			
/+I+mIz / > /+Ø+Iz /	3	% 0,24	% 0,06
/+mIz / > /+I+m /	7	% 0,57	% 0,15
/+mIz / > /+nIz /	5	% 0,40	% 0,10
II. Çokluk Şahıs İyelik Ekiyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
/+nIz / > /+Ø /	4	% 0,32	% 0,08
Hâl Kategorisi İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
1. Özne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+Ø / > /+I /	10	% 0,81	% 0,21
/+Ø / > /+A /	2	% 0,16	% 0,04
/+Ø / > /+(n)In /	1	% 0,08	% 0,02
2. Nesne Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+Ø / > /+A /	1	% 0,08	% 0,02
/+I / > /+Ø /	48	% 3,92	% 1,04
/+I / > /+A /	49	% 4,00	% 1,06
/+I / > /+TA /	25	% 2,04	% 0,54
/+I / > /+(y)IA /	3	% 0,24	% 0,06
/+I / > /+(n)In /	2	% 0,16	% 0,04
/+I / > /+TAn /	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme:			
1./+A / > /+I /	22	% 1,80	% 0,47
2./+A / > /+TA /	1	% 0,08	% 0,02
3. /+TAn / > /+Ø /	1	% 0,08	% 0,02
4. /+TAn / > /+I /	1	% 0,08	% 0,02
Görevli Ögelerle Standart Dışı Yapılar Oluşturulmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+I / > /+I+n+I /	4	% 0,32	% 0,08
3. Yerde Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+TA / > /+Ø /	7	% 0,57	% 0,15
/+TA / > /+A /	2	% 0,16	% 0,04
/+TA / > /+TAn /	4	% 0,32	% 0,08
/+TA / > /+(n)In /	2	% 0,16	% 0,04
/+A / > /+TA /	3	% 0,24	% 0,06

Ekleme I: /+TA/ > /dA/	3	% 0,24	% 0,06
4. Zamanda Bulunma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+Ø/ > /+A/	1	% 0,08	% 0,02
/+Ø/ > /+TA/	5	% 0,40	% 0,10
/+Ø/ > /+TAn/	2	% 0,16	% 0,04
/+ TA/ > /+ Ø/	18	% 1,47	% 0,39
/+TA/ > /+TAn/	3	% 0,24	% 0,06
/+ TAn sonra/ > /+TAn/	1	% 0,08	% 0,02
/önceden/ > /+TAn önce/	1	% 0,08	% 0,02
/+ø sonra/ > /+TAn sonra/	1	% 0,08	% 0,02
/+ TA/ > /+ In /	2	% 0,16	% 0,04
/+ In/ > /+ Ø /	2	% 0,16	% 0,04
/+ In/ > /+ I /	1	% 0,08	% 0,02
/+ In/ > /+ Ø /	2	% 0,16	% 0,04
/+ In/ > /+ TA/	2	% 0,16	% 0,04
/+ In/ > /+ TAn/	1	% 0,08	% 0,02
Görevli Ögelerle Standart Dışı Yapılar Oluşturulmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
-1.			
/+A ... kala/ > /+A ... TA /	1	% 0,08	% 0,02
/+A ... kala/ > /+TA ...+ø /	2	% 0,16	% 0,04
/+A ... kala/ > /+TA ...var /	5	% 0,40	% 0,10
/+A ... kala/ > /+ø ...var /	1	% 0,08	% 0,02
/+A ... kala/ > /+TA ... +TA/	1	% 0,08	% 0,02
/+A ... kala/ > /+ø ... kala /	1	% 0,08	% 0,02
/+A ... kala/ > /+I ...kala /	3	% 0,24	% 0,06
/+A ... kala/ > /+A ...var /	4	% 0,32	% 0,08
/+I ... geçe/ > /+I ...geçiyor /	2	% 0,16	% 0,04
/+I ... geçe/ > /+ø ...geçiyorda /	9	% 0,73	% 0,19
/+I ... geçe/ > /+ø ...geçe /	1	% 0,08	% 0,02
/+I ... geçe/ > /+A ...geçe /	1	% 0,08	% 0,02
-2.			
/+ TAn/ > /+ TA/	4	% 0,32	% 0,08
-3.			
/+TAn önce/ > /+(n)In önce/	1	% 0,08	% 0,02
/+TAn sonra/ > /+(n)In sonra/	2	% 0,16	% 0,04
5. Zamanda Sınırlandırma Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+ Ø/ > /+Tİr/	1	% 0,08	% 0,02
/+Tİr/ > /+ Ø/	2	% 0,16	% 0,04
/boyunca/ > /+Tİr/	3	% 0,24	% 0,06
/+ Tİr / > /+TA/	1	% 0,08	% 0,02
/boyunca/ > /+TA/	1	% 0,08	% 0,02
/+ TAn beri/ > /+TAn	1	% 0,08	% 0,02
/+ TAn itibaren/ > /+TAn/	1	% 0,08	% 0,02
Görevli Ögelerle Standart Dışı Yapılar Oluşturulmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+TAn ... +A kadar/ > /+TAn ... +TA kadar/	1	% 0,08	% 0,02
/+A ... kadar/ > /+ø ... kadar/	1	% 0,08	% 0,02
6. Birliktelik Beraberlik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Ögelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+(y)lA/ ≡ /ile/ > /+ Ø/	7	% 0,57	% 0,15
/+(y)lA/ ≡ /ile/ > /+ TA /	2	% 0,16	% 0,04
/+(y)lA/ ≡ /ile/ > /+A/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme:			
/+(y)lA/ > /+II/	1	% 0,08	% 0,02
Görevli Ögelerle Standart Dışı Yapılar Oluşturulmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+(y)lA/ ≡ /ile beraber/ > /+II beraber/	1	% 0,08	% 0,02
/+(y)lA/ ≡ /ile birlikte / > /+TA	1	% 0,08	% 0,02

birlikte/			
/+(y)lA/ $\cong$ /ile birlikte/ > /+ $\emptyset$ birlikte/	2	% 0,16	% 0,04
7. Hedef Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+A/ > /+ I/	1	% 0,08	% 0,02
/+A/ > /+ TA/	4	% 0,32	% 0,08
/+A/ > /+ TAn/	1	% 0,08	% 0,02
/+ $\emptyset$ için / > /+(n)In için/	2	% 0,16	% 0,04
/+I için / > /+(n)In için /	1	% 0,08	% 0,02
/+ $\emptyset$ için / > /+A için /	1	% 0,08	% 0,02
/+(n)In için / > /+I /	1	% 0,08	% 0,02
/+ $\emptyset$ için / > /+(n)In için /	1	% 0,08	% 0,02
8. Yönelme Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+A/ > /+ $\emptyset$ /	11	% 0,90	% 0,23
/+A/ > /+ I /	5	% 0,40	% 0,10
/+A/ > /+ TA/	23	% 1,88	% 0,50
9. Sebep Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/ için / > /+A/	1	% 0,08	% 0,02
/+(n)In için / > /+ $\emptyset$ için /	1	% 0,08	% 0,02
10. Vasıta Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+(y)lA/ $\cong$ /ile > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
/+(y)lA/ > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
11. Nasıllık Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+cA/ > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
12. Görelilik Hâliyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+(I)m için / > /+A/	2	% 0,16	% 0,04
/ için / > /+(n)In için/	3	% 0,24	% 0,06
Görevli Öğelerle Standart Dışı Yapılar Oluşturulmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+A göre / > /+TAn göre/	1	% 0,08	% 0,02
13. Benzerlik Hâliyle İlgili karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/gibi/ > /+(n)In gibi/	2	% 0,16	% 0,04
/+(y)lA/ $\cong$ /ile/ > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
14. Karşılıklık Hâliyle İlgili karşılaşılan Yanlışlar			
Görevli Öğelerin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/+(y)lA/ $\cong$ /ile/ > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
/+(y)lA/ $\cong$ /ile/ > /+A/	3	% 0,24	% 0,06
/+(y)lA/ $\cong$ /ile/ > /+TA/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme:			
/+(y)lA/ $\cong$ /ile/ > /+II/	2	% 0,16	% 0,04
Fiil Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
İsim Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
-1. /-mA/			
/-mA/ > /-mAK/	5	% 0,40	% 0,10
/-mA/ > /-TIK/	1	% 0,08	% 0,02
/-mA/ > /-AcAK/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme I:			
/-mA/ > /-Iyor/	4	% 0,32	% 0,08
Ekleme II:			
/-mA/ > /+ $\emptyset$ /	1	% 0,08	% 0,02
-2. /-mAk/			
/-mAK/ > /-TIK /	1	% 0,08	% 0,02
/-Mak/ > /-AcAK/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme I:			

/-mAk/ > /-Iyor/	1	% 0,08	% 0,02
Sıfat Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleri			
-1. /-TIK/			
/-TIK/ > /-An/	15	% 1,22	% 0,32
/-TIK/ > /-mİş/	10	% 0,81	% 0,21
/-mA-TIK/ > /-mA-z/	5	% 0,40	% 0,10
/-TIK/ > /-mA/	1	% 0,08	% 0,02
/-TIK/ > /-mAk/	2	% 0,16	% 0,04
Ekleme:			
/-TIK/ > /-TI/	12	% 0,98	% 0,26
/-TIK/ > /-Iyor/	3	% 0,24	% 0,06
-2. /-mİş/			
/-mİş/ > /-An/	1	% 0,08	% 0,02
/-mİş/ > /-TIK+I/	2	% 0,16	% 0,04
Geniş Zaman Sıfat Fiilleri			
-1. /-An/			
/-An / > /-TIK/	30	% 2,45	% 0,65
/-An / > /-mİş/	2	% 0,16	% 0,04
/-An / > /-Ar/	7	% 0,57	% 0,15
/-mA-y-An / > /-mA-z/	2	% 0,16	% 0,04
/-An / > /-mA/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme:			
/-An / > /-TI/	5	% 0,40	% 0,10
/-An / > /-Iyor/	5	% 0,40	% 0,10
Gelecek Zaman Sıfat Fiilleri			
-1. /-AcAK/			
/-AcAK/ > /-mİş/	1	% 0,08	% 0,02
/-AcAK/ > /-An/	1	% 0,08	% 0,02
/-AcAK/ > /-Mak/	3	% 0,24	% 0,06
Ekleme I:			
/-mA-z/ > /-mu-yor/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme I:			
/-AcAK/ > /-mA/	2	% 0,16	% 0,04
Zarf Fiillerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Hâl Zarf Fiilleri			
-1. /-ArAK/			
/-ArAK/ > /-KAn/	1	% 0,08	% 0,02
/-ArAK/ > /-mAk/	1	% 0,08	% 0,02
Zaman Zarf Fiilleri			
-1. /-IncA /			
/-IncA / > /-ArAK/	1	% 0,08	% 0,02
-2. /-TIğİndA /			
/-TIğİndA / > /-ArAk/	1	% 0,08	% 0,02
-3. /-KAn /			
/-KAn / > /-IncA/	1	% 0,08	% 0,02
/-KAn/ > /-ArAK/	1	% 0,08	% 0,02
/-KAn/ > /-mAk/	1	% 0,08	% 0,02
/-KAn/ > /-mİş/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme I:			
/-r+Ø-KAn/ > /-TI iken/	1	% 0,08	% 0,02
/-r+Ø-KAn/ > /-Ø+Ø-KAn/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme II:			
-1. /-mADAn önce/ > /-TIKTAn önce/	1	% 0,08	% 0,02
-2. /-TIKTAn sonra/ > /-TIIn sonra/	1	% 0,08	% 0,02
-3. /-r+Ø-KAn / > /-mAk	1	% 0,08	% 0,02

zamanda/ -4. /-r+Ø-KAn / > /-KAn	1	% 0,08	% 0,02
zamanda/ -5. /-IncA/ > /-mA+sI+TA/	1	% 0,08	% 0,02
-6. /-TIğIndA/ > /-mA+sI+TA/	1	% 0,08	% 0,02
-7. /-TIğIndA/ > /-mA-z+TA/	1	% 0,08	% 0,02
-8. /-TIKTAn sonra/ > /-mAKTAn sonra/	1	% 0,08	% 0,02
-9. /-TIğIndAn beri / > /-TAn beri/	1	% 0,08	% 0,02
Sebeup Zarf Fiilleri			
-1. /-TIğI için/			
/-TIğI için / > /-Ir için/	1	% 0,08	% 0,02
/-TIğI için / > /-Iyor için/	3	% 0,24	% 0,06
/-TIğI için / > /-z için/	1	% 0,08	% 0,02
/-TIğI için / > /-TI için/	2	% 0,16	% 0,04
Ekleme I:			
-1. /isim+ol-TIğI için/ > /isim+Ø için/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme II:			
-1. /-TIğI için/ > /+TIğI oldu için/	1	% 0,08	% 0,02
-2. /olduğu için/ > /-Iyor dolayı/	1	% 0,08	% 0,02
Ekleme III:			
-1. /-TIğI+m için/ > /-TIğI+m yüzünden/	1	% 0,08	% 0,02
-2. /-TIğI için/ > /-TIKTAn/	1	% 0,08	% 0,02
Hedef Zarf Fiilleri			
-1. /- mAK için/			
/- mAK için/ > /-mAK+Ø /	2	% 0,16	% 0,04
/-mA+sI için/ > /-mAK+TA/	1	% 0,08	% 0,02
Belirtili Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar			
Belirtili İsim Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar			
Belirtili İsim Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar			
Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlayan Ekinin Yanlış Kullanılması			
/+(n)In/ > /+Ø/	88	% 7,20	% 1,91
/+(n)In / > /+I/	12	% 0,98	% 0,26
/+(n)In / > /+TAn/	3	% 0,24	% 0,06
/+(n)In / > /+A/	7	% 0,57	% 0,15
/+(n)In / > /+TA/	6	% 0,49	% 0,13
/+(n)In/ > /+I+(n)In /	3	% 0,24	% 0,06
/+(n)In/ > /+n+I/	4	% 0,32	% 0,08
/+(n)In/ > /+n/	1	% 0,08	% 0,02
/+(n)In/ > /+In+ki/	1	% 0,08	% 0,02
/+TAn/ > /+n/	1	% 0,08	% 0,02
Belirtili İsim Tamlamalarında Tamlanan Ekinin Yanlış Kullanılması			
/+(s)I/ > /+Ø/	373	% 30,52	% 8,11
/+I/ > /+I+(s)I/	6	% 0,49	% 0,13
Ekleme:			
1. /-mA+(s)I/ > /-mAK+Ø /	28	% 2,29	% 0,60
2. /-mA+Ø+mIz/ > /-mAK+Ø+Ø /	3	% 0,24	% 0,06
3. /-mA+Ø+nIz/ > /-mAK+Ø+Ø /	1	% 0,08	% 0,02
4. /-mA+Ø+m/ > /-mAK+Ø+Ø /	4	% 0,32	% 0,08
Belirtili İsim Tamlamalarında Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar			
Tamlayan Eksikliği	6	% 0,49	% 0,13
Tamlanan Eksikliği	2	% 0,16	% 0,04
Belirtili Sıfat Tamlamalarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar			
Belirtili Sıfat Tamlamalarında Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar			
/+TA+ki/ > /+(n)In/	3	% 0,24	% 0,06
/+TA+ki/ > /+TA/	1	% 0,08	% 0,02

2.5. CÜMLE ve CÜMLEYLE İLGİLİ KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

“Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.”¹³²

2.5.1. Cümlelerin Ögeleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

2.5.1.1. Özne ve Özneyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır.”¹³³

-1. İncelenen kâğıtlarda özne-yüklem ilişkisini sağlayan görev ögelerinin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

bu olay+ø > bu olay+ı

*Moğolstanda **bu olayı** çok azdır.*

(Moğolistan’da **bu olay** çok azdır.) 59/3

ben+ø > ban+a

*Bir şeyi **bana** çok beğeniyorum.*

(**Ben** bir şeyi çok beğeniyorum.) 70/5

ailem+ø > ailem+in

***Ailemin** çok mutludur.*

(**Ailem** çok mutludur.) 30/3

-2. İncelenen kâğıtlarda cümlede öznenin işaretlenmemesinden dolayı anlamında belirsizlik olan cümleler tespit edilmiştir:

bu > ø

*Başkent **adını** Ulaanbatar ve en büyük kenttir.*

(Başkentin adı Ulaanbatar’dır ve **bu**, en büyük kenttir.) 109

¹³²Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, 14. baskı, Akçağ Yay., Ankara, 2009, s. 9.

¹³³Leyla Karahan, *Age.*, s. 18.

bu > ø

En çok sevdiğim şey ise yağmur yağmaktır ve bana keyif verir.

(En çok sevdiğim şey ise yağmur yağmasıdır ve **bu**, bana keyif verir.) 118

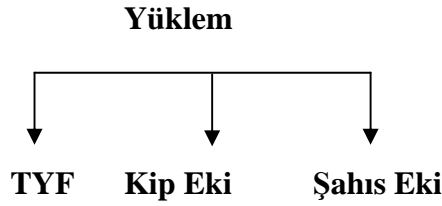
Moğollar > ø

Moğollar'ın yemek türleri çok ziyade ve genellikle etli yemeklere sahiptir.

(Moğolların yemek çeşitleri çok fazladır ve **Moğollar** genellikle etli yemeklere sahiptir.) 22/4

2.5.1.2. Yüklem ve Yüklemle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“**Yüklem**; cümlede oluşu, kılışı, hareketi, hükmü vs. bildirir. Türkçede cümlelerin yüklemeleri üç ana parçadan oluşur:

-1. Tümeçleriyle birlikte yüklem fiil (TYF)

-2. Kip Eki

-3. Şahıs Eki

2.5.1.2.1. Tümeçleriyle Birlikte Yüklem Fiil ve Bununla İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

-1. Tümeçler

-2. *Yüklem fiil*”¹³⁴

¹³⁴Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 153.

2.5.1.2.1.1. Tümleçler ve Tümleçlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Tümleçler, belli bir şartı, yeri, zamanı, durumu, sebebi, hedefi, vasıtayı, nesneyi vs. işaret etmeleri bakımından nisbi ifade taşırlar. Bu sebeple belirtili birer zarf sayılan tümleç / tümleç blokları yüklem genel ifadelî fiil (yüklem fiil (YF-)) durumunun belirtenî olurlar.”¹³⁵

2.5.1.2.1.1.1. Nesne ve Nesneyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Öznenin yaptığı işten doğrudan etkilenen ve geçişli eylemi tümleyen sözcüklere *nesne* denir.”¹³⁶

-1. İncelenen kâğıtlarda nesne-yüklem ilişkisini sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

dağ+a > dağ+ı

Örneği, Şamanlığıda şamanlar tanrıda, **dağı** inanç duyurlar.

(Örneğin; Şamanlıkta Şamanlar Tanrı'ya, **dağa** inanç duyarlar.) 8/1

Tsagaan Sar Bayramı+n+ı > tsagaan sar bayram+da

Bu yüzden insanlar **tsagaan sar bayramda** çok beğeniyoruz.

(Bu yüzden insanlar **Tsagaan Sar Bayramı'nı** çok beğeniyor.) 21/3

kış+ı > kış+ı+n+ı

İlk bahar geliyor, sert bir **kışını** geçmişimiz diye bu bayramı kutlanır.

(İlkbahar geliyor, sert bir **kışı** geçirdik diye bu bayram kutlanır.) 67/2

-2. İncelenen kâğıtlarda cümlede nesnenin yer almamasından dolayı anlamında belirsizlik olan cümleler tespit edilmiştir:

¹³⁵Efrasiyap Gemalmaz, *Standart Türkiye Türkçesinin (STT)'nin Formanlarının Enformatif Değerleri ve Bu Değerlerin İhtiyaç Hâlinde Bu Dilin Gelişimine Muhtemel Etkileri*, s. 143.

¹³⁶Mehmet Hengirmen, *Age.*, s. 328.

bir şeyler > ø+ø

İnsanlar yakın ev varsa onları davet edip ikram ederiz.

(Yakın evlerde insanlar varsa onları davet edip onlara **bir şeyler** ikram ederiz.)

21/3

onları > ø

İnsanlar taşıtlar yaparak hayatta çok kullanıyorlar.

(İnsanlar taşıtlar yapıp **onları** hayatta çok kullanıyorlar.) 63/1

böyle şeylere > ø+ø

Moğollar çocuklarda “kötü kelime, kötü şeyi yapma. Eğer, kötü şey ve kötü kelime söylersen belki sen öleceksin.” diye her zaman söylüyor, dikkat ediyor.

(Moğollar, çocuklara “Kötü kelimeler söyleme, kötü şeyleri yapma. Eğer, kötü şeyler yaparsan ve kötü kelimeler söylersen belki de sen öleceksin.” diye her zaman söylüyor, **böyle şeylere** dikkat ediyor.) 65/7

2.5.1.2.1.1.2. Yönelme Tümleci ve Yönelme Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Yönelme tümleci, cümlede eylemin, hareketin yöneldiği yeri ifade eder.

-1. İncelenen kâğıtlarda yönelme tümleciyle ilgili olarak, eylemin yöneldiği yeri temsil eden kavram işaretinin üzerine getirilen görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

Türkiye+y+e göndermesini > Türkiye+ø göndermesini

Türkiye+y+e gitmek için > Türkiye+ø gitmek için

*Bu yıl TİKA beni **Türkiye göndermesini** çok istiyorum ve ben **Türkiye gitmek için** çok iyi ders çalışıyorum.*

(Bu yıl TİKA'nın beni **Türkiye'ye göndermesini** çok istiyorum ve ben **Türkiye'ye gitmek için** çok iyi ders çalışıyorum.) 246

Türkiye+y+e gitmek > Türkiye+ø gitmek

*Bu yaz yapmayı düşünen daha bir şeyim var O: **Türkiye gitmek.***

(Bu yaz yapmayı düşündüğüm bir şey daha var: **Türkiye’ye** gitmek.) 122/2

ora+y+a > ora+da

*Turistler **orada** çok geliyor.*

(Turistler **oraya** çok geliyor.) 107

2.5.1.2.1.1.3. Nasıllık Tümleci ve Nasıllık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Nasıllık tümleci bir işin, bir hareketin nasıl, ne şekilde, hangi yolla yapıldığını bildirir.”¹³⁷

İncelenen kâğıtlarda nasıllık tümleciyle yüklem / yüklem fiil ilişkisini sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

düzenli+ce > düzen+ø

*En iyi tarafı de erkekte verir ya da sonra kayının yaşlıdan başlayıp **düzen** çayı bardağa koyur.*

(En iyi tarafı da erkeğe verir ya da yaşlı kayından başlayıp **düzenlice** çayı bardağa koyar.) 4/2

çocuk gibi oyna-y-arak > çocuk gibi oyna-r-ken

***Çocuk gibi oynarken** bu yazı bitirmek gerek yok.*

(**Çocuk gibi oynayarak** bu yazı bitirmek lüzumsuzdur / yanlış bir şeydir.) 154/4

sev-erek büyüttükleri > sevin-mek büyüttünüz gibi

*Bizi yeni doğan bebek (olurken) varırken **sevinmek büyüttünüz gibi** biz de annem ve babama sevirim, saygı göstermek gerekli.*

(Biz yeni doğmuş bir bebekken bizi **severek büyüttükleri gibi** biz de anne ve babamızı severiz; onlara saygı göstermek gerekli.) 103

¹³⁷Semra Alyılmaz, *Age.*, s. 163.

2.5.1.2.1.1.4. Zaman Tümleci ve Zaman Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Zaman tümleci cümlede hareketin, işin gerçekleştirildiği zamanı bildirir.

İncelenen kâğıtlarda zamanda bulunma ifade eden kavram işaretiyle yüklem arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

Shinin negen sabah+ı+n+**da** > Shinin negeni sabah+ø+ø+ø

Shinin negeni sabah gelen her insanlara hediye verir.

(Shinin negen sabahında gelen her insana hediye verilir.) 5/2

dört buçuk+**tan** beş buçuk+**a kadar** > dört buçuk+**tan** beş buçuk+**ta kadar**

Dört buçuktan beş buçukta kadar dinlenme yapırım.

(Dört buçuktan beş buçuğa kadar dinlenirim.) 136

bu bayram ol-**unca** > bu bayram ol-**arak**

Bu bayram olarak yeni yıl gelir.

(Bu bayram olunca yeni yıl gelmiş olur.) 63/8

halk zafer kazan-**dığından beri** > halk millet zafer kazan-**dan beri**

Bu bayramı 11.07.1921 tarihinde halk millet zafer kazandan beri “Erin gurban naadam” olmuş.

(Bu bayram 11.7.1921 tarihinde halk zafer kazandığından beri “Erin gurban naadam” olmuştur.) 29/1

2.5.1.2.1.1.5. Sebep Tümleci ve Sebep Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Sebep tümleci cümlede hareketin, işin gerçekleştirilme sebebini bildirir.

İncelenen kâğıtlarda sebep kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

okuduğum **için** > okuyordüğüm+a

*Ben bu bölümümdede **okuyorduğuma** çok sevinçliyim.*

(Ben bu bölümde **okuduğum için** çok sevinçliyim.) 54/1

bu+nun **için** > bu+ø **için**

*Bu üç ayda genellikle yağmur yağıyor ve **bu için** yaz yağmurlu bir mevsimdir.*

(Bu üç ayda genellikle yağmur yağıyor; **bunun için** yaz, yağmurlu bir mevsimdir.) 152/2

doğ-duğu **için** > doğ-ur **için**

*İnsan evrende yalnız **doğur için** bu hayatımda babam ve annem iyiliğe karşılık veriyorum, güven buluyor güzel yaşıyorum gerekli.*

(İnsan evrende yalnız **doğduğu için** bu hayatta babam ve annemin iyiliklerinin karşılığını veriyorum; güven bulmak ve güzel yaşamak gerekli.) 103

fırsatı çıkıyor **olduğu için** > fırsat çık-ıyor dolayı

*Bunda sonra ben anne ve babamı yanımda yaşlanırsa iyiliğe karşılık vermem **fırsat, çıkıyor dolayı** çok çok teşekkürler.*

(Bundan sonra ben, yanımda yaşlanırlarsa anne ve babamın iyiliklerine karşılık verme **fırsatı çıkıyor olduğu için** çok çok şükrediyorum.) 156

2.5.1.1.2.1.1.6. Hedef Tümleci ve Hedef Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Hedef tümleci cümlede eylemi, işin hedefi / amacı itibarıyla tümleyen / belirli kılan ögedir.

-1. İncelenen kâğıtlarda hedef bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

Tsagan Sar+a > Tsagan Sar+da

*Babam annemda birlikte **Tsagan Sarda** hazırlanmıştı.*

(Babam annemle birlikte **Tsagaan Sar**'a hazırlanmıştı.) 20/1

kadınlar **için** > kadınlar+a **için**

*Kendine uygun işi yapmayan ve erkeklerin işi yapan ve yapmayı seven **kadınlara için** kullanır.*

(Kendine uygun işi yapmayan, erkeklerin işini yapan ve yapmayı seven **kadınlar için** kullanılır.) 47/6

evlat edin-**mek** +**için** > evlat edin-**mek**+**ø**

*Bu yüzden başka aileye **evlat edinmek** (getirtirmek) götürülen bir çocuğa bunun gibi söyler.*

(Bu yüzden, başka bir aileye **evlat edinmek için** götürülen bir çocuğa bunun gibi sözler söylenir.) 54/3

-2. İncelenen kâğıtlarda cümlede hedef tümlecinin yer almamasından dolayı anlamında belirsizlik olan cümleler tespit edilmiştir:

onlara > **ø**

Eğitilmiş insan kimsenin de önüne inanmış, başkalarını sever, saygı gösterebilir.

(Eğitilmiş kimse de öncelikle kendine inanır, başkalarını sever ve **onlara** saygı gösterebilir.) 6/2

onlara > **ø**

İnsanlar yakın ev varsa onları davet edip ikram ederiz.

(Yakın evlerde insanlar varsa onları davet edip **onlara** bir şeyler ikram ederiz.)

21/3

2.5.1.2.1.1.7. Yer Tümleci ve Yer Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Yer tümleci, cümlede eylemi, hareketin gerçekleştirildiği yer itibarıyla belirli kılan / tümleyen ögedir.

İncelenen kâğıtlarda yerde bulunma bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

bir ağacın alt+ı+n+**da** > bir ağacın alt+ø+ø+ø

*M.Ö. 2000 zamanda Çin imparatoru Şen Man **bir ağacın alt** su kaynarken ağacın yapraklar demlekdeki suya düştü.*

(M.Ö. 2002'de Çin imparatoru Şen Man **bir ağacın altında** su kaynatırken ağacın yaprakları demlikteki suya düşer.) 64/6

Nairamdal+**da** > Nairamdal+**dan**

*Başka ben bu yazdan **Nairamdaldan** tatilde denilenmek istiyorum.*

(Bundan başka ben bu yaz, tatilde **Nairamdal'da** dinlenmek istiyorum.) 120/1

hadagın üstü+n+**e** > hadagın üstü+n+**de**

*Bazı yerin insanları **hadagın üstünde** para koyar, bazı yerlerin insanları koymaz.*

(Bazı yerlerin insanları **hadagın üstüne** para koyar, bazı yerlerin insanları koymaz.) 1b/2

2.5.1.2.1.1.8. Vasıta Tümlenci ve Vasıta Tümlenciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Vasıta tümlenci cümlede işin, hareketin bir alet ya da eşya vasıtasıyla yapıldığını bildirir.

İncelenen kâğıtlarda vasıta bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

PS **ile** > PS +ø

*Çocuklar ve öğrenciler **PS** çok oynuyor.*

(Çocuklar ve öğrenciler **PS ile** çok oynuyor.) 14/5

gümüş bir bardak **ile** > gümüş bir bardak+ø

*Mesela misafir karşılamakta **gümüş bir bardak** süt hadag verirler ve haşlayan et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeylerini ikram ederler.*

(Mesela misafir karşılariken **gümüş bir bardak ile** süt ve hadag verirler; ayrıca haşlanmış et, mantıya benzeyen, buharda pişirilerek yapılan milli yemek gibi her şeyden ikram ederler.) 43/1

2.5.1.2.1.1.9. Birliktelik Beraberlik Tümleci ve Birliktelik Beraberlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Birliktelik beraberlik tümleci, cümlede işin, hareketin başkalarıyla beraber yapıldığını bildirir.

İncelenen kâğıtlarda birliktelik beraberlik bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

insanlar+**la** > insanlar+**da**

*Biz **insanlarda** sevgi içinde bizabiz oturuyoruz.*

(Biz **insanlarla** sevgi içinde biz bize oturuyoruz.) 105/3

üç insan+**la** > üç insan+**lı**

*Ben **üç insanlı** yaşıyorum: Annem, Babam, kız kardeşim.*

(Ben **üç insanla** yaşıyorum: Annem, babam, kız kardeşim.) 261/1

babası+y+**la beraber** > baba+**lı beraber**

***Babalı beraber** yaşardılar.*

(**Babasıyla beraber** yaşardılar.) 45/4

2.5.1.2.1.1.10. Görelik Tümleci ve Görelik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Görelik tümleci, cümlede bir işin, hareketin bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince yapıldığını bildirir.”¹³⁸

İncelenen kâğıtlarda görelik bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli ögelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu tespit edilmiştir:

ben+im için > ben+a

Çünkü annem **bana** (benim içinde tarafından) tek de bulunmak gerekli bir canlı (somut) Burhanımdır.

(Çünkü annem **benim için** tek, bulunması / olması gereken bir canlı, yani Burhanımdır.) 111

Moğollar için > Moğollar+ın için

Beyaz ayın bayramı **Moğollar'ın için** yeni yıldır.

(Beyaz Ay Bayramı **Moğollar için** yeni yıldır.) 71/2

yabancılar için > yabancılar+ın için

Yabancıların için bu bayram çok özel.

(**Yabancılar için** bu bayram çok özeldir.) 27/1

2.5.1.2.1.1.11. Benzerlik Tümleci ve Benzerlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Benzerlik tümleci, cümlede iki ya da daha fazla durumun, nesnenin, kişinin, olayın vs. birbirlerine benzerliğini bildirir.

İncelenen kâğıtlarda benzerlik bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

¹³⁸Semra Alyılmaz, *Age.*, s. 165.

Moğolca **ile** çok benzer > Moğolca **ø** çok aynı

Türkçe çok kolay dil, çünkü Moğolca çok aynı.

(Türkçe çok kolay bir dil, çünkü **Moğolca ile çok benzer.**) 186

bunlar **gibi** > bunlar+**ın gibi**

Bunların gibi güzel güzel özellik var.

(**Bunlar gibi** güzel güzel özellikleri var.) 152/1

2.5.1.2.1.1.12. Karşılıklılık Tümlenci ve Karşılıklılık Tümlenciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

Karşılıklılık tümlenci; bir işin, hareketin, kişiler tarafından, karşı karşıya, karşılıklı olarak yapıldığını bildirir.

İncelenen kâğıtlarda karşılıklılık bildiren kavram işaretiyle fiil / yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan görevli ögelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı tespit edilmiştir:

... akrabalar **ile** > ... akrabalar+**ø**

Dede, nine, anne, babana, çocuklar ve akrabalar ø mutlaka bugün selamlaşmak lazım.

(Dede, nine, anne, baba, çocuklar ve akrabalar **ile** bugün mutlaka selamlaşmak gerekir.) 23/7

başka kızlar+**la** > başka kızlar+**a**

Ayşe onu görünce kaçarak başka kızlara (sigara içen ve içki içen) arkadaş olmuş.

(Ayşe onu görünce kaçarak **başka kızlarla** (sigara içen ve içki içen) arkadaş olmuş.) 60/2

2.5.1.2.1.1.13. Şart Tümlenci ve Şart Tümlenciyle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

Şart tümlenci, cümlede eylemin, hareketin bir şarta bağlandığını bildirir. “*Şart kipi, zaman merkezi bakımından muzariye olmakla beraber, yapısında yer aldığı cümleyi diğer bir cümlenin yüklemine şart tümlenci olarak bağlar.*”¹³⁹

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında konuyla ilgili karşılaşılan örneklerden bazıları şunlardır:

üniversiteler çoğal-**ır+ø-sa** > üniversiteler çoğal-**ø+ø-sa**

Üniversiteler çoğalsa mezun olanlar da çoğalır.

(**Üniversiteler çoğalursa** mezun olanlar da çoğalır.) 18b/1

kızın anne ve babası izin ver-**ır+ø-se** > kızın anne ve baba izin ver-**ø+ø-se**

Kızın anne ve baba izin verse düğün tarihi seçerler.

(**Kızın anne ve babası izin verirse** düğün tarihini seçerler.) 38/1

çileğin tadına bak-**ar+ø-sa+nız** > çileğin tadını bak-**ø+ø-sa+nız**

Eğer siz çileğin tadını baksanız hiçbir zaman ondan vazgeçmeyeceksiniz.

(Eğer siz **çileğin tadına bakarsanız** hiçbir zaman ondan vazgeçmezsiniz.) 118

2.5.1.2.2. Yüklem Fiil ve Yüklem Fiille İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

“*Yüklem fiil iki kısımdan oluşmaktadır.*

¹³⁹Efrasiyap Gemalmaz, *Standart Türkiye Türkçesinin (STT)'nin Formanlarının Enformatif Değerleri ve Bu Değerlerin İhtiyaç Hâlinde Bu Dilin Gelişimine Muhtemel Etkileri*, Erzurum, 1982, s. 145. Türkçede ‘şart’ bildiren yapılarla ilgili olarak bk. Zeynep Korkmaz, “-sa /- se Dilek – Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, I. Cilt, AKDTK TDK Yay.: 629, Ankara, (1995), s. 160-167; Leyla Karahan, “-SA/-SE Eki Hakkında”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, (1999), s. 50-52.

¹⁴⁰ Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 215.

2.5.1.2.2.1. Yüklem Fiilde Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar

2.5.1.2.2.1.1. Yüklem Fiilde Zaman Eklerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatımlarında zaman eklerini birbirinin yerine kullandıkları tespit edilmiştir:

1. /-Ar; -Ir; -r/ > /-TI/

anlat-ıl-ır > anlat-tı

“*Affet babacığım*” adlı hikayeden insanlar bir birini sevmeleri **anlattı**.

(“Affet Babacığım” adlı hikâyede insanların birbirini sevmeleri **anlatılır**.) 58/4

keyif ver-ir > keyif ver-di

Çok seviyor şeyler insanlarda **keyif verdi**.

(Çok sevilen şeyler insanlara **keyif verir**.) 70/5

bayramlaş-ır > bayramlaş-tı

Evlence olduğu insanlar bayramlaştı.

(Evlence insanlar **bayramlaşır**.) 20/3

kitap oku-r+um > kitap oku-du+m

Boş zamanlarımda kitap okudum.

(Boş zamanlarımda **kitap okurum**.) 236

ders bit-er > ders bit-ti

Saat on buçukta ders bitti.

(Saat on buçukta **ders biter**.) 144

2. /-Ar; -Ir; -r/ > /-Iyor/

selamlaş-ır > selamlaş-ıyor

Bu bayramda Moğollar mili elbise yada “deel” giyip sabah erken en yaşlı insanlı selamlaşıyor.

(Bu bayramda Moğollar mili elbise ya da “deel” giyip sabah erkenden en yaşlı insanla **selamlaşır**.) 27/2

yemek ye-**r** > yemek yi-**yor**

sevin-**ir** > sevin-**iyor**

eve dön-**er**+ler > eve dön-**üyor**+lar

Gelen misafirler yemek yiyor ve seviniyor sonrası eve dönüyorlar.

(Gelen misafirler **yemek yer**, **sevinir** ve sonrasında **eve dönerler**.) 36/3

yüzük tak-**ar** > yüzük tak-**ıyor**

Böylece gelin ve enişte yüzük takıyor.

(Böylece gelin ve damat **yüzük takar**.) 36/3

3. /-Ar; -Ir; -r/ > /-AcAk/

otur-**ur** > otur-**acak**

Ondan sonra geldik insanlar eve girip, erkek taraf evin sağ tarafında, gelin taraf evin sol tarafında oturacak.

(Ondan sonra gelen insanlar eve girer; erkek tarafı evin sağ tarafında, gelin tarafı evin sol tarafında **oturur**.) 3/2

üç gün ol-**ur** > üç gün ol-**acak**

Genellikle düğün üç gün olacak.

(Genellikle düğün **üç gün olur**.) 3/2

misafir ol-**ur** > misafir ol-**acak**

Sonra yaşlılar gençlerin eve misafir olacak.

(Sonra yaşlılar gençlerin evine **misafir olur**.) 134/1

4. /-Ar; -Ir; -r/ > /-mİş/

kullan-**ır**+lar > kullan-**mış**+lar

Ama sonbaharda yaptı ayrıntı beyaz ay kadar muhafaza ettikten sonra kullanmışlar.

(Ama sonbaharda yaptıkları ayrıntı Beyaz Ay'a kadar muhafaza ettikten sonra **kullanırlar.**) 23/5

çok temiz ol-**ur** > çok taze ol-**muş**

*Kış kar yağmasında hava **çok taze olmuş.***

(Kışın kar yağarken hava **çok temiz olur.**) 26/2

ziyaret et-**er**+ler > ziyade et-**miş**+ler

*Bu bayram genelde birbirine **ziyade etmişler.***

(Bu bayramda insanlar genellikle birbirlerini **ziyaret ederler.**) 23/5

2.5.1.2.2.1.2. Şahıs Ekleri İle İlgili Karşılaşılan Yanlıklar

2.5.1.2.2.1.2.1. I. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

/+(I)m/ > /+ø/

yaşı-yor+**um** > yaşı-yor+ø

*Ben babam annem ve kızkardeşimle birlikte **yaşıyor.***

(Ben babam, annem ve kız kardeşimle birlikte **yaşıyorum.**) 13/1

şarkı söyle-di+**m** > şarkı söyle-di+ø

*Geçmiş hafta ben **şarkı söyledi.***

(Geçen hafta ben **şarkı söyledim.**) 188

tatil yap-ıyor+**um** > tatil yap-ıyor+ø

*Ailemle birlikte ırmağın kenarında bir hafta **tatil yapıyor.***

(Ailemle birlikte ırmağın kenarında bir hafta **tatil yapıyorum.**) 59/1

2.5.1.2.2.1.2.2. II. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

/+sIn/ > /+ø/

susa-mış+**sın** > susa-mış+ø

*Çok su içtiğin hâlde **susamış.***

(Çok su içtiğin hâlde **susamışsın.**) 183

göster-meli+**sin** > göster-meli+**ø**

Komşunu göstermeli.

(Komşuluğunu göstermelisin.) 43/2

/+s**In**/ > /+(**I**)z/

sev-iyor+**sun** > sev-er-iyor+**uz**

Sen kış sporlarını severiyoruz.

(Sen kış sporlarını seviyorsun.) 247

2.5.1.2.2.1.2.3. III. Tekil Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

/+**ø**/ > /+**K**/

yap-ma-dı+**ø** > yap-ma-dı+**k**

Ayşe ödevi yapmadık.

(Ayşe ödevi yapmadı.) 192/1

ödev ver-di+**ø** > ödev ver-di+**k**

Öğretmenim bize çok ödev verdik.

(Öğretmenimiz bize çok ödev verdi.) 192/1

/+**ø**/ > /+**ø**+**lAr**/

kutla-n-ır+**ø** > kutla-n-ır+**ø**+**lar**

Moğolistan’da “Anneler günü” 8 Mart’ta kutlanırlar.

(Moğolistan’da “Anneler Günü” 8 Mart’ta kutlanır.) 111

ye-di+**ø** > ye-di+**ø**+**ler**

O zaman kadın ciğeri arkadaşlar ile yediler.

(O zaman kadın ciğeri arkadaşları ile yedi.) 172/1

/+**ø**/ > /+(**I**)m/

ağrı-yor+**ø** > ağrı-yor+**um**

Benim karınım ağrıyorum.

(Benim karnım ağrıyor.) 165/1

hoşuma git-ti+ $\emptyset$ hoşuna git-ti+m

Bu gezemizi ben çok hoşuna gittim ve anne ve babayı çok teşekkür ettim.

(Bu gezimiz benim çok hoşuma gitti; annemle babama çok teşekkür ettim.) 263

hoşuma git-ti+ $\emptyset$ hoşuna git-ti+m

Beni bunlar çok hoşuna gittim.

(Bunlar benim çok hoşuma gitti.) 265/a

2.5.1.2.2.1.2.4. I. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

/+Iz/ > /+ $\emptyset$ /

pişir-iyor+uz > pişir-iyor+ $\emptyset$

Misafirlerimiz gelince çay demleyip, hazır “buuz”u pişiriyor.

(Misafirlerimiz gelince çay demleyip hazır “buuz”u pişiriyoruz.) 67/3

rahat ve mutlu ol-uyor+uz > rahat ve mutlu ol-uyor+ $\emptyset$

Piknik yerlerde biz çok rahat ve mutlu oluyor.

(Piknik yerlerinde biz çok rahat ve mutlu oluyoruz.) 123/2

çay içmek iste-r+iz > çay içmek iste-r+ $\emptyset$

Biz sabah kalkıp, ellerimizi, yüzleri yıktıktan sonra en önce çay içmek ister.

(Biz sabah kalkıp ellerimizi, yüzümüzü yıkadıktan sonra çay içmek isteriz.) 63/6

/+k/ > /+ $\emptyset$ /

[olmayabilirdik] yok olabilir-di+k > yok olabilir-di+ $\emptyset$

Cengiz han değişik, çeşitli Moğol kavimleri birleştirip “Büyük Moğol devlet”ini kurmasaydı onun nesilleri olan bizde şimdi yok olabilirdi.

(Cengiz Han farklı, çeşitli Moğol kavimleri birleştirip “Büyük Moğol Devleti”ni kurmasaydı onun nesilleri olan biz de şimdi olmayabilirdik.) 22/1

otur-uyor-du+k > otur-uyor-du+ $\emptyset$

Evde annem, iki ağabeyler ve ben oturuyordu.

(Evde annem, iki ağabeyim ve ben **oturuyorduk**.) 238

başka bir ülkenin vatandaşı ol-ur-du-**k** > başka 1 ülke'nin vatandaşı ol-ur-du+**ø**

*Ama demek istediğim Cengiz han yok olsaydı hayatta olmayacak değiliz yalnız başka 1 kıta'da ne bilelim **başka 1 ülke'nin vatandaşı olurdu** manasına yazdım.*

(Ama demek istediğim şu ki Cengiz Han olmasaydı hayatta olmayacak değiliz; yalnız başka bir kıtada ne bilelim **başka bir ülkenin vatandaşı olurduk**). 22/2

2.5.1.2.2.1.2.5. II. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların emir ve şart üzerine gelen 2. çoğul şahsı işaretlemedikleri görülmüştür:

/-**ø**+**In**/ > /-**ø**+**ø**/

git-**ø**+**in** > git-**ø**+**ø**

*Annem şimdi yemek yapıyor. Siz bekleyip yemeği yeyip **git** dedi.*

(Annem şimdi yemek yapıyor. “Siz bekleyip yemeği yiyip **gidin**.” dedi.) 32/1

ver-**ø**+**in** > ver-**ø**+**ø**

Birinci veya “Eğer sevgi” bazı insanlar eğer siz bana seviyorsa “bana bir şey ver, benim ailemde yardım eder...” denir.

(Birinci veya “eğer sevgi”: Bazı insanlar “Eğer siz beni seviyorsanız bana bir şey **verin**, benim ailem de size yardım eder...” der.) 104

/+**nIz**/ > /+**ø**/

sev-iyor+sa+**nız** > sev-iyor+sa+**ø**

Birinci veya “Eğer sevgi” bazı insanlar eğer siz bana seviyorsa “bana bir şey ver, benim ailemde yardım eder...” denir.

(Birinci veya “eğer sevgi”: Bazı insanlar “Eğer siz beni **seviyorsanız** bana bir şey verin, benim ailem de size yardım eder...” der.) 104

2.5.1.2.2.1.2.6. III. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi İle İlgili Yanlıklar

/+Ø+IAr/ > /+Ø+Ø/

giy-er+**ler** > giy-er+Ø+Ø

*Havası çok soğuk için tüylü elbise, ayakkabı **giyer**.*

(Havası çok soğuk olduğu için tüylü elbise ve ayakkabı **giyerler**.) 63/4

sigarayı bırak-mı-yor+**lar** > sigarayı bırak-mı-yor+Ø+Ø

*Biliyorlar ama **sigarayı bırakmıyor**.*

(Biliyorlar ama **sigarayı bırakmıyorlar**.) 92

boş zaman geçir-mi-yor+**lar** > boş zamanı geçir-mi-yor+Ø+Ø

*Birlikte **boş zamanı geçirmiyor**.*

(Birlikte **boş zaman geçirmiyorlar**.) 49/2

2.5.1.2.2.2. Yüklem Fiilde Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlıklar

iki tane+dir > iki **var**+dır

*Moğolistan da milli bayram **iki vardır**.*

(Moğolistan'da milli bayram **iki tanedir**.) 94

çok güzel+dir > çok güzelikli **var**+dir

*Kış tabiat ve her şey bembeyaz **çok güzelikli vardır**...*

(Kışın tabiat ve her şey bembeyazdır; **çok güzeldir**...) 26/1

tek başına idi > tek başına **var**+dı

*O çok cimri durumdan dolayı her zaman **tek başına vardı**.*

(O çok cimri olduğundan her zaman **tek başına idi**.) 39/1

2.5.1.3. Cümle Başı Edatları ve Cümle Başı Edatlarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Cümle başı edatları, cümleyi metne bağlar ve cümleler arasındaki ilişkileri belirginleştirir.”¹⁴¹ İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında Türkçe öğrenen Moğolların cümle başı edatlarını birbirinin yerine ya da gereksiz kullandıkları tespit edilmiştir:

-1. Bundan başka > Ayrıca

“... Çünkü benden çok sınavlar vardı. Onunda ben iyi çalışmak gerekli. **Başka** ben bu yazdan Nairamdaldan tatilde denilenmek istiyorum.”

(... Çünkü benim çok sınavım vardı. Ondan dolayı benim çok iyi çalışmam gerek. **Ayrıca** ben bu yaz, tatilde Nairamdal’da dinlenmek istiyorum.) 120/1

Böylece > Böyle

... Delirdikten çok cesur oldu ve Çinleri hepsini öldürdü. **Böyle** onun cesurluğun yardımıyla Amerikalılar Çinleri yendiler.

(... Delirdikten sonra çok cesur oldu ve Çinlilerin hepsini öldürdü. **Böylece** onun cesurluğunun yardımıyla Amerikalılar Çinlileri yendiler.) 31/2

Bunun yanı sıra > Daha

... Moğolistanın batı kısmındaki bölgeler şimdi genelde “mantı” yaparlar. **Daha** misafirlerin için bütün koyunun eti haşlandıktan sonra büyük bir tabağın üzerine koymuş...

(... Moğolistan’ın batı kısmındaki bölgeler şimdi genelde ‘mantı’ yaparlar. **Bunun yanı sıra** misafirler için bütün bir koyunun eti haşlandıktan sonra büyük bir tabağın üzerine koyulur...) 23/2

-2. /+ø/ > /fakat/

... Sonra harika sözleri büyük yaşlı insan söyler. **Başka** gelin kendi çay kaynatır. **Fakat** insanlar halk şarkı söylecek.

(... Sonra en yaşlı insan harika sözler söyler. Bir başka gelin çay kaynatır. İnsanlar şarkı söyler.) 2/3

¹⁴¹Cengiz Alyılmaz, *Age.*, s. 251.

... Erkek insanlu de Moğol halkının giydiği milli elbise, yelek ve şapkası. **Fakat** kadın insanlu de kadınların resmi törenlerde giydikleri kolsuz elbise, moğol halkının giydiği milli elbise ve elbise.

(... Erkeklerde Moğol halkının milli elbisesi yelek ve şapkadır. Kadınların resmi törenlerde giydikleri kolsuz elbise, Moğol halkının giydiği milli elbisedir.) 4/1

2.5.2. Cümlede Anlam Bilgisi Açısından Karşılaşılan Yanlışlar

Gerek sözlü gerekse yazılı anlatımda sağlıklı bir mesaj alışverişi için birtakım nitelikler gerekir. Yazılı anlatımda, sözlü anlatımdaki mesajı destekleyen jest, mimik ve hareketlerin yerini sözcükler, yazım ve noktalama ile ilgili kurallar almıştır. Yazarın alıcıya ulaştırmak istediği mesajı doğru bir şekilde aktarabilmesi için bunların belirli kurallar çerçevesinde, dili doğru ve güzel kullanarak, kelimelerin mantıklı bir sıraya göre ve uyumlu bir şekilde bir araya getirmesi gerekmektedir. Bunlara dikkat edilmediğinde ifade ve dil yönünden yanlışlıklar yapılır ve bu yanlışlıklar “anlatım bozukluğu” olarak adlandırılır.¹⁴²

Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtları cümlenin anlam özellikleri bakımından incelenmiş ve çeşitli sebeplerle anlamlarında belirsizlik olan cümleler, belirsizlik sebeplerine göre tasnif edilmiş ve bunlar dört başlık altında toplanmıştır:

2.5.2.1. Cümlede Anlamca Çelişen Kavram İşaretlerinin Seçiminden Kaynaklanan Yanlışlar

Kurnaz köylünün karakteri çok akıllı ve kurnazdır.

(**Kurnaz köylü** çok akıllı ve kurnazdır.) 51/2

Moğollar'ın yaşam tarzı eskiden beri hayvancılıktır.

(Moğollar'ın **geçim kaynağı** eskiden beri hayvancılıktır.) 22/4

¹⁴²Araştırmacıların konuyla ilgili görüşleri ve yapmış oldukları sınıflandırmalar için bk. Şerif Aktaş, Osman Gündüz, *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme-Konuşma-Yazma*, 11. Baskı, Akçağ Yay., Ankara, 2009, s. 229-234; Gülden Sağol Yüksekaya (Ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yay., İstanbul, 2006, s. 193-208; Süer Eker, *Age.*, 429-452.

Şimdi benim hayatım mutlu.

(Şimdi benim **hayatım güzel.** / Şimdi **ben mutluyum.**) 17/4

Bu yüzden insanların akciğerler hastalanıyorlar.

(Bu yüzden insanlar **akciğerlerinden rahatsız oluyorlar.**) 126

2.5.2.2. Cümlede Gereksiz Kavram İşareti Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar

Geldik insanlar gençlere türkü söylemek ve güzel sözler söyleyecek.

(Gelen insanlar gençlere **türkü ve güzel sözler söyleyecek.**) 3/2

Shiniin neden sabah yaşlılara saygı gösterilen ve çocuklara da özel dikkat ve özen gösterilen bir gündür.

(Shiniin neden, sabah yaşlılara **saygı** ve çocuklara da **özel ilgi** gösterilen bir gündür.) 5/1

Çok uzun zamanda mesleği ile iş yapıyordu.

(Çok uzun zamandır **mesleğini yapıyordu.**) 100/2

İlkbaharla birlikte beyaz yiyecekler geliyor diye “beyaz ay” demiş (derler) olarak adlandırmışlar.

(İlkbaharla birlikte beyaz yiyecekler geliyor diye **“Beyaz Ay”** olarak adlandırmışlar.) 67/2

Yaz mevsim ise insan hayatına güzeltişen ve iyileşeyen ve asla canı sıkılmayan bir mükemmel ve harika mevsimdir.

(Yaz mevsimi ise insan hayatını güzelleştiren, iyileştiren ve insanın canının asla sıkılmadığı **mükemmel** bir mevsimdir.) 122/3

2.5.2.3. Cümlede Kavram İşaretlerinin Yanlış Yerde Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar

*Bu yaz yapmayı düşünen **daha bir şeyim var** O: Türkiye gitmek.*

(Bu yaz yapmayı düşündüğüm **bir şey daha** var: Türkiye'ye gitmek.) 122/2

*Masa **üç, beş veya dokuz, on bir katlı** olarak dizilmiş geleneksel bir pasta olan boov ile veya aaruul ile donatılır.*

(Masa **üç, beş, dokuz veya on bir katlı** olarak dizilmiş geleneksel bir pasta olan “boov” veya “aaruul” ile donatılır.) 5/2

*Bazen üniversitenin artmasından sebep olup **çok mezun olanlar** geliyorlar.*

(Bazen üniversitenin artması sebebiyle mezun olanlar **çok geliyorlar**.) 18b/1

***Çok bize öğüt veren** bir hikayesidir.*

(**Bize çok öğüt veren** bir hikâyesidir.) 47/3

2.5.2.4. Cümlede Kavram İşareti Eksikliğinden Kaynaklanan Yanlışlar

*Mesela tarihi ödev, bu ödevde Moğolistan'ın eski tarihi hakkında **kompozisyon veya görüntü yapmak** gerekli.*

(Mesela; tarih ödevi. Bu ödevde Moğolistan'ın tarihi hakkında **kompozisyon yazmak veya görüntü elde etmek** gereklidir.) 87/1

*“Zaten **bizim ve sizin dünyada ikisi var**” diye düşünebilir.*

(“Zaten **bizim dünyamız ve sizin dünyanızda ikisi de var.**” diye düşünülebilir.)

Tablo 1.5. Cümleyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Cümleyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (808)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Cümlelerin Ögeleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Özneyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
-1. Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	13	% 1,60	% 0,28
-2. Özne Eksikliği	17	% 2,10	% 0,36
Yüklemle İlgili Yanlışlar			
Tümleçlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Nesneyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
-1.Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	162	% 20,04	% 3,52
-2. Nesne Eksikliği	14	% 1,73	% 0,30
Yönleme Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
-1. Yönleme Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	39	% 4,82	% 0,84
-2. Yönleme Tümleci Eksikliği	4	% 0,49	% 0,08
Nasılık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Nasılık Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	3	% 0,37	% 0,06
Zaman Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Zaman Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	110	% 13,61	% 2,39
Sebeplik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Sebeplik Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	9	% 1,11	% 0,19
Hedef Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
-1. Hedef Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	15	% 1,85	% 0,32
-2. Hedef Tümleci Eksikliği	2	% 0,24	% 0,04
Yerde Bulunma Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Yerde Bulunma Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	28	% 3,46	% 0,60
Vasıtalık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Vasıtalık Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	2	% 0,24	% 0,04
Birliktelik Beraberlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Birliktelik Beraberlik Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	15	% 1,85	% 0,32
Görelilik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Görelilik Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	6	% 0,74	% 0,13
Benzerlik Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Benzerlik Birliktelik Beraberlik Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	3	% 0,37	% 0,06
Karşılıklık Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Karşılıklık Beraberlik Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	7	% 0,86	% 0,15
Şart Tümleciyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Şart Bildiren Görev Ögeleriyle İlgili Yanlışlık	12	% 1,48	% 0,26
Yüklem Fiille İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Yüklem Fiilde Ek Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar			
Zaman Eklerinin Birbirinin Yerine Kullanılmasından Kaynaklanan Yanlışlar			
/-Ar; -İr; -r/ > /-TI/	38	% 4,70	% 0,82

/-Ar; -Ir; -r/ > /-Iyor/	5	% 0,61	% 0,10
/-Ar; -Ir; -r/ > /-AcAk/	18	% 2,22	% 0,39
/-Ar; -Ir; -r/ > /-mİş/	14	% 1,73	% 0,30
Şahısların İşaretlenmesi İle İlgili Yanlılar			
I. Tekil Şahsın İşaretlenmesi			
/(I)m/ > /+Ø/	23	% 2,84	% 0,50
II. Tekil Şahsın İşaretlenmesi			
/+sIn/ > /+Ø/	4	% 0,49	% 0,08
/+sIn/ > /+(I)z/	1	% 0,12	% 0,02
III. Tekil Şahsın İşaretlenmesi			
/+Ø/ > /+K/	3	% 0,37	% 0,06
/+Ø/ > /+Ø+lAr/	28	% 3,46	% 0,60
/+Ø/ > /+(I)m/	5	% 0,61	% 0,10
I. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi			
/+Iz/ > /+Ø/	14	% 1,73	% 0,30
/+k/ > /+Ø/	8	% 0,99	% 0,17
II. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi			
/-Ø+In/ > /-Ø+Ø/	2	% 0,24	% 0,04
/+nIz/ > /+Ø/	1	% 0,12	% 0,02
III. Çoğul Şahsın İşaretlenmesi			
/+Ø+lAr/ > /+Ø+Ø/	14	% 1,73	% 0,30
Yüklem Fiilde Kelime Seviyesinde Karşılaşılan Yanlılar			
	15	% 1,85	% 0,32
Cümle Başı Edatlarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlılar			
CBE'nin Birbirinin Yerine Kullanılması	13	% 1,62	% 0,28
CBE'nin Gereksiz Kullanılması	2	% 0,24	% 0,04
Cümlede Anlam Bakımından Karşılaşılan Yanlılar			
Yanlı Kavram İşareti Seçimi	36	% 4,45	% 0,78
Gereksiz Kavram İşareti Kullanılması	55	% 6,87	% 1,19
Kavram İşaretlerinin Yanlı Yerde Kullanılması	18	% 2,22	% 0,39
Kavram İşareti Eksikliği	22	% 2,72	% 0,47

2.6. YAZIM VE NOKTALAMA SEVİYESİNDE KARŞILAŞILAN YANLIŞLAR

Yazılı anlatımda yazım kuralları ve noktalamanın anlaşılabilirlik açısından önemli bir yeri vardır. “*Bir dilin belli kurallarla yazıya geçirilmesi yazım (imla) olarak adlandırılır.*”¹⁴³ Düzenli kompozisyon yazmada kelime bilmek, kelimeleri anlamlı ve uyumlu bir şekilde bir araya getirmek kadar yazım kurallarını bilinçli bir şekilde uygulamak da önemlidir. Çünkü “*Anlatımda birliği sağlayan, ifadeyi başarılı kılan unsurlardan biri imlâ kurallarıdır. Gerek sözlü, gerekse yazılı anlatımın temel malzemesini kelimeler meydana getirir. Sözlü anlatımda vurgu, tonlama, telâffuz ne kadar önemli ise yazılı anlatımda da imlâ o kadar önemlidir.*”¹⁴⁴

Konuyla ilgili olarak Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ şu bilgileri verir:

“*Bilinen en eski metinlerden asrımızın başındakilere kadar Türkçenin imlası, hangi alfabeye yazılırsa yazılsın, tabii gelişmesini sürdürdüğünden, dilin içyapısına uygun, oldukça fonolojik bir imla anlayışına ulaşmıştır. Sona eklemeli bir dil olan Türkçede ek ünlülerinde ve ünsüz değişmelerinde tasarrufa gidilerek mümkün merteye ses benzeşmeleri yüzünden ortaya çıkan **alofonların doğurduğu alomorflardan** kaçınılarak manayı taşıyan en az sayıdaki şekillerde karar kılınmaya gayret edilmiştir. Bu yüzden yabancılar tarafından, yarısı yazılır, yarısı yazılmaz bir dil olarak görülen Türkçe, aşağı yukarı aynı imla mantığıyla en az 13 asır boyunca Türkleri ve Türkçeyi öğrenmiş yabancıları yazı yoluyla mekânda ve zamanda yeterince anlaştırmıştır.*”¹⁴⁵

GEMALMAZ, ayrıca daha sonraki dönemlerde konuyla ilgili sıkıntılar yaşansa da Türk dünyasının bugün büyük bir ekseriyetle umumi bir imla anlayışına sahip olduğunu belirtir.

İmlamızın bir parçası olan noktalama işaretleri de yazılı anlatımda kelimelerin doğru yazımı kadar önemlidir. “*Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere kullanılan işaretlere noktalama*

¹⁴³TDK, *Yazım Kılavuzu* (24. Baskı), Ankara, 2005, s. 1.

¹⁴⁴Birgül Karabıyık, *İlköğretim 6.-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (2006), s. 11.

¹⁴⁵Efrasiyap Gemalmaz, “Türkçenin Umumi Yazı ve İmla Meseleleri Hakkında”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, (2010), s. 17-19.

işaretleri denir."¹⁴⁶ Noktalama işaretlerinin kullanılmaması ya da yanlış kullanılması yazının anlaşılabilirliği açısından sorun oluşturur.

Bu bölümde Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtları, Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Yazım Kılavuzu'nun 24. Baskısı (2005 yılı) esas alınarak incelenmiştir.¹⁴⁷

2.6.1. Yazım Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

2.6.1.1. Büyük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar

-1. İncelenen kâğıtlarda "*Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem) konur.*"¹⁴⁸ kuralına uygun olmayan örnekler tespit edilmiştir:

Ülkemizde düğünden çok günden önce erkek tarafından gelinin tarafa varıp "kızını bize oldurun." diye dilerler.

(Ülkemizde düğünden çok gün önce erkek tarafından bazı kişiler gelinin tarafına varıp "**Kızınızı bize verin.**" diye istekte bulunurlar.) 38/1

Ama "akşam güzel bir yahni pişir yemek istiyorum" hemen hemen söyledi ve dışarıya gitti.

(Ama "**Akşam güzel bir yahni pişir, yemek istiyorum.**" diye hızlı hızlı söyledi ve dışarıya gitti.) 172/1

¹⁴⁶Cahit Kavcar ve Diğerleri, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 5. Baskı, Anı Yay., Ankara, 2004, s. 42.

¹⁴⁷İnceleme sırasında konuyla ilgili olarak Türkçe öğrenen Moğollar'ın, Türkçeyi ana dili ya da yabancı dil olarak öğrenen farklı eğitim seviyelerindeki öğrencilerle çoğunlukla benzer hataları yaptıkları tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalarda farklı örnekler ve bulgular için bk. İmpaim Kelağa Ahmet, *Yunanistan'da (Batı Trakya'da) İkidili Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (2005); Abdülkadir Kırbaş, *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, (2006); Demet Kardeş, *Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatımları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2007); Kenan Pekaz, *İlköğretim Sekizinci Sınıf Yazılı Anlatımlarındaki Ses Olayları, Noktalama, İmla Hataları ve Anlatım Bozukluklarının Düzeltilmesinde İpucu ve Geribildirim Teknikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, (2007); Songül Özdemir, *Orta Öğretim Seçme Sınavında Başarılı Olan Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2008); Burcu İlaslan, *Orta Öğretim ikinci Sınıf Öğrencilerinde Görülen Yazılı Anlatım Bozuklukları ve Bu Bozuklukların Giderilmesi İçin Çeşitli Öneriler – Kalecik/Pursaklar Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2007); Ayşe Sezin Şişmanoğlu, *Türkçe Dersi Öğretim Programının Amaç ve Kazanımları Açısından Trabzon İli 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, (2009).

¹⁴⁸TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 15.

O “kalan tüm hayatımı kadın ve çocuklara ithaf edeceğim” diye konuşuyordu.

(O “**Kalan tüm hayatımı kadın ve çocuklara adayacağım.**” diye konuşuyordu.)

42/2

-2. Türkçede *özel adlar büyük harfle başlar.*¹⁴⁹ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların bu kurala her zaman uymadıkları tespit edilmiştir:

Ulusal egemenlik ve çocuk bayramı, gençlik ve spor bayramı, zafer bayramı, cumhuriyet bayramı kutlanıyor.

(**Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Gençlik ve Spor Bayramı, Zafer Bayramı, Cumhuriyet Bayramı** kutlanıyor.) 252

Ben rusça, ingilizce, japonca ve Çince az biliyorum.

(Ben **Rusça, İngilizce, Japonca** ve Çince’yi az biliyorum.) 194/2

*Beyaz ayın sabah çok erken kalkarak **tanrı’da** duva ediyor.*

(Beyaz Ay’da sabah çok erken kalkarak **Tanrı’ya** dua ediyorlar.) 70/8

-3. Türkçede *cümle büyük harfle başlar.*¹⁵⁰ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların cümleye küçük harfle de başladıkları tespit edilmiştir:

***ben** 2004 tarihinde Hovd vilayet’in 3.cü okulu mezun oldum.*

(**Ben** 2004 yılında Hovd vilayetinin 3.cü okulundan mezun oldum.) 30/3

***bu** tören akşam başlanır.*

(**Bu** törene akşam başlanır.) 38/2

***bazılar** Türkiyede yaşıyorlar.*

(**Bazıları** Türkiye’de yaşıyorlar.) 30/5

¹⁴⁹Ayrıntılı bilgi için bk. TDK Yazım Kılavuzu, s. 16-20.

¹⁵⁰TDK, Yazım Kılavuzu, s. 14-15.

2.6.1.2. Küçük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar

Türkçede cümle içindeki kelimeler özel isim olmadıkları sürece küçük harfle yazılırlar. İncelenen kâğıtlarda bu kurala aykırı örnekler tespit edilmiştir:

*Ben yüzmekte iyi değilim için **Babam** ile gideceyim ve yüzmekte iyi olacağım.*

(Ben yüzmede iyi olmadığım için **babam** ile gideceğim ve yüzmede iyi olacağım.)

151

*Koyda hayvanları çok olan için biz **Hayvancılık** bir ülkedir. 109*

(Köyde hayvanlarımız çok olduğu için biz **hayvancılıkla** geçinen bir ülkeyiz.)109

*Bugün **dil Bilgisinin** sınav vardı.*

(Bugün **dil bilgisi** sınavı vardı.) 194/1

2.6.1.3. Sayıların Yazımıyla İlgili Yanlışlar

-1. Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatım kâğıtlarında Türkçedeki “*Sayılar metin içerisinde yazı ile yazılır.*”¹⁵¹ kuralına uymayan örnekler verdikleri tespit edilmiştir:

*Moğolistan böyle **1** tarihi ülkelerinden ki bunun sebebi **1** zamanlar dünyanın cihangiri olan Cengiz handır.*

(Moğolistan öyle **bir** tarihi ülkedir ki bunun sebebi **bir** zamanlar dünyanın cihangiri olan Cengiz Han’dır.) 22/1

*Tsagaan Sar Bayram **2** gün devam eder.*

(Tsagaan Sar Bayramı **iki** gün devam eder.) 27/2

*Benim **1** ablam var, **1** kızkardeşim, **3** erkek kardeşim var.*

(Benim **bir** ablam, **bir** kız kardeşim ve **üç** erkek kardeşim var.) 30/1

¹⁵¹TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 13.

-2. Türkçede “*Saat ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir. Birden fazla kelimeden oluşan sayılar ayrı yazılır.*”¹⁵² Ancak incelenen kâğıtlarda bu kuralın uygulanmadığı tespit edilmiştir:

*Saat **ondört** buçukta öğleden sonraki dersler başlar.*

(Saat **on dört** buçukta öğleden sonraki dersler başlar.) 113

*Bayramı **onbeş**(te) hafta devam edecekmişti.*

(Bayram **on beş** hafta devam eder.) 20/3

*Saat **yirmiki otuzda** dişlerimi uyurum, saat **yirmüç buçukta** rüya görürüm.*

(Saat **yirmi iki otuzda** dişlerimi fırçalarım, uyurum ve saat **yirmi üç buçukta** rüya görürüm.) 144

2.6.1.4. Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar

“*Birleşik kelime; yeni bir kavramı karşılamak için iki veya daha çok kelimenin Türkçenin söz kalıplarına uygun belirli yollarla bir araya getirilmesi ile kurulmuş söz birliğidir.*”¹⁵³

Birleşik kelimelerin belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı yazıldığı durumlar vardır. Birleşik kelimelerle ilgili karşılaşılan yanlışları şu şekilde sıralayabiliriz:

2.6.1.4.1. Bitişik Yazılan Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar

“*Ses düşmesine uğrayan; “et-” ve “ol-” yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine veya ses türemesine uğrayan; kelimelerden her ikisi veya ikincisi birleşme sırasında benzetme yoluyla anlam değişmesine uğrayan; -a, -e, -ı, i-, u-, ü- zarf fiil ekleriyle bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek, görmek ve yazmak fiilleriyle yapılan tasviri fiiller; bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler... bitişik yazılır.*”¹⁵⁴ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin bitişik yazılması gereken kelimeleri ayrı yazdığı örnekler tespit edilmiştir:

¹⁵²TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 14.

¹⁵³Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007, s. 47.

¹⁵⁴TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 21-25.

Hafta sonu bizim ailemiz genellikle pikniğe gideriz.

(**Haftasonu** biz genellikle ailemizle pikniğe gideriz.) 264

Küçük baş hayvan ve büyük baş hayvanını dört mevsim boyunca beslenip ürünlerini alıyor.

(**Küçükbaş** ve **büyükbaş** hayvanlarını dört mevsim boyunca besleyip ürünlerini alırlar.) 70/6

Hayatta insanlar bir birinin yardımını almadan hiç başarılı olmaz diye düşünüyorum.

(İnsanlar, hayatta **birbirinin** yardımını almadan hiç başarılı olamaz diye düşünüyorum.) 102/1

2.6.1.4.2. Ayrı Yazılan Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlıklar

“Etmek, edilmek, eylemek, kılmak, kılınmak, olmak, olunmak yardımcı fiilleriyle kurulan ve herhangi bir ses düşmesine veya türemesine uğramayan birleşik fiiller; birleşme sırasında kelimelerden hiçbiri veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan; -r / -ar / -er/, -maz / -mez ve -an / -en sıfat fil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler... ayrı yazılır.”¹⁵⁵ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin ayrı yazılması gereken kelimeleri bitişik yazdığı örnekler tespit edilmiştir:

*Ben **arasıra** annem ve **kızkardeşimle** çok güzel yemek pişiririm.*

(Ben **ara sıra** annem ve **kız kardeşimle** çok güzel yemekler pişiririm.) 13/3

*Şeytanı atlatmak için köylü ilk yılında pancar, sonraki yılında buğday ekerek şeytana **hiçbirşey** vermeyebildi.*

(Şeytanı atlatmak için köylü, ilk yılda pancar, sonraki yılda da buğday ekerek şeytana **hiçbir şey** vermemeyi başardı.) 47/1

¹⁵⁵ TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 25-25.

Benim 1 ablam var, 1 kızkardeşim, 3 erkek kardeşim var.

(Benim bir ablam, bir **kız kardeşim**, üç erkek kardeşim var.) 30/1

2.6.1.5. Bağlaçların Yazımıyla İlgili Yanlışlar

2.6.1.5.1. /dA/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar

“Bağlaç olan da, de ayrı yazılır. Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar: Kızı da gelini de. Durumu oğluna da bildirdi. Sen de mi kardeşim? Güç de olsa. Konuşur da konuşur.

UYARI: Ayrı yazılan da, de hiçbir zaman ta, te biçiminde yazılmaz.

UYARI: Ya sözüyle birlikte kullanılan da mutlaka ayrı yazılır: ya da.

UYARI: Da de bağlacını bulunma durumu eki olan –da, -de, -ta, -te ile hiçbir ilgisi yoktur. Bulunma durumu eki getirildiği kelimeye bitişik yazılır: deve de (deve-de) kulak, evde (ev-de) kalmak, yolda (yol-da) kalmak, ayakta (ayak-ta) durmak, çantada (çanta-da) keklik. İkide (iki-de) bir aynı sözü söyleyip durma.”¹⁵⁶

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların ayrı yazılması gereken /dA/ bağlacını bitişik yazdıkları ve de bulunmayı ifade eden /+TA/ görev ögesini eklendiği kelimeye bitişik yazmaları gerekirken ayrı yazdıkları örnekler tespit edilmiştir:

/dA/ > /+TA/

*İşte ilginçtir, **bazende** biz “Ben mi abla veya o mu abla” diye bilmiyorduk ve unutuyorduk.*

*(İşte ilginçtir; **bazen de** biz “Ben mi ablayım, yoksa o mu abla?” hiç bilmiyorduk ve unutuyorduk.) 100/4*

*Cengiz han değişik, çeşitli Moğol kavimleri birleştirip “Büyük Moğol devlet’ini kurmasaydı onun nesilleri olan **bizde** şimdi yok olabilirdi.*

*(Cengiz Han farklı, çeşitli Moğol kavimleri birleştirip “Büyük Moğol Devleti”ni kurmasaydı onun nesilleri olan **biz de** şimdi olmayabilirdik.) 22/1*

¹⁵⁶TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 11. Ayrıca bk. Rasim Şimşek, *Yükseköğretim Kurumlarında Türk Dili Dersleri*, Şimşek Yay., İstanbul, 1993, s. 85- 89; Şerif Aktaş, Osman Gündüz, *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme-Konuşma-Yazma*, 11. Baskı, Akçağ Yay., Ankara, 2009, s. 393; Nurettin Demir, Emine Yılmaz (Ed.), *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 1. Basım, Nobel Yay., Ekim, 2009, s. 153; Mehmet Hengirmen, *Age*, s. 533-534.

Bazende yabancı ülkeye gidiyordu.

(**Bazen de** yabancı ülkeye gidiyordu.) 100/2

/+TA/ > /dA/

Moğolistan da milli bayram iki vardır.

(**Moğolistan'da** milli bayram iki tanedir.) 94

Her yerisi bembeyaz katı bir buzla örtüdüğü bir yer de yaşarlar.

(Her yerin bembeyaz katı bir buzla örtüdüğü bir **verde** yaşarlar.) 68/2

Türkiye de çok bayram vardır.

(**Türkiye'de** çok bayram vardır.) 94

2.6.1.5.2. /ya da/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların “ya” kelimesiyle birlikte kullanılarak oluşturulan “ya da” bağlacını yazarken “ya” ve “da” kelimelerini ayrı yazmaları gerekirken bitişik yazdıkları tespit edilmiştir:¹⁵⁷

Küçük çocuklar ile yaşlı insanlar, gençler hep beraber oynar yada tatlı şeyler yiyerken ve buzlu kola içerken sohbet ediyorlar.

(Küçük çocuklar ile yaşlı insanlar ve de gençler, hep beraber oynar **ya da** tatlı şeyler yiyip buzlu kola içerek sohbet ediyorlar.) 121/1

Bu bayramda Moğollar mili elbise yada “deel” giyip sabah erken en yaşlı insanlı selamlaşıyor.

(Bu bayramda Moğollar mili elbise **ya da** “deel” giyip sabah erkenden **en yaşlı insanla** selamlaşır.) 27/2

2.6.1.6. Yazı Başlığının Yazımıyla İlgili Yanlışlar

“Kısa tanımıyla başlık, yazının adıdır. Tabiatla görülen her varlığın bir adı olduğu gibi her yazının da bir başlığı vardır. Başlıksız metin tamamlanmamış bir

¹⁵⁷Bağlacın yazımıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 11.

*çalışmadır. Başlık, yazanın konudan uzaklaşmasını önler; yazarı konunun içine çeker. Yazının özgünlüğü başlıkla sağlanır. İyi seçilmiş bir başlık aynı zamanda yazının içeriği hakkında bilgi de verir. Ayrıca başlık, işlenen fikre uygun olduğu takdirde yazı daha anlamlı ve tesirli olur.”*¹⁵⁸

Yazılı anlatımda yazı başlığının seçimi ile ilgili olduğu kadar yazımı ile ilgili de dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Bu da yazının türüne göre belirlenir. “*Başlıklar metinde kullanılış yerlerine göre ‘büyük başlıklar’ ve ‘ara başlıklar’ olmak üzere ikiye ayrılırlar: Büyük başlıklara ‘Ana başlık’ adı da verilir. Büyük başlıklar kapsam bakımından geniş bir anlatımı ele alırlar. Kitap, konu, bölüm başlıkları ya da kompozisyonun başlığı bu türdendir.”*¹⁵⁹ Ana başlıkların yazımı ile ilgili TDK Yazım Kılavuzu’nda belirlenen kural şöyledir:

*“Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıkta bulunan kelimelerin tamamı, alt başlıkta bulunan kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır.”*¹⁶⁰

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında Türkçe öğrenen Moğolların yazı başlıklarında ilgili kuralı uygulamadıkları tespit edilmiştir.

Moğolistan ve Cengiz han

(MOĞOLİSTAN VE CENGİZ HAN) 22/(başlık)

tsagaan sar

(TSAGAAN SAR) 21/(başlık)

Moğol kültürü

(MOĞOL KÜLTÜRÜ) 69/(başlık)

2.6.1.7. Kelimelerin Yanlış Yazımı

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin kelimeleri hem kendi dillerinin hem de yabancı dillerin –özellikle İngilizcenin- etkisiyle yanlış yazdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin kelimelerin yazımını bilmedikleri için kendilerince en uygun gördükleri biçimde yazdıkları kelimeler de incelenen kâğıtlarda mevcuttur.

¹⁵⁸Şerif Aktaş, Osman Gündüz, *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yay., 2. Baskı, Ankara, Ekim, 2001., s. 65.

¹⁵⁹Şerif Aktaş, Osman Gündüz, *Age.*, s. 65.

¹⁶⁰TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 20.

Yazımında en çok zorlandıkları ve hata yaptıkları kelimelerin genel olarak Türkçeye yabancı dillerden geçen kelimeler oldukları söylenilebilir.

Kristof Kolomb > Kristofer Kolumb

çikolata > çikolat

kakao > kako

*Çikolatayı ilk olarak Amerikayı bulduğu İspanyanın **Kristofer Kolumb çikolatın** ana maddesi olan **kakoyu** buldu .*

(Çikolatayı ilk olarak Amerika'yı keşfeden İspanyalı **Kristof Kolomb, çikolatanın** ana maddesi olan **kakaoyu** da buldu .) 47/4

bronz madalya > bronz medal

*Biz dört kişi, hepsi **bronz medal** aldık.*

(Biz dört kişiyiz ve hepimiz **bronz madalya** aldık.) 88/2

misafir > misafer

*Moğol evde(çadırda) **misafer** gelirken çaydanlığı kapı'ya bakmak yasaklanıyor.*

(Moğollarda, eve (çadıra) **misafir** gelirken çaydanlığı kapıya doğru çevirmek yasaktır.) 70/6

2.6.2. Noktalama İşaretlerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar

“Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır.”¹⁶¹

“Noktalama işaretleri olmasa, her şeyden önce tam bir iletişim kurulamaz. Çünkü bu işaretler, yazının anlaşılmasını kolaylaştırır. Anlatımın temel birimi olan cümleleri ayırır, anlamı etkili kılar. Yine bu işaretler okumanın düzenli yapılmasını, anlamın aydınlığa kavuşmasını ve okuyucunun ilgisini uyanık tutmasını sağlar. Yazılardan noktalama işaretlerini atarsak anlam karışır. Anlama zorlaşır. Yanlış ve ters anlamlar çıkar ortaya.”¹⁶²

¹⁶¹TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 32.

¹⁶²Cahit Kavcar ve Diğerleri, *Age.*, s. 42.

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kimi zaman noktalama işaretlerini kullanmadıkları kimi zaman da uygunsuz yerlerde kullandıkları tespit edilmiştir.

2.6.2.1. Noktanın Kullanımıyla İlgili Yanlışlar

Nokta, yazılı anlatımda en sık kullanılan işaretlerden biridir ve birçok işleve sahiptir. “*Cümlelerin sonuna konur; bazı kısaltmaların sonuna konur; sayılardan sonra sıra bildirmek için konur; bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur; tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur...*”¹⁶³

İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kısaltmalarda bulunan noktayı yanlış yerde kullandıkları; “*arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra konması gereken*”¹⁶⁴ noktayı ise kullanmadıkları tespit edilmiştir:

Budizm, İslamiyet, Hristiyanlık, Katolik Hinduizm ve Şamanizm v.b dinlerde inanırlar.

(Budizm, İslamiyet, Hristiyanlık, Katolik Hristiyanlık, Hinduizm ve Şamanizm vb. dinlere inanırlar.) 8/2

Çengis Khaan moğolın tarihının en ünlü insanıdır, ve 12-15[.] yüzyilde Moğollar güçlü oldular.

(Cengiz Kağan Moğolların tarihinin en ünlü insanıdır ve 12-15. yüzyıllarda Moğollar güçlü olmuşlardır.) 108/2

5-12[.] yüzyilde moğolda Türeginin güçlü ulus vardı.

(5-12. yüzyıllarda Moğolistan’da “Türeginin” adlı güçlü bir ulus vardı.) 108/3

¹⁶³Ayrıntılı bilgi için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 32-33.

¹⁶⁴TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 32.

2.6.2.2. Virgülün Kullanımıyla İlgili Yanlılar

Yazılı anlatımda sıkça kullanılan noktalama işaretlerinden biri de virgüldür ve virgülün kullanım özellikleriyle ilgili olarak Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu'nda virgülün kullanımıyla ilgili belirtilen maddelerden bazıları şu şekildedir:¹⁶⁵

1. *Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime guruplarının arasına konur.*
2. *Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.*
3. *Cümlede özel olarak vurgulanması gereken öğelerden sonra konur.*
4. *Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan öğeleri belirtmek için konur.*
5. *Cümle içinde ara cümleleri ve ara sözleri belirtmek için konur..."*

-1. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kullanmaları gereken yerde virgülü kullanmadıkları cümleler tespit edilmiştir:

Kadehin ilk de oğlanın babası[,] ikinci kadının babası[,] üçüncü topluluğun sözcü de kaldırmak tam olan.

(Kadehin ilkini oğlanın babası, ikincisini kadının babası, üçüncüsünü de topluluğun sözcüsünün kaldırmasıdır doğru olan.) 4/2

Annem[,] babam[,] ailemin hepsi buddizmdir.

(Annem, babam, kısacası ailemin hepsi Budist'tir.) 30/6

Bu sabah çok güzel, her kişi kötü eylem yapmaz[,] küfür etmez günüüdür.

(Bu sabah çok güzeldir; hiç kimsenin kötü eylem yapmadığı, küfür etmediği bir gündür.) 5/1

-2. *"Bir cümlede noktalama işaretlerine uyulmaması, anlatım bozukluğuna neden olabilir; ancak noktalama işaretlerinin kullanımında en çok virgülün kullanımında hata çıkmaktadır. Virgülün kullanımındaki karşılaşılan en büyük sorun, adlaşmış sıfattan*

¹⁶⁵Ayrıntılı bilgi için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 33-36.

sonra kullanılan isimlerin bulunduğu cümlede görülür. Bu tür cümlelerde anlam belirsizliği ortaya çıkmaktadır. Bu tür yanlışlıkları gidermek için adlaşmış sıfatla isim arasına virgül konmalıdır.”¹⁶⁶ İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların virgülü kullanmayarak bu tür bir anlatım bozukluğuna neden oldukları cümleler tespit edilmiştir:

Çift[,] yüzüğü takışar.

(Çift, yüzükleri takıştır.) 38/3

Genellikle kız[,] evinin sol tarafın eşyaları, oğlusu sağ tarafın eşyaları getirir.

(Genellikle kız, evin sol tarafının eşyalarını, oğlan sağ tarafın eşyalarını getirir.)

38/5

-3. “Metin içinde zarf fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.”¹⁶⁷ Ancak incelenen kâğıtlarda Moğol öğrencilerin bu kurala uymadıkları örnekler tespit edilmiştir:

Misafirlerimiz gelince çay demleyip(,) hazır “buuz”u pişiriyor.

(Misafirlerimiz gelince çay demleyip hazır “buuz”u pişiriyoruz.) 67/3

Biz sabah kalkıp(,) ellerimizi, yüzleri yıktıktan sonra en önce çay içmek ister.

(Biz sabah kalkıp ellerimizi, yüzümüzü yıkadıktan sonra çay içmek isteriz.) 63/6

Gözünü tedavi ettirip(,) para verdiği insan ile arkadaşlardır.

(Gözünü tedavi ettirip para veren insan ile arkadaşlardır.) 34a/4

-4. “Metin içinde ve, veya, yahut bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.” Ancak incelenen kâğıtlarda Moğol öğrencilerin bu kurala uymadıkları tespit edilmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁶Kenan Pekaz, *Age.*, s. 248.

¹⁶⁷TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 36.

¹⁶⁸TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 35.

Biz her zaman spor salon oluyorduk(,) ve her zaman kütüphanede oturup, birlikte dersimize yapıyorduk.

(Biz her zaman spor salonunda oluyorduk ve her zaman kütüphanede oturup birlikte dersimizi yapıyorduk.) 19/4

Moğol milli kıyafetler çok büyük deel, şapka, ayakkabı(,) ve çok çok küçük şeylere var.

(Moğol milli kıyafetleri çok çeşitlidir: deel, şapka, ayakkabı ve çok çok küçük şeyler.) 210/2

Gönderdiği buuzlu tabağa şeker, yağ(,) ve bisküvi vb. şeyleri atabilir.

(Gönderilen, içinde buuz olan tabağa şeker, yağ ve bisküvi gibi şeyleri koyabilir.) 134/2

2.6.2.3. İki Noktanın Kullanımıyla İlgili Yanlışlar

İki noktanın en sık başvurulan işlevlerinden biri *kendisinden sonra örnek verilecek veya açıklama yapılacak cümlelerin sonuna konmasıdır.*¹⁶⁹ İncelenen kâğıtlarda iki noktanın kullanılması gerekirken kullanılmadığı ya da gereksiz yere kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

Fakat ona böyle cevap verdi(,)

(Fakat ona böyle cevap verdi[:])32/1

Benim ailede(:) Annem, Babam, kız kardeşim var.

(Benim ailemde annem, babam, kız kardeşim var.) 261/2

2.6.2.4. Kesme İşaretinin Kullanımıyla İlgili Yanlışlar

Yazılı anlatımda sıkça kullanılan noktalama işaretlerinden biri olan kesme işaretinin kullanım özellikleriyle ilgili olarak Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen madde başları şu şekildedir:

¹⁶⁹Ayrıntılı bilgi için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 37- 38.

1. *Bazı özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.*
2. *Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur.*
3. *Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur.*
4. *Sayılarla getirilen ekleri ayırmak için konur.*
5. *Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır.*
6. *Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur.*¹⁷⁰

-1. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kesme işaretini bazı özel isimlere gelen ekleri ayırmak için kullanmaları gerekirken kullanmadıkları tespit edilmiştir:

Üstelik Tanrı[’]nın at su içecek diye evin üzerinde üç küçükçe buz koyur.

(Üstelik Tanrı’nın atı su içecek diye evin üzerine üç küçükçe buz koyarlar.) 5/2

Moğolistan[’]ın batı kısmındaki bölgeler şimde genelde “manti” yaparlar.

(Moğolistan’ın batı kısmındaki bölgeler şimdi genelde ‘manti’ yaparlar.) 23/2

Ben Moğolistan Milli Üniversitesi yabancı dil ve kültürü fakültesi Türkoloji bölüm 2[’]inci sınıfta okuyorum.

(Ben, Moğolistan Milli Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Fakültesi Türkoloji Bölümü 2’nci sınıfta okuyorum.) 54/1

-2. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların kesme işaretini gereksiz yere kullandıkları örnekler tespit edilmiştir:

Ailemi çok seviyorum ve onlar(’)la çok zaman geçmeyi düşünüyorum.

(Ailemi çok seviyorum ve onlarla çok zaman geçirmeyi düşünüyorum.) 122/2

¹⁷⁰Ayrıntılı açıklamalar ve örnekler için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 46-48.

Sabah sekiz(')de kahvaltı yaparım.

(Sabah sekizde kahvaltı yaparım.)149

Ama demek istediğim Cengiz han yok olsaydı hayatta olmayacak değiliz yalnız başka 1 kıta(')da ne bilelim başka 1 ülke(')nin vatandaşı olurdu manasına yazdım.

(Ama demek istediğim şu ki Cengiz Han olmasaydı hayatta olmayacak değiliz; yalnız başka bir kıtada ne bilelim başka bir ülkenin vatandaşı olurduk). 22/2

2.6.2.5. Çift Tırnak İşaretinin Kullanımıyla İlgili Yanlılar

Çift tırnak işaretinin kullanım özellikleriyle ilgili olarak Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı Yazım Kılavuzu'nda belirtilen madde başları şu şekildedir:

1. *Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.*
2. *Özel olarak belirtmek istenen sözler tırnak içine alınır.*
3. *Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır.*
4. *Bibliyografik künyelerde makale adları tırnak içinde verilir.¹⁷¹*

-1. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktardıkları ya da özel olarak belirtmek istedikleri sözleri çift tırnak içinde kullanmadıkları tespit edilmiştir:

[“]Anneyin düşünce çocukta

Çocuğun düşünce dağda[”] diye atasözler vardır.

(“Annenin düşüncesi çocukta

Çocuğun düşüncesi dağda.” diye atasözleri vardır.) 103

[“]Annem şimdi yemek yapıyor. Siz bekleyip yemeği yeyip git[”] dedi.

(Annem şimdi yemek yapıyor. “Siz bekleyip yemeği yiyip gidin.” dedi.) 32/1

¹⁷¹Ayrıntılı açıklamalar ve örnekler için bk. TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 43-44.

-2. İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların çift tırnak işaretini cümle içerisinde olması gereken yerin dışında kullandıkları tespit edilmiştir:

Moğolcada [“]Sigara 5 yaş, içki 10 yaş[”] alar diye söz, var.

(Moğolcada “Sigara beş yaş, içki on yaş alır.” diye bir söz vardır.) 106

Tarihi ülke dediğimde 13cü yüzyıllarda dünyayı işgal etmiş. [“]Büyük Moğol devlet[”]inden bahsettim.

(Tarihi ülke dediğimde 13’üncü yüzyılda dünyayı işgal etmiş olan “Büyük Moğol Devleti”nden bahsettim.) 22/1

Moğolistanın en yüksek (tepe) dağ [“]Altai tavan boğol, Huiten’dir[”].

(Moğolistan’ın en yüksek dağı “Altay tavan boğol, Huyten”dir.) 108/1

-3. “Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır.”¹⁷² İncelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğolların tırnak işareti içindeki cümlelerin sonuna gereken noktalama işaretini koymadıkları tespit edilmiştir:

Bu yüzden eski insan “Bir elin nesi var, iki elin sesi var[.]” diye söylüyorlardı.

(Bu yüzden yaşlı insanlar “Bir elin nesi var, iki elin sesi var.” diye söylüyorlardı.)

141

Ama “akşam güzel bir yahni pişir yemek istiyorum[.]” hemen hemen söyledi ve dışarıya gitti.

(Ama “Akşam güzel bir yahni pişir, yemek istiyorum.” diye hızlı hızlı söyledi ve dışarıya gitti.) 172/1

Onu bilen erkeğin önceki kız arkadaşı mektupları söndürüp “Arkadaşın askere gidip öldü[.]” diye mektup yazmış.

(Onu bilen erkeğin önceki kız arkadaşı mektupları yakıp “Arkadaşın askere gidip öldü.” diye mektup yazar.) 34a/3

¹⁷²TDK, *Yazım Kılavuzu*, s. 43

Tablo 1.6. Yazım ve Noktalama Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışların Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Cümleyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (750)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Yazım Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Büyük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
-1. Tırnak içindeki cümlelerde ilk harfin büyük olmaması	9	% 1,20	% 0,19
-2. Özel adlarda	26	% 3,46	% 0,56
-3. Cümle başında ilk harfin büyük olmaması	113	% 15,06	% 2,45
Küçük Harflerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
	26	% 3,46	% 0,56
Sayıların Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
-1. Metin içinde sayıların rakamla yazılması	26	% 3,46	% 0,56
-2. Yazıyla yazılan sayıları ayrı yazmama	22	% 2,93	% 0,47
Birleşik Kelimelerin Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
Bitişik Yazılan Birleşik Kelimeler	51	% 6,80	% 1,10
Ayrı Yazılan Birleşik Kelimeler	14	% 1,86	% 0,30
Bağlaçların Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
/dA/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
-1. /dA/ > /+TA	9	% 1,20	% 0,19
-2. /+TA/ > /dA/	3	% 0,40	% 0,06
/ya da/ Bağlacının Yazımıyla İlgili Yanlışlar			
/ya da/ > yada	7	% 0,93	% 0,15
Yazı Başlığının Yazımı İle İlgili Yanlışlar			
Yazı Başlığının Yazımı	44	% 5,86	% 0,95
Kelimelerin Yanlış Yazımı			
Kelimelerin Yanlış Yazımı	180	% 24,00	% 3,91
Noktalama İşaretlerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar			
Noktanın Kullanımı İle İlgili Yanlışlar			
Noktanın Kullanımı İle İlgili Yanlışlar	5	% 0,66	% 0,10
Virgülün Kullanımı İle İlgili Yanlışlar			
-1. Virgül eksikliği	14	% 1,86	% 0,30
-2. Zarf fiilden sonra kullanılması	3	% 0,40	% 0,06
-3. Bağlaçlardan önce ya da sonra kullanılması	12	% 1,60	% 0,26
İki Noktanın Kullanımı İle İlgili Yanlışlar			
İki Noktanın Kullanımı İle İlgili Yanlışlar	2	% 0,26	% 0,04
Kesme İşaretinin Kullanımı İle İlgili Yanlışlar			
-1. Özel isimlere gelen ekleri ayırmama	100	% 13,33	% 2,17
-2. Gereksiz kullanma	28	% 3,73	% 0,60
Çift Tırnak İşaretinin Kullanımı İle İlgili Yanlışlar			
-1. Alıntı cümlede kullanmama	11	% 1,46	% 0,23
-2. Yanlış yerde kullanma	10	% 1,33	% 0,21
-3. Tırnak içindeki cümlede gereken noktalama kullanmama	15	% 2,00	% 0,32

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anadili Moğolca olan öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken yaptıkları dil bilgisi yanlışlarını tespit ederek yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve özellikle de Moğollara Türkçe öğretimiyle ilgili hazırlanacak çalışmalara katkı sağlamayı amaçladığımız bu çalışmada, Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtları “Fonetik (Ses Bilgisi)”, “Kavram İşaretleri”, “İsim ve Fiil Tabanları”, “Kavram İlişkileri”, “Cümle” ve “Yazım ve Noktalama Kuralları” ile ilgili olmak üzere altı başlık altında incelenmiştir. İnceleme sırasında elde edilen veriler kodlanarak söz konusu başlıklarla ilgili hata tipleri belirlenmiş ve hata tiplerinin toplam hata sayısı içerisindeki oranları tespit edilmiştir.

Elde edilen verilere göre Türkçe öğrenen Moğolların birinci alt başlığımız olan fonetik (ses bilgisi) seviyesinde yaptıkları yanlışların toplam hata tipi içerisindeki oranı % 17,98’dir. Fonetik (ses bilgisi) seviyesinde yapılan yanlışlar arasında en yüksek oranı % 54,65 ile ünsüzler teşkil etmektedir.

Ses Bilgisiyle ilgili hata tiplerine dair;

- Moğolcada “ı” sesi olmadığı için Türkçe kelimelerdeki “ı” sesinin zaman zaman olumsuz aktarma yapılarak “i” ile karşılandığı,
- Türkçenin kalınlık-incelik uyumuyla ilgili özelliklerini bilen Moğol öğrencilerin kullandıkları kelimelerin yabancı olup olmamasına ve bu kelimelerin son ünsüzlerinin kalınlık – incelik özelliklerine dikkat etmeksizin (kalbi>kalbı, saati>satı... gibi) bir sonraki hecenin ünlüsünü bir önceki hecenin ünlüsüne göre seçtikleri,
- Moğolcada düzlük yuvarlaklık uyumu olmadığı için zaman zaman bazı öğrencilerin olumsuz aktarma yaparak (köyö, dörtö... gibi) Türkçenin düzlük yuvarlaklık uyumunu ihlal ettikleri;
- Öğrencilerin /+ki/, /+leyin/, /+Imtrak/ gibi Türkçenin ünlü uyumlarını bozan ekleri ünlü uyumuna uydurdukları,

- /-yor/ şimdiki zaman eki kaynaklarda /-ıyor/ şeklinde yer aldığı için öğrencilerin ekin alomorflarına dikkat etmedikleri ve söz eki “hayvan gütiyorlar” şeklinde de kullandıkları,
- Türkçede “kimi iki seslemlili sözcüklere, bir ek geldiğinde, ikinci seslemdeki ı, i, u, ü gibi dar ünlüler düşmesi kuralına zaman zaman uyulmadığı,
- Türkçede sedasız ünsüzle biten kelimeler üzerlerine ünlüyle başlayan ek aldıklarında söz konusu kelimelerin son sesleri sedalılıştır. Ancak incelenen kâğıtlarda Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin bu kuralı genellikle göz ardı ettikleri, iki ünlü arasında da ötümsüz sesleri kullandıkları,
- Moğolcada “ğ” ünsüzü bulunmadığı için Moğol öğrencilerin zaman zaman bu sesi “g” ile karşıladıkları,
- Yardımcı ses “y” yerine zaman zaman “n” kullandıkları,
- Birbirine benzeyen ve art arda gelen hecelerden birini düşürdükleri

tespit edilmiştir.

Fonetik (ses bilgisi) seviyesinde yapılan yanlışlarla ilgili istatistikî tablo şöyledir:

Tablo 2.1. Ses Bilgisi İle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Fonetik Seviyesinde Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (827)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Ünlülerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	356	% 43,04	% 7,74
Ünsüzlerle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	452	% 54,65	% 9,83
Hece Olaylarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	19	%2,29	% 0,41

Kavram işaretleriyle ilgili yapılan yanlışların toplam hata sayısı içerisindeki oranı % 18,63'tür. Kavram işaretleriyle ilgili yanlışlıkların yarısından fazlasını % 63,47 ile “kavramların işaretlenmesi”nin oluşturduğu tespit edilmiştir. Kavram işaretlerinin seçimi ile ilgili % 36,52 oranında yanlışlık yapılmıştır.

Kavram işaretleriyle ilgili hata tiplerine dair;

- Kalıcı kavram işareti yapan içe dönük görev ögeleri yerine dışa dönük görev ögelerinin kullanıldığı,
- Yapım eklerinin standart dışında kullanıldığı
- Çatı eklerinin ya işaretlenmediği ya da birbirinin yerine kullanıldığı,
  - Moğolcada, Türkçedeki /+(s)I/ tamlanan eki işaretsiz olduğu için Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin Türkçeyi kendi dillerinden hareketle algılayarak /+(s)I/ görev ögesini genellikle işaretsiz kullandıkları,
  - “Niteleme sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda özellikle tamlayan kısmı oluşturan sıfatların, tamlananı belirtisiz isim ya da sıfat tamlamasından oluşan yapıların tamlayanı ve tamlananı arasına getirildiği,
  - Kelime grubu seviyesinde Türkçenin söz dizimini kurallarına zaman zaman uyulmadığı,
  - Kalıcı kavram işaretlerinden olan fiil deyimlerinde kelime seçiminde hata yapıldığı,
  - Ayrı yazılan birleşik kelimelerin zaman zaman bitişik, bitişik yazılması gereken birleşik kelimelerin de bazen ayrı yazıldığı,
  - Kelime seçimi konusunda sık sık yanlışlık yapıldığı

tespit edilmiştir.

Kavram işaretleriyle ilgili yapılan yanlışların oranları ise aşağıdaki tabloda dikkatlere sunulmuştur:

Tablo 2.2. Kavram İşaretleri ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Kavram İşaretleriyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (857)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Kavramların İşaretlenmesi İle İlgili Yanlışlar	544	% 63,47	% 11,83
Kavram İşaretlerinin Seçimi İle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	313	% 36,52	% 6,80

Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatım kâğıtlarında rastlanılan yanlışlıklar arasında en az orana sahip olan isim ve fiil tabanlarının, toplam yanlışlık içerisindeki

oranı % 2,97'dir. Öğrencilerin özellikle isimlerin tekil ve çoğul şekillerinin kullanımıyla ilgili olarak büyük oranda yanlışlık yaptıkları tespit edilmiştir.

İsim ve fiil tabanlarıyla ilgili hata tiplerine dair;

- “Belgisiz sıfat + isim+çokluk eki” şeklinde kurulan sıfat tamlamalarında tamlananda bulunan /+lAr/ görev ögesinin işaretlenmediği,
- “Belgisiz sıfat + isim” şeklinde kurulan sıfat tamlamalarının tamlananı üzerine /+lAr/ görev ögesinin getirildiği,
- “Belirtme sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda şeklinde kurulan sıfat tamlamalarında tamlayan tekil olmasına rağmen tamlanan üzerine /+lAr/ görev ögesinin getirildiği,
- Türkçede “sayı sıfatı + isim”den kurulu tamlamalarda tamlanan daima tekil olmasına rağmen tamlanan üzerine /+lAr/ görev ögesinin getirildiği,
- “Sıfat+zaman bildiren isim+lAr” şeklinde kurulan kavram işaretlerinin bazen “sıfat+zaman bildiren isim+ø” şeklinde kurulduğu,
- Yeterlik fiilinin olumsuz şekli STT’de /-A-mA-/ şeklinde işaretlenmesine rağmen /-A bil-mA-/ şeklinde işaretlendiği

tespit edilmiştir.

İsim ve fiil tabanlarıyla ilgili yapılan yanlışlıkların oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.3. İsim ve Fiil Tabanları ile İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin İsim ve Fiil Tabanlarıyla İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oran (137)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oran (4598)
İsimlerin Tekil ve Çoğul Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	129	% 94,16	% 2,80
Fiillerin Olumlu ve Olumsuz Şekillerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	8	% 5,83	% 0,17

Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatım kâğıtlarında tespit edilen toplam yanlışlıklar arasında en büyük oran % 26,57 ile “Kavram İlişkileri”ne aittir.

Öğrencilerin konuyla ilgili büyük oranda yanlışlık yapmalarında en büyük etkenin -her ne kadar aynı dil ailesine mensup ve Türkçeye en yakın dil olsa da- Türkçeden farklı kuralların söz konusu olduğu durumlarda ana dillerinden olumsuz aktarım yapımları ve yabancı dillerin özellikle de İngilizcenin etkisinde kalmaları olduğu kanısına varılmıştır. Kavram ilişkileriyle ilgili yapılan yanlışlıklar arasında en çarpıcı olanı ise % 45,25 ile “belirtili tamlamalarla ilgili olan yanlışlıklar”dır.

Kavram ilişkileriyle ilgili hata tiplerine dair;

- Moğolcada Türkçedeki tamlanan ve iyelik ekleri işaretli olduğu için Moğol öğrencilerin olumsuz aktarımla sık sık bu ekleri işaretli kullandıkları,
- III. şahsın söz konusu olduğu tamlamaların üzerine zamirsel “n” eklenmeksizin direkt hal eki getirildiği,
- Sık sık /-mA/ yerine /-mAk/ görev ögesi kullanıldığı için bunlardan sonra gelmesi gereken tamlanan eki ve iyelik ekinin de hatalı kullanıldığı,
- “m” ile biten kelimelerin üzerine I. çokluk şahıs iyelik ekinin /+mIz / şeklinde değil de /+Iz / şeklinde getirildiği,
- İyelik eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı,
- Türkçede özne ile yüklem fiil ya da özne ile fiil arasında ilişkiyi sağlayan dışa dönük görevli eleman /+Ø/ olmasına rağmen incelenen kâğıtlarda öznenin üzerine /+I/, /+(n)In/ ve /+A/ görev ögelerinin getirildiği,
- Dışa dönük görev ögelerinin STT’ye aykırı bir şekilde sık sık birbirinin yerine kullanıldığı,
- Zaman zaman dışa dönük görev ögeleri yerine yapım eklerinin kullanıldığı,
- İsim fiil eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı,
- İsim fiil ekleri yerine sıfat fiil, sıfat fiil ekleri yerine de isim fiil eklerinin kullanıldığı,
- Sıfat fiil eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı,
- /-TIK/ sıfat fiil eki yerine /-TI/ zaman ekinin kullanıldığı,
- Zarf fiil eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı,
- Zarf fiil ekleri yerine isim fiil ya da sıfat fiil eklerinin kullanıldığı,

- İsim tamlamalarında tamlayan ya da tamlananın STT'ye aykırı şekilde zaman zaman işaretli kullanıldığı,

tespit edilmiştir.

Kavram ilişkileriyle ilgili yapılan yanlışların toplam hata içerisindeki oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.4. Kavram İlişkileriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Kavram İlişkileriyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (1222)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
İsim Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	509	% 41,65	% 11,07
Fiil Çekimleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	160	% 13,09	% 3,47
Belirtili Tamlamalarla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	553	% 45,25	% 12,02

Cümleyle ilgili yapılan yanlışların toplam hata sayısı içerisindeki oranı % 17,57'dir.

Cümleyle ilgili hata tiplerine dair;

- Özne-yüklem ilişkisini sağlayan görev öğelerinin seçiminde yanlışlık yapıldığı,
- İşaretlenmesi gerekirken bazı öğelerin zaman zaman işaretlenmediği ve bu nedenle anlaşılabilirlik sorunun ortaya çıktığı,
- Nesne-yüklem ilişkisini sağlayan görevli öğelerin seçiminde yanlışlık yapıldığı veya bu görevli öğelerle standart dışı yapılar oluşturulduğu,
- Yükleme geçişli fiilden oluşan cümlelerde zaman zaman nesnenin işaretli kullanıldığı,
- Tümleçlerle fiil ya da yüklem fiil arasındaki ilişkiyi sağlayan dışa dönük görev öğelerinin seçiminde sık sık yanlışlık yapıldığı,
- Yüklem fiilde zaman eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı,
- Şahıs eklerinin olumsuz aktarımla sık sık işaretli kullanıldığı,
- Cümle başı edatlarının seçiminde yanlışlık yapıldığı,

- Kelimelerin seçiminde sık sık yanlışlık yapıldığı

belirlenmiştir.

“Cümlelerin Öğeleri ve Cümlede Anlam” konularıyla ilgili yapılan yanlışların toplam hata içerisindeki oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.5. Cümleyle İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Cümleyle İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (808)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Cümlelerin Öğeleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	677	% 83,78	% 14,72
Cümlede Anlam Bakımından Karşılaşılan Yanlışlar	131	% 16,21	% 2,84

Yazım ve noktalama ile ilgili yapılan yanlışların toplam hata sayısı içerisindeki oranı % 16,31’dir. Öğrencilerin % 73,33’lük oranla yazım kurallarıyla ilgili olarak daha fazla yanlışlık yaptıkları görülmüştür.

Yazım ve noktalama ile ilgili;

- STT’nin büyük harf ve küçük harflerin kullanımıyla ilgili özelliklerine genellikle uyulmadığı,
- STT’nin sayı adlarının yazımıyla ilgili kurallarına zaman zaman uyulmadığı,
- STT’nin birleşik kelimelerle ilgili standartlarına sık sık uyulmadığı,
- /dA/ edatının sık sık bitişik yazıldığı ya da /TA/ şeklinde yazıldığı,
- TDK’nın Yazım Kılavuzunda “başlık”la ilgili belirlenen standartlara genellikle uyulmadığı,
- Noktanın uygun yerde kullanılmadığı ya da kullanılması gereken yerde işaretlenmediği,
- TDK’nın Yazım Kılavuzunda virgül (,) ile ilgili belirlediği standartlara genellikle uyulmadığı,
- TDK’nın Yazım Kılavuzunda iki nokta (:) ile ilgili belirlediği standartlara genellikle uyulmadığı,

- TDK'nın Yazım Kılavuzunda kesme işareti (') ile ilgili belirlediği standartlara genellikle uyulmadığı,
- TDK'nın Yazım Kılavuzunda çift tırnak işareti ("") ile ilgili belirlediği standartlara genellikle uyulmadığı,

tespit edilmiştir.

Yazım ve noktalamayla ilgili yapılan yanlışların oranları aşağıdaki tabloda dikkatlere sunulmuştur:

Tablo 2.6. Yazım ve Noktalama Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Yazım ve Noktalamayla İlgili Yapılan Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (750)	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Yazım Kurallarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	550	% 73,33	% 11,96
Noktalama İşaretlerinin Kullanımıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	200	% 26,66	% 4,34

Genel olarak yazılı anlatım kâğıtlarındaki yanlış tipleri değerlendirildiğinde Türkçe öğrenen Moğol öğrencilerin dil bilgisi konularından en fazla “Kavram İlişkileri”nde, en az da “İsim ve Fiil Tabanları”nda hata yaptıkları tespit edilmiştir.

İnceleme sonucunda “kavram ilişkileri”, “kavram işaretleri”, “ses bilgisi”, “cümle bilgisi”, “yazım ve noktalama” ve “isim ve fiil tabanları” konularıyla ilgili yapılan hata sayısı ve bunların toplam hata sayısı içindeki oranları şöyledir:

Tablo 2.7. Dil Bilgisi ile İlgili Karşılaşılan Yanlışlıkların Toplam Yanlış İçerisindeki Oranları

Hata Tipi	Hata Sayısı	Hata Tipinin Toplam Hata Sayısı İçindeki Oranı (4598)
Kavram İlişkileriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	1222	% 26,57
Kavram İşaretleriyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	857	% 18,63
Fonetik Seviyesinde Karşılaşılan Yanlışlar	827	% 17,98
Cümleyle İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	808	% 17,57
Yazım ve Noktalamayla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	750	% 16,31
İsim ve Fiil Tabanlarıyla İlgili Karşılaşılan Yanlışlar	137	% 2,97

Türkçe öğrenen Moğolların yazılı anlatımda yaptıkları dil bilgisiyle ilgili hata tiplerinden ve bunların oranlarından hareketle Türkçenin Moğollara öğretimiyle ilgili olarak şu hususlar dikkate alınmalıdır:

- Dil bilgisi öğretiminde kavram karşılığı olmayan terimler kullanılmamalıdır.
- 2010 yılı itibarıyla Moğollara Türkçe öğretimi konusunda bir program bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili hazırlanacak bir programda Türkçe ile Moğolcanın aynı, benzer ya da farklı özellikleri belirlenmeli ve dikkate alınmalıdır.
- Moğollara Türkçe öğretimi sırasında gramer derslerinde iki dilin ortak özellikleri sık sık ilişkilendirilmelidir.
- Moğol öğrenciler Türkçeyi kendi dillerinden hareketle algıladıklarından sık sık olumsuz aktarım yapmaktadırlar. Bu yüzden Moğolcanın ses bilgisi, şekil bilgisi ve cümle bilgisi seviyesinde Türkçeden farklılık arz eden özellikleri süreci olumsuz etkilediğinden iki dilin farklı özelliklerinden kaynaklanan yanlışları önlemek için bu konular belirlenmeli ve bunlara programda daha fazla yer verilmelidir.
- Yapılan çalışmada en fazla hata tipinin kavram ilişkilerinde bulunduğu tespit edildiğinden bu konuyla ilgili yanlış çözümlenmeleri artırılmalı ve bunların sebepleri üzerinde durulmalıdır.
- Öğretimde kullanılacak yöntem ve teknik belirlenirken dersin hedef kitlesi ve amaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Klasik dil bilgisi çeviri metodu gibi kuralları direkt olarak öğrenciye aktaran ve bu sebepten dolayı uygulanabilirliği tartışıldığı için çok eskide bırakılan yöntemlerdense öğrencilerin kuralları kavraması ve beceri hâline getirmesini kolaylaştıracak, konuşma dilini merkeze alan modern yöntemler tercih edilmelidir.
- Dil öğretimi sürecinde yazma etkinlikleri çerçevesinde yazılı anlatım kurallarının üzerinde önemle durulmalı; yazı dersinde öğrencilere sık sık yazma çalışmaları yaptırılmalı; bu çalışmalar kontrol edilmeli ve eksiklikler belirlenerek giderilmelidir...

KAYNAKÇA

- ACARLAR, K., “Çıkma Durumunda (“den” Hâlinde) Sözcüklerin Tümcede Türlü Kullanılışları”, *Türk Dili*, 235, (Nisan 1971).
- ACHMET, İ. K., *Yunanistan’da (Batı Trakya’da) İkidilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.
- AKALIN, Ş. H., “Şor Türkçesinde Birleşik Kelimeler”, 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996*, TDK Yay, 678, (1999), Ankara.
- AKASLAN, T., “Bir, bu, bazı, kimi, hangi, kaç, ne? Sıfat mı!!!...”, *Dilbilim Araştırmaları 2001*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2001.
- AKÇATAŞ, A., “Nesnenin Etki Alanı”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Erişim: 14.4.2010, www.sosbil.aku.edu.tr/dergi/III2/akcatas.pdf.
- AKDOĞAN, G., “Türkiyede Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Ankara Üniversitesi TÖMER”, Erişim: 20.6.2010, <http://ahmetdursun374.blogcu.com/turkce-tomer-turkiye-de-turkce-nin-yabanci-dil-olarak-og/551780>.
- ....., *Yabancıların Türkçe Öğreniminde Ad Durumu ve Çekim Açısından Sık Rastlanan Yanlışlar ve Nedenleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992.
- AKIN, C., “Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler Üzerine”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: IX, 2 (Aralık 2007), s. 205-220.
- ....., *Türkiye Türkçesinde Cümlede Tümleçler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2005.
- AKPINAR, F., *Sait Faik Abasıyanık’ın Son Kuşlar İsimli Eserindeki Hikâyelerin Kelime Gurupları Bakımından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2006.
- AKSAN, D., *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yay., Ankara, 2009.

- AKTAN, B., *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.
- AKTAŞ, Ş., GÜNDÜZ, O., *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, 2. Baskı, Akçağ Yay., Ankara, Ekim 2001.
- ....., *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme-Konuşma-Yazma.*, 11. Baskı, Akçağ Yay., Ankara, 2009.
- ALİYEVA, H., “Türkiye Türkçesinde İsmın Hâlleri ve Nesnenin İfade Vasıtaları”, V. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, 2004.
- ALTAŞ ÖZKAN, A., *Yabancıların Türkçeyi Öğrenmeleri Esnasında Yaptıkları İsim Hâl Ekleri Yanlıları ve Bu Konunun Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992.
- ALYILMAZ, C., “Türkçede Fiil Deyimleri ve Öğretimi Üzerine”, *Türk Dili*, 620, (2003), Ankara.
- ....., “Zamir n’si Eski Bir İyelik Ekinin Kalıntısı Olabilir Mi?”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ....., *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, Erzurum, 1994.
- ALYILMAZ, S., “Doğu Anadolu Ağızlarında İsim Yapım Ekleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, (2000), Erzurum.
- ....., *Borçalılı Bilim Adamı, Eğitimci, Şair Valeh Hacılar Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Devran Yay., Ankara, 2003.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, *5. Dünyada Türkçe Öğrenimi Sempozyumu Bildirileri, 9-10 Mayıs 2002*, Side-Çolaklı, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2002.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, *Uluslar Arası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyum Bildirileri, 10-11 Mayıs 2001*, Ankara Üniversitesi Basımevi, İzmir, Kasım 2001.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı 1, 2, 3* Ankara Üniversitesi Basımevi, 2008.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, 3*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2008.
- Ankara Üniversitesi TÖMER, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 1*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2008.

- ASUTAY, H., “Yabancı Dil Öğretiminde “Kültür” Bağlamı ve Öteki Dil”, *Dil Dergisi*, 118, (Ocak- Şubat 2003).
- Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Dil Edinimi ve Dil Öğretimi Özel Sayısı*, 5 (2001), Erzurum.
- AY, S., “Yabancı Dil Öğretiminde Ortak Günce Kullanımı”, *Dil Dergisi*, 134, (2006).
- AYDIN, M., *Aybastı Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*, AKDITYK TDK Yay., Ankara, 2002.
- AYDIN, Ö., “ ‘+(y)IA (<ile)’ Ekinin Cümle Ögeleri Oluşturmadaki Yeri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. II*, 2, (Şubat 2001), Afyon.
- ....., “Anadili Eğitimi, Yabancı Dil Öğretimi ve Evrensel Dilbilgisi”, *Dil Dergisi*, 54, (Nisan 1997).
- ....., “Devlet, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesine Gereken Önemi Vermeli (Söyleşi)”, *Dil Dergisi*, 36, (Ekim 1995).
- ....., “Türkçede Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem, *Dil Dergisi*, 52, (1997).
- ....., “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi (Söyleşi)”, *Dil Dergisi*, 35, (Eylül 1995).
- AYGÜN, M., “Yabancı Dil Dersinde Konuşma Öğretimi”, *Dil Dergisi*, 43, (Mayıs 1996).
- ....., “Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri”, *Dil Dergisi*, 78, (Nisan 1999).
- ....., “Yabancı Dil Dersinde Yazma Becerisinin Geliştirilmesi”, *Dil Dergisi*, 57, (Temmuz 1997).
- BABA, M. O., “ ‘E’ Durumu Eki Üzerine Bir Deneme” , *Türk Dili*, 88, (Ocak-Şubat 2002).
- BALCI, S., *Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1994
- BANGUOĞLU, T., *Türkçenin Grameri*, TDK Yay., Ankara, 2007.
- BARAN, B., *Orta Türkçede İsim Çekim Eklerinin Kullanılış Şekilleri ve Fonksiyonları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, 2006.
- BARIN, E., “Yabancılarla Türkçenin Öğretimi Metodu”, *Dil Dergisi*, 17, (Mart 1994).

- ....., “Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, (Niğde 2003).
- ....., *Grameri Türkçe Olan Topluluklara Türkçe Öğretimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998.
- BARUTÇU ÖZÖNDER, F. S., “Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- BAŞDAŞ, C., “Orhun Abidelerinde İyelik, Yükleme ve Belirtme Hâli”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/8, (Fall 2009).
- ....., “Türkçede İyelik-Yükleme Sorunu Dede Korkut Örneği”, *Turkish Studies International Periodical Fort he Languages, literature and History of Turkish or Turkic*, 3/1, (Winter 2008).
- BAŞKAN, Ö., “Yabancı Dil Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri”, *Türk Dili*, 285, (Haziran 1975).
- ....., *Yabancı Dil Öğretimi, İlkeleri ve Çözümler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. No:1475, İstanbul, 1969.
- BAYDAR, T., *Türkçe Sözdiziminin Öğretilmesi ve Kavratılması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2006.
- BAYRAKTAR, N., “Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi”, Erişim: 11.11.2009, turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/bayraktar_01.php.
- BAYRAKTAR, S., “Kutadgu Bilig’de Bulunma Hâli Ekinin Üstlendiği Fonksiyonlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 115, (1998), İzmir.
- BAZIN, L., “Türk Lengüistiği ve Kültür Alışverişi Meseleleri”, Efrasiyap Gemalmaz, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010, ss. 521-552.
- BEAR, J. M., “Ana Dili ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Çağdaş Türk Dili*, C. VI, 77-78, (Temmuz Ağustos 1994).
- BOZ, E., “Adın Yükleme (Nesne) Durumu ve Tümcenin Nesne Ögesi Üzerine”, Erişim:9.11.2007, http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/yeni_turk_dili_ana.php.
- ....., “Eski Anadolu Türkçesi’nde +IU Eki Üzerine”, *TDAY Belleten 2001/ I-II*, AKDITYK TDK Yay.: 810, (2003), Ankara.

- ....., “Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları”,
Erişim: 14.4.2010, <http://www.sosbil.aku.edu.tr/dergi/c5s1.htm>
- ....., “Türkiye Türkçesinde +Dan Ekli Nesne Ögesi Üzerine”, *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, 2004.
- ....., “Türkiye Türkçesinde Özne Durum Biçimbirimi Alabilir Mi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009).
- ....., *Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.
- BOZKURT, F., “Altay Dil Ailesi ve Japoncının Türkçe ile Akrabalığı Sorunu”, Erişim: 25.6.2010,
turkoloji.cu.edu.tr/.../mehmet_fuat_bozkurt_akrabalik_japonca.pdf.
- ....., *Türkçenin Gizemi*, Kavim Yay., İstanbul, 2007.
- ....., *Türkiye Türkçesi Türkçe Öğretiminde Yeni Bir Yöntem*, Kapı Yay., İstanbul, 2004.
- BÖREKÇİ, M., “Türk Dili Edebiyatı ve Türkçe Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi Sürecinde Dilbilim ve Türkçe Öğretimi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009), ss. 419-429.
- ....., “Türk Dilinin En Büyük Sorunlarından Biri: Dilbilimin Dil Öğretimine Yansımamış Olması”, *Dil Dergisi*, 56, (Haziran 1997).
- ....., “Türkçede Hâl Eklerinin İşlevsel Olarak Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme”, *26 Eylül-1 Ekim 2000 IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, TDK Yay., Ankara, 2007.
- BUDAK, Y., “Eğitim Programları Açısından Avrupa ve Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi”, *Dil Dergisi*, 32, (Haziran 1995).
- BURAN, A., “Türkçede İsim Çekim Ekleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ....., *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, AKDITYK TDK Yay: 660, Ankara, 1996.
- CAFEROĞLU, A., “Anadolu ve Rumeli Ağzları Ünlü Değişmeleri”, *TDAY Belleten 1964*, AKDITYK TDK Yay.: 240, (1989), Ankara.

- ....., “Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar”, *TDAY Belleten* (1954), AKDITYK TDK Yay.: 152, (1988), Ankara, ss. 1-10.
- ....., *Türk Dili Tarihi I-II*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984, s. 10.
- CAMKIRAN, Ö., *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2007.
- CAN, C., *Avrupa Birliği Dil Politikası ve Yabancı Dil Olarak Türkçe*, Derya Yaylı-Yasemin Bayyurt (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*, (175-188), Anı Yay., Ankara, 2009.
- CHİNGGAALTAI, *A Grammar of The Mongol Language*, Frederick Ungar Publishing Co, New York, 1963
- CLAUSON, S. G., *Turkish and Mongolian Studies*, Prize Publication Fund, XX, (1962).
- COMRIE, B., *General Features of the Uralic Languages*, Denis Sinor (Ed.), *The Uralic Languages: Description, History And Foreign Influences* (ss.451-477), Leiden, The Netherlands, 1988.
- ÇAKIR, M., “Yabancı Dil Öğretiminde Anadilinden Kaynaklanan Çeviri Sorunları”, *Dil Dergisi*, 23, (Eylül 1994).
- ÇOTUKSÖKEN, Y., “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi (Söyleşi)”, *Dil Dergisi*, 3, (Eylül 1991).
- ....., “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi”, *Güneş*, 24 Eylül 1987.
- ....., “Yabancılar Türkçe Öğretiyoruz”, *Güneş*, 28 Mayıs 1988.
- ....., “Yabancılar Türkçe Yapım İşlevli Eklerin Öğretilmesinde Kullanılan Değişik Bir Yöntem Üzerine”, *Dil Dergisi*, 1, (Mart 1988).
- ....., “Yabancıların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler ve Yaptıkları Yanlışlıklar”, *Türk Dili (Dil Öğretim Özel Sayısı)*, Yıl: 32, Cilt: XLVII, 379-380, (Temmuz-Ağustos 1983).
- DEDE, M., “Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- DELİCE, H. İ., *Türkçe Söz Dizimi*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2007.
- DEMİR, N., YILMAZ, E., (Ed.), *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 1. Basım, Nobel Yay., Ekim, 2009.

- ....., *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara, 2003.
- DEMİR, T., *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay Yay., Ankara, 2004.
- DEMİRCAN, Ö., “Öğretim Dili ve Yabancı Dil Olarak Türkçe”, *Dil Dergisi*, 1, (Mart 1988).
- ....., “Türkiye’deki Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Bir Kaynakça Denemesi” *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, C:XLVII*, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- ....., *Türk Dilinde Çatı*, Papatya Yay., İstanbul, Kasım 2003.
- ....., *Türkçenin Ses Dizimi*, 1. Baskı, Der Yay., İstanbul, Temmuz 1996.
- ....., *Türkiye Türkçesinde Kök – Ek Birleşmeleri*, Papatya Yay., İstanbul, Ocak 2005.
- DEMİREL, Ö., *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, MEB Yay., İstanbul, 1999.
- ....., *Yabancı Dil Öğretimi*, 4. Baskı, PegemA, Ankara, 2007.
- DENY, J., *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, (Çev. Ali Ulvi Elöve), İstanbul, 1941.
- DİLİDÜZGÜN, Ş., *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.
- DİNÇER, Ş., “Türkiye Türkçesinde ‘Ad+Durum Biçimbirimi+İlgeç’ Yapısındaki İlgeç Öbeklerinin İşlevleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009).
- DOERFER, G., “The Older Mongolian Layer in Ancient Turkic”, *Türk Dilleri Araştırmaları Cilt 3 Talat Tekin Armağanı*, Simurg Yay., Ankara, 1993, ss. 79-86.
- DOĞUMAN, E., “Yabancı Dil Öğretiminde Yazılı Anlatım”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, C:XLVII*, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- DUMAN, M., *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, AKDITYK TDK Yay., Ankara, 1995.
- DURANLI, M., “Moğol Dillerinin Tarihi Gelişim Problemleri Adı Kongrenin Ardından”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/4, (Summer 2008), s. 399-413.

- DURGUT, H., “Türkçede Yalın Hâl Kavramı Üzerine”, Erişim: 27.5.2010, http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/yeni_turk_dili_ana_03.p hp
- DURUKAN, E., “Türkiye Türkçesinde Sözcük Grupları ve Öğretimi Üzerine”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Muhan Bali Özel Sayısı*, Erzurum, (2010), ss. 145-166.
- DURUKAN, O., *Yabancılar Türkçe Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1999.
- ECKMANN, J., “Dinler (Makedonya) Türk Ağzı”, *TDAY Belleten 1960*, TDK Yay., Ankara, 1988, s. 189-204.
- EKER, S., *Çağdaş Türk Dili*, 2. Baskı, Grafiker Yay., Ankara, 2003.
- EKMEKÇİ, F. Ö., “Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, C:XLVII*, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- EMRE, A. C., “Türkçede Cümle”, *TDAY Belleten 1954*, TTK Basımevi, Ankara, 1988. ...., *Türk Dilbilgisi*, TDK Yay., İstanbul, 1945.
- ERASLAN, K., “Türkçede İsim-Fiiller”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ERCİLASUN, A. B., *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yay., Ankara, 2004.
- ERDEM, İ., “Yabancılar Türkçe Öğretimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/3, (Spring 2009). ...., *İlköğretim II. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- ERDEM, M. D., “Harezmi Türkçesinde İkişemeler ve Yinelemeler Üzerine”, *Bilig*, 33 (Bahar 2005), Ahmet Yesevi Üniversitesi Yay., Ankara.
- ERGENÇ, İ., “Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, C:XLVII*, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- ERGİN, M., *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 1992.
- ERKMAN-AKERSON, F., “Ad Tümcesindeki Yalın Tümlecini Ad Olma Koşulları”, *Dilbilim Araştırmaları*, Ankara, 1994.

- ERSOY, F., “Moğol Yazısının Tarihi Gelişimi ve Moğolların Kullandıkları Alfabeler, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, (Güz 2007), ss. 393-404.
- ....., “Moğolca ve Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkileri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, (Güz 2006)
- ....., *Türk- Moğol Dil İlişkisi ve Çuvaşça*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.
- GABAIN, A. Von, *Eski Türkçenin Grameri*, (Çev. Mehmet Akalın), 5. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007.
- GEDİK, D., *Yabancılar Türkçe Öğretimi (Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2009.
- GEMALMAZ, E., “Azerbaycan Türkçesinin Ses ve Şekil Bilgisi”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “STT’de İşaretsiz Görev Ögeleri Üzerine”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkçedeki Tamlanan Eki /+TA+ / > /+TI+ / > /+sI+ / > /+zI+ / > /+rI+ / > /+yI+ / > /+øI+ / > /+øø+ / Üzerine”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkçenin Fonemler Düzeni ve Bu Fonemler Düzeninin İşleyişi”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkçenin Morfo-Sentaktik Yapısının Fonolojisine Etkileri”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkçenin Umumi Yazı ve İmla Meseleleri Hakkında”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkiye Türkçesinde Ses Olayları I: Ses Olaylarıyla İlgili Kurallar”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., “Türkiye Türkçesinde Ses Olayları II: Ses Olaylarıyla İlgili Terimler”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.

- ....., “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar”, *Türkçenin Derin Yapısı*, Belen Ofset, Ankara, 2010.
- ....., *Erzurum İli Ağzları (İnceleme- Metinler- Sözlük ve Dizinler) I. Cilt*, Atatürk Üniversitesi Yay.: 487, Erzurum, 1978.
- ....., *Standart Türkiye Türkçesinin (STT)’nin Formanlarının Enformatif Değerleri ve Bu Değerlerin İhtiyaç Hâlinde Bu Dilin Gelişimine Muhtemel Etkileri*, Erzurum, 1982.
- GENCAN, T. N., *Dilbilgisi*, Ankara, 1979.
- GÖĞÜŞ, B., “Türkçede Birleşik Kelimelerin Oluşumu ve Nasıl Yazılması Gerektiği”, Erişim:27.5.2010,http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/yeni_turk_dili_ana_03.php
- GÖKŞEN, E. N., “Çıkma Durumu (-den) ve Kapsamı”, *Türk Dili*, C. 30, 279, (1974), Ankara.
- GRÖNBECH, K., *Türkçenin Yapısı*, (Çev. Mehmet Akalın), AKDTK TDK Yay.: 609, Ankara, 1995.
- GÜLENSOY, T., “Altayistik-Mongolistik ve Türkoloji”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: 1998/II, 561, (Eylül 1998), s. 213-222.
- ....., *Altan Topçi (Moğol Tarihi)*, Kültür Ajans Yay.: 31 Ankara, 2008.
- ....., *Türkçe El Kitabı I*, Bizim Gençlik Yay. Nu: 10, Kayseri, 1994.
- ....., *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlerin Köken Bilgisi Sözlüğü –Etimolojik Sözlük Denemesi I (A-L)*, TDK Yay., Ankara, 2007.
- GÜLSEVİN, G., “Türkiye Türkçesinde Birleşik Zarf Fiiller”, Erişim: 9.4.2010, http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.sosbil.aku.edu.tr%2Fdergi%2FII2%2F11-Gurer-gulsevin.pdf&rct=j&q=g%C3%BCrer+g%C3%BClsevin+birle%C5%9Fik+zarf+fiiller&ei=7o4LTLXyEITEOJSh5d0E&usq=AFQjCNHU5EToi-A-VCg8-XizfGHVc_xEQw
- ....., “Çatı Ekleri Üzerinde Kullanılabilen Ekler”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.

- GÜLTEKİN, E., *Nehçül Feradis'te Yardımcı Sözcükler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Temmuz 2006.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Çalışma Kitabı 4, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz İleri Düzey Ders Kitabı 4, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Çalışma Kitabı 2, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Orta Düzey Ders Kitabı 2, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Çalışma Kitabı 1, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Temel Düzey Ders Kitabı 1, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Çalışma Kitabı 3, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- Güneş Türkçe Öğreniyoruz Yüksek Düzey Ders Kitabı 3, TİKA Yay.: 68, Ankara, 2003.
- GÜNŞEN, A., *Kırşehir ve Yöresi Ağzları (İncleme-Metinler-Sözlük)*, AKDITYK TDK Yay., Ankara, 2000.
- GÜR, H., "Dil Öğretim Yöntemleri 8: Telkin Yöntemi", *Dil Dergisi*, 41, (Mart 1996).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri 9: Sessiz Yöntem", *Dil Dergisi*, 42, (Nisan 1996).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri (7): Sözel Yaklaşım ve Durumsal Dil Öğretimi", *Dil Dergisi*, 40, (Şubat 1996).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri 10: Toplulukta Dil Öğrenme", *Dil Dergisi*, 4, (Haziran 1996).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri 2: Okuma Yöntemi, İşitsel-Dilsel Yöntem", *Dil Dergisi*, 34, (Ağustos 1995).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri 4: İletişimsel Dil Öğretimi", *Dil Dergisi*, 36, (Ekim 1995).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri 6: Toplu Fiziksel Tepki", *Dil Dergisi*, 39, (Ocak 1996).
- ....., "Dil Öğretim Yöntemleri: Dilbilgisi Tercüme Yöntemi, Doğal Yöntem, Doğrudan Yöntem", *Dil Dergisi*, 32, (Mart 1995).

- ....., “Dil Öğretim Yöntemleri: Dilbilgisi-Tercüme Yöntemi, Doğal Yöntem, Doğrudan Yöntem”, *Dil Dergisi*, 32, (1995).
- GÜR, H., KEMAL GÜR, A., “Dil Öğretim Yöntemleri (3): 1. İşitsel-Görsel Yöntem, 2. Bilişsel Yöntem, 3. Seçmecî Yöntem”, *Dil Dergisi*, 35, (1995).
- GÜVEN, E., *Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlemesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2007.
- GÜZ, N., “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, C:XLVII*, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- HENGİRMEN, M., “TÖMER ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi”, *Dil Dergisi*, 25, (Kasım 1994).
- ....., “TÖMER Yöntemi”, *Dil Dergisi*, 14, (Kasım- Aralık 1993).
- ....., “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi”, *Dil Dergisi*, 10, (Mayıs 1993).
- ....., “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Çağdaş Eğitim Ortamı”, *Dil Dergisi*, 1, (Mart 1988).
- ....., “Türkiye’de Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğreten Kurumlar ve Eğitim Araçları”, *Dil Dergisi*, 11, (Haziran 1993).
- ....., *Türkçe Dil Bilgisi*, Engin Yay., 9. Baskı, Ankara, Kasım 2007.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 1*, Engin Yay., Ankara, 2007.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 2*, Engin Yay., Ankara, 2005.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 3*, Engin Yay., Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 4*, Engin Yay., Ankara, 1996.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 5*, Engin Yay., Ankara, 1996.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz 6*, Engin Yay., Ankara, 1996.
- İLASLAN, B., *Orta Öğretim ikinci Sınıf Öğrencilerinde Görülen Yazılı Anlatım Bozuklukları ve Bu Bozuklukların Giderilmesi İçin Çeşitli Öneriler – Kalecik/Pursaklar Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- İPEK, B., “Türk Dilinde Vasıta Hâli”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, (Bahar 2008).

- KAHRAMAN, T., “Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ad Çekimi Eklerinin Kullanım Özellikleri ve İşlevleri”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- KALKAN, E., *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde “de”, “ki” Bağlaç ve Eklerinin Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2006.
- KALKAN, U., *Türkiye Türkçesinde Hâl (Durum) Kavramı ve Hâl (Durum) Eklerinin İşlevleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2006.
- KARABIYIK, B., *İlköğretim 6.-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlılıkları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.
- KARABULUT, F., “Köktürkçenin Sıfat Fiilli Yapı Tipolojisi”, *Bilig*, 48, (Kış 2009), Ahmet Yesevi Üniversitesi Yay., Ankara.
- KARAHAN, L., “-SA/-SE Eki Hakkında”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ....., “Belirtisiz Nesnenin Söz Dizimindeki Yeri Üzerine”, *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, 2004.
- ....., “Dilbilgisi Öğretiminde Bütün Parça İlişkisinin Önemi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4/8, (Fall 2009), s. 23-30.
- ....., “Yükleme (Accusative) ve İlgi (Genitive) Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”, *3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ....., *Türkçede Söz Dizimi – Cümle Tahlilleri-*, Akçağ Yay., Ankara, 1999.
- ....., *Türkçede Söz Dizimi*, 14. baskı, Akçağ Yay., Ankara, 2009.
- KARDAŞ, D., *Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatımları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- KARTALLIOĞLU, Y., “Türkçe ve Moğolcada Çekim Edatlarından Önce Gelen İsim ve Zamirlerin Aldığı Hâl Ekleri”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 131 (2008).

- ....., “Türkçe ve Moğolcada İsim Çekim Eklerinin Sırası”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 353, (2003).
- KAVCAR, C. ve Diğerleri, *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, 5. Baskı, Anı Yay., Ankara, 2004.
- KAYA, Y., *Olmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Filler ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- KAYGUSUZ, T., *İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2006.
- KIRBAŞ, A., *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2006.
- KIRKKILIÇ, A. ve Diğerleri, *Türk Dili Yazılı Anlatım ve Kompozisyon Bilgileri*, Aktif Yay., Erzurum, 2002.
- KIRKKILIÇ, A. ve ULAŞ, A. H., *Ses ve Şekil Bilgisi*, Aktif Yay., Erzurum, 2003.
- KIVIRCIK, Ş. Y., *Türkçedeki Bazı Birleşik Yapıların (İsim-Fiil, Sıfat-Fiil, Zarf-Fiil) Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2004.
- KIZLIER, S., “Karaçaylı, Malkar ve Tatar Öğrencilerin Yaptıkları Dilbilgisi Yanlışları ve Bu Yanlışların Giderilmesi”, *Ana Dili Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir Yay., 17, (Nisan-Mayıs-Haziran 2000).
- KOCAMAN, A. “Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- KOÇ, N., *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1992.
- ....., *Yeni Dil Bilgisi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1990.
- KORKMAZ, Z. ve Diğerleri, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Yargı Yay., Ankara, 2001, ss. 30-36
- KORKMAZ, Z., “-sa /- se Dilek – Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, I. Cilt, AKDTK TDK Yay.: 629, Ankara, 1995.

- ....., “Türkçe İle Moğolca Arasında Ortaklaşan Unsurlar ve Moğolcanın Türk Dili Araştırmalarındaki Yeri”, *TDAY Belleten 1986*, AKDITYK TDK Yay.: 539, (1988), Ankara, ss. 43-52.
- ....., “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatısı Üzerine Görüşler”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar III*, TDK Yay., Ankara, 2007.
- ....., *Grammer Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, TDK Yay., Ankara, 2007.
- ....., *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay., Ankara, 2003.
- KOŞUCU, F. Z., *Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
- KUDAT, C., “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı”, *Dil Dergisi*, 43, (Mayıs 1996).
- KÜKEY, M., *Türkçenin Dilbilgisi 1*, 1. Baskı, Cem Ofset, Ankara, 2003.
- MERT, O., “Orhun Yazıtlarında Kullanılan İşaretsiz (/+Ø/) Görev Ögeleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, (2008), Erzurum.
- ....., “Türkçede Hâl Kategorisi ve Öğretimi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 21, (2003), Erzurum.
- ....., *Kutadgu Biligde Hâl Kategorisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2002.
- MUSAOĞLU, M., “Türkçe Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri ve Fiilin İncelenme Yöntemleri”, *Türkolojinin Çeşitli Sorunları Üzerine Makaleler-İncelemeler*, T. C. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002, s. 298-305.
- ÖNER, M., “Türkçede İsimden Fiil Yapımı Üzerine Notlar”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 3, 1, (Mart 2006), s. 60-76.
- ÖZBAY, M., “Türkçe Öğretimi Kaynakçası”, Öncü Kitap, Ankara, 2008.
- ÖZBAY, M., TEMİZYÜREK, F., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Çalışma Kitabı 1*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Çalışma Kitabı 2*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Çalışma Kitabı 3*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Ders Kitabı 1*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Ders Kitabı 2*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Ders Kitabı 3*, TİKA, Ankara, 2003.

- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN Öğretmen El Kitabı*, TİKA, Ankara, 2003.
- ....., *Türkçe Öğreniyoruz ORHUN, İleri Düzey*, TİKA, Ankara, 2003.
- ÖZBAY, M., *Türkçe Öğretimi Yazıları*, Öncü Kitap, Ankara, Ocak 2010.
- ....., *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, 3. Baskı, Öncü Kitap, Ankara, Eylül 2009.
- ....., *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, 3. Baskı, Öncü Kitap, Ankara, Ocak 2009.
- ....., *Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi*, Murat Özbay, *Türkçe Öğretimi Yazıları*, (251-267), Öncü Kitap, Ankara, Ocak 2010.
- ÖZDEMİR, S., *Orta Öğretim Seçme Sınavında Başarılı Olan Öğrencilerin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara, 2008.
- ÖZKAN, A., “Türkiye Türkçesi Öğrenen Özbeklerin Ad Durumları Açısından Karşılaştıkları Öğrenme Güçlükleri Üzerine”, *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 29, (1995).
- ....., “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Öğretilmesiyle İlgili Kimi Görüşler”, *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 17, (Mart 1994).
- ÖZKAN, M., SEVİNÇLİ, V., *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, 3F Yay., İstanbul, 2008.
- ÖZKAN, M., *Tarih İçinde Türk Dili*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1997, ss. 4-7
- ÖZTÜRK, S., “Yeni Uygur Türkçesinde İkilemeler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/4, (Summer 2008).
- ÖZÜNLÜ, Ü., “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması”, *Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- PEKAZ, K., *İlköğretim Sekizinci Sınıf Yazılı Anlatımlarındaki Ses Olayları, Noktalama, İmla Hataları ve Anlatım Bozukluklarının Düzeltmesinde İpucu ve Geribildirim Teknikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2007.

- POPPE, N., "On Some Mongolian Adverbs of Turkic Origin", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung Tomus XXXVI (1-3)*, 405-411, (1982), ss. 405-411.
- ....., *Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri 1. Kısım Karşılaştırmalı Ses Bilgisi*, Çev. Zeki Kaymaz, Fatih Ofset, İstanbul, 1994, s. 16.
- ....., *Introduction to Altaic Linguistics*, *Ural-Altische Bibliothek*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1965.
- ....., *Moğol Yazı Dilinin Grameri*, Çev. Günay Karaağaç, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1992.
- SAGIR, M., "Ses Olayları Bakımından Anadolu Ağzları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20, (2002), Erzurum.
- ....., *Erzincan İli Ağzları*, TDK Yay., Ankara, 1995.
- ....., *Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yay., Ankara, 2002.
- SAĞOL YÜKSEKKAYA, G. (Ed.), *Türk Dili Kitabı*, Duyap Yay., İstanbul, 2006.
- SARIÇIYIL, F., *İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2008.
- SELEN, N., *Söyleyiş Sesbilimi, Akustik Sesbilim ve Türkiye Türkçesi*, TDK Yay: 454, Ankara, 1979.
- SELİNKER, L., "Interlanguage", *IRAL 10: 213-31 Also in Richards (1974: 31-54)*, 1972.
- ....., "Interlanguage", *J.C. Richards (yay) Error Analysis Perspectives on Second Language Acquisition Longman*, Londra: 31-54, 1974.
- SERTKAYA, O. F., "Mongolian Words And Forms In Chagatay Turkish (Eastern Turki) And Turkey Turkish (Western Turki)", *TDAY Belleten (1987)*, AKDITYK TDK Yay.: 545, (1992), Ankara, ss. 265-280.
- SEV, G., "Çıkma Durumu Ekinin Nesne Görevinde Kullanımı", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara, 2004.
- SEVER, S., *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yay., Ankara 1997.
- SÜLÜŞOĞLU, B., *İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2008.

- ŞÇERBAK, A. M., “Zetasizm-Rotasizm Meselesi ve Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlişkilere Dair Bazı Düşünceler”, *TDAY Belleten (1987)*, AKDITYK TDK Yay.: 545 (1992), Ankara, ss. 281-288.
- ŞEN, E., “Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarından Gelen Öğrencilerin Türkçede Karşılaştıkları Problemlerin Sınıflandırılması”, *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 23, (Eylül 1994).
- ŞENOĞLUGİL, F., *Türkçede Fiil Çekim Sistemi ve Bunun Moğollara Öğretimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2002.
- ŞİMŞEK, R., *Yükseköğretim Kurumlarında Türk Dili Dersleri*, Şimşek Yay., İstanbul, 1993.
- ŞİŞMANOĞLU, A. S., *Türkçe Dersi Öğretim Programının Amaç ve Kazanımları Açısından Trabzon İli 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2009.
- TAVKUL, U., “Türk Lehçelerinin Sınıflandırılmasında Bazı Kriterler”, *Kırım Dergisi*, 12 (45), 2003, ss. 23-32.
- TDK Yazım Kılavuzu* (24. Baskı), TDK Yay., Ankara, 2005.
- TEKİN, T., “Türkçe /ş/, Çuvaşça /ś/ ve Moğolca /ç/”, *TDAY Belleten 1986*, AKDITYK TDK Yay.: 539, (1988), Ankara, ss. 71-75.
- TEMİR, A., “Moğolca-Türkçe İlişkileri”, *TDAY Belleten (1989)*, Ankara, 1994, ss. 296-297.
- ....., “Türkçe ve Moğolca Arasındaki İlgiler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi. Cilt XIII*, 1-2, (Mart - Haziran 1955), s. 295-300.
- ....., *Ural-Altay ve Altay Dilleri* (ss. 5-6), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, *Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür-Sanat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, TKAE Yay.:121, Ankara, 1992.
- TEPELİ, Y., “Türkçede Hâl Kategorisi Olarak Yalın Hâl (+Ø)”, *26 Eylül-1 Ekim 2000 IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, TDK Yay., Ankara, 2004.

- TERZİ, M., “+DIR ve +DAN BERİ Yapılarının Özellikleri”, *TİKA I. Uluslar Arası Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, (31 Mayıs- 04 Haziran 2004), Kırım-Ukrayna, 2004.
- TOPAL, Y., *Türkçenin Yabancı Olarak Öğretiminde Öğretim Dili Değişkeninin Öğrenci Başarısına Etkisi (Afganistan Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2007.
- TOPALOĞLU, A., *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul, 1989.
- TOSUN, C., “Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış”, *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Journal of Arts and Sciences*, 5, (Mayıs 2006).
- TUNA, O. N., “Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabi Bir Ünsüz Dizisi”, *TDAY Belleten (1982-1983)*, AKDITYK TDK Yay., Ankara, 1986, s. 163-228.
- ....., *Altay Dilleri Teorisi* (ss. 7-58), *Türk Dünyası El Kitabı Dil-Kültür-Sanat*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, TKAE Yay.:121, Ankara, 1992.
- TURAN, Z., “Gösterme Sıfat Fiili”, *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Akçağ Yay., Ankara, 2008.
- Türk Dili Dergisi*, *Dil Öğretimi Özel Sayısı*, C:XLVII, 379-380, (Temmuz- Ağustos 1983).
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, 2005, ss. 225-229
- Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, (Niğde 2003 Bahar), Ankara.
- UUGANBAYAR, M., *Türkiye Türkçesi ve Halha Moğolcasında Fiil Zaman Şekilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.
- UYSAL, B., *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğretimi Programları ve Örnek Kitapların Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2009.
- ÜLKER, N., *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*,

- (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
- ÜSTÜNOVA, K., “İyelik Ekinin Varlığını Düşündüren Yapılar”, *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, Akçağ Yay., Ankara, 2008.
- ....., “Yalın Durum Karmaşası”, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, 2/2, (Spring 2002).
- VARDAR, B., *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, abc kitabevi, İstanbul, 1988.
- WICKMAN, B., *The History of Uralic Linguistics*, Denis Sinor (Ed.), *The Uralic Languages: Description, History And Foreign Influences* (ss.792-818), Leiden, The Netherlands, 1988.
- YALÇIN, A., *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*, Akçağ Yay., Ankara, 2002.
- YAYLI, D., BAYYURT, Y., *Yabancılar Türkçe Öğretimi*, Anı Yay., Ankara, Ocak, 2009.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 4. Baskı, Seçkin Yay., Ankara, 2004.
- YILDIZ, O., “Orta Türkçe Lehçelerinde Karşılaştırmalı İsim Çekim Ekleri ve Eski Anadolu Türkçesinin Yeri”, *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi TÖMER Yay., 88, (Şubat 2000).
- YILMAZ, Ö. D., *Türkiye Türkçesinde Eylemsi*, TDK Yay., Ankara, 2009.
- YÜCEL, B., “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, TDK Yay., Ankara, 1999.
- ....., “Sıfat-Fiil Terimi ve Başlıca Dilbilgisi Terimleri Sözlüklerindeki İşleniş”, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*, AKDTK TDK Yay.: 600, Ankara, 1995.
- YÜCEOL ÖZEZEN, M., “Türkiye Türkçesinde Sıfat İşlevli Birimler”, *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilimi Araştırmaları)- Festschrift of Orhan Okay II (Orhan Okay Armağanı II)*, 30 (2006).
- ZENGİN, R., *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Alıştırmalar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/>

<http://fakulteler.atauni.edu.tr/turkiyat/dergi.php>

<http://metropoldershaneleri.com/haberler/yos-haberleri>
<http://metropoldershaneleri.com/haberler/yos-haberleri>
<http://tez2.yok.gov.tr/>
<http://turkoloji.cu.edu.tr/>
<http://web.ttnet.com.tr/mogolelc/mtrt.html>
<http://web.ttnet.com.tr/mogolelc/mtrt.html>
<http://www.atauni.edu.tr/kutuphane/VTT.htm>
<http://www.dilset.com/index.php?konu=icerik&icerikID=8>
<http://www.tomer.ankara.edu.tr/#>
<http://www.tomer.ankara.edu.tr/download/hititemel1.pdf>
<http://www.lib.gazi.edu.tr/sureli/index.php>
<http://www.tdk.gov.tr/>
<http://www.tomer.ankara.edu.tr/>
<http://www.tomer.gazi.edu.tr/>
<http://www.turkbilig.hacettepe.edu.tr/>
<http://www.turkceder.org/Makale.aspx>
<http://www.turkceogretimi.com/yabancilara-turkce-ogretimi/>
<http://www.turkdilidergisi.com/>
<http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/dergi.htm>
<http://www.turkoloji.hacettepe.edu.tr/tez.shtml>
<http://www.turkyurdu.com.tr/>

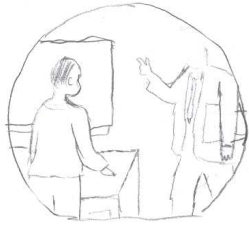
EKLER

Türkçe Öğrenen Moğol Öğrencilere Ait Yazılı Anlatım Kâğıtları

146

Berim Bir Günüm.

Ben her sabah saat yediye kala kalkarım. 5
 Sabah yediyi. Geçer kala kahvaltı yaparım. Sekizde
 sınıfta giderim. Saat sekiz buçukta ders başlar.
 Saat bir buçukta dersler biter. Saat bir buçukta
 yerer yeriz. Saat on beşte arkadaşlarımla basketbol
 oynarım. Saat on sekiz buçukta ödevlerimi yaparım.
 Saat yirmi üçte dişlerimi fırçalarım. Saat
 yirmi üç buçukta uyurum. Saat gece ikide
 niya görürüm.

Prep- C Badamkhand

Benim bir günüm

138

Ben saat yedide kalkarım. Saat yedi buçuktan sekize kadar kahvaltı yaparım. Sonra sekiz buçuktan on iki buçuğa kadar öğleden önceki dersleri öğreniyorum. On üçten on üç otuza kadar öğle yemeği yerim. Sonra saat on üçten on dörte kadar dinlenirim. Saat on dörtten on altıya kadar öğleden sonraki derslerimi öğrenirim. On altıdan on yedide kadar dinlenirim. On yedi oturdan on dokuzaya kadar ödevlerimi yaparım. Saat on dokuzdan on dokuz otuza kadar akşam yemeği yerim. Saat on dokuz oturdan yirmiye kadar dinlenirim. Sonra saat yirmiden saat yirmi ikiye kadar derslerimi çalışırım. Saat yirmi bir otuzda yatarım

İse lma

Benim
bir
günüm

139

Dünya bir dağdır.

"Bu dünya bir dağa benzer, işlerimiz yaptıklarımız da, seslenmek gibidir. Seslerimiz güzel de olsa, gürkin de olsa dağa çarpıp, döner yine bize gelir" diye yazılmıştı okuduğum bir kitapta. Gerçekten, insanların yaptıkları mutlaka bir gün karşısına bir şekilde çıkacaktır. Bugün yaşadığımız bu dünya küçük olmasına, her türlü iyilik ve kötülük yapıyor. Babalar yada anneler ne yaparsa çocuklar onu yaparlar. Mesela eskiden bir yaşamı iyi olan bir aile varmış ve, bir çocukluymuş ama çocuk anne babasının verdiği şeylere doyamamış. Yani her zaman dışarıda dolaşmaya başlamış. Çünkü hırsızlık yaparak daha da iyi geçimiyi düşünmüş. Hırsızlık yaparak düşündüğü güzel hayatı kuruyabilmiş. Gençken her türlü iş yapmış, adam. İnsanları dolandırmış, ufak şeyden başlayan hırsızlığı daha büyümüş. Evlenmiş çocuklu olmuş. Ama çocuğu, adamın cebindeki kuruştan başlayıp hırsızlık yapmaya başlamış. Bu kısacık hikaye "Ne bigersen onu bigersin" atasözünün anlamını görüyoruz. Eğer insan bir kötülük yaparsa onun cevabı kendisine gelmezse de belki çocuklarına yada torununun karşısına çıkacaktır. Ama ufak bile bir iyilik yaparsa, o iyiliği alan insan razı olur. Bir insanı sevindirmek en güzel iyiliktir bence. İyilik yapıp denize at, balık bilmezse kalık bilir...

"Almazül"

102

"Komşuna gülme başma getir."

Komşuların canı bir ve düşünce de bir diye düşünüyorum. Böyle doğal atasözü de vardır.

Hayatta insanlar bir-birinin yardımını almadan hiç başarılı olmaz diye düşünüyorum.

Sabahleyin kalkınca, komşuyla karşılaşınca her zaman onlara gülünsel bir gülmeye bak. Sonra o da sana öyle bakacak ki. Onun derdine de derman ol. Sonra o da öyle yapacak ki.

Bu yaz aylarında evimize köyde ninemindeydik. Biz yok iken komşularımız evimize bakardı. Onun için biz onlara çok teşekkür ettik. Sonra onlar da bir yere gezdiler o zaman biz de evimize bakardık.

Eğer biz böyle iyi komşular olmasaydık evimize ne olacağını bilmiyorum.

Siz komşunuz ile gülerek selâmlaşın!
onlara iyi davranın! Onlar da öyle yapacaklar ki!

II. sınıf

Ts. Bayarınaynı.

122

Yaz

İnsanlar güzel bir yaz geliyor! Yaz mevsimi benim en sevdiğim mevsimdir. Bence yaz mükemmel bir mevsimdir. Yaz mevsiminde çok sıcak oluyorunu biliyorsunuz değil mi? Yaz-insanların dinlenmekle en uygun zamandır. Yazın gelişini beklemeyen insan yok diye düşünüyorum. Bende çok bekliyorum.

Yaz gelince her şey yem-yeşil oluyor. Dağaygı görünce düşünce manyak oluyor ve çok güzel olduğunu hissediyorum. Boş zamanım tam dağa gibi çok oluyor. O mevsimde yapacağımı istediğim şeyim çok.

Mesela: yüzmek, futbol oynamak, arkadaşlarımızla görüşmek. Boş zamanlarımız çok olacağını için anneme yardım etmeyi ve kol kanatı olmayı istiyorum. Ailemi çok seviyorum ve onlarla çok zaman geçmeyi düşünüyorum.

Bu yaz köy evimize gidip neneme yardım edeceğim ve onunla yazın ne kadar güzelliğini ve iyisini hakkında konuşacağım. Bu yaz yapmayı düşünen daha bir şeyim var. O: Türkiye'ye gitmek Türkiye'de bu yaz harika bir zaman geçmeyi istiyorum ve oradaki denizde yüzmeyi istiyorum. Sonra oradaki Türk insanlara kendimin Türkçeyi iyileştirmeyi istiyorum.

En sonunda söylemek istediğim bir şeyim var. Yaz mevsimi ise insan hayatına güzel tışen ve iyileşeyen ^{güzelleştirme} ^{iyileştirme} ^{asla} ^{ve canı şikilmayan} bir mükemmel ve harika mevsimdir.

Teşekkürler Züganbayar 10.C'

141

Bir elin sesi var
iki elin sesi var

Dünyada insanların sayısı altı milyardır. Ama dünyada çok yalnız insanlar vardır. Bazen insanların ailesi yoktur. Bazılarının arkadaşları yoktur. Bazılarının ise dostları hiç yoktur. Bu zamanın insanları kendi canını düşünüyorlar, bir birini kötülüyor ve hiç sevmiyorlar. Onun için insanlar mutsuz oluyorlar.

Eskiden insanlar birbirine hep yardım ediyorlardı. Kendilerini arkadaşsız düşünemezlerdi ve bir iş yaparken hep birbirlerine yardım ederlerdi. Bu yüzden eski insanlar "Bir elin sesi var, iki elin sesi var" diye söylüyorlardı.

Biz hepimiz birlikte çok zor şeyleri bile yapabiliriz. Örnek: İnsan bir el ile yemek yapamaz, elbiseler ikayamaz, temizlik yapamaz, basketbol oynamaz. Ama iki eller ile hepsini yapabilir.

Güncü insanlar bir birine yardım etmek ve arkadaş olmak gerekli gibi düşünüyorum.

Biz bir dünyada yaşadığımız için birbirimizi sevmemiz çok önemli.

(121)

Yazın gelişi ve Yaz tatili

Bizim ülkemizde dört tane mevsim var. Onların birisi ve en güzel mevsim bence yazdır. Bu mevsimde herkes seviyor. Yaz olunca çok sıcak oluyor. Genellikle ^{yağ}güneşli ve bazen yağmur yağar. Her tarafında güzel çiçekler büyüyor. Kelebekler uçuyor. Küçük çocuklar ile yaşlı insanlar, gençler hep beraber oynar. ~~yada~~ tatlı şeyler ^{yiyen} yiyen ve bızlı kola içeren sohbet ediyorlar. Her-kes mutlu oluyorlar.

Yaz mayısın sonunda başlar. Yaz gelince okul bitiyor. Dışarıda her tarafında çocuklar gülerken oyun futbol, voleybol, basketbol ve tenis oynuyorlar. Bazı çocuklar aile^{si} ile geziyor. ~~yada~~ köyde ^{arabaya} arabaya ziyaret ediyorlar. Köyde yaz çok güzel oluyor. Orada çocuklar ormana gider. Ormanda çok güzel meyveler büyüyor. Ve ya göle gider. Yaz çok sıcak oluyor ^{için} için insanlar gölde yüzmekten çok ^{keyif} keyif ve tat alıyor. Moğolistan'ın köyde ^{atlar} atlar çok ^{oldu} oldu ^{ğy} için çocuklar at binmekten çok hoşlanıyorlar. O zaman insanların hayatın ^{da} da çok mutluluk veriyor.

Bence benim hayatın ^{ın} en mutlu zamanlar ^{ın} hepsi yazda ^{ın} oluyor du. Bu yüzden ben yaz mevsiminde ^{ın} çok seviyorum. Ondan dolayı yaz mevsim ⁱ sadece benim değil herkesin hayatında çok mutluluk ve güzellik vermeyen ⁱⁿⁱ istiyorum. ^{sin} Mevsimlerden en güzeli yazdır.

2008 yıl.

MUIS - GHSS

Türkçe. II sınıf.

Anneler günü

Merhaba!!!

Moğolistan'da "Anneler günü" 8 Mart'ta kutlanılır. Bu günde anneler, kadınlar ve kızlar bayramı kutlanılır. Onlar bazı evde ve dostlarla birlikte bu günü çok mutlu ile kutlayarak geçilecekler.

Annem köy-de bile "ben annemi o gün hoşlandıracağım" diye düşünüyorum.

Günkü annem bana / benim tarafımdan / tek de bulunmak gerekli bir canlı (somut) burhanımdır. Bu yüzden ben anneme çok seviyorum. Ben çocuğum anneme çiçek alıp mektup yazıyordum. Ama bu yolda telefon edip anneme "Ben sizi seviyorum" diye söyleyeceğim!!!

Görüşmek üzere!...

Anneciğim!

"Ben sizi seviyorum."

Benim adım B. Battsetseg.

36

Moğol Halkı Düğün

Seu Nym
Basram 1-gün

Eski zamanda Moğol insanlar en dörtten fazla yaşlarında evlenirdi. Ama şimdi 24-30 yaş arasında evlenirler. Düğün üç gün olmaktadır. Evlilik hazırlamasında birincisi tama gider. Bu ise kadın ve erkek yakın yılı olmayı bilmektedir. yaşlarda

Böylece düğün yapacak günü bilertekler. Akrabalara davetti! davetiyesi verir. Ondan sonra düğün günü erkek ve kadın anne, baba, dede, nine, kardeş, aqabey, ablası ve bütün akrabalar enişteye gelirler.

Böylece gelin ve eviste yürük takıyor. Ondan sonra kadın baba ve annesi, erkek baba ve annesi bir litine hediyeye verir. Yaşlılar onlara harika söz söylerler. belen misafirler yemek yiyor ve seviniyor. sonrası eve dönüyorlar.

29

II. sınıf B. Gantuya

Gülme komşuna gelir kendine ^{başına}
 Bir adam çok kötü düşünceymiş. Ve sadece
 kendi canını düşünüyormuş. Bu yüzden kimse
 onun ^{den} yardım istemez. O çok cimri ^{miş} durum-
 -dan ^{olduğunda} delays her zaman tek başına ^{di}
 vardı. İnsanlar ona bu durumu anlatmış.
 Adam bunu bilip bu durumdan ^{çıkma} ^{kurulma}
 için çok değişmek ^{sf} ^{diğer} ^{anlamıs} gerekmeli olmuş. Önce de
 kötü davranmıştı. İnsanlara gülerken ^{iyi}
 ile ^{miş} davranmak ^{oldu}. Adamın bu durum ^{den}
 başka insanlara ^{den} çok hoşlandığı için onlar o
 adama yardım ^{edip} ^{başladı}. İnsanlar ona
 güzel bakarak ^{güler} ^{aldılar}. O Adam
 kendine ^{değişip} ^{insanlar} başka insanlara iyi davran-
 -dığı için, ^{şakırtıcı} ^{düşündürücü} ^{olduğunu} ^{miş} Adam da cimri
 durumdan ^{diğer} insanların yardım ^{ile} ^{çıkış} ^{kurulmuş}
 3 Gülme komşuna gelir başına bu yüzden o
 adam nazik, cömert olmuş.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Fatma ALBAYRAK
Doğum Yeri ve Tarihi	KONYA/ Ereğli 29.11.1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü (2004-2008)
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı (2008-2010)
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Erzurum/Merkez Celal Akın İlköğretim Okulu; Erzurum/Merkez Veysefendi İlköğretim Okulu
İletişim	
E-Posta Adresi	: fatmalbay@hotmail.com
Tarih	: